

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YEREL YÖNETİMLER, KENT VE ÇEVRE ÇALIŞMALARI
ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK
UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR
KARŞILAŞTIRMA: KADIKÖY VE ESENLER
İLÇE BELEDİYELERİ ÖRNEKLERİ

Hasan YILDIRIM

2501150904

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Pelin Pınar GİRİTLİOĞLU

İSTANBUL, 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : HASAN YILDIRIM Numarası : 2501150904

Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : YEREL YÖNETİMLER KENT VE ÇEVRE ÇALIŞMALARI Danışmanı : DOÇ. DR. PELİN PINAR GİRİTLİOĞLU

Tez Savunma Tarihi : 13.09.2019 Saati : 11:00

Tez Başlığı : " TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYEÇİLİK UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA : KADIKÖY VE ESENLER İLÇE BELEDİYELERİ ÖRNEKLERİ"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞU~~ LA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. SİRMA RAMAZANOĞULLARI TURGUT		KABUL
2- DOÇ. DR. PELİN PINAR GİRİTLİOĞLU		KABUL
3- DR. ÖGR. ÜY. ÖZGÜN AKDURAN EROL		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. SEVİM BUDAK		
2- DR. ÖGR. ÜY. TAYFUN KAHRAMAN		

ÖZ

TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYESİLİK UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA: KADIKÖY VE ESENLER İLÇE BELEDİYELERİ ÖRNEKLERİ

Hasan YILDIRIM

Belediyelerin farklı politik ve ideolojik eğilimlere sahip siyasal partiler tarafından yönetilmesinin hayata geçirilecek sosyal belediyeçilik faaliyetleri açısından uygulamada ne gibi farklılıklar doğurabileceğini ve bunların ne gibi sonuçlar meydana getirebileceğini araştırmak amacıyla gerçekleştirilen bu tez çalışması üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, dünyada ve Türkiye’de “Sosyal Devlet” anlayışının tarihsel olarak ortaya çıkışı ve gelişimi, süreç içerisinde geçirdiği dönüşüm ve bunun kamu yönetimi anlayışına etkisinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde, yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde klasik belediyeçilik anlayışının dünyada ve Türkiye’de yerini “Sosyal Belediyeçilik” anlayışına bırakması ve bu anlamda belediyelerin üstlendiği yeni görev, yetki ve sorumluluklar ele alınmıştır. Ayrıca, sosyal belediyeçilik anlayışının Türkiye özelindeki yasal dayanakları ve sosyal belediyeçilik faaliyetleri açısından pratikte karşılaşılan temel sorunlar üzerinde durulmuştur. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise 2014-2018 yılları arasında (5 yıllık yerel yönetim faaliyet dönemi) farklı siyasal partiler eliyle yönetilen Kadıköy ve Esenler ilçe belediyelerinin sosyal belediyeçilik kavramı çerçevesinde gerçekleştirdikleri hizmet ve faaliyetler, belediyelerin yayınladıkları faaliyet raporları üzerinden detaylı bir şekilde incelenerek karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın tamamı göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu dönem için Kadıköy Belediyesi’nin evrensel değerlere bağlı çağdaş bir yerel yönetim görüntüsü vermiş olduğunu, Esenler Belediyesi’nin ise daha çok “İslamcı Belediyeçilik” portresi çizdiğini söylemek doğru olacaktır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsemeyen, din ve inanç temelli, siyasi görüş ve dava noktasından hareket eden bir anlayışla sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin tarafsız ve adil bir şekilde ve insanları

dışlayıp ötekileştirmeden sürdürülebilmesinin mümkün olamayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Sosyal Belediye, Kadıköy, Cumhuriyet Halk Partisi, Esenler, Adalet ve Kalkınma Partisi.

ABSTRACT

A COMPARISON OF THE SOCIAL MUNICIPAL PRACTISES IN TURKEY: KADIKÖY AND ESENLER MUNICIPALITIES

Hasan YILDIRIM

This thesis, which aims to investigate whether any differences can be observed in terms of the consequences occurred as a result of social municipal practices implemented by different municipalities that are represented by the political parties with different political ideologies, consists of three main sections. In the first section, the emergence and development of the “Social State” in the world and in Turkey was mentioned. Besides, the transformation it had gone through and its effect on the mentality of public administration were discussed. In the second section, within the framework of the new public administration approach, the transformation of the classical municipalism into the “Social Municipalism” and the new duties, powers and responsibilities undertaken by the municipalities were investigated. In addition, the legal basis of social municipalism and the basic problems encountered in terms of social municipal practices in Turkey were examined. In the third section, public services provided within the framework of social municipalism between 2014 and 2018 by Kadıköy and Esenler district municipalities, which were managed by different political parties for the same period (5 year operating period for local administrations), were investigated and compared in detail through the annual operating reports published by the municipalities.

Taking all the findings of this study into consideration, it would be right to say that Kadıköy Municipality has given the image of a contemporary local administration which is connected to universal values, whereas, Esenler Municipality has mostly portrayed an “Islamist Municipality” for the period mentioned above. In addition, it can be concluded that a secular administrative mentality should be adopted and gender equality should be provided in order to ensure that social municipal practices can be carried out impartially, fairly and without excluding or othering any people. At this

point, it is also important to keep the political ideologies away from the decision making processes and the provision of services.

Keywords: Social State, Social Municipality, Kadıköy, Republican People's Party, Esenler, Justice and Development Party.

ÖNSÖZ

“Sosyal Devlet”in giderek zayıfladığı ve bu anlamda yerine getirdiği sosyal ödev ve sorumlulukları sivil toplum örgütlerine, özel sektöre ve yerel yönetimlere devrettiği bir dönemde üstlendiği fonksiyonlar açısından “Sosyal Belediyecilik” olgusu her yönüyle araştırmaya değerdir. Bu çalışmada, farklı politik ve ideolojik eğilimlere sahip siyasal partiler tarafından yönetilen belediyelerde, sosyal belediyecilik faaliyetleri açısından uygulamada ne gibi farklılıkların olabileceği, hizmetlerin hangi alanlarda yoğunlaşacağı ve bunun halkın talebiyle örtüşüp örtüşmeyeceği araştırılmıştır. Çalışmanın sonunda, politik ve ideolojik eğilimler doğrultusunda hizmetlerin hayata geçirilmesinin neden olabileceği problemler ve bu konuda dikkat edilmesi gereken hususlar belirtilmiştir.

Bilgi ve tecrübesiyle bu tezin yazılmasında bana yol gösteren ve desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Pelin Pınar GİRİTLİOĞLU’na müteşekkirim olduğumu belirtmek isterim.

Tez yazım sürecinde sabır ve hoşgörüsüyle her zaman yanımda olan sevgili eşim Ebru’ya ve beni bu süreçte motive ederek destek olan ikiz kardeşim Hüseyin’e içtenlikle teşekkür ederim.

Çalışmanın, “Sosyal Belediyecilik” olgusunun önemini kavramada ve “Sosyal Belediyecilik” faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen hizmetlerin politik ve ideolojik angajmanlar çevresinde şekillenmesinin ne gibi etkilerinin olabileceği konusunda fikir sahibi olmak isteyen araştırmacılara yardımcı olmasını dilerim.

Hasan YILDIRIM
İSTANBUL, 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL DEVLETİN DÖNÜŞÜMÜ VE YEREL YÖNETİMLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	3
1.1. Sosyal Devlet Kavramı.....	3
1.2. Sosyal Devletin Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi	8
1.3. Sosyal Devletin Dönüşümü ve Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı.....	10
1.4. Türkiye’de Sosyal Devlet.....	12
1.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	13
1.4.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem	14
1.5. Türkiye’de Sosyal Devletin Dönüşümü ve Kamu Yönetimi Reformu	16

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL BELEDİYESİLİK	20
2.1. Sosyal Belediyecilik Kavramı	20
2.2. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri.....	24
2.3. Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi	25
2.3.1. Dünyada Sosyal Belediyecilik.....	26
2.3.2. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik.....	28
2.3.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	28
2.3.2.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem.....	31
2.3.2.2.1. 1970 Öncesi Dönem	31
2.3.2.2.2. 1970 Sonrası Dönem	33
2.4. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Yasal Çerçevesi	35
2.4.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda Sosyal Belediyecilik	36
2.4.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda Sosyal Belediyecilik ..	38

2.4.3. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda Sosyal Belediyecilik	39
2.4.4. 6360 sayılı Kanunun Sosyal Belediyeciliğe Etkisi	39
2.5. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Alanında Karşılaşılan Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL BELEDİYESİLİK ANLAYIŞI ÇERÇEVESİNDE KADIKÖY VE ESENLER BELEDİYE UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI..... 46

3.1. Kadıköy Belediyesi'nin Genel Yapısı	47
3.1.1. Tarihi Gelişimi	47
3.1.2. Coğrafi Konumu	48
3.1.3. Sosyo-ekonomik Yapısı	49
3.1.4. Siyasal Yerel Temsil	59
3.2. Kadıköy Belediyesi'nin Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri	62
3.2.1. Eğitim ve Kültür Hizmetleri	64
3.2.2. Sağlık Hizmetleri	79
3.2.3. Sosyal Hizmet ve Yardımlar	85
3.3. Esenler Belediyesi'nin Genel Yapısı	95
3.3.1. Tarihi Gelişimi	95
3.3.2. Coğrafi Konumu	96
3.3.3. Sosyo-ekonomik Yapısı	97
3.3.4. Siyasal Yerel Temsil	106
3.4. Esenler Belediyesi'nin Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri	108
3.4.1. Eğitim ve Kültür Hizmetleri	110
3.4.2. Sağlık Hizmetleri	122
3.4.3. Sosyal Hizmet ve Yardımlar	125
3.5. Sosyoekonomik Olarak Kadıköy ve Esenler İlçelerinin Karşılaştırılması ...	135
3.6. Siyasal Yerel Temsil Açısından Kadıköy ve Esenler İlçelerinin Karşılaştırılması	143
3.7. Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri Açısından Kadıköy ve Esenler Belediyelerinin Karşılaştırılması	145
SONUÇ	157
KAYNAKÇA	166

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kadıköy ilçe nüfusu ve cinsiyete göre dağılımı, 1965-2018.	50
Tablo 2: Kadıköy ilçesinin mahalle bazında nüfus dağılımı, 2007-2018.	51
Tablo 3: Kadıköy ilçesinin illere göre nüfus dağılımı, 2018.	52
Tablo 4: Kadıköy ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.	53
Tablo 5: Yaş ve cinsiyete göre Kadıköy ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.....	56
Tablo 6: Cinsiyete göre Kadıköy ilçe nüfusunun eğitim düzeyi (6+ yaş), 2017.....	58
Tablo 7: Kadıköy İlçe Belediyesi yerel seçim sonuçları, 1984-2019.	60
Tablo 8: İstanbul Büyükşehir Belediyesi yerel seçim sonuçları, 1984-2019.....	61
Tablo 9: Süreyya Operası'nda gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2016-2018.....	64
Tablo 10: KKM'de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2015-2018.....	65
Tablo 11: CKM'de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2016-2018.....	66
Tablo 12: YSM'de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2015-2018.	68
Tablo 13: BMKM'de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2015-2018.	69
Tablo 14: ÇSM'de gerçekleştirilen eğitimler ve faydalanan çocuk sayıları, 2016-2018.....	71
Tablo 15: GSM'de eğitimi verilen branşlar ve öğrenci sayıları, 2016-2018.	72
Tablo 16: Fikirtepe Eğitim Merkezi, 2014.....	76
Tablo 17: Şaşkınbakkal Eğitim Merkezi, 2014-2017.	77
Tablo 18: Hasanpaşa Eğitim Merkezi, 2014-2018.....	77
Tablo 19: Kuşdili Eğitim Merkezi, 2014-2018.	78
Tablo 20: Yeldeğirmeni Eğitim Merkezi, 2018.	79
Tablo 21: Dr. Rana Beşe Sağlık Polikliniği'nde gerçekleştirilen sağlık hizmetleri, 2014-2018.	81
Tablo 22: Dr. Rana Beşe Sağlık Polikliniği'nde gerçekleştirilen etkinlikler, 2014-2018.....	81
Tablo 23: Dr. Rana Beşe Sağlık Polikliniği'nde gerçekleştirilen hasta nakil ve evde bakım/hemşirelik hizmetleri, 2014-2018.	82

Tablo 24: Çocuk Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi'nde gerçekleştirilen işlemler, 2014-2018.....	83
Tablo 25: Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi'nden faydalananlar, 2014-2018.	83
Tablo 26: Prof. Dr. Korkmaz Altuğ Sağlık Polikliniği'nde gerçekleştirilen sağlık hizmetleri, 2014-2018.	84
Tablo 27: Kadın Sağlığı ve Mamografi Merkezi'nde gerçekleştirilen sağlık hizmetleri, 2014-2018.	84
Tablo 28: Engelsiz Sosyal Hizmet Merkezi'nde gerçekleştirilen hizmetler, 2014-2018.....	86
Tablo 29: Kadın Sığınma Evi'nden yararlananlar, 2014-2018.	88
Tablo 30: SYE'de gerçekleştirilen kurs/eğitim ve katılımcı sayıları, 2014-2018.....	90
Tablo 31: SYE'de gerçekleştirilen seminerler ve katılımcı sayıları, 2014-2018.	91
Tablo 32: SYE'de gerçekleştirilen hizmet/etkinlik ve katılımcı sayıları, 2014-2018.	92
Tablo 33: SYE'de gerçekleştirilen geziler ve katılımcı sayıları, 2014-2018.	93
Tablo 34: Sosyo-ekonomik ve psiko-sosyal destek çalışmaları, 2014-2018.	95
Tablo 35: Esenler ilçe nüfusu ve cinsiyete göre dağılımı, 2000-2018.	97
Tablo 36: Esenler ilçesinin mahalle bazında nüfus dağılımı, 2007-2018.	98
Tablo 37: Esenler ilçesinin illere göre nüfus dağılımı, 2018.	99
Tablo 38: Esenler ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.	100
Tablo 39: Yaş ve cinsiyete göre Esenler ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.....	103
Tablo 40: Cinsiyete göre Esenler ilçe nüfusunun eğitim düzeyi (6+ yaş), 2017. ...	105
Tablo 41: Esenler İlçe Belediyesi yerel seçim sonuçları, 1994-2019.	108
Tablo 42: ESEV'de verilen kurslar ve katılımcı sayıları, 2014/2016/2018.	110
Tablo 43: Esenler Belediyesi tarafından gerçekleştirilen sağlık hizmetleri, 2014-2018.....	124
Tablo 44: Esenler Belediyesi tarafından gerçekleştirilen sosyal hizmetler, 2014-2018.....	126

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Kadıköy ilçesinin İstanbul içindeki konumu.....	48
Şekil 2: Kadıköy ilçe nüfusunun cinsiyete göre dağılımı, 1965-2018.....	51
Şekil 3: Kadıköy ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.....	54
Şekil 4: Kadıköy ilçesi nüfus yoğunluğu, 2014-2018.	55
Şekil 5: Kadıköy ilçesi ortalama hanehalkı büyüklüğü, 2014-2018.....	55
Şekil 6: Cinsiyete göre Kadıköy ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.....	57
Şekil 7: Kadıköy ilçe nüfusunun sosyo-ekonomik statü bilgileri, 2017.....	59
Şekil 8: Esenler ilçesinin İstanbul içindeki konumu.....	96
Şekil 9: Esenler ilçe nüfusunun cinsiyete göre dağılımı, 2000-2018.	98
Şekil 10: Esenler ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.....	101
Şekil 11: Esenler ilçesi nüfus yoğunluğu, 2014-2018.	102
Şekil 12: Esenler ilçesi ortalama hanehalkı büyüklüğü, 2014-2018.....	102
Şekil 13: Cinsiyete göre Esenler ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.....	104
Şekil 14: Esenler ilçe nüfusunun sosyo-ekonomik statü bilgileri, 2017.....	106
Şekil 15: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının cinsiyete göre dağılımı, 2018.....	136
Şekil 16: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının yaşa göre dağılımı, 2018.....	137
Şekil 17: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.	137
Şekil 18: Kadıköy ve Esenler ilçelerinin ortalama nüfus yoğunlukları, 2014-2018.	138
Şekil 19: Kadıköy ve Esenler ilçelerinin ortalama hanehalkı büyüklükleri, 2014-2018.....	138
Şekil 20: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.....	140
Şekil 21: Cinsiyete göre Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.	140
Şekil 22: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının eğitim düzeyi (6+ yaş), 2017.	142

Şekil 23: Cinsiyete göre Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının eğitim düzeyi (6+ yaş), 2017.....	142
Şekil 24: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının sosyo-ekonomik statü bilgileri, 2017.	143
Şekil 25: Yerel seçim sonuçları (Kadıköy, Esenler ve İBB), 1984-2019.....	144
Şekil 26: Cinsiyete göre meclis üye sayıları (Kadıköy-Esenler), 2014-2018.....	145

KISALTMALAR LİSTESİ

AÇEV	: Anne Çocuk Eğitim Vakfı
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKM	: Caddebostan Kültür Merkezi
ÇSM	: Çocuk Sanat Merkezi
Diğ.	: Diğerleri
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
DSP	: Demokratik Sol Parti
EDİM	: Esenler Dayanışma ve İyileştirme Merkezi
ESAYDAM	: Esenler Belediyesi Aile Yaşam ve Danışma Merkezi
ESENKOM	: Esenler Engelliler Koordinasyon Merkezi
ESEV	: Esenler Sanat Evi
ESGEV	: Esenler Gençlik, Bilgi ve Hikmet Evleri
ESKAM	: Esenler Kariyer Merkezi
f.	: Fıkra
FP	: Fazilet Partisi
FTR	: Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon
GSM	: Gençlik Sanat Merkezi
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KKM	: Kozyatağı Kültür Merkezi
Km²	: Kilometrekare
LGBTİ	: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks
M.Ö.	: Milattan Önce
md.	: Madde
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
RP	: Refah Partisi
SHP	: Sosyaldemokrat Halkçı Parti

SODEP	: Sosyal Demokrasi Partisi
SP	: Saadet Partisi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SYE	: Sosyal Yaşam Evleri
TESAK	: Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi
Vb.	: Ve benzeri
YSM	: Yeldeğirmeni Sanat Merkezi

GİRİŞ

Sanayi Devrimi'nin getirdiği ağır çalışma koşulları nedeniyle ortaya çıkan işçi sorunlarına çözüm bulmak üzere geliştirilen ve sonrasında toplumsal yaşam içerisinde karşılaşılan diğer birtakım problemlere de çözüm getirmek üzere çeşitlendirilerek hayata geçirilen sosyal politikalar ve bunların uygulanması neticesinde ortaya çıkan ve bir kimliğe bürünen “sosyal devlet”, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra yoksulluğun ve sınıflar arasındaki eşitsizliklerin azaltılması ve böylece toplumsal adalet ve barışın sağlanması amacıyla önemli işlevler yerine getirmiştir. 1970'li yılların ortalarına kadar eğitim, sağlık, barınma, sosyal güvenlik vb. alanlarda birçok sosyal politikayı da hayata geçirerek toplumsal kalkınmadan her kesimin pay almasını temin eden sosyal devlet, bu dönemde (1945-1975) altın çağını yaşamıştır. Öyle ki II. Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle Batı demokrasilerinde kabul edilen anayasalarda sosyal devlet ilkesi güçlü bir şekilde vurgulanmış, vatandaşların sosyal ve ekonomik hakları ve bu anlamda devletin sosyal ödev ve sorumlulukları ayrıntılarıyla belirtilmiştir. Ancak, 1973-74 Petrol Krizleri'ni takip eden süreçte devletlerin bütçeleri ciddi kamusal mali açıklar verdiğinden sosyal politikalar kapsamında gerçekleştirilen harcamalar sorgulanmaya başlamıştır. Bu dönemde, neoliberal politikalar çerçevesinde, yaşanan ekonomik krize çözüm olarak bulunan yeni kamu yönetimi anlayışı, sosyal devletin küçülmesi ve yerelleşmesi sonucunu doğurmuştur. Bu kapsamda, devletler, asli görevleri dışında sosyal devlet olmanın gereği olarak o güne kadar yerine getirdikleri hizmet ve sorumlulukları yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına veya özel sektöre devretmeye başlamıştır. Bunun sonucunda, yerel yönetim birimi olan belediyeler, klasik belediyeçilik hizmetlerinin yanı sıra sağlık, barınma, eğitim, kültür ve sanat, sosyal hizmet ve yardım gibi birçok görevi de yerine getirmeye başlamış ve sosyal belediyelere dönüşmüşlerdir. Dünyadaki gelişmelere benzer bir şekilde, gecikmeli de olsa, Türkiye'de de yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde düzenlenen 5216 ve 5393 sayılı kanunlar ile belediyelere “sosyal belediyeçilik” faaliyetleri kapsamında hizmet vermek ve bu amaçla gerekli olan altyapıyı sağlamak adına yeni görev ve yetkiler verilmiştir.

Farklı politik ve ideolojik eğilimlere sahip siyasi partiler tarafından yönetilen belediyelerde, yasal düzenlemelerle standardize edilmeye çalışılmış veya en azından genel çerçevesi belirlenmiş olsa da sosyal belediyecilik faaliyetleri açısından uygulamada ne gibi farklılıkların olabileceğini, hizmetlerin hangi alanlarda yoğunlaşacağını ve bunun halkın talebiyle örtüşüp örtüşmeyeceğini araştırmak amacıyla gerçekleştirilen bu tez çalışması üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, “sosyal devlet” kavramının ne anlam ifade ettiği, amaç ve hedefleri, literatürde yaygın olarak yapılan sınıflandırmaya göre sosyal devletin türleri, dünyada sosyal devlet anlayışının tarihsel olarak ortaya çıkışı ve gelişimi, süreç içerisinde geçirdiği dönüşüm ve bunun kamu yönetimi anlayışına etkisinden bahsedildikten sonra sosyal devletin Türkiye’de varoluş süreci ve uğradığı dönüşüm ve bunun Türk kamu yönetimi anlayışına etkileri incelenmiştir. İkinci bölümünde, dünyada yaşanan çeşitli gelişmelere bağlı olarak yeni görev, yetki ve sorumluluklar üstlenen ve geleneksel belediyecilik anlayışının dışına çıkan “sosyal belediyeciliğin” konusu ve işlevleri, tarihsel olarak ortaya çıkışı ve gelişimi, Türkiye’deki uygulamaları, dayandığı yasal çerçeve ve uygulamada karşılaşılan temel sorunlar ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise 2014-2018 yılları arasında (5 yıllık yerel yönetim faaliyet dönemi) farklı siyasi partiler eliyle yönetilen Kadıköy ve Esenler ilçe belediyelerinin öncelikle tarihsel süreç içerisindeki gelişimleri, coğrafi konumları, sosyo-ekonomik yapıları ve siyasi yönelimlerinden bahsedildikten sonra sosyal belediyecilik kavramı çerçevesinde gerçekleştirdikleri hizmet ve faaliyetler, belediyelerin yayınladıkları faaliyet raporları üzerinden detaylı bir şekilde incelenerek karşılaştırılmıştır. Söz konusu dönemde Kadıköy ilçe belediyesi CHP’li bir belediye başkanı tarafından yönetilirken Esenler ilçe belediyesi ise AKP’li bir belediye başkanı tarafından yönetilmiştir. Ayrıca, her iki parti de bu ilçelerde İstanbul’da kazanmış oldukları diğer ilçelerin geneline göre daha yüksek oranda oy almıştır ve siyasi temsil noktasında her iki ilçe de ilgili partilerin adıyla anılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL DEVLETİN DÖNÜŞÜMÜ VE YEREL YÖNETİMLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

“Altın Çağ”ını II. Dünya Savaşı’ndan sonra (1945-1975) gelişmiş ülkelerde yaşadığı belirtilen refah devleti (Kökalan Çımrın, 2009: 197), 1973-74 Petrol Krizleri ile dönüşüm sürecine girmiş ve bundan yerel yönetimler de etkilenmiştir. 1980’den sonra merkezi idareler, neo-liberal politikalar çerçevesinde şekillenen “yeni kamu işletmeciliği” anlayışına göre, asli görevlerinin dışındaki görevlerini yerel yönetimlere devretmeye başlamıştır. Böylece, sosyal refah hizmetlerinin zamanla temel uygulayıcıları haline gelen yerel yönetimler, özelleştirmenin teşvik edilmesi ve buna bağlı olarak tüm dünyada yaygınlaşmasıyla da birlikte bu hizmetleri özel sektörden satın alarak uygulayan kurumlara dönüşmüşlerdir. Buradan hareketle, çalışmanın bu bölümünde, “sosyal devlet” kavramının ne anlam ifade ettiği, amaç ve hedefleri, literatürde yaygın olarak yapılan sınıflandırmaya göre sosyal devletin türleri, dünyada sosyal devlet anlayışının tarihsel olarak ortaya çıkışı ve gelişimi, süreç içerisinde geçirdiği dönüşüm ve bunun kamu yönetimi anlayışına etkisinden bahsedildikten sonra sosyal devletin Türkiye’de varoluş süreci ve uğradığı dönüşüm ve bunun Türk kamu yönetimi anlayışına etkileri de incelenecektir.

1.1. Sosyal Devlet Kavramı

“Sosyal devlet” kavramı literatürde genellikle “refah devleti” kavramıyla eş anlamlı olarak kullanılmakta olup (Özdemir, 2007; Aktan ve Özkıvrak, 2008: 16), ilk defa 19. yüzyıl sonlarına doğru Almanya’da sosyal güvenliğin sağlanması amacıyla alınan ilk önlemler nedeniyle kullanılmaya başlandığı tahmin edilmektedir (Koray, 2005: 85). “Sosyal devlet” kavramı kökeni itibariyle Almanca’nın hakim olduğu Kıta Avrupa’sı ülkelerinde kullanılırken İngilizce’nin konuşulduğu Kuzey Amerika ve Anglo-Sakson Avrupa ülkelerinde ise “refah devleti” (welfare state) terimi tercih edilmektedir (Serter, 1994: 36; Toprak ve Şataf, 2009: 15).

Sosyal devlet anlayışı sanayileşmiş ülkelerde kapitalizmin yaşadığı kriz ve bunun yarattığı değişimler sonucu ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Sanayileşmeyle birlikte kapitalizm üretim ilişkilerini dönüştürmüş ve üretim süreçleri varlıklı kesimler lehine sonuçlar ortaya çıkarırken işçi sınıfı ağır çalışma ve yaşam koşulları içerisinde yoksulluk ve iş kazaları ile yüzleşmek durumunda kalmıştır. Bu noktada işçi sınıfının uzlaşma sağlama çabaları ile marksizim ve sosyalizm gibi akımların kapitalizme yönelik eleştirileri siyasal iktidarları yaşanan sorunlara çözümler üretme arayışına yönlendirmiştir. Bu açıdan ilk başlarda işçi ile işveren arasında devletin uzlaştırıcı bir rol üstlenmesi şeklinde ortaya çıkan sosyal devlet, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra kapitalist ülkelerde sınıflar arasındaki farklılıkların azaltılması ve tüm kesimlere yönelik refah politikaları ve uygulamaları ile toplumsal barışın sağlanmasının önemli bir aracı olarak görülmüştür (Sallan Gül, 2004:144; Şaylan, 2003:93; Yüksel, 2007:281).

Sosyal devlet kavramı, sosyal devletin amaçları ve bu amaçlara ulaşmak için devletin kullanacağı araçlar ile sosyal devletin faaliyet alanı ve yüklendiği sorumluluğun ölçüsüne bağlı olarak literatürde farklı şekillerde tanımlanmıştır:

- İnsan şeref ve haysiyetine yaraşacak şekilde maddi, medeni ve kültürel ihtiyaçları karşılamayı hedef almış ve bunun için sosyal güvenlik müesseselerini kurmuş çağdaş bir devlettir (Serter, 1994: 32-33).
- Ekonomik yönden dezavantajlı toplum kesimlerini gözetmek ve korumak, sosyal dengeyi kurup toplumsal barış ve düzenin sürekliliğini sağlamakla görevli devlettir (Güven, 1998: 1-3).
- Sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahaleyi gerekli ve meşru gören bir devlet anlayışıdır (Özbudun, 2002: 99).

- Sosyal kaygıları giderip toplumsal eşitliği sağlayacak şekilde toplumsal refahı yeniden dağıtmayı hedefleyen devlettir (Koray, 2005: 36).
- Piyasa ekonomisinin başarısızlıklarını ve yetersizliklerini gidererek sosyal refahın optimizasyonu sağlamak amacıyla ekonomiye müdahalede bulunmayı gerekli gören devlet anlayışıdır. Bu amaçla devletin müdahaleci, düzenleyici, yeniden dağıtıcı ve girişimci olarak piyasayı düzenlemesi meşru görülmüştür (Alp, 2009: 266).
- İnsan onur ve şerefine yaraşır seviyede yaşam standartlarını sunmayı hedefleyen, sağlık ve eğitim başta olmak üzere çeşitli sosyal hizmetlerden serbestçe yararlanma imkanı sunan ve sosyal riskleri önleyici tedbirler alan bir devlet anlayışıdır (Gümüş, 2010: 122).
- İnsanların piyasa ekonomisi içerisinde karşılayamadığı temel ihtiyaçlarını karşılamayı ve oluşan ekonomik ve toplumsal adaletsizliği minimum seviyeye indirmeyi amaçlayan devlet modelidir. Bu noktada sözkonusu hedeflerin gerçekleştirilmesi adına devletin piyasa ekonomisi ve toplumsal hayata aktif ve planlı müdahalesi öngörülmüştür (Çakır, 2011: 87).
- Bireylerin kanunlar karşısında sahip olduğu eşitliği koruyarak, 1789 Fransız İhtilali ile insanların elde etmiş olduğu temel hak ve özgürlükleri ekonomik ve sosyal hak ve özgürlüklerle güçlendirmeyi hedefleyen devlet anlayışıdır (Göze, 2005: 146).
- Amaçları; “Gelir Dağılımında Adalet ve Yoksullukla Mücadele”, “Tam İstihdam ve İşsizlikle Mücadele”, “Fırsat Eşitliği”, “Sosyal Güvenlik”, “Ekonomik Büyüme ve Kalkınma” ve “Sosyal Denge ve Barışı Sağlamak” şeklinde sınıflandırılabilen devlettir. Bu noktada ulaşılması hedeflenen amaçlar için kullanılacak başlıca ekonomi politikası araçları; para ve maliye politikaları, kontrol ve regülasyonlar iken sosyal politika araçları ise genel

olarak sosyal sigortalar, sosyal yardım ve sosyal hizmetler şeklinde sıralanabilir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 38-54).

- Sosyal devlette eğitim, sağlık, barınma ve istihdam herkesin eşit bir şekilde yararlanabileceği haklar olarak güvence altına alınmış olup, devlet, kamusal hizmetleri vergilendirerek finanse ederken fiyat denetimleri veya üretime doğrudan katılma gibi yollarla piyasaya müdahalelerde bulunma yetkisiyle donatılmıştır (Ayman Güler, 2006: 31).
- Piyasa ekonomisi içerisinde mevcut olan eşitsizlikler ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan sorunları çözme noktasında devleti müdahalede yetkili gören ve buradan hareketle insanlara asgari bir gelir güvencesi veren, onları sosyal güvenlik sistemi ile koruyan ve insanların eğitim, sağlık ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak adına belirli bir standart öngören devlet anlayışıdır (Şenkal, 2005: 276).
- Temel insan hakları ilkelerinden hareketle vatandaşlarına insan haysiyetine yakışır düzeyde bir yaşam standardı sağlamayı hedefleyen ve bunu, aynı bilinçle, en kısa sürede hayata geçirmeyi önemli gören devlet anlayışıdır (Efe, 2008: 4).
- Vatandaşlarını eşit bireyler olarak gören ve bunu yasalarla güvence altına alan, din, etnik köken ve cinsiyet gözetmeksizin toplumsal eşitsizliklerle aktif olarak mücadele eden, vatandaşlarına sağlık, eğitim, barınma gibi temel hakları sağlayarak onlara kendilerini geliştirebilme imkan ve ortamını sunan devlet anlayışı olarak tarif edilebilir (Buğra, 2008: 105).
- Sosyal devlet “Müdahalecilik”, “Düzenleyicilik” ve “Gelirin yeniden dağılımı” olmak üzere üç temel belirleyici özelliğe sahiptir. Buna göre devlet, piyasa başarısızlıklarının neden olduğu sorunları gidermek üzere müdahalede bulunan, temel yaşam standartlarının temin edilebilmesi ve sürdürülebilmesi

adına asgari bir ücret seviyesinin belirlenmesi ve sosyal güvenlik ile sosyal yardım hizmetlerinin sağlanması için gerekli düzenlemeleri hayata geçiren, vergi ve transfer harcamaları gibi politikalarla sınıflar arasındaki gelir adaletsizliğini gidermek üzere gelirin yeniden dağıtılmasına imkan sağlayan ve tüm bunları yaparken yasalara dayanan gücünü kullanan aygıttır (Sallan Gül, 2009: 65-66; Durdu, 2009: 43).

Sosyal devlet uygulamaları ülkelerin kendilerine özgü sosyal, kültürel, politik ve ekonomik koşullarına bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle literatürde sosyal devlet türleri çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır (Yay, 2014: 150). Ancak, birçok çalışmada Gøsta Esping-Andersen'in sosyal devleti "Liberal Sosyal Devlet", "Muhafazakar Sosyal Devlet" ve "Sosyal Demokrat Sosyal Devlet" şeklinde üç farklı türe ayırdığı sınıflandırma dikkate alınmıştır (Esping-Andersen, 1990:26-27). "Liberal Sosyal Devlet" piyasa mantığı üzerine oturur ve temsil ettiği anlayışa göre refahı sağlamanın yolu piyasada aranır. Piyasada her yol denendikten sonra sosyal sorunlara çözüm bulunamıyorsa devlete başvurulur. Bu aşamada sosyal devlet kurumları yardım edilecek bireyleri titizlikle seçmeye çalışır çünkü yapılacak yardımın bireyin çalışma isteğini kırıncı bir etki göstermesinden çekinir (Esping-Andersen, 1990: 26-27). ABD, Kanada, İsviçre, Avustralya ve Japonya bu türdeki sosyal devletlere örnek olarak gösterilmiştir. (Esping-Andersen, 1990: 69-77). "Muhafazakar Sosyal Devlet"te de "Liberal Sosyal Devlet"te olduğu gibi piyasa etkinliğine önem verilmekte olup temel ihtiyaçların karşılanamaz hale gelmesi durumunda devletin destek vermesi öngörülmektedir. Ancak burada bireylerin her koşulda çalışabilecek durumda olması veya çalışmaları gerektiği yönündeki öngörünün yerine çalışamayanlara sosyal güvenlik hakkının sağlanması söz konusudur (Esping-Andersen, 1990: 27). Bu gruptaki sosyal devletlere Almanya, İtalya, Fransa, Belçika ve Avusturya örnek olarak gösterilmiştir. (Esping-Andersen, 1990: 69-77). "Sosyal Demokrat Sosyal Devlet" ise hak ve özgürlüklerin toplumun tamamını kavrayacak şekilde genişletilmesi ve bireylerin eşitliğinin sağlanması prensibine dayanmaktadır. Bununla birlikte bireylerin piyasaya bağımlılığını olabildiğince azaltıp bireyleri piyasanın yoksullaştırıcı etkilerinden korumayı hedeflemektedir. Ayrıca bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmesini beklemezsizin müdahaleden yanadır (Esping-Andersen,

1990: 27-28). İsveç, Finlandiya, Danimarka, Hollanda ve Norveç bu gruptaki sosyal devletlere örnek olarak gösterilmiştir. (Esping-Andersen, 1990: 69-77).

Sonuç olarak sosyal devlet, vatandaşlarının temel hak ve özgürlüklerini koruyarak, onlara, insan şeref ve haysiyetine yaraşır bir yaşam düzeyi sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik tehdit ve risklere karşı aktif ve kapsamlı müdahale ve düzenlemelerle önlemler alarak sosyal refah ve sosyal adaletin temini için ilgili sosyal güvenlik ve sosyal hizmet kurumlarını tesis eden bir devlettir. Vatandaşlarına iş ve asgari bir gelir güvencesi veren sosyal devlet, eğitim, sağlık, barınma (sosyal konut) ve tüm sosyal hizmetlerden toplumu oluşturan tüm sınıfların adil bir şekilde yararlanabilmesine imkan sağlar.

1.2. Sosyal Devletin Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

Modern sosyal devletin İngiltere’de 19. yüzyıl ortalarında temel eğitimi sağlamak ve yoksullukla mücadele amacıyla gerçekleştirilen bir takım yasal düzenlemelerle şekillenmeye başladığı kabul edilse de, genel kabul gören görüş, Bismark tarafından Almanya’da 1880’li yıllarda sosyal güvenlik ile ilgili gerçekleştirilen düzenlemelerle temellerinin atıldığı yönündedir. Bu kapsamda, Almanya’nın 1880 yılında sağlık sigortası ve hizmetleri, 1883 yılında hastalık sigortası, 1884 yılında iş kazası ve sakatlık sigortası ve 1889 yılında yaşlılık sigortası ile ilgili gerçekleştirdiği düzenlemelerle sosyal güvenlik sistemi ve sosyal devlet faaliyetleri açısından diğer devletlere öncülük ettiği belirtilmiştir. Almanya’yı takiben Danimarka’da 1891, İtalya ve Yeni Zelanda’da 1898, İsveç’te 1901, İngiltere’de 1906 ve Fransa’da 1910 yıllarında iş kazaları ve sakatlık, hastalık ve yaşlılık sigortası gibi çeşitli sosyal güvenlik politikaları ilk kez uygulamaya konmuştur (Özdemir, 2007: 192; Koray, 2005: 300; Ersöz, 2004: 28; Sallan Gül, 2009: 66)

1848 tarihli Fransa Anayasası ile ilk kez anayasal bir belgede yer alan sosyal devlet anlayışı, 1917’de gerçekleşen Sovyet Devrimi’nin ve 19. yüzyıl boyunca güçlenerek devam eden işçi hareketlerinin de etkisiyle 1919 Alman Weimar ve 1920 Çekoslovakya anayasalarında daha açık bir şekilde yer bulmuştur (Göze, 2005: 145;

Şenkal, 2005: 58). II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise özellikle Batı demokrasilerinde kabul edilen anayasalarda sosyal devlet ilkesi güçlü bir şekilde vurgulanmış, vatandaşların sosyal ve ekonomik hakları ve bu anlamda devletin sosyal ödev ve sorumlulukları ayrıntılarıyla belirtilmiştir. Türkiye'de ise ilk kez 1961 anayasasında sosyal devlet anlayışına yer verilmiştir (Göze, 2005: 150-155).

Sanayi Devrimi ile birlikte gerçekleşen endüstrileşmenin neden olduğu ağır ve yorucu çalışma şartları ve kötü yaşam koşulları refah devletinin ortaya çıkmasındaki temel etmenler olarak kabul edilmektedir. Söz konusu sorunların artarak açlık ve sefaletle dönüşmesi karşısında o güne kadar insanların dayanışması açısından belirli bir seviyede de olsa bir işlev gören toplumun temel yapı taşı olan ailenin, loncaların, hayır kurumları ve yardım sandıklarının yetersiz ve çare üretmez hale gelmesi ve bu şartlar altında işçi sınıfının kentlerde yoğunlaşması ve fabrika çevrelerinde birlikte yaşamaları sömürüye karşı toplumsal bir hareketliliğin baş göstermesine ortam hazırlamıştır. Bununla birlikte, sosyalistlerin mevcut insanlık dışı koşulları eleştirerek işçi sınıfının yaşam standardını yükseltecek sosyal ve ekonomik hakların sağlanması için devleti müdahalede bulunmaya çağırması ve bu amaçla bir takım mücadelelerde bulunması, sömürü koşullarına karşı sınıf bilincinin gelişmesi ve hak arama mücadelesinin büyümesine katkıda bulunmuştur. Böylece, devlet, işçi sınıfının siyasal hareketliliği karşısında çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi yönünde adımlar atmış ve bir takım sosyal güvenlik uygulamalarını başlatmak durumunda kalmıştır (Koray, 2003; Şenkal, 2005: 277; Özdemir, 2004: 81).

Amerika merkezli 1929 ekonomik buhranı ve II. Dünya Savaşı'nın neden olduğu ekonomik ve sosyal yıkım devletin ekonomik ve sosyal olaylara müdahalesini öngören Keynesyen politikaların hayata geçirilmesi sürecini hızlandırmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1970'li yılların ortalarına kadar kamusal hizmetler Keynesçi politikaların etkisiyle adeta devletleştirilmiş ve kamu harcamaları arttırılmıştır. Özellikle eğitim, sağlık ve barınma gibi temel sosyal politikaların uygulanmasında devletin görev ve sorumlulukları sürekli artmıştır. Ayrıca yoksullukla mücadele, sosyal güvenlik ve çeşitli sosyal yardım programlarıyla da birlikte refah devleti,

ekonomik ve toplumsal kalkınmadan her kesimin pay aldığı bu dönemde altın çağını yaşamıştır (Ersöz, 2004: 35; Sallan Gül, 2004: 208-210, Şenkal, 2005: 277).

1973-74 Petrol Krizleri ile birlikte dünyada tekrardan bir ekonomik kriz sürecine girilmiş, artan hammadde maliyetlerinin etkisiyle üretim seviyeleri azalmış ekonomilerin büyüme hızları düşerken işsizlik oranları yükselmiştir. Eşzamanlı olarak artan kamu harcamaları nedeniyle kamusal mali açıklar sürekli hale gelmiş ve ülkelerin rekabet etme gücü zayıflamıştır. Bunun yanı sıra sosyalist alternatifin çöküşü geçmesi ve 1980’den itibaren küreselleşme ile birlikte başgösteren neolibare görüş ve yaklaşımların da etkisiyle sosyal devlet anlayışı, sosyal ve ekonomik politikalar ve bu amaçla gerçekleştirilen harcamalar nedeniyle eleştirilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede, devletler kamu harcamalarını azaltırken sosyal sorumluluklarını da başta yerel yönetimler olmak üzere bir takım gönüllü ve kâr amacı gütmeyen organizasyonlara, özel sektöre ve çeşitli dini kuruluşlara devretmeye başlamıştır (Ersöz, 2004: 35; Özdemir, 2006: 30).

Özetle, sosyal devletin yapısı ve niteliğinde önemli bir dönüşüm yaşanmış, sosyal politika ve hizmetlerin yerine getirilmesinde devlet dışı bir takım kurumların katılımı teşvik edilmiştir. Böylece, çoğulcu refah ekonomisi anlayışına geçiş adına kamu kurumları sosyal hizmetlerin finansmanı ve denetimi görevini üstlenirken üretim ve dağıtımını da diğer aktörlere bırakmıştır. Bu eğilim 1980’lerden itibaren ülkemizde de kendini göstermeye başlamıştır (Ersöz, 2006a: 41).

1.3. Sosyal Devletin Dönüşümü ve Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı

1970’lerde yaşanan ekonomik krizin ardından devletin toplumsal ve ekonomik yaşamdaki rolü sorgulanmaya başlanmış ve neoliberal yaklaşımlar, Keynesyen politikaların ve refah devleti anlayışının yerini almaya başlamıştır. Böylece, her şeyi üstlenen ve bizzat yerine getiren refah devleti anlayışından, her şeyi sadece denetleyen ve gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak adına gerekli düzenlemeleri yapan devlet anlayışı sürecine girilmiştir. Bu süreç, özelleştirme faaliyetlerinin hayata geçirilmesiyle birlikte kamusal harcamaların ve istihdamın azaltılarak devletin

küçülmesi gerektiği yönündeki tartışmaları da beraberinde getirmiştir (Ökmen ve Parlak, 2008: 344; Karcı, 2008: 43-44).

1980’li yılların sonlarında “yeni kamu işletmeciliği” adıyla tüm dünyada etkisini göstermeye başlayan yeni kamu yönetimi anlayışı, piyasa ekonomisine ilişkin değerler ve girişimci yönetim unsurlarına sahip olacak şekilde, kamu yönetimini dönüştürmek fikrine dayanmaktadır. Bu noktada, “yeni kamu işletmeciliği”, devletin asli görevleri dışındaki alanlardan çekilmesi, temel hizmetlerden yeterli seviyede faydalanamayan kesimler için gerçekleştirilen sosyal güvenlik ve transfer harcamalarının kısılması, devletin yerine getirmekten vazgeçtiği hizmetlerin özel sektör veya gönüllü kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilmesi, müdahaleci ve düzenleyici refah devleti anlayışı yerine piyasa ekonomisine dayalı devlet anlayışının benimsenmesi ve nihayetinde kamu harcamalarının kısılması ile devletin küçülmesi gerektiğini öngörmektedir (Ökmen ve Parlak, 2008: 253; Ersöz, 2004: 37).

Neoliberal politikalar neticesinde gelişen “yeni kamu işletmeciliği” anlayışıyla birlikte kamu hizmetlerinin piyasaya açılması ve yerine getirilmesinde özel sektör ve gönüllü kuruluşların teşvik edilmesinin yanı sıra kamusal hizmetlerin yerel yönetimlere devredilmesi de söz konusu olmuştur (Yüksel, 2004: 3; Tokathoğlu, 2005: 14).

Yerel yönetimler eliyle kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinin yerel halkın talep ve ihtiyaçlarına yönelik en uygun hizmetlerin daha hızlı, kaliteli, etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirilebileceğine imkan vereceği iddia edilmekle birlikte, kentsel ve bölgesel farklılıkların hizmetlerin sunumunda maliyet ve standart farklılığına sebebiyet verebileceği yönünde endişeler de mevcuttur. Bu endişeler, nüfus ve insan kaynağı, doğal kaynaklar ve vergi potansiyeli açısından yerel yönetim birimleri arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır (Acartürk ve Özgür, 2004: 149-153; Arıkboğa, 2004: 22). Bu çerçevede, yerel yönetimler finansman zorluğundan ötürü kamusal hizmetlerin direkt üretiminden çekilmeye ve bunları rekabete dayalı piyasa mekanizması içerisinde satın alma yoluyla gerçekleştirmeye başlamışlardır (Sallan Gül, 2009: 89).

1990'lı yıllarda globalleşen dünyada devlet ögütlenmesinin nasıl daha etkin bir şekilde çalışabilir hale getirilebileceği yönünde tartışmalar devam etmiştir. Bu doğrultuda, başta Dünya Bankası, IMF ve OECD gibi kuruluşlar olmak üzere çeşitli uluslar arası aktörler küreselleşmeyle birlikte yönetimde yerleşmenin de kaçınılmaz bir süreç olduğunu vurgulamışlardır (Ökmen ve Parlak, 2008: 252; Sallan Gül, 2009: 90). Bu dönemde Dünya Bankası, yönetimde yerleşme politikalarının hızlandırılması adına uygulamaya dönük çeşitli projelerin üretilmesini desteklemiştir (Ayman Güler, 2000: 26). Ayrıca, kamu yönetimi alanına, çok aktörlü bir yönetim anlayışını ifade eden “yönetişim” kavramını kazandırmıştır. Buna göre kamu yönetiminde, merkezi ve yerel yönetimlerin yanında özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının da söz sahibi olması öngörülmüştür (Eryılmaz, 2007: 27). Burada, kamu hizmetlerinin ihaleler yoluyla özel sektöre gördürülmesi ve böylece kamu yönetiminde etkinliğin ve hesap sorulabilirliğin arttırılabilecek olması, gönüllü kuruluşların ise çeşitli sosyal yardım ve hizmetler noktasında faaliyetler yürütmesi ile kamu harcamalarının azaltılabilecek olması fikri, özelleştirmeler ile birlikte düşünüldüğünde, küçülen devlet anlayışına uygundur (Aydın, 2008: 45).

Yeni kamu yönetimi anlayışıyla birlikte yerel yönetimlerin yetkileri arttırılmış ve bununla birlikte klasik yerel yönetim hizmetleri (yol, su ve kanalizasyon hizmetleri, çöp toplama, ulaştırma faaliyetleri vb.) dışında eğitim ve sağlık hizmetleri, sosyal ve kültürel faaliyetler gibi alanlarda etkin olması beklenmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle bu sürece dahil olan Türkiye de yönetim sistemini yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde yeniden düzenlemeye başlamıştır.

1.4. Türkiye’de Sosyal Devlet

Türkiye’de sosyal devlet uygulamaları ilk kez 19. yüzyılda gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Türkiye’de sosyal devlet anlayışı ve bu alandaki gelişmelerin daha iyi kavranabilmesi için tarihsel süreç “Cumhuriyet Öncesi Dönem” ve “Cumhuriyet Sonrası Dönem” olmak üzere iki farklı döneme ayrılarak incelenecektir.

1.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı İmparatorluğu döneminde devlet, iç ve dış güvenliği sağlamak dışında, kendini sosyal politikalar alanında sorumlu görmemiştir. Ancak, aile, toplumsal dayanışma, hayırseverlerin yardımları, vakıflar, meslek kuruluşları (lonca) ve bunların oluşturdukları yardım sandıkları gibi geleneksel kurumlar hem bireylerin temel ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesinde hem de esnaf ve zanaatkarların karşılaşılabileceği mesleki olumsuzlukların çözümünde önemli rol oynamıştır. Örneğin vakıflar, eğitim, sağlık, bayındırlık (han, hamam, çarşı, yol, çeşme, köprü vb.), sosyal dayanışma ve yardımlaşma gibi çeşitli hizmetleri yerine getirmeye çalışmışlardır. Bu kurumların dışında din temelli zekât ve fitre uygulamaları da ihtiyaç sahiplerine yardım ve destekte bulunmayı sorumluluk haline getirmiştir (Sallan Gül, 2004: 261; Kozak, 1994: 16-17).

İmparatorluğun son yüzyılına gelindiğinde, bu kurumlar sayesinde o zamana kadar süregelen bir nevi sosyal refah sistemi işlevini yürütemez hale gelmiştir (Özbek, 2006a: 423). Bu noktadan sonra modern ve sosyal bir devlet olma yönünde başlatılan dönüşümler ve 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra başlamış olan sanayileşme hamleleri, imparatorluğun yüzleşmek durumunda kaldığı ağır ekonomik, siyasal ve toplumsal koşullardan dolayı ciddi sayılabilecek ölçüde bir sonuç vermemiştir. Tüm yetkilerin hükümdarda toplandığı siyasal düzen içerisinde Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu bu durum bir takım düzenlemeler yapılmış olsa da sosyal politikaların gerçek anlamda gelişmesine izin vermemiştir (Tokol ve Alper, 2011: 26; Talas, 1992: 68).

Sınırlı sayıda yapılan düzenlemelerden biri olan 1869 tarihli Osmanlı Maden Nizamnamesi ile maden işletmelerinde çalışan işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, işçi sağlığı ve güvenliği için gerekli önlemlerin alınması ve iş kazası nedeniyle işçi ölümü gerçekleştiği takdirde işçi yakınlarına maddi yardımda bulunulması hedeflenmiştir (Sallan Gül, 2004: 263; Tokol ve Alper, 2011: 28). Bu dönemin anayasal metinleri incelendiğinde ise ne 1876 tarihli Kanun-u Esasi'de (Kuzu, 1988: 261-282) ne de cumhuriyetin erken ilanı olarak nitelendirilen (Karpata,

1996: 54-55) 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda sosyal devlet ve politikalarına ilişkin herhangi bir hüküm bulunması dikkat çekmektedir (Kara, 2004: 215; Talas, 1992: 64).

1.4.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk anayasal metni olan 1924 Anayasası, devletin sosyal görev ve sorumluluklarına dair açık hükümler içermemiş olsa da eğitim ve öğretim hizmetinin parasız yapılması hususunda kanuni düzenlemeler getirmiştir. Bununla birlikte, 1924 Anayasası devletin ekonomik ve sosyal hayata dair düzenleme ve müdahalelerde bulunması noktasında öncü bir metin olmuştur (Serter, 1994: 119-120). 1926 yılında kabul edilen Borçlar Kanunu işverenlerin iş sağlığı ve güvenliğine yönelik tedbirler alması ve iş kazalarına karşı çalışanlarını sigorta ettirmeleri yönünde düzenlemeler getirmiştir (Kantarci, 2003:76-77). 1930 yılında halk ve ülke sağlığını korumaya yönelik gerekli tedbir ve uygulamaların gerçekleştirilmesi hususunda 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çıkarılmıştır (Gülmez, 1991: 295).

II. Dünya Savaşı sonrasında dünyadaki eğilime paralel olarak Türkiye'de çalışma koşulları ve işçi hakları başta olmak üzere sosyal güvenlik ve refah anlayışına uygun olacak şekilde birtakım sosyal politikalar geliştirilmiş ve bu yönde hukuki düzenlemeler yapılmıştır (Gökbunar vd., 2008: 150; Tokol, 2005: 49).

1945 yılında Çalışma Bakanlığı'nın kurulmasının hemen ardından “İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu” ve “İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu” çıkarılmıştır. İlgili kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte 1946 yılında “İşçi Sigortaları Kurumu” faaliyetlerine başlamıştır. 1949 yılında Türkiye kendisine sağlık ve sosyal güvenlik hizmetleri alanında sorumluluklar getiren “İnsan Hakları Evrensel Bildirisi”ni Bakanlar Kurulu'na kabul etmiş ve aynı yıl “Dünya Sağlık Örgütü” üyesi olmuştur. Yine, 1949 yılında, “İhtiyarlık Sigortası Kanunu”nun kabulünün ardından “Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu” ile memurların sosyal güvencesini sağlamak amacıyla o güne değin düzenlenen yasalar ve kurulan sandıklar birleştirilmiştir. Bunların ardından, 1950 yılında “Hastalık ve Analık Sigortası

Kanunu” ve 1957 yılında da “Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanunu” kabul edilmiştir (Buğra, 2006: 47; Güvercin, 2004: 92).

1961 Anayasası ile Türkiye Cumhuriyeti anayasal düzeyde ilk kez sosyal devlet olarak nitelendirilmiş¹ olup sosyal ve iktisadi hak ve ödevlere genişçe yer verilmiştir². İlgili hükümler ile sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilebilmesi için uygulanacak ekonomik ve sosyal politikaların belirlenmesinin devletin görevi olduğu vurgulanmıştır. Örneğin, Anayasa’nın 41. maddesi *“iktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla göre düzenlenir. İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla, milli tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak devletin ödevidir”* şeklindedir. Bu yönleriyle 1961 Anayasası Türkiye’de ilk kez “sosyal hukuk rejimi” kuran anayasa olarak kabul edilmiştir (Serter, 1994: 131).

1961 Anayasası’nda belirtilen sosyal devlet olma ilkesi 1982 Anayasası’nda da sürdürülmüş ve Türkiye Cumhuriyeti’nin nitelikleri arasında sayılmıştır³. Sosyal devlet olmanın gerekleri de Anayasası’nın “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler”⁴ başlığı altında detaylandırılmıştır. Bunlardan biri olan sosyal güvenlik meselesinde 1982 Anayasası sosyal güvenliği herkes için bir hak olarak tanımlamış ve bu hakkın vatandaşlarca kullanılabilmesi için devleti gerekli düzenlemeleri yapması yönünde görevlendirmiştir.⁵ Dezavantajlı gruplar ve özel olarak korunması gerekenler açısından sosyal güvenliğin önemi ve bu hususta yapılması gerekenlerin genel çerçevesi ise ayrıca vurgulanmıştır.⁶ Diğer taraftan, 1961 Anayasası’nda belirtildiği

¹ T.C. Anayasası 1961, Md.2: “Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve ‘Başlangıç’ta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.”

² T.C. Anayasası 1961, Md.35-Md.53.

³ T.C. Anayasası 1982, Md.2: “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliği’ne bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.”

⁴ T.C. Anayasası 1982, Md.41-Md.65.

⁵ T.C. Anayasası 1982, Md.60: “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.”

⁶ T.C. Anayasası 1982, Md.61: “Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar. Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır. Yaşlılar, devletçe korunur. Yaşlılara, devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.”

gibi (md. 53), 1982 Anayasası'nda da devletin, sosyal ve iktisadi alanlardaki görevlerini mali kaynakların imkan verdiği ölçüde ve önceliklere göre yerine getireceği (md. 65) ifade edilerek sosyal devlet olma niteliğine bir sınırlama getirilmiş durumdadır.

Kapitalizmin ikinci krizi olarak değerlendirilen 1973-74 Petrol Krizleri sonrasında dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de refah devleti sorgulanmaya başlamıştır. Türkiye'yi dünyaya açarak kalkınma stratejisine dayanan ve neoliberal paradigma ile bütünlük içerisinde olan 24 Ocak 1980 kararları ise yazılı bir belge olma vasfıyla sosyal devlet anlayışında dönüşümü resmen başlatmıştır (Kara, 2004: 231; Boratav, 2007: 148).

1980'li yıllarda piyasa ekonomisine dayalı neoliberal politikaların hayata geçirilmesi ve özelleştirme uygulamalarıyla birlikte bir taraftan işsizlik artarken diğer taraftan da kayıt dışı istihdamın önü açılmış ve giderek çoğalmıştır (Altan, 2007: 77). Bununla birlikte, sosyal refah sorununun devlet eliyle çözümü yerine geleneksel dayanışma mekanizmaları içerisinde çözümü için aile ve gönüllü kuruluşlara devredilmesi süreci başlamıştır (Sallan Gül, 2004: 285).

Günümüzde de sınırlı ve küçülen ancak verimli ve etkin devlet olma anlayışı içerisinde, devletin, asli görevleri dışında kalan ve sosyal devlet olma ilkesi nedeniyle üstlenmiş olduğu fonksiyonları aile ve gönüllü kuruluşlar ve sivil örgütler üzerinden gerçekleştirmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Kara, 2004: 243).

1.5. Türkiye'de Sosyal Devletin Dönüşümü ve Kamu Yönetimi Reformu

1973-74 Petrol Krizleri ile başlayan süreç, 1980'li yıllarda serbest piyasa ekonomisi koşullarının hakim olması ve özel sektörün etkinlik alanını genişletmeyi amaçlayan neoliberal paradigmanın yükselişe geçmesi ve sosyalist düşüncenin gerilemesiyle birlikte hem dünyada hem de Türkiye'de sosyal, ekonomik ve siyasal olarak ciddi değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Piyasa ekonomisi ilkeleri etrafında örgütlenen devlet ve yeni kamu yönetimi anlayışı, devletin küçültülmesinin ve kamu

hizmetlerinin yerinden karşılanması amacıyla yerel yönetimlerin güçlendirilerek işlevlerinin artırılmasının gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin yetki, görev ve sorumlulukları artırılırken kamu hizmetlerinin rekabete açılması ve yerel yönetimlerin kendileri tarafından üretilmesi yerine işletmecilik anlayışı içerisinde özel sektör vasıtasıyla yerine getirilmesinin de önü açılmıştır. Aynı süreç sosyal devlet olma gerekleri açısından da yetki ve sorumlulukların merkezi yönetimden yerel yönetimlere ve sivil toplum örgütlerine desantralizasyonunu beraberinde getirmiştir (Al, 2007: 364; Yüksel, 2007: 291; Sallan Gül, 2009: 91). Tüm bu süreçler içerisinde gerçekleştirilen düzenlemeler ve hayata geçirilen uygulamalar ile *“sosyal devletin sosyalliğini, kamu yönetiminin de kamusallığını yitirmeye başladığı”* ifade edilmiştir (Edis Şahin, 2009: 333).

Neoliberal paradigmaya bağlı olarak dünyada yaşanan sosyal, siyasal ve iktisadi politikalarındaki dönüşümle birlikte 1990’lardan itibaren Türk kamu yönetiminde ve devlet örgütlenmesinde duyulan reform ihtiyacı giderek artmıştır (Yüksel, 2004: 12). Bu kapsamda, performans ölçütlerine göre kamu örgütlerine bütçe tahsisi sağlamak ve fayda-maliyet analizine göre kamu hizmetlerinin tespitinde bulunmak esasına dayanan “bütçe ve mali yönetim reformu” (Barbak, 2015: 17, 21), kamu kesimi ile özel sektör ve sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliğini arttırmak ve yerel potansiyellerden de yararlanarak kaynakları etkin bir şekilde kullanmak amacıyla “bölge kalkınma ajansı” kurmayı hedefleyen yasa tasarıları (Ayman Güler, 2003: 2), gerçekte kamu iktisadi teşebbüslerini finansman maliyeti ve verimsizlik gibi gerekçelerle özelleştirmek ve tasfiye etmek saikine dayanan “kamu sermayeli şirketler yasa tasarısı” (Ayman Güler, 2003: 2, Çevikbaş, 2012: 24-25) ve kamu hizmetlerini sözleşmeli ve geçici personeller vasıtasıyla gerçekleştirerek kamuda kadrolu çalışanların sayısını azaltmak ilkesine dayalı “kamu personel rejimi reformu” (Kaplan, 2007: 88) süreç içerisinde gündeme gelmiştir.

2003 yılında bakanlar kurulu tarafından hazırlanarak kamuoyuyla paylaşılan, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki yetki, görev ve sorumlulukları yeniden düzenleyen

“Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı”⁷ ile başlayan “Kamu Yönetimi Reformu” çerçevesinde yerel yönetimleri doğrudan ilgilendiren 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu” 2004 yılında, 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu” ve 5393 sayılı “Belediye Kanunu” ise 2005 yılında yasalaşarak yürürlüğe girmiştir.

“Kamu Yönetimi Reformu”nun getirdiği yerinden yönetim anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ile yerel yönetimlerin görev ve yetkileri arttırılmıştır. Bu kapsamda belediyelere ve il özel idarelerine sağlık, gençlik ve spor, sosyal hizmet, eğitim, kültür ve sanat, turizm, tarım, ticaret, sanayi, ulaştırma ve altyapı, imar ve iskân gibi alanlarda hizmet vermek ve bu amaçla gerekli olan altyapıyı sağlamak adına yeni görev ve yetkiler verilmiştir (Arıkboğa, 2007: 57). Bununla birlikte, ilgili kanunlarda birtakım hizmetlerin yerine getirilmesi hususunda “yapmak veya yaptırmak”, “kurmak veya kurdurmak”, “işletmek veya işlettirmek” şeklindeki ifadelerle yerel yönetimlerin bu hizmetleri kendileri yapabilecekleri gibi özel sektöre ihale edebilecekleri de belirtilmiştir (Arıkboğa, 2007: 59-60; Bayrakçı ve Kahraman, 2017: 309-311). Örneğin, 5393 sayılı “Belediye Kanunu” ile belediyelerin sosyal hizmetler açısından sorumlulukları arttırılırken bu kapsamdaki hizmetlerin özel sektör aracılığıyla yerine getirilmesi desteklenmiştir (Sallan Gül, 2009: 92).

Ayman Güler (2003: 1), “Kamu Yönetimi Reformu”nu “*24 Ocak 1980 kararları ile 12 Eylül döneminde başlayan çeyrek yüzyıllık “yapısal uyarlama reformları”nın ikinci büyük dalgası*” olarak nitelendirmiştir. İlk dalgaın mali ve ekonomik açıdan gerçekleştirilen liberalizasyon politikaları neticesinde ülke ekonomisini krize götürdüğünü, ikinci dalgaın ise siyasal ve yönetsel açıdan uygulanacak olan yeni liberal politikalar sonucunda toplumsal sistemi geri dönölmez bir çözölüşle karşı karşıya bırakabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, “Kamu Yönetimi Reformu”nun sosyal refah devleti ilkesi yerine düzenleyici devlet ilkesini benimsediğini söylemiştir (Ayman Güler, 2003: 25-26):

⁷ 2004 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ismi “Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun” şeklinde değıştirilerek kabul edilmiştir.

“Sosyal devlet, toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldırmak amaçlı devlettir. Düzenleyici devlet ise, piyasa mekanizmasına dayanan bir sistemi piyasanın gereklerine göre yönetme amacına bağlıdır. Düzenleyici devleti yaratmanın ilk şartı, sosyal devletin mal ve hizmet üreten, dağıtan, yöneten tüm kurum ve mekanizmalarını (KİT’ler, bakanlıkların bağlı - ilgili kuruluşları - okullar, hastaneler) tasfiye etmek; devletin bu tür kurumlaşmaya gitmesini yasaklamaktır. Düzenleyici devlet, tüm toplumsal işleri özel sektöre devrederek, özel sektörün güvenli bir ortamda işlemesini sağlayacak kurum ve mekanizmaları kurmakla görevli sayılmaktadır. Sosyal devlette öncelik halkın ihtiyaçları ve toplumsal fırsat eşitliği sorununa verilmişken, düzenleyici devlette öncelik küresel sistemle kaynaşması teşvik edilen şirketler dünyasının ihtiyaçlarına verilmektedir.”

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL BELEDİYECİLİK

Köyler, il özel idareleri ve belediyeler Türkiye’de yerel yönetimin üç temel kurumudur. Merkezi idare ile birlikte kamusal hizmetleri gerçekleştiren yerel yönetimler; coğrafi sınırları belirli olan bir alan içinde yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılamak ve onlara hizmet etmek amacıyla kurulan, karar alma süreç ve mekanizmalarıyla yetkili organları o bölgenin halkı tarafından seçilen, yetki ve görevleri yasalarla belirlenmiş, kendine ait bütçesi, özel gelirleri ve personel kaynağı bulunan kamu tüzel kişileri olarak tarif edilmektedir (Ökmen ve Parlak, 2008: 18). Bu yerel örgütlenmenin en önemli sacayağını belediyeler teşkil etmektedir. 5393 sayılı “Belediye Kanunu”na göre belediye; *“belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.”*⁸ Buradaki “mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlar” tanımlamasının sadece fiziki ihtiyaçları (yol, su, park, kaldırım vb.) değil sosyoekonomik ve kültürel ihtiyaçları da kapsadığı, dolayısıyla belediyecilik faaliyetlerinin klasik ve rutin belediyecilik anlayışı ile sınırlandırılmayacağı belirtilmiştir (Öz ve Yıldırım, 2009: 457). Buradan hareketle, çalışmanın bu bölümünde, dünyada yaşanan çeşitli gelişmelere bağlı olarak yeni görev, yetki ve sorumluluklar üstlenen ve geleneksel belediyecilik anlayışının dışına çıkan “sosyal belediyeciliğin” ne anlam ifade ettiği, konusu ve işlevleri, tarihsel olarak ortaya çıkışı ve gelişimi, Türkiye’deki uygulamaları, dayandığı yasal çerçeve ve uygulamada karşılaşılan temel sorunlar incelenecektir.

2.1. Sosyal Belediyecilik Kavramı

Çalışmanın ilk bölümünde genel hatlarıyla bahsedilen gelişmelere paralel bir şekilde “Sosyal Devlet” fikrinin ön plana çıkarak önem kazanmasıyla merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki görev dağılımı tekrardan düzenlenerek önceleri merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilen birtakım hizmetler zamanla yerel yönetimlere

⁸ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005, Md. 3/a.

devredilmiştir. Bu bağlamda, özellikle belediyeler, çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, işsiz ve yoksullar, afetzedeler ve engelliler gibi toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik sosyal hizmetlerin gerçekleştirilmesinde görev almaya başlamışlardır (Urhan, 2008: 85; Ersöz, 2007: 32). Dolayısıyla, “sosyal belediyecilik” kavramı zaman içerisinde belediyelerin sosyal politikalar ve sosyal hizmetlerle özdeşleşmesi sonucu kullanılır hale gelmiştir.

Literatürde sosyal belediyecilik kavramı, sosyal belediyeciliğin görev ve sorumlulukları ile amaç ve hedeflerine dikkat çekecek şekilde tanımlanmıştır:

“Mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak mahalli idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir” (Akdoğan, 2002: 15).

“Yerel nitelikteki kamu harcamalarını sosyal güçsüzlerin (kimsesiz, özürlü, yaşlı gibi) korunmasına ve maddi açıdan desteklenmesine yönlendiren, yerel düzeyde eğitim ve sağlık olanaklarının geliştirilmesine katkıda bulunan, sosyal adaletin tesis edilmesine yardımcı olan, sosyal sermayenin gelişimi için çalışmalara önem veren bir modeldir” (Can, 2006: 18).

- Belediyelerin klasik belediyecilik faaliyetlerinin ötesinde sosyal sorunların çözümüne yönelik fonksiyonlarını arttıran ve bu amaçla onlara yeni sorumluluklar yükleyerek sosyal devletin bir anlamda yerel seviyedeki temsilcileri olarak aktif rol üstlenmelerini bekleyen bir anlayıştır (Toprak ve Şataf, 2009: 15).
- Geleneksel belediyecilik anlayışının dışına çıkarak sosyal sorunların çözümü ve sosyal ihtiyaçların karşılanması sorumluluğuyla, insanların güven duygusu

içerisinde mutlu ve huzurlu bir sosyal ortamda topluca yaşayabilmeleri için politikalar geliştiren ve dezavantajlı toplum kesimlerine yönelik özel hizmetler sunan yerel yönetim anlayışıdır (Öztürk ve Gül, 2012: 385).

- Toplumun tamamının faydalanabileceği eğitim, sağlık ve kültür faaliyetlerine yoğunluk veren, işsizliğin azaltılmasına, yoksul ve muhtaç insanların korunmasına ve durumlarının iyileştirilmesine yönelik çözümler geliştiren belediyeçilik anlayışıdır (Kaya, 2003: 68).
- Sosyal dokunun rehabilite edilmesi temel amacıyla fiziki belediyeçilik hizmetlerinin yanı sıra sosyal ve kültürel belediyeçilik hizmetlerinin de yerine getirilmesi gerektiğini vurgulayan ve sınırları içerisinde yaşayan insanların yardıma muhtaç olmadan insan onuruna yakışır bir şekilde kendi hayatlarını sürdürebilmelerini önceleyen yerel yönetim modelidir (Şen, 2007: 32).

Sosyal belediyeçilik tanımlarında sosyal güçsüzlere ve dezavantajlı gruplara özellikle atıf yapılmış olsa da sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin toplumun bütününe kapsayacak şekilde düzenlenmesi ve hayata geçirilmesi toplumsal refahın sürdürülebilirliği açısından önemlidir.

Sosyal belediyeçilik kapsamında belediyeler tarafından yerine getirilen sosyal hizmetlerden faydalanan gruplar aşağıdaki gibi özetlenmiştir (Ateş, 2009: 93):

“Çocuklara yönelik olarak; eğitime katkıda bulunulması, yeterli beslenmeye yönelik katkı sağlanması, sokak çocuklarının rehabilitasyonu için çalışmalar yapılması, kreş hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetleri ve çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesi,

Gençlere yönelik olarak; kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılığının önlenmesi, meslek edindirme yardımı, eğitim yardımı, iş edindirme çalışmaları, gençlik merkezleri kurulması, eğlence ve spor alanları yapılması, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesi,

Yaşlılara yönelik olarak; kurum bakımı, sağlık yardımı, teknik malzeme sağlanması ve ihtiyaca yönelik mekânsal düzenlemeler, gıda, giyim, yakacak ve ulaşım hizmetlerinden

yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımlar, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler gerçekleştirilmesi,

Özürlülere yönelik olarak; fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinde tedavi ve bakım hizmetleri, günlük yaşamı kolaylaştırmaya yönelik mekansal düzenlemeler, teknik malzeme yardımı, gıda, giyim, yakacak ve ulaşım hizmetlerinden yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımlar, meslek ve iş edindirme kursları, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetler,

Yetişkinlere ve muhtaç ailelere yönelik olarak; ayni ve nakdi yardımlar, fakir ve çok çocuklu aileleri desteklemeye yönelik yardımlar, aile eğitim merkezleri yapımı gibi hizmetler.”

Sosyal belediyecilik alanında yerine getirilmesi öngörülen hizmetler ise özetle aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Akdoğan, 2006, 45; Es, 2007: 30-31):

“Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak,

Öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak,

Yaşlılara huzur evleri tesis etmek,

Sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, öntanı merkezleri hizmete sokmak,

Hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak,

Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak,

Tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak,

Fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak,

Özürlüler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak,

Beceri ve meslek edindirme kursları açmak,

Park-bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak,

Doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek,

İş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, makine ve ekipman desteği sağlamak,

Tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak,

Gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi yardımı yapmak,

Toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek,

Gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak.”

2.2. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri

Literatürde sosyal belediyeciliğin işlevleri genel olarak “sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon”, “mobilize etme, yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme”, “yardım etme ve gözetme” ve “yatırım” olmak üzere dört ana başlık altında incelenmiştir:

“Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon”: Toplumla bütünleşme süreci olarak sosyalleşme; kişinin, aile, eğitim kurumları, mesleki odalar ve örgütler, sivil organizasyonlar, kültürel topluluklar gibi toplumsal hayatın içerisinde var olan kurumların ve bizatihi gelenek ve görenekleriyle içinde bulunduğu sosyal çevrenin beklentilerine uygun olacak şekilde davranmayı ve çevresindeki diğer insanlarla aynı zeminde problem yaşamadan hayatını sürdürebilmeyi öğrenme sürecidir. Bireylerin içinde yaşadıkları toplumla sosyalleşmeden hayatlarını sürdürmeye çalışmaları hem kendileri hem de toplumun diğer üyeleri açısından sorunlara neden olabilir. Bu çerçevede, belediyeler toplumsal hayatın düzen içerisinde sürdürülebilmesi için bireylerin toplumun genel beklentilerine uygun düşecek davranış, kural ve değerleri edinebilmeleri adına sosyal eğitim ve kontrol fonksiyonunu yerine getirebileceklerdir. Bu maksatla belediyeler halk seminerleri, esnaf ziyaretleri, mahalle ve semt kütüphaneleri, halk meclisleri, kültür ve sanat festivalleri, sosyal içerikli afiş ve reklamlar vasıtasıyla halka mesajlarını doğrudan ve daha yoğun bir şekilde iletebilmektedirler (Toprak ve Şataf, 2009: 16).

“Yönlendirme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme”: Toplumun çeşitli grup ve paydaşlarına belirli olay ve durumlarda danışmanlık yapmak ve onları yönlendirmek, halka yaşadığı problemleri hangi kurum ve kuruluşlar üzerinden nasıl bir yöntem ve prosedürle çözüme kavuşturabilecekleri hususunda rehberlik etmek gibi fonksiyonlar belediyelerce yerine getirilmektedir (Ünal ve Caner, 2014: 39).

“Yardım Etme ve Gözetme”: Belediyeler kendi sınırları içerisinde yaşayan yardıma muhtaç ve yoksulları rahatlıkla belirleyebilmekte, bu gruplar içerisinde sosyoekonomik durumlarına göre asgari yaşam standardının altında olanlara gıda,

yakacak, giyim, sağlık malzemesi ve ilaç, kırtasiye ve okul gereçleri, temizlik malzemeleri gibi çeşitli yardımlarla destek sağlamaktadırlar (Pektaş, 2010: 14).

“Yatırım”: Belediyeler yoksul ve muhtaçların geçim sıkıntısını tamamen ortadan kaldıramasalar bile yaşamlarını kolaylaştırabilmek adına zorunluluk olarak görülen birtakım yatırımlarda bulunurlar. Bu yatırımlar arasında bölge insanına hem uygun fiyatta gıda hem de istihdam sağlayacak olan tanzim satışlar ve ekmek üretim tesisleri, aşevleri, çeşitli gruplara yönelik barınma ve sığınma evleri, sağlık hizmetlerine doğrudan ulaşabilecekleri aile sağlığı merkezleri ve sağlık ocakları, semt kütüphaneleri, kültür ve sanat merkezleri vb. Bulunmaktadır (Es, 2007: 30).

2.3. Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi

Sosyal politikaların üretilmesine yönelik katkıları değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin çağa ve ülkeye göre farklılaşan önemli politika işlevlerini gerçekleştirdiği görülmektedir. Kamusal hizmetleri yerine getiren, ekonomik istikrarın ve gelir dağılımının sağlanması katkı sunan yerel yönetimler daha ziyade kamu hizmeti sunma işlevi açısından merkezi yönetimin yereldeki temsilcisi rolünü üstlenmişlerdir. (Ersöz, 2011: 65).

Yerel yönetimler, sosyal politikaların kapsamı içerisinde yer alan kamusal hizmetlerin gerçekleştirilmesinde merkezi yönetimin yanında görev almışlardır. Çünkü merkezinde işçi sınıfının yer aldığı çalışma yaşamını düzenlemeye yönelik sosyal politika önlemlerinin hemen hemen tamamı merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilebilecek ulusal seviyedeki politikalardır. Bu doğrultuda sosyal belediyeciliğin tarihi gelişimi dünyadaki ve Türkiye’deki sosyal belediyecilik olmak üzere iki başlık altında incelenecektir.

2.3.1. Dünyada Sosyal Belediyecilik

Ortaçağda feodal bir görünüm sergileyen yerel yönetimler, bağımsız kent idareleri biçiminde ortaya çıkmıştır. Bu kent idareleri, temel yerel hizmetlerin yanında önemli bazı sosyal politikaları da gerçekleştirmişlerdir (Ersöz, 2006b: 764).

Yerel yönetimler Sanayi Devrimi'nden önce fakirlere yönelik kanunların uygulanmasında önemli bir rol üstlenmişlerdir. 16. yüzyılın başlarından itibaren birçok Avrupa şehrinde fakirlere yönelik yardımların yapılması, kamusal bir yükümlülük olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde, fakirlere yardımların yapılması görevi, devletlerin doğrudan üstlenmesi yerine, kanunlarla şehirlere verilmiştir. Bu doğrultudaki ilk yasa İngiltere'de çıkarılan 1601 tarihli Yoksulluk Yasası'dır (Sallan Gül, 2000: 55). Almanya'da çıkarılan 1870 tarihli Yardım Bölgeleri Yasası'nda da fakirlere yapılacak yardımların yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesine karar verilmiştir (Akyüz, 2008: 68).

Sanayi Devrimi sonrasında yerel yönetimlerin çözemeyeceği kadar büyük toplumsal sorunlar meydana gelmiştir. İşçi hareketlerinin sonlandırılmayacak seviyelere ulaşması sonucunda devlet, iş hayatına yönelik gerekli mevzuat çalışmalarını yaparak işçi ve işveren ilişkilerini düzenleyici müdahalelerde bulunmaya başlamıştır. Böylece sosyal devletin ilk adımları atılmaya başlanmıştır.

Yerel yönetimlerin faaliyetleri Sanayi Devrimi ile II. Dünya Savaşı arasında kalan dönemde genel olarak fakirlere yardım etme şeklinde gerçekleşmiş, bu dönem sonrasında ve özellikle I. Dünya Savaşı'ndan II. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde ise yerel yönetimler sosyal politikaları içeren daha geniş sorumluluklar üstlenmişlerdir (Ersöz, 2006b: 768).

Keynesyen politikaların işlerlik kazandığı II. Dünya Savaşı'ndan sonraki zaman diliminde sosyal devlet anlayışı en etkin dönemini yaşamaya başlamıştır. Bu dönemde yerel yönetimler, merkezi yönetimin ulusal düzeyde planladığı sosyal kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde esas kuruluşlar haline gelmişlerdir. Örneğin bazı

yazarlar tarafından yerel yönetimlerin “yerel refah devleti” şeklinde adlandırıldığı 1945-1975 yılları arasında İngiltere’deki yerel yönetimler sosyal devlet işlevlerinin gerçekleştirilmesinde mühim görevler üstlenmiştir (Ersöz, 2006b: 770).

1970’li yıllardaki petrol krizleri neticesinde sosyal devletin krize girmesiyle birlikte, yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları arttırılarak, merkezi idarenin yerine getirdiği sosyal hizmet ve görevlerin devredilmesi, sosyal devletin yaşadığı krizden çıkması adına bir çözüm yolu olarak görülmüştür. Bu yaklaşımın benimsenmesinde 1980’li yıllarda küreselleşmenin de etkisiyle gelişim gösteren ve tüm dünyaya yayılan neoliberal politikalar etkili olmuştur. Serbest piyasa ekonomisi anlayışına dayanan neoliberal politikalar gereği devletin sadece asli görevlerini yerine getirmesi ve bunun dışındaki görevlerini yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre devrederek sosyal yaşama müdahale etmemesi öngörülmektedir.

1980’li yıllardan itibaren sosyal belediyecilik anlayışı sosyal devlet anlayışına paralel olarak bir değişim geçirmiştir. Yerel yönetimler 1980’li yıllara kadar eğitim ve sağlık hizmetleri gibi refah hizmetlerini kendileri üretirken, 1980’li yıllardan itibaren söz konusu hizmetleri satın alan veya bu tür hizmetlerin temin edilmesinde garanti veren kuruluşlara dönüşmüşlerdir. Yerel yönetimler bu süreçte kolektif hizmetleri üretmek yerine piyasadan satın almaya yönelmişlerdir. Günümüz uygulamalarına bakıldığında sosyal belediyecilik faaliyetlerinin önemli bir bölümünün ihaleler yöntemiyle özel sektöre yaptırıldığı görülmektedir (Ersöz, 2006b; 772).

Sosyal devlet işçi ve işverenler arasındaki sorunlara çözüm bulmak amacıyla ortaya çıkmış olmasına rağmen zamanla eğitim ve sağlık gibi sosyal ihtiyaçları karşılamaya başlamıştır. Ancak dönemsel olarak ortaya çıkan ekonomik krizler sosyal devletin küçülmesine ve yerelleşmesine neden olmuştur. Bu bağlamda yerel yönetimler etkinleştirilmiş ve sosyal devletin bazı görevleri yerel yönetimlere aktarılmıştır. Böylece yerel yönetimler eğitim, sağlık, sosyal yardımlar gibi birçok görevi yerine getirmeye başlamış ve sosyal belediyelere dönüşmüşlerdir.

2.3.2. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik

Türkiye’de Sosyal belediyeciliğin tarihsel gelişimi, “cumhuriyet öncesi dönem” ve “cumhuriyet sonrası dönem” şeklinde iki ana başlık altında incelenecektir. Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamalarının yaygınlık kazanması ve kısmen kurumsallaşmaya başlaması 1970’li yıllara tekabül ettiğinden “cumhuriyet sonrası dönem” kendi içinde “1970 öncesi dönem” ve “1970 sonrası dönem” olmak üzere iki alt başlıkta ele alınacaktır.

2.3.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Tanzimat döneminden önce Osmanlı İmparatorluğu’ndaki belediyeler devlet memuru olarak atanan kadılar tarafından idare edilmiştir. Kadılar aynı anda hâkim, mülki amir ve belediye başkanı olarak idari, adli ve şehirle ilgili yetkilerin neredeyse tamamına sahip olarak görevlerini yerine getirmişlerdir (Ulusoy ve Akdemir: 2005: 210). Ancak kadılar, kentsel veya şehirle ilgili hizmetleri doğrudan yerine getirmekten çok söz konusu hizmetleri yerel halkı örgütleyerek onlar eliyle yaptırmışlardır. Bu kapsamda kentsel hizmetler avarız sandıkları veya resmi devlet görevlileri tarafından gerçekleştirilmiştir (Ortaylı, 1985a: 112). Bu dönemin sosyal yardım hizmetlerini bireyler, vezirler ve padişahların vakıflar eliyle yaptırmış oldukları hastaneler, aşevleri ve hanlar gibi yapılar yerine getirmiştir (Tümerkan, 1946: 6).

Mülkiyet sistemindeki farklılaşmalar ile şehirlerin büyümesi vakıfların kurulmasına olan ilgiyi azaltmış ve zamanla meydana gelen sosyal, siyasi ve ekonomik sıkıntılar vakıfları yeterli olmaktan çıkarmıştır (Toprak, 2006: 85).

Nitekim Özbek de (2006b: 31-34) 19. yüzyıl süresince vakıflar ve imaretler eliyle işleyen refah sisteminin etkinliğini büyük ölçüde kaybettiğini ifade etmiştir. Tanzimat’ın ilan edilmesinden sonra vakıflar tarafından gerçekleştirilen sosyal yardım hizmetleri düşüş göstermiş ve bu hizmetler merkezi yönetime devredilmeye başlamıştır.

Modern belediyelerin hayat bulması ve kentsel hizmetlerin bu kuruluşlar aracılığıyla icra edilmeye çalışılması, Tanzimat dönemindeki reformlardan olmuştur (Ortaylı, 1985a: 111). Tanzimat'ı takip eden yıllarda modern bir belediyenin hayat bulması isteği İstanbul Şehremaneti'nin 1855 yılında kuruluşu ile gerçekleşmiştir (Nadaroğlu, 2001: 198).

İstanbul Şehremaneti padişah tarafından görevlendirilen ve Şehremini adı verilen bir belediye başkanı tarafından yönetilmiştir (Ortaylı, 2000: 137). Görevleri; *“İstanbul halkı için zaruri olan bir eşyanın kolaylıkla tedarikini sağlamak, narh işlerine bakmak, yol ve kaldırım yapmak, şehrin temizlik işlerine bakmak, çarşı ve pazarları kontrol etmek, çeşitli vergi ve resimleri toplayıp hazineye teslim etmek”* (Tümerkan, 1946: 14) şeklinde sıralanan Şehremini'ye sosyal politika alanına giren herhangi bir görev verilmemiştir.

Şehremaneti girişiminin başarısız olmasından sonra 1857 yılında Beyoğlu-Galata'ya hizmet sunmak üzere “Altıncı Daire-i Belediye”⁹ kurulmuştur. Özel gelir kalemleri bulunan bu belediyeyi merkezi yönetim tarafından atanmış başkan ve belediye meclis üyeleri yönetmiştir (Görmez, 1997: 89). Görevleri *“daire dâhilindeki mahalle ve sokaklarla kaldırımların, su yolu ve lağımların tamir ve inşası, sokakların aydınlatılması, sokakların temizliğine bakılması, bu hizmetlerin yürütülmesi için gerekli olan masrafların tahsili”* (Tümerkan, 1946: 20) şeklinde sıralanan “Altıncı Daire-i Belediye”ye sosyal politika alanına giren herhangi bir vazife verilmemiştir.

Bu belediye modeli İstanbul'un öteki semtlerinde de uygulanmaya çalışılmıştır. Bu maksatla 1868'de “Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi” yayınlanmıştır (Eryılmaz, 1997: 40). Nizamname ile klasik hizmetlerin yanında İstanbul'daki belediyelere *“yardıma muhtaç olanlara yardım etmek, hastane, gurabahane ve sanat mektepleri kurmak”* (Tümerkan, 1946: 49) gibi sosyal politika alanına giren görevler verilmiştir. Bütün çabalara rağmen İstanbul'un genelinde belediye örgütü eksiksiz

⁹ Beyoğlu-Galata Belediyesi Altıncı Belediye Dairesi adını; “Tanzimat'ın mimarları olan Mustafa Reşit Paşa ile Ali Paşa'nın kısa bir süre oturdukları Paris'in seçkin ve modern bir semti olan “Sixième Arrondissement (Altıncı Daire)”den almıştır” (Eryılmaz, 1992: 205; Eryılmaz, 1997: 39).

olarak kurulamamıştır. Bu sebeple 1877 tarihinde “Dersaadet Belediye Nizamnamesi” ve sonrasında ülke genelindeki tüm belediyeler için düzenleyici hükümler getiren 1912 tarihli “Dersaadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanunu Muvakkat” adlı geçici yasa çıkarılmıştır. 1912 tarihli yasa, 1930 tarihinde çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu’na kadar geçerliliğini korumuştur (Tortop ve diğ., 2006: 148).

İstanbul’dan sonra bazı ulaşım merkezleri ile liman şehirlerinde belediye idareleri kurulmuştur (Toprak, 2006: 82). Osmanlı taşra şehirlerinde ise modern kentsel örgütlenme 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi’nin çıkarılmasıyla başlamıştır (Ortaylı, 1985b: 242). 1871 tarihinde çıkarılan “İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi”nde *“kimsesiz ve çalışamayacak derecede fakir bulunanların mahallelisi tarafından iâşesini temin etmek, çalışacak kudrette bulunan fakirlere iş bulmak”* şeklinde ifade edilmiş sosyal bir görev belediyelere verilmiştir (Dönmez, 1995: 169).

Belediye yönetimlerinin kent ve kasabalarda yaygın olarak kurulmaya başlaması ise 1877 tarihli “Vilayet Belediye Nizamnamesi” ile gerçekleşmiştir (Eryılmaz, 1997: 41). 1930 yılına kadar yürürlükte kalmış olan Nizamname’de *“dilsiz, yetim, mahrum ve kör çocukların terbiyesi, muhtaç ve fakirlerin tedavisi, dilenciliği önlemek ve bunlardan çalışabileceklere iş bulmak, hastane, gurabahane, ıslahhane ve sanat okulları açmak”* gibi sosyal hizmetler de belediyenin görevleri olarak sıralanmıştır (Coşkun ve diğ., 2018: 89-97).

Osmanlı belediye yönetimleri toplum için vazgeçilmez olmasına rağmen sosyal politika alanındaki talepleri gerektiği gibi yerine getirememişlerdir. Sosyal politika alanındaki hizmetleri ifa eden vakıfların yeri doldurulamamıştır. Bu konuda idareciler ve önde gelen halk temsilcileri tarafından tutarlı planlar hayata geçirilememiştir. Kimsesiz çocukların korunması görevi bile Babıali’ye yüklenmiş, yetimhane veya bakımevi gibi kuruluşlar tesis edilememiştir (Ortaylı, 2000: 216-218).

2.3.2.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

2.3.2.2.1. 1970 Öncesi Dönem

Cumhuriyet döneminde belde halkının “mahalli mahiyette müşterek ve medeni”¹⁰ ihtiyaçlarını gidermekle görevli belediye idareleri 1930 yılında 1580 sayılı “Belediye Kanunu” ile düzenlenmiştir. Çağdaş belediyecilik hedefi doğrultusunda hazırlanan bu kanunun 15. maddesi ile belediyelere sosyal politika alanında yüklediği görev ve sorumluluklar şu şekilde sıralanabilir:

- “Dilencileri dilenmekten men edecek tedbirler almak (f. 17)”
- “Bırakılmış ve bulunmuş çocukları, delileri, sokakta bayılanları, kazaya ve afete uğrayanları koruyup gözetmek (f. 18)”
- “Hafta Tatili Kanunundan istifade etmek isteyenlere izin vermek (f. 20)”
- “Fakir ailelerin ikiz çocuklarına, öksüz, fakir, kimsesiz çocuklara para, hekim, ilaç, yeme, içme, giyinme, barınma, tahsil, terbiye yardımı etmek, fakir hastalara ücretsiz bakmak, ilaç vermek, fakir cenazelerini ücretsiz kaldırmak, işsiz ve bakacak kimsesi olmayanlara bakmak (f. 34)”
- “Yetimhane, acezehane, doğum ve emzirme evleri tesisat, teşkilat ve mahalleri Sağlık Bakanlığı’nca tayin ve tasdik edilmek şartıyla akıl hastaneleri açmak ve işletmek (f. 45)”
- “Yersiz, yurtsuz olanlara iş bulmak, bunlardan garip olup çalışmayanları memleketine göndermek, kimsesiz kadın ve çocukları korumak (f. 48)”
- “Fakirlere parasız veya ucuz ilaç vermek, ücretli ücretsiz muayenehane, dispanser açmak, fakirler için ücretsiz doğum yardımını temin etmek üzere ebe istihdam etmek (f. 57)”
- “Fakirler için yatı evleri yapmak ve idare etmek (f. 69)”
- “Muhtaçlar için yardım sandıkları tesis ve idare etmek (f. 71)”
- “Bu maddede sayılan her türlü yapılar ve çevresinin, yolların, park, bahçe ve rekreasyon alanlarının, sosyal ve kültürel hizmet alanları ile ulaşım araçlarının özürülülerin kullanımına ve ulaşılabilirliğine uygun olarak yapılmasını sağlamak ve denetlemek (f. 78)”

¹⁰ 1580 Sayılı “Belediye Kanunu”, 1930, Md.1: “Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi bir şahsiyettir.”

- “İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak genç ve yetişkin özürllüer için bölgenin işgücü piyasasına uygun mesleklerde, meslek ve beceri kazandırma kursları, iş eğitim merkezleri ve yaşamevleri açmak (f. 80)”
- “Özürllüer için, ulaşım ile sosyal ve kültürel amaçlı hizmetlerden ücret almamak veya indirimli tarife uygulamak, belediyelere ait ve belediyeler tarafından işletilen veya kiraya verilen büfeler, otoparklar gibi işyerlerinin özürllüer tarafından işletilmesi konusunda kolaylık sağlamak (f. 81)”

Yukarıda yer alan maddelerde ifade edildiği gibi, 1580 sayılı “Belediye Kanunu”nda fakirler, kimsesiz çocuklar, yersiz ve yurtsuz olanlar ile özürllüer gibi ilgiye muhtaç kişilere yönelik birçok sosyal yardım ve hizmet faaliyeti belediyelerin görevi olarak sıralanmıştır. Ancak, yasanın 59-73’üncü fıkralarında yer alan görevlerin ihtiyari oldukları 17. maddede¹¹ belirtilmiştir. Bu doğrultuda birçok sosyal yardım ve hizmet faaliyetinin belediyeler açısından zorunlu görev kapsamında olmadığını ifade etmek mümkündür.

Cumhuriyet döneminin belediyecilik anlayışı tek partili siyasi hayattan çok partili siyasi hayata geçiş ve hızlı şehirleşme nedeniyle dönüşüm geçirmiştir. II. Dünya Savaşı’nın ardından şehirleşme baskısı altında kalan belediyeler yeterli düzeyde kaynak bulamadıkları için bazı görevlerini yerine getirememiştir. Bu nedenle merkezi yönetimin yerine getirmesi gereken görevlerde artış gözlenmiştir (Tekeli, 1990: 51-52).

Yıldırım (1990: 25), 1930 ve 1950 yılları arasında kalan dönemin sınırlı bir kentleşmenin gerçekleştiği ve bürokratik belediyecilik yaklaşımının hakim olduğu bir dönem olarak tezahür ettiğini belirtmektedir.

Türkiye’de 1950’den itibaren ivme kazanan kentleşme sürecine paralel olarak kalabalıklaşan şehirlerde belediyeler sosyal politikalardan ziyade temel altyapı hizmetlerine öncelik vermiştir. 1950’li yıllardan itibaren, 1930 tarihinde çıkarılan “Belediye Kanunu” başta olmak üzere farklı kanunlarla belediyelere bırakılan sosyal

¹¹ 1580 Sayılı “Belediye Kanunu”, 1930, Md.17: “15 inci maddenin 59 - 73 üncü fıkralarında tadat edilen vazifeler belediyeler için ihtiyaridir.”

içerikli çeşitli görevler, kaynak azlığı ve kayıtsızlık gibi nedenlerle merkezi idare tarafından gerçekleştirilmiştir (Pektaş, 2010: 11). 1960'lı yıllarda hızlanan kentleşme süreci şehirleri ve yönetimlerini ciddi problemlerle baş başa bırakmıştır. 1961 Anayasası ile elde ettikleri özerk idari ve mali yapıya rağmen mahalli idarelerin kurumsal ve yasal olarak ihtiyaç duyduğu düzenlemeler gerçekleştirilemediği için artan kentsel problemler karşısında mahalli idareler gerekli çözümleri üretmekten yoksun bir duruma düşmüşlerdir (Yıldırım, 1990: 25).

Türkiye'de 1960'ların ortalarından itibaren gelişme gösteren sosyalist hareketler "belediyecilik söylemi"ni farklılaştırmaya başlamıştır. Belediyeler merkezi idarenin keyfi müdahalelerinin yer almadığı belediyecilik anlayışını desteklemeye başlamışlardır. 1960'lı yıllardan sonra kurulan sosyal demokrat belediyeler ile yaygınlaşan sosyal belediyecilik anlayışına rağmen belediyelerin kaynak yetersizliği onların vazifelerini gerçekleştirmelerine engel olmaya devam etmiştir (Tekeli, 1990: 48).

Yıldırım (1990:25), Türkiye'de 1970'lere kadar yerel yönetim algısının "*merkeziyetçi*", "*içe dönük*", "*idari düzenlemeci*" ve "*edilgen*" bir görünüm sergilediğini belirtmiştir. Alada (1990: 130) da artan kentsel sorunlara ve çeşitlik kazanan çok partili siyasi hayata rağmen 1970'lere dek siyasi partilerin programlarında yerel yönetimlere yönelik politikalara gerektiği ölçüde değinilmediğini ifade etmiştir.

2.3.2.2.2. 1970 Sonrası Dönem

1970'li yıllarla birlikte belirginleşen ekonomik, siyasi ve toplumsal değişimler toplumcu belediyecilik yaklaşımının doğuşuna temel oluşturmuştur (Güler, 2009: 125). Belediyelerin görev ve sorumluluk alanlarının merkezi yönetim eliyle tespit edilmesini kabul etme eğilimleri, 1970'lerin ortalarından itibaren farklılaşmaya başlamıştır (Tekeli, 1990: 52).

Türkiye’de “yeni belediyecilik anlayışı (toplumcu belediyecilik anlayışı)” ilk defa 1973’te ortaya çıkmıştır. Belediyelere sivil toplum örgütü gibi yaklaşan bu anlayışın ilkeleri, “*tüketiciyi koruyucu ve kaynak yaratıcı belediye*”, “*üretici belediye*”, “*özerk demokratik belediye*” ve “*birlikçi ve bütünlükçü belediye*” şeklinde sayılmıştır. Söz konusu belediyecilik anlayışından sonra geleneksel hizmetler ile birlikte çevre, mesleki eğitim ve kültür hizmetleri gibi hizmetler de yerel hizmetler olarak değerlendirilmeye başlamıştır (Yıldırım, 1990: 26-28). Belediyeciliğe farklı ve yeni bir şekil vermeyi öngörmesine rağmen önerdiği ilkelerin farklı değerlendirilmelere konu olması sebebiyle toplumcu belediyecilik bütünüyle hayata geçirilememiştir (Keleş, 2009: 31).

CHP’li belediyelerin 1973 ve 1977 tarihleri arasındaki uygulamaları toplumcu belediyecilik şeklinde adlandırılmış olsa da söz konusu dönemde sol kesimin sosyal belediyecilik programlarının var olmadığı iddia edilmiştir. Belediyelerin bu programları merkezi yönetim ile uyumsuzluk içinde ve yetersiz kaynaklar ile yapılan uygulamalar şeklinde gelişmiştir (Adıgüzel, 2009: 106). 1973-1977 yılları arasında belediyeler ilk kez gerçekleştirilen toplu konut hizmetleri gibi bazı yeni hizmetler sunmaya başlamıştır (Tekeli, 1990: 52). Toplu konut hizmetlerinin yanında belediyelerin asfalt ve ekmek fabrikaları kurma girişimleri ile toplu taşıma hizmeti sunmaları yine bu dönemde gerçekleşmiştir. CHP’li belediyeler hizmetlerinde tam anlamıyla başarılı olamamışlarsa da toplumcu belediyecilik yaklaşımının gündeme gelmesine katkı sunmuşlardır (Adıgüzel, 2009: 107).

12 Eylül 1980 Askeri Darbesinden sonra belediyeler ile ilgili birçok düzenleme yapılmıştır. Belediyelerin seçimle göreve başlamış üyelerinin üyelikleri sonlandırılmış ve bu üyeliklere atamalar şeklinde görevlendirmeler gerçekleştirilmiştir (Aytaç, 1990: 99).

1980 yılı ile birlikte kamusal hizmetlerin doğrudan kamu eliyle gerçekleştirilmesi gerektiği görüşünden vazgeçilerek birçok hizmet ve faaliyetin özel sektör tarafından yapılmasına çalışılmıştır (Al, 2007: 369). Çöp toplama gibi bazı hizmetler özelleştirilmiş, giderlerin finanse edilmesinde iç borçlanma ile birlikte dış borçlanma

da yapılmış ve ihale yöntemleriyle özel sektörden hizmetlerin tedarik edilmesine başlanmıştır (Doğan, 2007: 70-73).

1990'dan itibaren geçmişe nazaran gelirleri artış gösteren bazı belediyeler, sosyal yardım temeli sosyal politika hizmetlerine daha çok pay vermeye başlamışlardır. Daha önceki dönemlerde yardıma muhtaç kimselere yiyecek ve giyecek yardımı yapılması şeklinde gerçekleştirilmiş olan sosyal yardımlar 1990'lardan sonra hem çeşit, kapsam ve nitelik olarak artmış hem de farklı belediye kurumlarınca gerçekleştirilir hale gelmiştir. Huzurevleri, hastaneler, meslek kazandırma kursları gibi hizmetler çoğu büyükşehir belediyesinin görevlerine dâhil edilmiş ve zaman içerisinde yaygınlaşmıştır. Tüm bu dönem boyunca sosyal yardım ve hizmetlerin neoliberal politikalar uyarınca piyasadan satın alma şeklinde gerçekleştirilmesine devam edilmiştir (Ersöz, 2005: 149).

1990'lı yıllardan beri tartışılan “Türk Kamu Yönetimi Reformu”, 2004 tarihli ve 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, 2005 tarihli ve 5393 sayılı “Belediye Kanunu” ve yine 2005 tarihli ve 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu”nun çıkarılması ile tamamlanmıştır.

Yerel yönetimlerin yukarıda adı geçen yasalarla sosyal nitelikli görev ve sorumlulukları genişletilmiş, sosyal politika ile ilgili hizmetleri piyasadan hizmet alımı yoluyla tedarik edebilecekleri net bir şekilde düzenlenmiştir.

2.4. Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Yasal Çerçevesi

Türkiye’de sosyal belediyeciliğin yasal çerçevesini ortaya koyabilmek için “Kamu Yönetimi Reformu” kapsamında yürürlüğe giren 10/07/2004 tarih ve 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, 22/02/2005 tarih ve 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu” ve 03/07/2005 tarih ve 5393 sayılı “Belediye Kanunu”nu belediyelerin ve il özel idarelerinin sosyal politika ve hizmetler bağlamındaki görev ve sorumlulukları açısından incelemek gerekmektedir.

2.4.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda Sosyal Belediyecilik

5393 sayılı “Belediye Kanunu”na göre belediye *“belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder”* (md. 3/a) şeklinde tarif edilmiştir. Aynı kanun, söz konusu kamu tüzel kişiliğini temsil eden belediye başkanına doğrudan *“belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak”* (md. 38/m) ve *“bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak ve özürllülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürllüler merkezini oluşturmak”* (md. 38/n) şeklinde sosyal politika esaslı görevler yüklemiştir.

Kanunun sosyal politika ve sosyal hizmetler açısından önem taşıyan ve belediye idaresine sorumluluklar yükleyen diğer maddeleri şu şekilde sıralanabilir:

- “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.” (md. 13/1)
- “Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.” (md. 13/2)
- Belediyeler, çeşitli alt yapı hizmetleriyle birlikte “...konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır.” (md.14/a)
- “...Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.” (md.14/a)
- “Belediye, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla;...Okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir...” (md. 14/b)

- “Belediye, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla;...sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir...” (md. 14/b)
- “Belediye, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla;...Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir...” (md. 14/b)
- “Belediye, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla;...Gıda bankacılığı yapabilir.” (md. 14/b)
- “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özür, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır.” (md. 14)
- “İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000’i geçen belediyeler, meclis kararıyla;...sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.” (md.15)
- “Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özür, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemlerle yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar” belediyelerin giderlerindendir (md. 60/i).
- Gerekli şartlara haiz olmaları durumunda “...dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara,...arsa tahsisi yapılabilir.” (md. 69/3)
- “Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özür, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemlerle yapılacak sosyal hizmet ve yardımların yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.” (md.77/1)

Tüm bu hizmetler, belediyenin mali imkânları ve hizmetlere duyulan ihtiyacın önceliği dikkate alınarak yerine getirilir.¹²

¹² 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005, Md. 14: “Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.”

2.4.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda Sosyal Belediyecilik

Büyükşehir belediyesi, 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”nda “*en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini ifade eder*” (md. 3/a) şeklinde tarif edilmiştir. Bu kanunun, sosyal belediyecilik açısından, büyükşehir belediyelerine ve belediyelerin tüzel kişiliğini temsil eden başkanlarına görev ve sorumluluklar yükleyen ilgili maddeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- “Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek.” (md. 7/m)
- “Gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak.” (md. 7/n)
- “İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek...” (md. 7/u).
- “Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.” (md. 7/v)
- “Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürllü merkezleri oluşturmak.” (md. 18/m)

- “Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özörlölere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.” (md. 24/j) büyükşehir belediyelerinin giderlerindendir.

2.4.3. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nda Sosyal Belediyecilik

İl özel idaresi, 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu”na göre “*il halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder*” (md. 3/a) şeklinde tarif edilmiştir.

“İl özel idareleri mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla” (md. 6);

- “Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, *sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları*; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri *il sınırları içinde*” (md. 6/a),
- “İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, *kültür, turizm, gençlik ve spor*; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri *belediye sınırları dışında*” (md. 6/b) yerine getirmekle görevli kılınmışlardır.

Görüldüğü üzere il özel idarelerinin sosyal hizmetler alanında yasa ile belirlenmiş görevleri bulunmaktadır. Bunların yanı sıra kanuna göre “*yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özörlölere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar*” (md. 43/h) il özel idaresi giderlerinden olup “*bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanma*” (md. 30/n) yetkisi valiye aittir.

2.4.4. 6360 sayılı Kanunun Sosyal Belediyeciliğe Etkisi

12/11/2012 tarih ve 6360 sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile “Kamu Yönetimi Reformu” kapsamında çıkarılan bazı

kanunların sosyal politika ve hizmetlerle ilgili bazı maddelerinde değişiklikler yapılmıştır:

- 5216 sayılı Kanunun Md. 7/m’de belirtilen “*Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödöl vermek.*” ibaresi 6360 sayılı Kanunun 7. maddesiyle “*Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine **nakdî yardım yapmak**, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, **teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere** belediye meclis kararıyla ödöl vermek.*” şeklinde değiştirilerek eklemeler yapılmış ve kapsam genişletilmiştir.
- 5393 sayılı Kanunun Md. 14/a’da yer alan “*...Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.*” şeklindeki son cümlesi 6360 sayılı Kanunun 17. maddesiyle kaldırılarak yerine “*Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.*” cümlesi kabul edilmiştir. Bu değişiklik ile söz konusu konukevlerinin açılması husunda büyükşehir olmayan belediyeler için 50.000 kişilik nüfus şartı 100.000’e çıkarılmış ve bu nüfusun altındaki belediyeler için mali durumun el vermesi ve hizmetin önceliği şeklinde uygulamada karşılığı çok net olmayan koşullar getirilmiştir.

- 5393 sayılı Kanunun Md. 14/b’de yer alan “...Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir...” ibaresi 6360 sayılı Kanunun 17. maddesiyle “...Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla **gençlere** spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine **aynı ve nakdî yardım yapar** ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, **teknik yöneticilere ve antrenörlere** belediye meclisi kararıyla ödül verebilir...” şeklinde değiştirilerek eklemeler yapılmış ve kapsam genişletilmiştir.
- 5393 sayılı Kanunun 15. maddesine 6360 sayılı Kanunun 18. maddesiyle “Belediye ve bağlı idareler, meclis kararıyla mabetlere, eğitim kurumlarına, yurtlara, okul pansiyonlarına ve hastanelere indirimli bedelle ya da ücretsiz olarak içme ve kullanma suyu verebilirler.” şeklindeki ek cümle getirilerek hizmetler açısından kapsam genişletilmiştir.
- 5393 sayılı Kanunun Md. 75/c’de yer alan “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, **özürlü dernek ve vakıfları**, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir.” hükmü 6360 sayılı Kanunun 19. maddesiyle “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir. Diğer dernek ve vakıflar ile gerçekleştirilecek ortak hizmet projeleri için mahallin en büyük mülki idare amirinin izninin alınması gerekir.” şeklinde değiştirilmiştir. Buna göre, engelli derneklerinin kamu yararına çalışıyor olmaları, engelli vakıflarının ise Cumhurbaşkanınca vergiden muaf tutulmaları

durumunda belediyelerle ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilecekleri karara bağlanmıştır. Bu durumların dışında, diğer vakıf ve dernekler gibi mülki idare amirinin iznine tabi olarak bu projelere katılabileceklerdir.

2.5. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Alanında Karşılaşılan Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Türkiye’de mahalli idarelerin güçlendirilmesi amacıyla “kamu yönetimi reformu” kapsamında yürütülen çalışmalar neticesinde önemli gelişmeler kaydedilmiş olmasına rağmen, çözülmesi gereken birtakım sorunların varlığını sürdürdüğünü belirtmek gerekmektedir. Bu sorunların başında yerel yönetimlerin özerkliği, merkezi yönetimin idari vesayeti, personel ve kaynak sorunu ile yönetilenlerin karar verme aşamalarına katılım problemleri gelmektedir. Bu genel sorunlar, belediyelerin yerel yönetim unsurları olarak kendi bünyelerinde yaşadığı problemlerle birlikte sosyal politikalar geliştirerek sosyal belediyecilik kapsamında sosyal refahı arttıracak hizmetler yerine getirmesi hususunda birtakım aksaklıkları da beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda, belediyelerin sosyal belediyecilik uygulamaları çerçevesinde karşılaştığı sorunlar genel olarak şu şekilde özetlenebilir (Ateş, 2009: 93-94; Sezik, 2016: 182-183; Çöpoğlu, 2014: 237-243):

- Belediye idarecilerinin sosyal politika ve hizmetlerin sosyal refaha ve toplumsal kalkınmaya katkı sağlayacağını algılayacak bilince sahip olmaması ve bu amaçla gerçekleştirilen proje ve hizmetleri gereksiz harcama olarak nitelendirmeleri,
- Sosyal politika kararlarının alınması ve sosyal hizmetlerin yerine getirilmesi konusunda temel oluşturacak bilgi ve verilerin yetersizliği,
- Sosyal belediyecilik uygulamalarının suistimal edilmesi: belediyeler arasındaki iletişim eksikliğinden istifade ederek ihtiyaç sahibi bir kişinin hem ilçe hem de büyükşehir belediyesinden yardım ve destek alması,

- Belediye birimleri arasındaki koordinasyon eksikliğinden dolayı sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerinin farklı dönemlerde farklı birimler tarafından gerçekleştirilmesi ve buna bağlı olarak hizmetlerin yerine getirilmesinde etkinliğin ve verimin düşmesi,
- Merkezi yönetimin sosyal politikalara bağlı olarak sosyal hizmet ve yardımlar konusunda aktif rol alması dolayısıyla oluşan çok başlılık ve bunun neticesinde meydana gelen kaynak israfı,
- Belediyelerin maddi kaynak yetersizliği: özellikle merkezi hazineden aktarılan kaynaklar dışında kendisine ek kaynak yaratamayan ve borçlarını finanse etmekte zorluk çeken belediyelerin sosyal belediyeçilik faaliyetlerini yerine getirmek adına ihtiyaç duyduğu bütçeye sahip olmaması,
- Belediyelerin sosyal politika ve hizmetler konusunda yeterli sayıda uzman insan kaynağına sahip olmaması,
- Sosyal belediyeçilik faaliyetleri açısından belirli bir standardın olmaması ve belediyelerin kendi özel şartlarına göre veya diğer belediyelere kıyasla sosyal hizmet standartlarını oluşturması,
- Kamu yönetimindeki bürokrasinin sosyal belediyeçilik uygulamalarında da kendini göstermesi: sosyal yardım ve hizmetlere ihtiyaç duyan kesimlerin bürokratik işleyişi ve uyulması gereken prosedürleri yeteri kadar bilememeleri dolayısıyla sosyal yardım ve hizmetlere ulaşmakta zorluk çekmeleri,
- Belediye yönetimlerinin sosyal belediyeçilik hizmetlerini hayata geçirirken tarafsızlık ilkesine aykırı olarak hemşehricilik, siyasal paydaşlık, akraba ve eş dost ilişkilerini gözetmesi durumunda söz konusu hizmetlerin yerinde ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmemesi,

- Çeşitli nedenlerle halkın yerel yönetimlere doğrudan veya dolaylı olarak katılımının sağlanamaması ve sosyal hizmetlerin birinci derece muhatabı olarak halk tarafından belediyelerin etkin bir şekilde denetlenememesi.

Sosyal belediyecilik faaliyetleri kapsamında karşılaşılan söz konusu problemlerin çözümünde öncelikle (Ateş, 2009: 94-95; Pektaş, 2010: 20; Alan, 2018: 64-65);

- Belediye idarecileri sosyal belediyecilik uygulamalarının toplumsal yaşama ve sosyal refaha yapacağı olumlu katkılar hususunda bilinçlendirilmeli,
- Belediye sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların ve sivil toplum örgütlerinin sosyal politika ve hizmetlerin geliştirilmesi, yerine getirilmesi ve değerlendirilmesi süreçlerine etkin bir şekilde katılımları mümkün kılınmalı,
- Sosyal doku çalışmaları sayesinde kentsel nüfusun demografik yapısı ile ilgili bilgiler toparlanarak belirli aralıklarla güncellenmeli ve bilimsel araştırma yöntemleriyle kent toplumunun sosyal hayata dair eğilimleri ve ihtiyaçları tespit edilip sosyal politika ve hizmetler bu yöntem ve kaynaklar ışığında belirlenerek uygulamaya konmalı,
- Yerel idareler ve merkezi yönetimin ilgili birimleri arasında sosyal politika ve hizmetlerin geliştirilmesi ve uygulanması noktasında koordinasyon ve işbirliği temin edecek düzenlemeler ile çok başlılık önlenmeli ve kaynak israfı ortadan kaldırılmalı,
- Belediyelerde sosyal politika ve hizmetler konusunda etkinlik ve verimliliğin sağlanması açısından yeterli sayıda uzman istihdam edilmeli,
- Sosyal belediyecilik faaliyetlerinin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için belediyelere ihtiyaç duyduğu ölçüde mali kaynak desteği verilmeli ve sosyal

hizmetlerin yerine getirilebilmesi bakımından merkezi idareye bağımlılığı azaltılmalı,

- Sosyal yardım ve hizmetlere ihtiyaç duyan kesimlerin önlerindeki bürokratik güçlükler kaldırılmalı ve bu husula alakalı olarak belediye yönetimine ulaşmaları kolaylaştırılmalı,
- Sosyal yardım ve destekler kısa vadeli olarak planlanmalı, uzun dönemde ise istihdama yönelik uygulamalar hayata geçirilmeli,
- Yeterli maddi imkana sahip olmayan veya yoksul yerel girişimciler düşük faizli veya faizsiz mikro krediler ile desteklenmeli, kuracakları işyerleri belediye vergilerden teşvik amaçlı olarak belirli bir dönem için muaf tutulmalı ve hatta ihtiyaç duydukları ekipman ve teknik destek sağlanmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI ÇERÇEVESİNDE KADIKÖY VE ESENLER BELEDİYE UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Belediyeler; görev, yetki ve sorumlulukları kanunlarla belirlenmiş olan ve sınırları içerisinde yaşayan halkın ortak ihtiyaçlarını mümkün olabildiğince gidermekle mükellef kamu kurumlarıdır. Belediyeler görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmek adına kanunlarla kendilerine verilen yetki ve imtiyazlara dayanarak ihtiyaç duydukları kaynakları üretir ve toplarlar. Dolayısıyla belediyelerin görev ve yetkileri gibi kaynakları da ancak kanunlarla belirlenir ve bu açıdan sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan halkın ortak ihtiyaçları ise sosyo-ekonomik ve kültürel ihtiyaçlar, nüfusun demografik yapısındaki değişimler, çağın gereklilikleri vb. faktörlere bağlı olarak hem çok çeşitli hem de sürekli artmakta olup adeta sınırsızdır. Bu noktada “sosyal belediyecilik” anlayışı ile belediyeler bir taraftan yerel ölçekte gerçekleştireceği girişimcilik ve yatırım politikalarıyla istihdamı arttırarak yerel kalkınmayı hedeflerken diğer taraftan da sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardım ve destek vb. alanlarda yerel halkın çok sayıdaki çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak adına artan bir işleve sahip olmaktadır. Ayrıca, “sosyal belediyecilik” anlayışı günümüzde sıkça zikredilen ve literatürde yoğun bir şekilde tartışılan “katılımcı demokrasi” ve “vatandaş odaklı yönetim” kavramları açısından vatandaşların yerel yönetimlerden beklentilerini karşılama noktasında belediyelerin duyarlılığını arttıracağı algısını da yaratmaktadır. Bununla birlikte, belediyelerin sosyal belediyecilik faaliyetleri ve yönetim anlayışları yerel yönetimlerde iktidar olan siyasal partilerin ideolojik, siyasal ve politik yönelimlerine göre farklılık göstermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, farklı siyasal program ve yönelime mensup partiler eliyle yönetilen Kadıköy ve Esenler ilçe belediyelerinin sosyal belediyecilik açısından stratejik amaçları ve bu amaçlar doğrultusunda yerine getirdikleri sosyal hizmet ve faaliyetler ilgili belediyelerin stratejik planları ve faaliyet raporları üzerinden 2014-2018 yılları arası dönem (5 yıllık yerel yönetim faaliyet dönemi) için incelenecek ve karşılaştırılacaktır. Söz konusu dönemde Kadıköy ilçe belediyesi CHP’li bir belediye başkanı tarafından yönetilirken Esenler ilçe belediyesi ise AKP’li bir belediye başkanı

tarafından yönetilmiştir. Ayrıca, her iki parti de bu ilçelerde İstanbul’da kazanmış oldukları diğer ilçelerin geneline göre daha yüksek oranda oy almıştır ve siyasal temsil noktasında her iki ilçe de ilgili partilerin adıyla anılmaktadır. Bu amaç ve bilgiler ışığında çalışmada seçilmiş olan ilçe belediyelerinin öncelikle tarihsel süreç içerisindeki gelişimleri, coğrafi konumları, sosyo-ekonomik yapıları ve siyasi yönelimlerinden kısaca bahsedildikten sonra ilgili belediyelerin sosyal belediyeçilik kavramı çerçevesinde gerçekleştirdikleri hizmet ve faaliyetler üzerinde durulacaktır.

3.1. Kadıköy Belediyesi’nin Genel Yapısı

3.1.1. Tarihi Gelişimi

M.Ö. 658 yılında Sarayburnu ve çevresinin güzelliğine hayran kalan ve buraya yerleşerek Bizans’ın temellerini atan Bizans, bu herşeyiyle insanı cezbeden yer dururken karşı yakaya (Kadıköy’e) yerleşenlerin ancak kör olmaları gerektiğini düşünerek Kadıköy’e “Körler Diyarı” veya “Körler Ülkesi” manasına gelen “Kalkedon” ismini vermiştir. İstanbul’un fethinden sonra ise bu bölgenin İstanbul’un ilk kadısı olan Celalzade Hızır Bey’e verilmesiyle birlikte buna izafeten Kadıköy olarak anılmaya başlandığı çeşitli kaynaklarda belirtilmiştir (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 6-7).

18. yüzyılda, özellikle Kuşdili çayırıları, Haydarpaşa, Moda, Yoğurtçu ve Uzun Çayır gibi gezinti ve piknik amaçlı kullanılan mesire alanlarıyla önemi artarak halk nezdinde daha çok rağbet gören Kadıköy’ü, Türk ve Rumlarla birlikte Ermeniler de yerleşim yeri olarak tercih etmeye başlamışlardır. Kadıköy ve çevresi, 19. yüzyılda “Selimiye Kışlası” ve “Haydarpaşa Askeri Hastanesi”nin inşası ve bunları takip eden yıllarda şehir içi deniz ulaşım sisteminin ve Haydarpaşa-İzmit demiryolu hattının hizmete açılması ile gerçek anlamda ilerleme göstermeye başlamıştır. Bu gelişmelerle paralel olarak, 19. yüzyıl sonlarında Moda ve Fenerbahçe çevresinde varlıklı gayrimüslim ve Levantenlerin, Bostancı, Erenköy ve Göztepe çevresinde ise üst düzey devlet görevlilerinin geniş araziler üzerinde sayfiyelik köşkleri yaptırdıkları görülmüştür (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 7).

1855 yılında Şehremaneti olarak kurulan ve ilk belediye başkanlığını ressam Osman Hamdi Bey'in yaptığı Kadıköy, 1869'da Üsküdar Sancağı'na bağlanmış ve 15 Mayıs 1930'da çıkarılan bir kanun¹³ ile iki bucağı olan ayrı bir ilçe ilan edilene kadar Üsküdar'a bağlı olarak idare edilmiştir. Kadıköy Belediyesi ise 1984'te gerçekleştirilecek bir düzenlemeyle Büyükşehir'e bağlı bir ilçe belediyesi olana kadar İstanbul Belediyesi'ne bağlı bir şube olarak görevini sürdürmüştür (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 8,10).

3.1.2. Coğrafi Konumu

İstanbul ili sınırları içerisinde bulunan Kadıköy, Anadolu Yakası'nda bulunmaktadır. Batı ve güneyinde Marmara Denizi, kuzeyinde Üsküdar, kuzeydoğusunda Ataşehir ve güneydoğusunda Maltepe ilçeleri ile çevrili olan Kadıköy ilçesi Marmara Denizi sahil hattı boyunca uzanmaktadır (Şekil 1) ve özellikle sahile ve Bağdat Caddesi'ne paralel bir yerleşim görülmektedir (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 36).

Şekil 1: Kadıköy ilçesinin İstanbul içindeki konumu.

İlçe kuzeybatısında Haydarpaşa'dan güneydoğusunda Bostancı'ya uzanan yaklaşık 21 km'lik sahil şeridinde sahiptir. Sahil şeridine paralel uzanan ana ulaşım aksları ilçenin

¹³ 1612 sayılı "Yeniden kaza teşkiline ve 1452 numaralı kanuna merbut (2) numaralı cetvelin tadiline dair kanun".

yerleşim yapısını belirlemekte olup E-5 karayolu ilçenin kuzey sınırını çizmektedir. Karayolları dışında ilçede bulunan Haydarpaşa Tren Garı, deniz otobüsü ve şehir hatları vapur iskeleleri de alternatif ulaşım imkanları sunmaktadır. Toplam yüzölçümü 25 km² olan Kadıköy'ün ortalama rakımı 50 metredir (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 36).

3.1.3. Sosyo-ekonomik Yapısı

Yıllara ve cinsiyete göre Kadıköy ilçe nüfus dağılımı Tablo 1 ve Şekil 2'de gösterilmiştir. 2018 yılı için toplam nüfus 458638 kişi olup bunun yaklaşık %45'i erkek %55'i ise kadındır. İlçedeki kadın nüfusu 1975 yılından sonra yapılan sayımlara göre erkek nüfusundan hep daha fazla olmuştur. Toplam nüfus 1965-2018 arasında yaklaşık yıllık ortalama 5514 kişi artarken, 1965 yılına göre 2018 yılında yaklaşık %176 artış göstermiştir. İlçe nüfus artış hızı 1970-75 yılları arasında yıllık % 81.2'ye ulaşmış ve bu tarihten itibaren 2008 yılına kadar nüfus artışı devam etmekle beraber yıllık nüfus artış hızı giderek azalmıştır. 2008 yılında ise ilçe toplam nüfusunda ciddi bir azalış olmuştur. Bunun ana sebebi Tablo 2'de de görülebileceği gibi 06/03/2008 tarih ve 5747 sayılı kanun¹⁴ ile Kadıköy ilçesinin 7 mahallesinin yeni kurulan Ataşehir ilçesine bağlanmasıdır. 2008 yılından sonra ise ilçe nüfusu genelde azalan bir eğilime sahip olup bu olgu tersine göçler (memlekete dönüş), İstanbul içi hareket veya ölüm oranının doğum oranından yüksek olmasıyla açıklanabilir. Tablo 2'de görüldüğü gibi 21 mahallesi bulunan Kadıköy'ün Bostancı, Erenköy, Göztepe, Kozyatağı ve Merdivenköy mahallelerinde diğerlerine göre daha fazla nüfus yaşamaktadır. Tablo 3'te verilen Kadıköy ilçesinin illere göre nüfus dağılımına bakıldığında ilçede il bazında en fazla İstanbul kütüğüne kayıtlı insan yaşarken yine toplamda Marmara Bölgesi'nden insanların çoğunluk oluşturduğu görülmektedir.

¹⁴ 5747 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun".

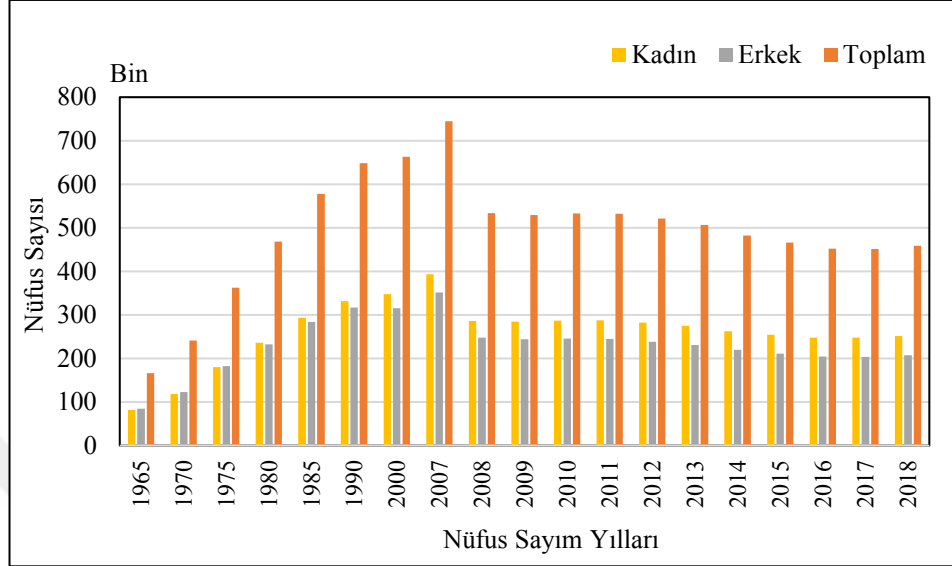
Tablo 1: Kadıköy ilçe nüfusu ve cinsiyete göre dağılımı, 1965-2018¹⁵.

Yıllar	Toplam	Yıllık nüfus artış hızı (%)	Erkek	Kadın
1965	166425	-	84551	81874
1970	241593	74.5	122893	118700
1975	362578	81.2	182115	180463
1980	468217	51.1	232106	236111
1985	577863	42.1	284206	293657
1990	648282	23.0	316936	331346
2000	663299	2.3	315242	348057
2007	744670	16.5	351342	393328
2008	533452	-333.6	247593	285859
2009	529191	-8.0	244460	284731
2010	532835	6.9	245875	286960
2011	531997	-1.6	244757	287240
2012	521005	-20.9	238288	282717
2013	506293	-28.6	231009	275284
2014	482571	-48.0	219715	262856
2015	465954	-35.0	211394	254560
2016	452302	-29.7	204382	247920
2017	451453	-1.9	203576	247877
2018	458638	15.8	207069	251569

Kaynak: TÜİK.

¹⁵ 1965-2000 yılları için verilen nüfus bilgileri “Genel Nüfus Sayımı” sonuçlarına dayanırken 2007 yılı ve sonrası için verilen nüfus bilgileri “Adrese Dayalı Nüfus Sayımı” sonuçlarına dayanmaktadır.

Şekil 2: Kadıköy ilçe nüfusunun cinsiyete göre dağılımı, 1965-2018.

Kaynak: TÜİK.

Tablo 2: Kadıköy ilçesinin mahalle bazında nüfus dağılımı, 2007-2018.

Mahalleler	2007	2008	2014	2015	2016	2017	2018
19 Mayıs	36292	34450	32058	31124	30119	30310	30964
Acıbadem	35021	34295	30496	30406	30443	30549	30041
Atatürk	22261	-	-	-	-	-	-
Barbaros	17280	-	-	-	-	-	-
Bostancı	38043	37061	34140	33142	31399	31450	31585
Caddebostan	21185	20478	19090	18494	18399	18316	19221
Caferağa	25476	24745	24312	24659	24424	23977	23379
Dumlupınar	26311	25907	15327	13215	11328	10985	11718
Eğitim	17993	17343	13966	13657	13660	13438	13525
Erenköy	38444	37035	34266	32134	30824	31098	32900
Fenerbahçe	21411	20653	19337	18321	17604	17657	18166
Feneryolu	29178	27763	25679	25158	24798	24488	24327
Fikirtepe	20884	20470	13896	10809	9705	9025	9069
Göztepe	41769	40161	37190	35534	34576	35260	37013
Hasanpaşa	16920	16200	15364	15653	15808	15577	15241
İçerenköy	75734	-	-	-	-	-	-
İnönü	16168	-	-	-	-	-	-
Kayıdağı	30312	-	-	-	-	-	-
Koşuyolu	6562	6684	8194	8161	8027	7839	7694
Kozyatağı	39434	37785	36358	34973	33939	34164	35230

Küçükbakkalköy	20115	-	-	-	-	-	-
Merdivenköy	44184	42739	36335	35264	33557	33166	33582
Osmanağa	5578	5980	8133	8266	8490	8466	8487
Rasimpaşa	13910	13717	13900	14169	14198	14276	13898
Sahrayıcedit	35566	34055	32163	31872	30929	30833	30901
Suadiye	28441	27700	24345	22753	21909	22484	23690
Yeni Sahra	11999	-	-	-	-	-	-
Zühtüpaşa	8199	8231	8022	8190	8166	8095	8007
Toplam	744670	533452	482571	465954	452302	451453	458638

Kaynak: TÜİK.

Tablo 3: Kadıköy ilçesinin illere göre nüfus dağılımı, 2018¹⁶.

İller	Nüfus katkısı	Coğrafi bölge	Toplam
Ankara	9741	İç Anadolu	37857
Kayseri	7881		
Konya	6699		
Sivas	13536		
Adana	5207	Akdeniz	5207
Balıkesir	5962	Marmara	166780
Bursa	7113		
İstanbul	146833		
Sakarya	6872		
İzmir	7240	Ege	7240
Erzincan	6858	Doğu Anadolu	19392
Erzurum	5903		
Malatya	6631		
Giresun	6568	Karadeniz	65876
Kastamonu	9906		
Ordu	8633		
Rize	14673		
Samsun	6237		
Tokat	7539		
Trabzon	12320		

Kaynak: TÜİK.

¹⁶ İlçe nüfusuna 5000 ve üstü nüfus katkısında bulunan iller dikkate alınarak hazırlanmıştır.

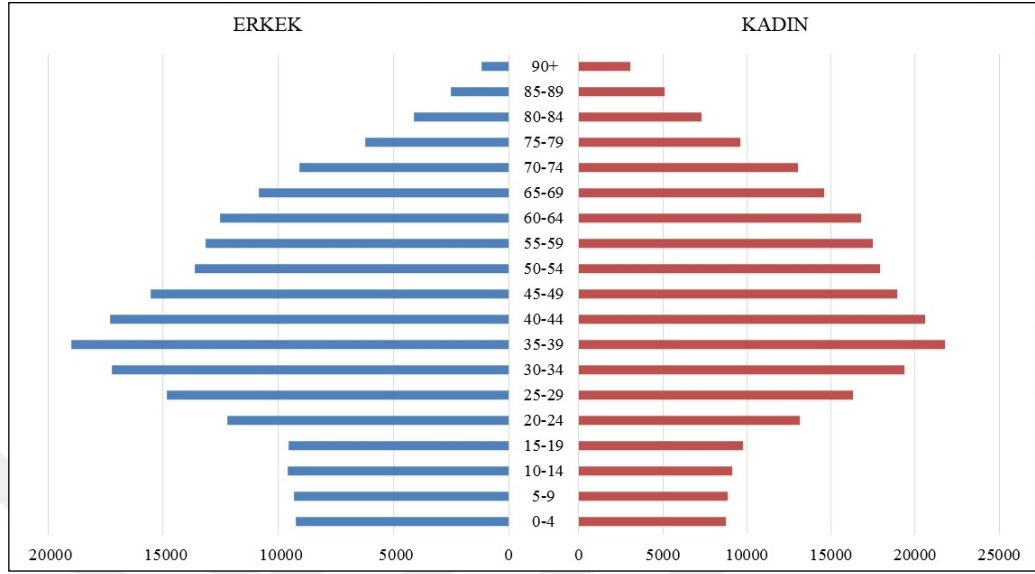
Tablo 4 ve Şekil 3’te verilen 2018 yılı için Kadıköy ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde nüfusun, yaklaşık rakamlarla, %12’sinin 0-14 yaş aralığında, %17’sinin 15-29 yaş aralığında, %25’inin 30-44 yaş aralığında, %27’sinin 45-64 yaş aralığında ve %19’unun 65 yaş üstü olduğu görülmektedir. Buna göre nüfusun çoğunluğu genç ve orta yaş insanlardan oluşmaktadır. Cinsiyete göre bakıldığında erkek nüfusunun 25-49 yaş aralığında yoğunlaştığı görülürken kadın nüfusunun 30-54 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmüştür. Diğer taraftan erkek nüfusunun yaklaşık %49’u 40 yaş altında iken %16’sı 65 yaş üstünde, kadın nüfusunun ise yaklaşık %43’ü 40 yaş altında iken %21’i 65 yaş üstündedir. Dolayısıyla 2018 nüfus yapısına bakıldığında Kadıköy’de yaşayan kadın nüfusunun erkek nüfusundan daha yaşlı olduğu söylenebilir.

Tablo 4: Kadıköy ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	17984	9221	8763
5-9	18148	9317	8831
10-14	18696	9593	9103
15-19	19341	9549	9792
20-24	25343	12197	13146
25-29	31161	14847	16314
30-34	36629	17234	19395
35-39	40746	18965	21781
40-44	37904	17312	20592
45-49	34508	15553	18955
50-54	31542	13627	17915
55-59	30673	13161	17512
60-64	29302	12527	16775
65-69	25437	10832	14605
70-74	22137	9096	13041
75-79	15856	6238	9618
80-84	11422	4112	7310
85-89	7602	2525	5077
90+	4207	1163	3044
Toplam	458638	207069	251569

Kaynak: TÜİK.

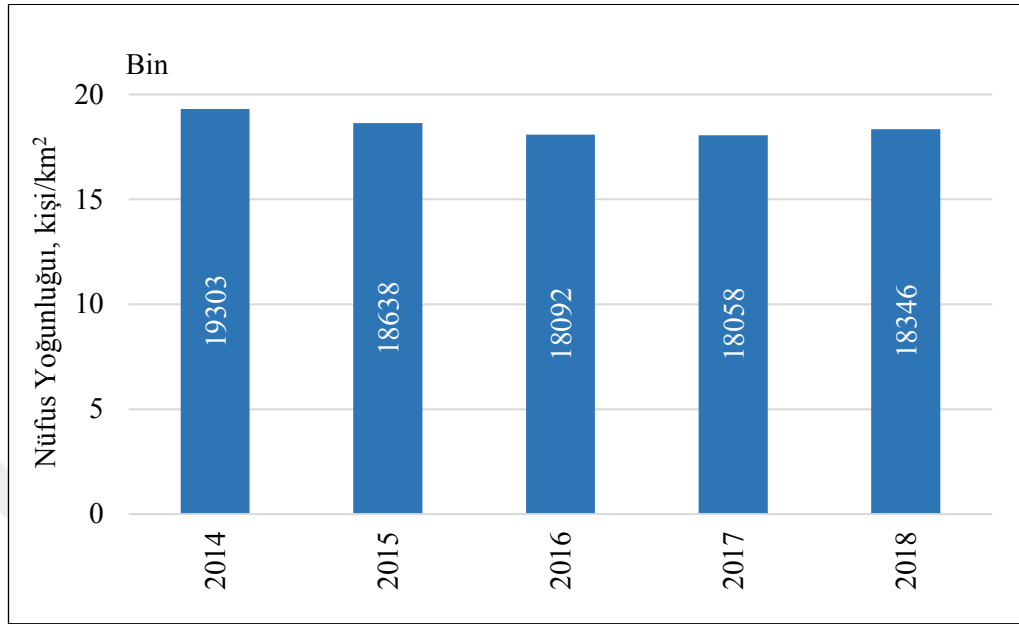
Şekil 3: Kadıköy ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.

Kaynak: TÜİK.

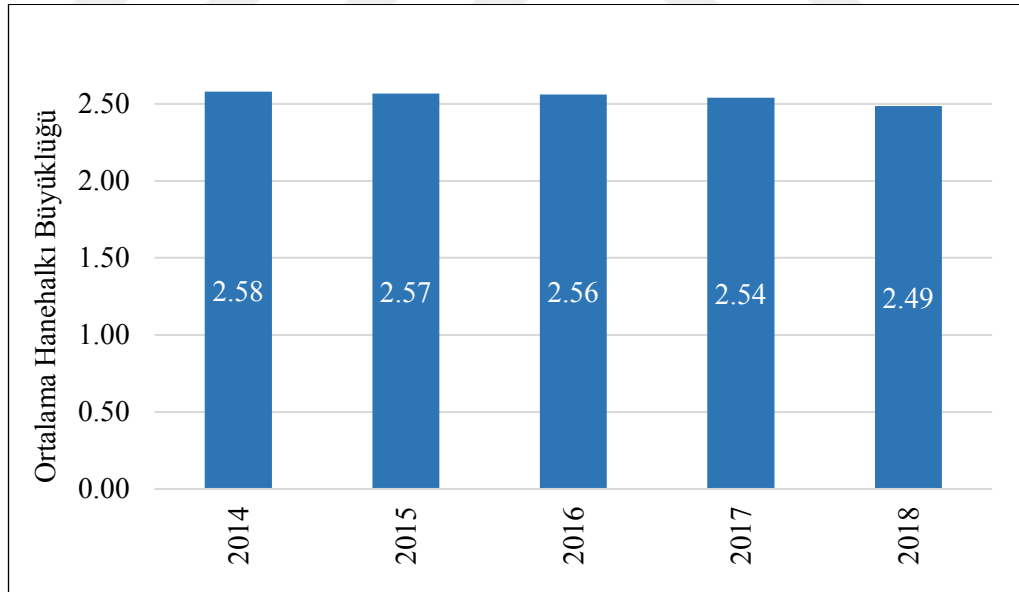
Şekil 4 ve 5'te 2014-2018 yılları için sırasıyla Kadıköy ilçesinin nüfus yoğunluğu ve ortalama hanehalkı büyüklüğü verilmiştir. Söz konusu yıllar için ilçe nüfusundaki değişime paralel olarak nüfus yoğunluğu da 2017 yılına kadar belirli bir oranda düşüş gösterirken 2018 yılında tekrar artışa geçmiştir. Bu dönem için ortalama nüfus yoğunluğu km^2 başına yaklaşık 18485 kişi olarak gerçekleşmiştir. Aynı şekilde ortalama hanehalkı büyüklüğü de 2017 yılına kadar ilçe nüfusundaki azalmaya paralel olarak belirli bir oranda düşmüştür. Ancak 2018 yılında ilçe nüfusu artmış olmasına rağmen hane sayısının da artmasına bağlı olarak az da olsa düşüş göstermeye devam etmiştir. Bu dönem için ortalama hanehalkı büyüklüğü yaklaşık 2.55 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 4: Kadıköy ilçesi nüfus yoğunluğu, 2014-2018.

Kaynak: TÜİK.

Şekil 5: Kadıköy ilçesi ortalama hanehalkı büyüklüğü, 2014-2018.

Kaynak: TÜİK.

Tablo 5 ve Şekil 6’da 2018 yılı için yaş (15 yaş üstü) ve cinsiyete göre Kadıköy ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri verilmiştir. 2018 yılı toplam nüfusuna göre yaklaşık rakamlarla 15 yaş üstü hiç evlenmeyen bekârların oranı %24, eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı %5 ve evlilerin oranı %46’dır. Buna göre nüfusun yaklaşık yarısı

evlidir. Cinsiyetlere göre bakıldığında, hiç evlenmeyen bekârların oranı kadınlarda %22.43 erkeklerde %26.31, eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı kadınlarda %21.18 erkeklerde %7.31 ve evlilerin oranı kadınlarda %42.69 erkeklerde %50.92 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı kadınlarda erkeklerdekinin yaklaşık 3 katıdır. Diğer medeni haller için ise oranlar erkek nüfus için az da olsa daha yüksektir. Yaş gruplarına göre incelendiğinde kadınlarda erken yaşta evliliğin erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm yaş gruplarında kadınlarda boşanma oranı erkeklere göre daha fazladır.

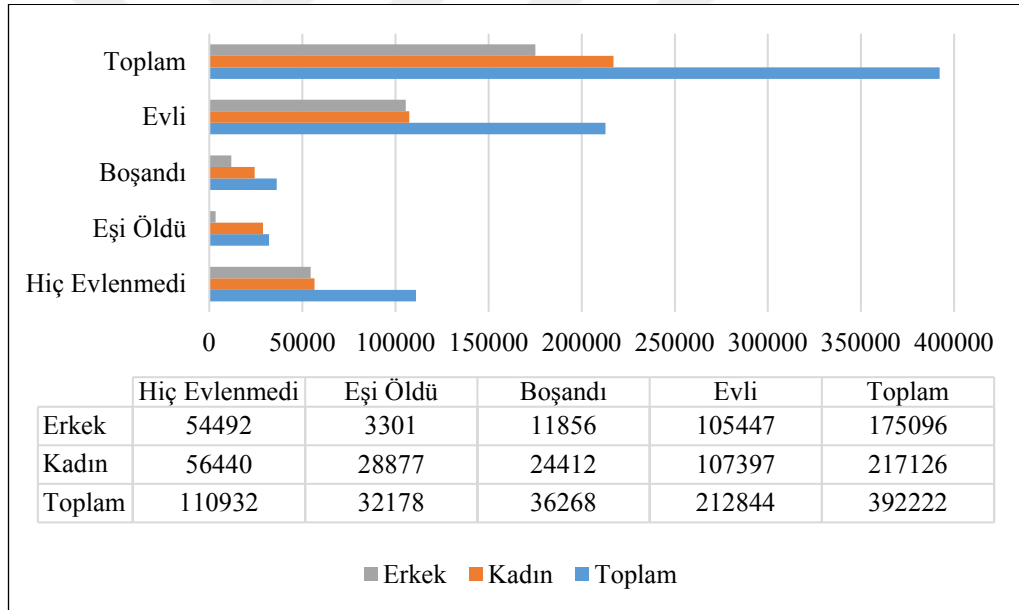
Tablo 5: Yaş ve cinsiyete göre Kadıköy ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.

Yaş grubu	Cinsiyet	Hiç evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi öldü	Toplam
15-19	Erkek	9311	3	-	-	9314
	Kadın	9615	38	-	-	9653
20-24	Erkek	11359	183	5	-	11547
	Kadın	11852	698	30	-	12580
25-29	Erkek	11541	2635	77	-	14253
	Kadın	10152	4985	227	4	15368
30-34	Erkek	8053	8109	508	-	16670
	Kadın	6428	10773	994	20	18215
35-39	Erkek	5421	11815	1236	7	18479
	Kadın	4719	13755	2084	63	20621
40-44	Erkek	3223	12121	1610	14	16968
	Kadın	3452	13251	2702	147	19552
45-49	Erkek	1961	11564	1711	36	15272
	Kadın	2599	11946	3179	325	18049
50-54	Erkek	1265	10344	1733	79	13421
	Kadın	1981	11226	3311	664	17182
55-59	Erkek	935	10317	1642	107	13001
	Kadın	1641	10751	3303	1273	16968
60-64	Erkek	615	10243	1354	198	12410
	Kadın	1221	10119	2863	2331	16534
65-69	Erkek	375	9174	897	310	10756
	Kadın	915	8127	2121	3291	14454
70-74	Erkek	207	7809	569	446	9031
	Kadın	689	6092	1585	4609	12975
75-79	Erkek	116	5331	262	500	6209

	Kadın	457	3310	913	4899	9579
80-84	Erkek	53	3306	147	580	4086
	Kadın	343	1569	576	4798	7286
85-89	Erkek	40	1824	74	582	2520
	Kadın	230	604	319	3914	5067
90+	Erkek	17	669	31	442	1159
	Kadın	146	153	205	2539	3043
Toplam	Erkek	54492	105447	11856	3301	175096
	Kadın	56440	107397	24412	28877	217126

Kaynak: TÜİK.

Şekil 6: Cinsiyete göre Kadıköy ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.

Kaynak: TÜİK.

Tablo 6’da 2017 yılı için cinsiyete göre Kadıköy ilçe nüfusunun (6 yaş üstü) eğitim düzeyi bilgileri verilmiştir. 2017 yılı toplam nüfusuna göre okuma yazma bilmeyenlerin oranı %0.79, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı %4.22, ilköğretim mezunlarının oranı %15.19, ortaokul ve lise mezunlarının oranı %30.37, yüksekokul ve lisans mezunlarının oranı %32.19 ve son olarak yüksek lisans ve doktora mezunlarının oranı % 8.84’tür. Buna göre nüfusun çok büyük oranı okuma yazma bilmektedir. Ayrıca, ilçede yüksekokul ve üstü derecede

eğitim seviyesine sahip azımsanmayacak bir nüfus mevcuttur. Cinsiyetlere göre bakıldığında, okuma yazma bilmeyenlerin oranı kadınlarda %1.23 erkeklerde %0.26, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı kadınlarda %4.32 erkeklerde %4.09, ilkokul ve ilköğretim mezunlarının oranı kadınlarda %15.74 erkeklerde %14.53, ortaokul ve lise mezunlarının oranı kadınlarda %31.68 erkeklerde %28.77, yüksekokul ve lisans mezunlarının oranı kadınlarda %30.63 erkeklerde %34.09, yüksek lisans ve doktora mezunlarının oranı kadınlarda %7.94 erkeklerde %9.93'tür. Buna göre okuma yazma bilmeyenlerin oranı kadınlarda erkeklerdekinin yaklaşık 5 katıdır. Diğer seviyeler dikkate alındığında az da olsa erkeklerde eğitim seviyesinin kadınlara göre yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 6: Cinsiyete göre Kadıköy ilçe nüfusunun eğitim düzeyi (6+ yaş), 2017.

Bitirilen eğitim düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	3586	533	3053
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	19052	8339	10713
İlkokul mezunu	56872	22890	33982
İlköğretim mezunu	11744	6695	5049
Ortaokul veya dengi meslek ortaokul mezunu	32717	14564	18153
Lise ve dengi meslek okulu mezunu	104402	44018	60384
Yüksekokul veya fakülte mezunu	145356	69412	75944
Yüksek lisans mezunu (5 veya 6 yıllık fakülteler dahil)	31628	15832	15796
Doktora mezunu	8285	4391	3894
Bilinmeyen	6063	2818	3245
Toplam	419705	189492	230213

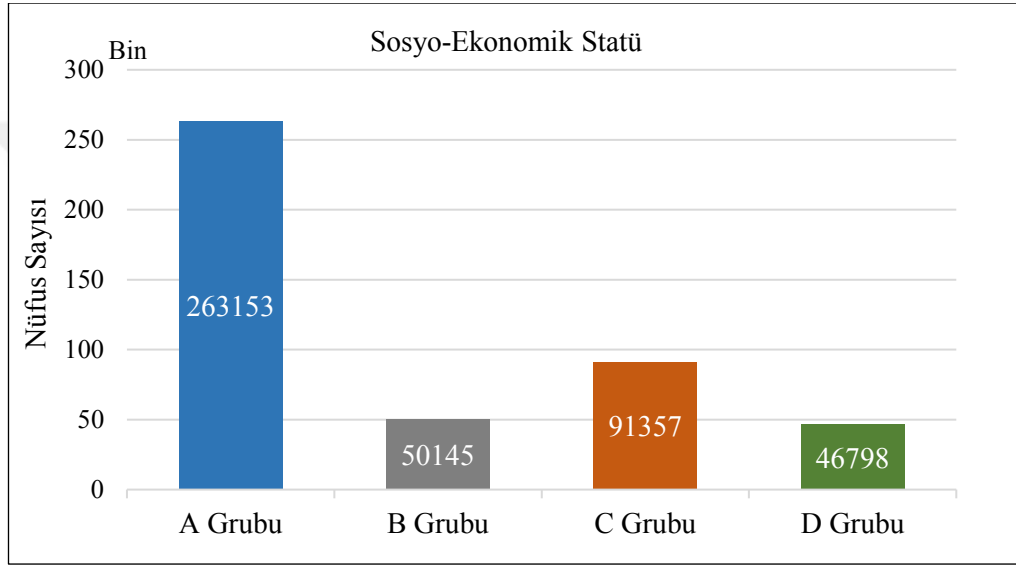
Kaynak: TÜİK.

Şekil 7'de 2017 yılı için Kadıköy ilçe nüfusunun sosyo-ekonomik statü bilgileri verilmiştir. Buna göre Kadıköy ilçesinde sosyo - ekonomik statü¹⁷ açısından üst ve orta üst grubunun (A+B) yoğunlukta olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, ekonomik olarak ilçenin genel yapısına bakıldığında, 1.derece metropoliten alt merkezi olarak

¹⁷ Sosyo-ekonomik statü (SES) endeksi; eğitim seviyesi, icra edilen meslek, gelirin kaynağı ve seviyesi, yaşanılan konut ve çevrenin yapısal özellikleri, mal ve mülk sahipliği (otomobil, ev, elektronik eşya vb.) gibi faktörler dikkate alınarak geliştirilen ve birey veya hanelerin sosyal hiyerarşi içerisindeki yerlerini belirten bir göstergedir. Endeks çeşitli puan aralıklarında farklı sosyo-ekonomik statü seviyelerini gösteren gruplarla ifade edilir. Literatürde sosyo-ekonomik statü seviyesi genel olarak A, B, C, D olmak üzere 4 ana grup halinde derecelendirilir (Kalaycıoğlu ve diğ., 2010: 192, 200, 207).

Kadıköy ilçesinde ticaret ve hizmet sektörlerinin ekonomide etkin rol oynadığını belirtmek gerekmektedir. İlçede bulunan 2 devlet üniversitesi (Marmara, Medeniyet) ve 3 özel üniversite de (Doğuş, Aydın, Okan) bu açıdan ilçenin ekonomik yapısına ve hareketliliğine katkı sağlamaktadır (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 36, 45).

Şekil 7: Kadıköy ilçe nüfusunun sosyo-ekonomik statü bilgileri, 2017¹⁸.

3.1.4. Siyasal Yerel Temsil

Tablo 7’de 1984-2019 dönemi için Kadıköy İlçe Belediyesi yerel seçim sonuçları verilmiştir. Kadıköy Belediyesi ilk kez 1984 yılında yapılan yerel seçimler ile Büyükşehir’e bağlı bir ilçe belediyesi olarak bir belediye başkanı tarafından yönetilmeye başlanmıştır. Kadıköy ilçesinde siyasi yönelim olarak merkez sol eğilimin ağırlıkta olduğunu söylemek mümkündür. Kadıköy Belediyesi 1980 darbesi sonrasında yapılan ilk yerel seçimlerde (1984) merkez sağ partilerden olan ANAP’tan seçilen bir belediye başkanı tarafından 1984-1989 yılları arasında yönetilmiş olmasına rağmen, 1989 yılındaki seçimlerden itibaren günümüz de dahil olmak üzere merkez

¹⁸ (Çevrimiçi): <https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/kadikoy/demografi#ses>, 15.05.2019.

sol partilerden seçilen başkanlar tarafından yönetilmektedir.¹⁹ Söz konusu dönemde Tablo 7’de belirtilen merkez sol partilerin adayları yapılan yerel seçimleri birincilikle kazanırken mekez sağ partilerin adayları aynı seçimleri ikincilikle tamamlamıştır. İlçedeki oy dağılımı izlendiğinde CHP’nin oylarının 1999 seçimlerinde %26.2 iken 2014 seçimlerinde %72.5’e yükseldiği görülmektedir. 2019 yılında yapılan son yerel seçimlerde CHP %66 oy alırken kendisini takip eden AKP %19.5 seviyesinde kalmıştır. Bu sonuçlar Tablo 8’de verilen İstanbul Büyükşehir Belediyesi yerel seçim sonuçları ile karşılaştırıldığında, 1994 yerel seçimlerinden itibaren Kadıköy Belediyesi’nin merkez sol partilerden seçilen başkanlar tarafından yönetilirken İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin aynı seçim dönemlerinde merkez sağ ve muhafazakâr partilerden seçilen başkanlar tarafından yönetildiği görülmektedir (T.C. Yüksek Seçim Kurulu Mahalli İdareler Genel Seçimleri Arşivi).

Tablo 7: Kadıköy İlçe Belediyesi yerel seçim sonuçları, 1984-2019.

Yıllar	Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı ve oranı, %	Geçerli oy sayısı ve oranı, %	En çok oy alan iki partinin oy sayıları ve oranları, %	
1984	278536	225766	214208	ANAP	SODEP
				123001	57136
		81.1		57.4	26.7
1989	404661	248970	242771	SHP	ANAP
				109253	63454
		61.5		45.0	26.1
1994	477134	423527	409834	SHP	ANAP
				111234	110289
		88.8		27.1	26.9
1999	527700	439643	425292	CHP	ANAP
				111266	100849
		83.3		26.2	23.7
2004	586150	375839	365318	CHP	AKP
				187306	120490
		64.1		51.3	33.0
2009	432057	343714	335422	CHP	AKP
				228522	76187

¹⁹ Kadıköy Belediyesi 1984-1989 döneminde Osman Hızlan, 1989-1994 döneminde Cengiz Özyalçın, 1994-2014 döneminde Selami Öztürk, 2014-2018 döneminde Aykurt Nuhoğlu tarafından yönetilmiştir. 31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimler sonucunda ise Kadıköy Belediye Başkanlığı görevine Şerdil Dara Odabaşı seçilmiştir.

		79.6	97.6	68.1	22.7
2014	415907	369491	359472	CHP	AKP
				260439	73598
		88.8	97.3	72.5	20.5
2019	372371	311224	305553	CHP	AKP
				201646	59709
		83.6	98.2	66.0	19.5

Tablo 8: İstanbul Büyükşehir Belediyesi yerel seçim sonuçları, 1984-2019.

Yıllar	Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı ve oranı, %	Geçerli oy sayısı ve oranı, %	En çok oy alan iki partinin oy sayıları ve oranları, %	
1984	2391942	2015895	1890000	ANAP	SODEP
				939190	496723
		84.3	93.8	49.7	26.3
1989	3520723	2393003	2277364	SHP	ANAP
				818756	594845
		68.0	95.2	36.0	26.1
1994	4941880	4327494	4106767	RP	ANAP
				1050767	1009354
		87.6	94.9	25.6	24.6
1999	5521300	4573976	4368656	FP	ANAP
				1202050	977920
		82.8	95.5	27.5	22.4
2004	6440606	4400637	4231487	AKP	CHP
				1917577	1223856
		68.3	96.2	45.3	28.9
2009	8794284	7188809	6936556	AKP	CHP
				3101440	2566704
		81.7	96.5	44.7	37.0
2014	9997024	8936015	8548702	AKP	CHP
				4100191	3427157
		89.4	95.7	48.0	40.1
2019	10570222	8925056	8746458	CHP	AKP
				4741870	3935444
		84.4	98	54.2	45

2014 yerel seçim sonuçlarına göre Kadıköy Belediye Meclisi 45 üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin 39 tanesi CHP'ye diğer 6 tanesi AKP'ye mensuptur. Mecliste toplam 15 kadın üye bulunmaktadır. Bir tanesi 2. Başkan Vekili olmak üzere 13 kadın üye CHP'ye mensupken 2 tanesi de AKP mensubudur. Buna göre Meclis'in 3 te 1'i kadın üyelerden oluşurken 3 te 2'si erkek üyelerden oluşmaktadır. Aynı oranlar partilerin kendi üye dağılımları için de geçerlidir. Bu oranlara göre Kadıköy özelinde istenilen seviyede olmasa da kadınların siyaseten yok sayılmadıklarını söylemek mümkündür (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 10-11; T.C. Yüksek Seçim Kurulu Mahalli İdareler Genel Seçimleri Arşivi).

3.2. Kadıköy Belediyesi'nin Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri

Kadıköy Belediyesi'nin sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde gerçekleştirdiği hizmetlere odaklanmadan önce belediyenin misyonu, vizyonu, temel ilke ve değerleri ve stratejik amaçları üzerinde durmak gerekmektedir.

Kadıköy Belediyesi *“Katılımcı, yenilikçi, modern, güler yüzlü, eşitlikçi, özgürlükçü; çocuk ve gençler ön planda olmak üzere tüm bireyler için güçlü toplum ve çevre oluşturmak adına Belediyenin görev, yetki ve sorumluluğu çerçevesinde hizmet veren ve hizmetlerin sürdürülebilirliğini sağlayan belediye olmaktır”* misyonu ve *“Katılımcı yönetim anlayışını benimseyen, yenilikte öncü belediye olmak”* vizyonuna sahiptir (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 77). Bu misyon ve vizyon doğrultusunda belediyenin stratejik amaçları şu şekilde sıralanabilir (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 79):

“Kurumumuz ve kentimiz için eşitlikçi, iletişimi güçlü, insan kaynakları ve eğitim politikasını belirlemiş, kaynaklarını ve iş süreçlerini iç kontrol sistemine göre yöneten, iş güvenliği standartlarına uygun hizmet veren, yenilikçi teknolojik sistemlerle desteklenen çağdaş ve sürdürülebilir kurumsal yapıya ulaşmak.”

“Katılımcı, şeffaf, hesap verebilir yönetim modelini Kadıköy’de etkin hale getirmek, halkın yönetime katılmasını sağlamak.”

“İlçemizde gelir seviyesi yeterli olmayan, sosyal ve toplumsal yapılanma konusunda kente uyum sürecini geçirmekte zorluk çeken aile bireylerinin temel ihtiyaçlarını karşılamak ve bireysel sorunlarını giderme imkanı bulamayan kadın, çocuk, erkek, genç, engelli, yaşlı ve LGBTİ bireylerin sosyal hayata katılımına destek olmak amacıyla iç ve dış paydaşlarla işbirliği içerisinde sosyal destek çalışmalarını sürdürmek ve projelerin sürdürülebilirliğini sağlamak.”

“Kadınlar, çocuklar ve gençler ön planda olmak üzere halkın her kesimine kültürel-sosyal-ekonomik avantajlar sunacak çalışmalar yaparak, istihdamın desteklenmesine yönelik mesleki eğitimler vererek sosyal dengeyi sağlayacak çalışmalar yapmak ve toplumsal düzenin sürdürülebilirliğini sağlamak.”

“Sporu Kadıköy’de yaşamın bir parçası haline getirerek, sağlıklı yaşamı destekleyecek çalışmalar yapmak.”

“Yaşanabilir, sağlıklı, engelsiz ve sürdürülebilir bir Kadıköy ilkesi doğrultusunda bir kent yaratmak için alt yapı ve üst yapı sorunlarına kalıcı çözümler üretmek; tarihi-kültürel dokuyu koruyacak plan ve projeler yürüterek kent estetiğini tasarlamak.”

“Afet ve acil durum süreçlerini etkin yöneterek olası zararları ve etkileri en aza indirmek.”

“Her canlı için yaşanabilir bir kadıköy ilkesi doğrultusunda her türlü çevresel kirlilikle mücadele ederek çevre standartlarını yükseltmek, enerji ve doğal kaynakları etkin kullanarak iklim değişikliği ile mücadele etmek, atık yönetim sistemi çerçevesinde gelişim sağlamak.”

“Tüm canlıların sağlıklı yaşam hakkını destekleyecek çalışmalar yapmak ve DSÖ sağlıklı kentler kriterlerine uygun projeler üreterek hizmete sunmak, toplumda bilinci ve duyarlılığı artırarak yaşam kalitesini yükseltmek.”

“Kadıköy’ün doğal, tarihi, kültürel, sanatsal ve turistik değerlerinin tespiti yapılarak tanıtılması ve paylaşılmasını sağlayarak kadıköy’ü kültür, turizm ve sanat kenti yapmak.”

Belediyenin, bu amaçlar doğrultusunda politika üretirken ve hizmetleri hayata geçirirken sadık kalacağı temel ilke ve değerler *“Atatürk ilkelerine ve Cumhuriyet değerlerine bağlılık, sürekli gelişim ve değişime açık olmak, sunulan mali ve idari hizmetlerde şeffaf ve hesap verebilir olmak, insana, doğaya ve tüm canlılara saygılı olmak, tarihi ve kültürel değerlere bağlılık, toplumun her kesimine ayrımcılık gözetilmeksizin hizmet götürmek, sunulan hizmetlerle halkın güvenini kazanmış*

belediye olmak, öğrenen ve kendini yenileyen belediyecilik, kurum içi güçlü iletişim, kalite odaklı hizmet anlayışı, etkinlik ve verimlilik, çözüm odaklılık, katılımcılık, sosyal belediyecilik, etik değerlere bağlılık” şeklindedir (Kadıköy Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 77).

3.2.1. Eğitim ve Kültür Hizmetleri

Kadıköy Belediyesi, insanların bireysel gelişimine ve sosyal, ekonomik ve kültürel hayata katılımına destek olmak ve böylece toplumsal gelişimin sağlanması amacıyla bünyesinde bulunan eğitim ve kültür merkezlerinde çeşitli eğitim, kültür ve sanat faaliyet ve etkinlikleri düzenlemektedir.

Bu amaç doğrultusunda Kadıköy Belediyesi, 2014 yılında, “Süreyya Operası”nda 22 opera, 15 konser, 12 bale ve dans gösterisi ve 9 çocuk oyunu sergilenmesini organize etmiştir. 2015 yılında piyano, bale, opera, konser gibi 51 etkinliğe 20420 izleyicinin katılımı sağlanmıştır. Yine 2015 yılında, “İstanbul Devlet Opera ve Balesi”nin “Süreyya Operası”nda gerçekleştirdiği 138 temsile 65607 izleyici katılmıştır. 2016-2018 yıllarında Süreyya Operası’nda gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları da Tablo 9’da verilmiştir. Katılımcı sayılarına bakıldığında opera, bale/dans ve konserler başta olmak üzere gerçekleştirilen etkinliklere çok sayıda izleyicinin katıldığı görülmektedir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 9: Süreyya Operası’nda gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2016-2018.

Etkinlik türü	2016		2017		2018	
	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı
Opera	46	23771	45	22745	37	19734
Opera-Bale	-	-	-	-	3	1572
Operet	-	-	11	5130	-	-
Opera Anlatımı	-	-	1	562	-	-
Tiyatro/Çocuk	15	6802	5	2482	3	1515
Müzikal/Çocuk	-	-	4	2248	5	2545
Çocuk Programı	-	-	-	-	2	1010

Konser	66	22595	71	32151	61	27801
Bale/Dans	42	18759	27	14344	28	15502
Yarışma	1	562	-	-	-	-
Yarışma Konseri	-	-	-	-	1	370
Panel	-	-	1	350	-	-
Toplam	170	72489	165	80012	140	70049

“Kozyatağı Kültür Merkezi”nde bale ve dans gösterileri, çocuk/yetişkin tiyatroları, konserler, sergiler, söyleşiler, kitap ve imza günleri, atölye çalışmaları, film gösterimleri gibi çeşitli kültür ve sanat etkinlikleri düzenlenmektedir. 2014 yılında bu kapsamda gerçekleştirilen 807 etkinliğe 177370 kişinin katılımı sağlanmıştır. 2015-2018 yıllarında “Kozyatağı Kültür Merkezi”nde gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları da Tablo 10’da verilmiştir. Çeşitli etkinliklerin düzenlendiği KKM’de ağırlıklı olarak tiyatro, konser, gösteri ve müzikal, atölye çalışmaları, seminer, konferans ve sempozyum gibi etkinliklere katılım gerçekleşmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 10: KKM’de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2015-2018.

Etkinlik türü	2015		2016		2017		2018	
	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı
Konser	42	11922	54	14368	56	13321	44	10478
Tiyatro/Yetişkin	149	35315	188	43010	379	80959	190	46895
Tiyatro/Çocuk	186	23090	261	37209			205	38897
Drama	-	-	-	-	-	-	1	20
Seminer-Panel-Konferans-Sempozyum	132	11132	124	11369	176	14157	105	11009
Söyleşi-İmza	17	1599	28	1439	8	777		
Çalıştay	-	-	-	-	2	162	101	7994
Toplantı	-	-	-	-	125	7323		
Özel Tahsis	92	6294	-	-	-	-	-	-
Bale	5	1022	3	521	4	778	6	1212
Atölye	112	2339	73	2780	215	2626	324	4301
Anma	5	1470	1	650	1	100	3	367
Tören/Ödül Töreni	5	1017	-	-	4	605	2	500
Gösteri-Müzikal	8	2620	62	13883	27	5390	9	1906
Film Gösterimi	-	-	7	688	9	377	5	414
Kitap Okuma/Şenlik	-	-	10	147	5	3700	1	12

Çocuk Kitap Günleri	-	-	-	-	-	-	1	2000
Eğitim Amaçlı Etkinlik	-	-	118	1995	12	325	-	-
Yılsonu Etkinliği	-	-	-	-	35	5737	22	5613
STK'ların Etkinlikleri	-	-	284	10157	-	-	-	-
Sergi	-	-	-	-	1	70	20	*
Prova	-	-	-	-	168	2300	222	2992
Yarışma	-	-	2	440	-	-	-	-
Çekim/Canlı Yayın	-	-	-	-	3	1850	1	20
Okul Tahsis	22	5220	-	-	-	-	-	-
Toplam	775	103040	1215	138656	1230	140557	1262	134630

*Sergiye ziyaret edenlerin sayısı tam olarak bilinmemektedir.

“Caddebostan Kültür Merkezi”nde 2014 yılında çocuk/yetişkin tiyatroları, bale, konser, film gösterimleri, yarışmalar, sergiler, okuma günleri, atölyeler, kitap imza günleri, söyleşiler, konferans ve seminerlerden oluşan toplamda düzenlenen 835 kültür ve sanat etkinliğine 152497 kişi katılım göstermiştir. Aynı yıl içerisinde CKM Sanat Galerisi’nde 24200 kişinin ziyaret ettiği 9 ayrı sergi gerçekleştirilmiştir. 2015 yılında ise bu kapsamda 848 etkinlik gerçekleştirilmiştir. Tablo 11’de 2016-2018 yıllarında CKM’de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları verilmiştir. 2016 yılında gerçekleştirilen sergilerin 38’i kişisel, 52’si karma sergidir. Katılımcı sayılarına bakıldığında tiyatro, konser, gösteri, film gösterimi, sergi, seminer ve konferans olmak üzere gerçekleştirilen etkinliklere çok sayıda izleyicinin katıldığı görülmektedir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 11: CKM’de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2016-2018.

Etkinlik türü	2016		2017		2018	
	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı
Tiyatro/Yetişkin	209	53980	393	75376	140	36293
Tiyatro/Çocuk	180	18849			147	14470
Konser	106	27278	147	34229	106	29603
Bale	4	787	1	575	3	1110
Gösteri	56	15870	46	13352	48	8078
Film Gösterimi	74	13278	58	7925	36	7121
Seminer ve Konferans	180	13807	164	9377	175	11719
Söyleşi	56	6259	29	2893	11	1228

Panel	-	-	22	1601	-	-
Prova	-	-	1	115	24	518
Şiir Festivali	-	-	1	45	-	-
Video Gösterimi	-	-	2	158	-	-
STK Etkinlikleri	35	5349	-	-	-	-
Anma	10	4225	13	5323	12	2857
Çocuk Atölyesi	48	580	-	-	-	-
Atölye	-	-	66	2161	55	1442
Müzik Dinletisi	11	91	-	-	-	-
Müzikal	-	-	5	1051	-	-
Sergi	90	*	-	-	72	12087
Kitap Okuma	17	756	-	-	-	-
Dinleti	-	-	3	468	1	57
Çekim	-	-	3	54	-	-
Kutlama	-	-	1	270	-	-
Toplantı	-	-	23	2120	3	111
Tören	-	-	23	3300	21	2165
Yarışma	-	-	2	233	-	-
Yılsonu Etkinliği	-	-	12	3036	24	5937
Toplam	1076	161109	1015	163662	878	134796

* Sergiyi ziyaret edenlerin sayısı tam olarak bilinmemektedir.

1895 yılında inşaa edilen “Notre Dame Du Rosaire Kilisesi” yapılan restorasyon çalışmaları sonrasında 2014 yılında “Yeldeğirmeni Sanat Merkezi” adıyla faaliyete başlamasından bu yana özellikle caz müzik alanında olmak üzere Kadıköy’ün önemli kültür ve sanat merkezlerinden biri olmuştur. Faaliyete açıldığı yıl “Yeldeğirmeni Sanat Merkezi”nde 21 konser, 7 atölye, 1 dans gösterisi ve 31 farklı kültürel etkinlik düzenlenmiştir. Tablo 12’de 2015-2018 yıllarında YSM’de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları verilmiştir. Çeşitli etkinliklerin düzenlendiği YSM’de ağırlıklı olarak konser etkinliklerine katılım gerçekleşmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 12: YSM’de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2015-2018.

Etkinlik türü	2015		2016		2017		2018	
	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı
Konser	118	9517	115	14841	124	16194	116	16609
Tiyatro	1	60	9	491	-	-	-	-
Konferans	17	574	5	445	-	-	1	90
Seminer	-	-			30	1852	36	2249
Toplantı	10	553	3	93	5	528	3	118
Panel	1	125	-	-	4	309	1	30
Söyleşi	-	-	2	65	2	165	-	-
Sergi	5	160	-	-	-	-	-	-
Atölye	6	110	-	-	4	27	-	-
Anma	2	105	-	-	8	959	1	130
Kutlama	2	40	2	217			3	247
Tören	-	-	-	-			2	600
Prova	3	57	-	-	-	-	-	-
Gösteri	-	-	1	25	1	10	-	-
Film Gösterimi	-	-	34	2791	34	3078	36	2911
Özel Etkinlik	2	30	-	-	-	-	-	-
Eğitim	2	150	5	226	-	-	26	465
Öğrenci Etkinlik	-	-	4	455	-	-	-	-
Gezi	-	-	-	-	3	69	3	130
Mezuniyet	1	120	-	-	-	-	-	-
Özel Tahsis	-	-	2	279	-	-	-	-
Bale	-	-	-	-	-	-	1	57
Çekim	-	-	-	-	-	-	4	47
Toplam	170	11601	182	19928	215	23191	233	23683

“Barış Manço Kültür Merkezi”nde söyleşiler, atölyeler, müzik dinletileri, film gösterileri, festivaller, turnuvalar, konser ve tiyatrolar, kişisel ve karma sergiler gibi çeşitli kültür ve sanat etkinlikleri düzenlenmektedir. Bu kapsamda 2014 yılında 439 tiyatro oyunu, 18 sivil toplum kuruluşu etkinliği, 20 sanat aktivitesi, 12 ilköğretim okulu etkinliği, 15 film gösterisi, 51 konser ve 30 sergi gerçekleştirilerek 65081 kişinin katılımı sağlanmıştır. 2015-2018 yıllarında BMKM’de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları da Tablo 13’te verilmiştir. Katılımcı sayılarına bakıldığında tiyatro, konser, sergi, atölye olmak üzere gerçekleştirilen etkinliklere çok sayıda izleyicinin katıldığı görülmektedir. Ayrıca, Kadıköy Belediyesi’nin yenileyerek

halkın ziyaretine sunduğu müze-ev olan Barış Manço Evi okul/grup gezileri ve bireysel katılımcılardan oluşmak üzere 2014 yılında 26.632 kişi, 2015 yılında 36.362 kişi, 2016 yılında 39989 kişi, 2017 yılında 48916 kişi ve 2018 yılında 54436 kişi tarafından ziyaret edilmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 13: BMKM’de gerçekleştirilen etkinlikler ve katılımcı sayıları, 2015-2018.

Etkinlik türü	2015		2016		2017		2018	
	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı	Etkinlik sayısı	Katılımcı sayısı
Konser	-	-	60	5103	50	3396	39	4079
Tiyatro/Yetişkin	186	19980	121	7578	226	15511	142	11162
Tiyatro/Çocuk			71	2619			171	10453
Konferans	-	-	49	3662	8	496	90	8712
Seminer	14	1277			18	1640		
Panel			-	-	27	1260	-	-
Sempozyum	-	-	-	-			-	-
Toplantı	-	-	-	-	23	1552	4	549
Sergi	37	10000	23	38014	13	28628	20	85481
Atölye	29	2530	-	-	42	2635	805	16201
Gösteri	-	-	12	1080	12	1134	18	1934
Film Gösterimi	39	880	46	2119	30	1177	28	1093
Müzik Dinletisi	30	4000	-	-	-	-	-	-
STK ve Dernekler	12	1400	-	-	-	-	-	-
Kültür-Sanat Aktiviteleri	18	1400	-	-	-	-	-	-
Kadıköy İlköğretim Okulları	8	1200	-	-	-	-	-	-
Söyleşi	-	-	9	870	9	6465	3	725
İmza Günü	-	-	2	150	-	-		
Anma	-	-	6	998	-	-	-	-
Eğitim Etkinliği	-	-	681	11929	-	-	-	-
Turnuva	-	-	-	-	-	-	3	106
Festival	-	-	-	-	2	537	-	-
Şiir Dinletisi	-	-	-	-	3	252	-	-
Strañ Turnuvası	-	-	-	-	4	900	-	-
Tören	-	-	-	-	9	1065	1	70
Prova	-	-	-	-	55	2663	92	2602
Belgesel	-	-	-	-	25	1086	-	-
Kısa Film	-	-	-	-	-	-	1	678
Film Galası	-	-	-	-	-	-	1	100

Yılsonu Etkinliği	-	-	-	-	6	773	-	-
Toplam	373	42667	1080	74122	562	71170	1418	143945

1999 yılında konser, tiyatro, şiir, konferans, sergi, söyleşi gibi kültürel ve sanatsal etkinliklerin gerçekleştirilmesi için kurulan “Halis Kurtça Kültür Merkezi”nde 2014 yılında bu kapsamda 715 etkinlik düzenlenmiştir. 2015 yılında gerçekleştirilen 519 etkinliğe 35054 kişi katılım göstermiştir. “Halis Kurtça Kültür Merkezi” 2018 yılında çocuk odaklı bir merkeze dönüştürülmüş ve bu doğrultuda çocuklara yönelik etkinliklere yoğunluk verilmiştir. Bu kapsamda, 2018 yılında, 172 çocuk tiyatro oyunu, 8 film gösterimi, 10 gösteri, 8 konser, 2 sergi ve 321 atölye çalışması gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen atölyelerde; oyunlarla zumba ve ritmik dans, bale adımları, robotik lego ve kodlama çalışmaları, çocuklar için yaratıcı drama ve yazarlık, ingilizce oyun grupları, resim, ahşap boyama, karikatür gibi bireysel ve grup çalışmalarına dayalı birçok etkinlik yer almıştır (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

“Çocuk Sanat Merkezi” çocukların sanata karşı duyarlılığını ve estetik algısını geliştirmek ve böylece sanatı çocukların hayatlarının bir parçası haline getirmek misyonuyla keman, bağlama, gitar, çello, klarnet, saksafon, piyano, orkestra, koro, dans, bale, resim, drama, ritmik oyun gibi birçok alanda eğitimler vermekte ve etkinlikler düzenlemektedir. Bu kapsamda 2014 yılında 3262, 2015 yılında da 3000 öğrenci ÇSM’den faydalanmıştır. Tablo 14’te 2016-2018 yıllarında ÇSM’de gerçekleştirilen eğitimler ve faydalanan çocuk sayıları verilmiştir. Merkezin aldıkları eğitim sonrasında çeşitli branşlarda başarı gösterip konservatuarlara giren öğrencileri mevcuttur. ÇSM bünyesinde öğrencilerin oluşturduğu orkestra, koro ve topluluklar çeşitli dans gösterileri, yılsonu etkinlikleri, anma-festival-yeni yıl konserleri, resim yarışmaları ve sergiler gibi kültür ve sanat etkinliklerini düzenli olarak gerçekleştirilmektedir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 14: ÇSM’de gerçekleştirilen eğitimler ve faydalanan çocuk sayıları, 2016-2018.

Eğitim Branşları	Faydalanan Çocuk Sayısı		
	2016	2017	2018
Ritmik Oyun	138	131	201
Erken Yaş Müzik	80	94	87
Drama	450	365	324
Resim	300	295	286
Bale	544	444	504
Dans	456	369	369
Bağlama	27	20	16
Bateri	29	-	53
Çello	11	23	23
Flüt	9	-	6
Gitar	266	288	240
Keman	207	244	182
Klarnet	4	-	1
Piyano	384	412	386
Saksafon	11	-	1
Viyola	7	10	2
Vurmalı Çalgılar	274	282	249
Üflemeli	-	22	-
Trombon	-	-	1
Toplam	3197	2999	2931

Gençlerin beceri ve ilgileri doğrultusunda sosyal ve sanatsal yeteneklerinin gelişimine imkan sağlamak ve özgüvenli ve yaratıcı bireyler olabilmelerini desteklemek adına 2016 yılında açılışı yapılan “Gençlik Sanat Merkezi”nde akordeon, gitar, bağlama, keman, ney, piyano, yan flüt, dans, drama gibi branşlarda eğitimler verilmekte ve atölye, film gösterimi, tiyatro, sergi, söyleşi, workshop, konser gibi kültür ve sanat etkinlikleri düzenlemektedir. Tablo 15’te 2016-2018 yıllarında GSM’de eğitimi verilen branşlar ve faydalanan öğrenci sayıları verilmiştir. Buna göre gençlerin birbirinden farklı branşlara ilgi gösterdiği görülmektedir. Dans kategorisinde tango, flamenko, latin ve salon danslarının ağırlıklı olarak tercih edildiğini belirtmek gerekir. Bunlarla beraber, 2016 yılında 1 konser, 12 resim sergisi, 1 seminer, 1 workshop ve 6 atölye etkinliği düzenlenmiştir. Bağlama, gitar, keman, perküsyon ve piyano üzerine

gerçekleştirilen atölyelere 127 öğrenci aktif katılım göstermiştir. 2017’de düzenlenen 8 tiyatro, 6 workshop, 26 konser, 3 film gösterimi ve söyleşi, 7 seminer ve 8 sergiye 4000 kişi katılmıştır. Yine 2017 yılı içerisinde felsefe ve psikoloji, yabancı dil, drama ve koro temalı olarak düzenlenen atölyelere 85 kişi katılım göstermiştir. 2018 yılında gerçekleştirilen 12 atölye, 3 film gösterimi, 26 konser, 21 seminer-söyleşi-workshop, 12 sergi ve 6 tiyatro etkinliğine toplamda 5387 kişinin katılımı sağlamıştır (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 15: GSM’de eğitimi verilen branşlar ve öğrenci sayıları, 2016-2018.

Eğitim Branşları	Öğrenci Sayısı		
	2016	2017	2018
Akordeon	-	12	10
Bağlama	21	93	62
Drama	68	155	110
Flüt	11	-	-
Yan Flüt	-	67	65
Gençlik Korosu	20	-	-
Gitar	43	210	124
Keman	55	172	99
Klasik Türk Müziği	7	-	-
Piyano	67	334	277
Ses Eğitimi	-	58	183
Solfej	-	50	15
Klasik Kemençe	-	12	8
Ney	-	14	23
Vurmalı çalgılar	-	46	60
Müzik	-	1068	-
Dans	-	335	500
Toplam	292	2626	1536

Her yaştan insanın karikatür sanatını tanınması ve toplumsal mizah ve eleştirel düşünme kültürünün gelişmesi adına 2016 yılında açılışı yapılan “Karikatür Evi”nde çizgi roman, karikatür ve manga atölyeleri başta olmak üzere insanları usta çizer ve karikatüristlerle buluşturan illüstrasyon ve karikatür sergi ve söyleşileri, kitap ve imza günleri, film gösterimleri gibi birçok etkinlik gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda 2016 yılında çok sayısa karikatür ve çizgi roman atölye, sergi ve söyleşileriyle birlikte

manga ve animasyon film gösterimleri ve söyleşileri de gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen sergiler “Cumhuriyet Karikatürleri” ve “Okuyan Kızlar Aydınlik Yarınlar” gibi birbirinden farklı ve önemli temalara sahiptir. 2017 yılında yaz dönemi de dahil olmak üzere çocuklar, gençler ve yetişkinler için düzenlenen atölye, sergi, söyleşi, film gösterimi, kitap ve imza günlerinden oluşan 541 etkinliğe 16750 kişi katılım göstermiştir. Bu dönem içerisinde gerçekleştirilen “Nazım Hikmet Karikatürleri Sergisi” ve “Adalet ve Demokrasi Karikatürleri Sergisi” hem karikatür sanatına farkındalık yaratması açısından hem de toplumsal ve hukuki değerleri ön plana çıkarması açısından önemlidir. Aynı kapsamda 2018 yılında da çok sayıda kişinin katılım gösterdiği birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Kültürel hizmetler açısından Kadıköy Belediyesi bünyesinde bulunan kütüphanelerin de önemli işlevler yerine getirdiğini belirtmek gerekir. 2018 yıl sonu verileriyle, 4129 üyesi ve 20733 kitap-kitap dışı materyal ve süreli yayını bulunan “Muhtar Özkaya Halk Kütüphanesi”nden 2018 yılı içerisinde 23500 kişi yararlanmıştır. Aynı yıl içerisinde 6742 ödünç kitap verilmiştir. 1409 üyesi ve 16275 kitap-kitap dışı materyal ve süreli yayını bulunan “Kemal Tahir Halk Kütüphanesi”nden ise 2018 yılında 11433 kişi yararlanırken 2710 ödünç kitap alınmıştır. Benzer şekilde, 77306 kitap-kitap dışı materyal ve süreli yayını bulunan “Tarih Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi”nden de 2018 yılında 47699 kişi yararlanmıştır. CKM Sanat Kütüphanesi’ni de 2018 yılında toplam günlük 7120 kişi kullanmıştır. Diğer taraftan, okul öncesi çocukların (0-6 yaş) gelişimine katkı sağlamak amacıyla faaliyet gösteren “İnteraktif Çocuk Kütüphanesi”nde 2018 yılında düzenlenen gösteri, söyleşi, anadil ve yabancı dilde okuma günleri, müzik dinletisi, çocuk atölyeleri, eğitim etkinlikleri, el faaliyetleri, çocuk korosu, masal canlandırma gibi etkinliklere 3286 çocuk katılım göstermiştir. Kadıköy Belediyesi bünyesinde bulunan kütüphaneler sahip oldukları kitap, süreli yayın ve nadir eserler ile verdiği geleneksel kütüphanecilik hizmetinin yanında edebiyat, felsefe, tarih, sanat, bilim ve arkeoloji alanlarında söyleşi, panel, konferans, sempozyum, anma, sergi, konser ve müzik dinletileri de gerçekleştirmektedir. Örneğin, 2014 yılında “Arşiv Kayıtlarından Ses ve Görüntülerle Atatürk ve Müzik; Ata’ya Ağıt” konseri ve “Edebiyatımızda 50 kuşağı ve Anımsattıkları” söyleşisi, 2015

yılında “Eğitim ve Çocuk Edebiyatına Başka Pencerelelerden Bakmak” çocuk edebiyatı paneli, 2016 yılında “Şehir ve Kütüphane” söyleşisi ve “Çokkültürlülük, Kültürel Etkileşim ve Kütüphaneler” paneli, 2017 ve 2018 yıllarında “TESAK Perşembe Edebiyat Konuşmaları” ve felsefe temalı “TESAK Çarşamba Akşamüstü Söyleşileri” düzenlenmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Kadıköy Belediyesi, Fazıl Say, Müjdat Gezen, Genco Erkal, Rutkay Aziz, Nilgün Belgün, Mert Fırat gibi birbirinden kıymetli Cumhuriyet değerlerine bağlı ve Atatürkçü kimlikleriyle bilinen sanatçıların da katıldığı çocuk/yetişkin tiyatro şenlik ve festivalleri ve klasik müzik konserleri başta olmak üzere çocuk ve yetişkinler için kitap/sahaf günleri, çocuklar için yarıyıl şenlikleri, çocuk resim yarışması, kısa film festivalleri, yazlık sinema günleri, fotoğraf yarışmaları, beste yarışmaları, kış sanat festivalleri gibi kültür ve sanat etkinliklerini de düzenli olarak gerçekleştirmektedir. Ayrıca Kadıköy Belediyesi kültür merkezlerinde her yıl çeşitli anma törenleri, milli bayram kutlamaları, özel gün ve haftalara yönelik konser, tiyatro, sergi, gösteri, atölye, film gösterimi, seminer, söyleşi, konferans, panel gibi birçok etkinlik düzenlemektedir. Hasan Ali Yücel, Nazım Hikmet, Atilla İlhan, Cemal Süreya, Barış Manço, Gazanfer Özcan ve “Uğur Mumcu ve Demokrasi Şehitleri”ni anma tören ve etkinlikleri, “21 Gazeteci Gözü ile Gezi” etkinliği, “1 Mayıs İşçi Bayramı” kutlamaları, “68’den 6 Mayıs’a Üç Fidanı Anma” programı, “Fidel Castro’yu Anma” etkinliği, “10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü” ve “İstanbul’un Kurtuluşunu Anma” etkinlikleri, “Dünya Tiyatrolar Günü”, “24 Kasım Öğretmenler Günü”, toplumsal cinsiyet ve eşitlik temalı “Dünya Kadınlar Günü”, “Anneler Günü”, “Dünya Su Günü”, “Kanserle Mücadele ve Dünya Kanser Günü”, “Dünya Meme Sağlığı Günü”, “Dünya Hayvan Hakları Günü” ve “Sağlıklı Gıda Haftası” etkinlikleri, “Şeb-i Arus” ve “Kutlu Doğum Haftası” kutlamaları ve çocuk hakları atölyeleri ve farkındalık gösterileri bunların başlıcalarıdır. Bunlarla birlikte ulusal bayramlar da düzenli olarak farklı etkinliklerle kutlanmaktadır. (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Kadıköy Belediyesi, yetişkin kadınlar başta olmak üzere, ilçe sınırlarında ikamet eden halkın eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ve bu açıdan onlara destek olmak için düzenli olarak mesleki, kişisel gelişim ve hobi amaçlı çeşitli kurs ve eğitimler de

düzenlemektedir. Bu kapsamda 2014-2018 yıllarında belediye bünyesinde bulunan eğitim merkezlerinde gerçekleştirilen kurs/eğitim ve kursiyer/katılımcı sayıları Tablo 16-20’de verilmiştir. Söz konusu merkezlerde yabancı dil, iletişim, bilgisayar ve çeşitli programların kullanımı, edebiyat ve felsefe atölyeleri, drama, tiyatro, dans, senaryo yazarlığı, kurgu, fotoğrafçılık, resim, el ve makina işlemeciliği, mutfak sanatları vb. alanlarda gerçekleştirilen eğitim ve kurslardan belirtilen dönemde toplamda yaklaşık 6250 kişi faydalanmıştır. Mevcut verilerden gözlenebildiği kadarıyla, eğitim merkezlerinin de önceliğine uygun olarak, gerçekleştirilen kurs ve eğitimlerden ağırlıklı kadınların faydalandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Diğer taraftan, Kadıköy Belediyesi, bünyesinde bulunan ve Cumhuriyet, demokrasi ve çağdaş evrensel değerlere bağlı bireylerin yetişmesine katkıda bulunmak misyonuyla faaliyet gösteren “Çocuk Etüt Merkezleri”²⁰, “Kuşdili Örgün Eğitim Destek Merkezi” ve “19 Mayıs Gençlik ve Çocuk Eğitim Merkezi” vasıtasıyla ilk ve orta öğretim öğrencilerinin alanında uzman kişilerden matematik, türkçe, fen bilimleri ve sosyal bilimler gibi akademik derslerin yanı sıra sosyal ve kültürel gelişimlerini de destekleyecek drama, felsefe, keman, gitar, resim, yabancı dil, bilgisayar vb. dersleri de almalarına imkan sağlamaktadır. Bu kapsamda, 2014-2018 yıllarında çok sayıda çocuk ve genç bu merkezlerden faydalanmıştır. Bunların dışında, bu merkezlerin öncülüğünde çocuk ve gençlere yönelik tiyatro ve opera gösterileri, senfoni dinletisi, Cumhuriyet Bاندosu dinletisi, 23 Nisan kutlamaları, web tasarımı, zeka oyunları ve satranç turnuvaları, geri dönüşüm atölyeleri, fidan dikimi, kilden heykel yapımı, hayvan barınağı gezisi, akran zorbalığı eğitimi, kültür ve sanat gezileri (Topkapı/Ayasofya Gezisi, Leonardo Da Vinci Sergisi, Dünya Çocuk Hakları Haftası İllüstrasyon Sergisi, Deniz Müzesi, Oyuncak Müzesi, Barış Manço Evi, Pera Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Aziz Nesin Vakfı) gibi çeşitli etkinlikler de gerçekleştirilmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

²⁰ Kadıköy Belediyesi bünyesinde 4 “Çocuk Etüt Merkezi” bulunmaktadır: “Fazıl Hüsnü Dağlarca Çocuk Etüt Merkezi”, “Bedri Rahmi Eyüboğlu Çocuk Etüt Merkezi”, “Kemal Tahir Çocuk Etüt Merkezi”, “Cemal Süreya Çocuk Etüt Merkezi”.

Tablo 16: Fikirtepe Eğitim Merkezi, 2014.

Kurs Adı	Kursiyer Sayısı		
	Kadın	Erkek	Toplam
60 Yaş Üstü Bilgisayar	71	28	99
Ahşap Süsleme	18	-	18
Aşçılık	7	3	10
Bağlama	10	3	13
Biçki Dikiş	33	-	33
Bilgisayarda Doküman ve Belge Hazırlama	10	4	14
Cilt Bakımı ve Makyaj	9	-	9
Dans	21	4	25
Diksiyon	21	2	23
El Nakışı	39	-	39
Fotoğrafçılık	6	3	9
Grafik Animasyon	31	10	41
Grafik Tasarım	11	8	19
İğne Oyası	30	-	30
İngilizce	71	28	99
İspanyolca	42	-	42
İtalyanca	8	6	14
Makina Nakışı	17	-	17
Model Gemi Yapımı	2	31	33
Office Kullanımı	13	9	22
Okuma Yazma	9	-	9
Pastacılık	16	2	18
Pilates	79	-	79
Temel Bilgisayar	41	23	64
Yağlıboya Resim	24	9	33
Web Tasarım	9	3	12
Toplam	648	176	824

Tablo 17: Şaşkınbakkal Eğitim Merkezi, 2014-2017.

Kurs Adı	Kursiyer Sayısı					
	2014	2015			2016	2017
		Kadın	Erkek	Toplam		
İngilizce	56	49	3	52	51	37
Takı Tasarımı	21	18	-	18	20	19
Resim	50	25	-	25	41	38
Toplam	127	92	3	95	112	94

Tablo 18: Hasanpaşa Eğitim Merkezi, 2014-2018.

Kurs Adı	Kursiyer Sayısı								
	2014			2015			2016	2017	2018
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam			
Biçki Dikiş	60	-	60	54	-	54	42	27	88
Diksiyon	9	4	13	39	9	48	58	20	-
Grafik Animasyon	9	4	13	-	-	-	13	12	-
Grafik Tasarım	-	-	-	-	-	-	14	-	-
Autocad	-	-	-	-	-	-	19	-	-
Photoshop	-	-	-	-	-	-	16	9	-
İngilizce	51	25	76	62	16	78	92	80	140
Makina Nakışı	31	-	31	21	-	21	18	14	41
Makina Apliance	-	-	-	-	-	-	17	-	-
Model Gemi Yapımı	1	22	23	3	22	25	32	10	56
Temel Bilgisayar	39	8	47	22	15	37	40	-	40
Okuma Yazma	-	-	-	6	1	7	7	10	-
Office Kullanımı	-	-	-	6	8	14	13	-	14
İşaret Dili	-	-	-	19	1	20	10	-	-
İletişim	-	-	-	-	-	-	-	16	-
Cilt Bakımı ve Makyaj	-	-	-	-	-	-	-	-	42
Toplam	200	63	263	232	72	304	391	198	421

Tablo 19: Kuşdili Eğitim Merkezi, 2014-2018.

Kurs Adı	Kursiyer Sayısı								
	2014			2015			2016	2017	2018
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam			
Ahşap Süsleme	12	2	14	23	1	24	24	14	-
Aşçılık	15	8	23	28	7	35	29	34	16
Cilt Bakımı ve Makyaj	17	-	17	17	-	17	25	15	-
Dans	47	8	55	15	9	24	52	78	200
İğne Oyası	24	-	24	16	-	16	16	17	-
Mefruşat	14	-	14	19	-	19	29	29	-
Pastacılık	16	-	16	47	2	49	44	48	15
Resim	12	10	22	64	19	83	97	93	66
60 Yaş Üstü Bilgisayar	17	13	30	27	5	32	22	28	-
Fransızca	-	-	-	18	6	24	31	25	25
El Nakışı	-	-	-	31	-	31	31	27	59
Pilates	-	-	-	93	-	93	170	170	-
Vitray	-	-	-	15	4	19	24	24	-
İletişim	-	-	-	22	6	28	16	29	15
Drama	-	-	-	23	10	33	50	40	53
Fotoğrafçılık	-	-	-	29	18	47	82	49	40
Masaj Teknikleri	-	-	-	-	21	21	21	16	-
Senaryo Yazarlığı	-	-	-	20	7	27	27	-	35
Web Tasarımı	-	-	-	16	15	31	14	24	-
Elde Apliance	-	-	-	-	-	-	13	-	-
Füzyon	-	-	-	-	-	-	19	-	-
Tezhip	-	-	-	-	-	-	13	31	20
Tiyatro	-	-	-	-	-	-	34	28	-
Girişimcilik	-	-	-	-	-	-	-	14	-
İşaret Dili	-	-	-	-	-	-	-	-	20
Minyatür	-	-	-	-	-	-	-	-	20
Toplam	174	41	215	523	130	653	883	833	584

Tablo 20: Yeldeğirmeni Eğitim Merkezi, 2018.

Kurs Adı	Kursiyer Sayısı
Edebiyat Okumaları Atölyesi	25
Felsefe Okumaları Atölyesi	12
Go Atölyesi	5
3DS MAX Atölyesi	20
Kent ve Çocuk Atölyesi	8
Çocuklara Yönelik Program Kodlama	12
Çocuklara Yönelik Video Kurgulama	12
Fransızca	10
İspanyolca	12
İşaret Dili	10
Masaj Teknikleri	41
Bilgisayar Destekli Muhasebe	34
İletişim	22
Bilgisayar İşletmenliği	18
Toplam	241

3.2.2. Sağlık Hizmetleri

Kadıköy Belediyesi, bünyesinde bulunan çeşitli sağlık merkezleri ve polikliniklerinde insan ve toplum sağlığını korumak adına birçok branşta muayene, tedavi, laboratuvar tetkikleri, hemşirelik hizmeti, acil yardım, hasta nakil ve evde bakım gibi sağlık hizmetlerini vermenin yanı sıra halkın sağlık alanında kültür ve bilinç düzeyini arttırmak için de çeşitli konu ve branşlarda sağlık eğitimleri, söyleşiler, projeler ve seminerler düzenlemektedir.

Bu amaçlar doğrultusunda Kadıköy Belediyesi “Merkez Sağlık Birimi”nde belediye memurları ve birinci derece yakınları ile belediye kadrosunda bulunan işçilere genel vücut ve ağız-diş sağlığına yönelik tedavi ve hemşirelik hizmetleri sunulmaktadır. Bu kapsamda, 2014 yılında 1183 hasta muayenesi, 1606 diş tedavisi işlemi ve 1170 hemşirelik hizmeti işlemi (nabız ve tansiyon ölçümü, şeker ölçümü, pansuman, enjeksiyon ve serum uygulamaları vb.), 2016 yılında 2842 hasta muayenesi, 1352 diş tedavisi işlemi, 2017 yılında 1215 hasta muayenesi, 1334 diş tedavisi işlemi ve 1371 hemşirelik hizmeti işlemi, 2018 yılında da 1354 hasta muayenesi, 1407 diş tedavisi

işlemi ve 1511 hemşirelik hizmeti işlemi gerçekleştirilmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Kadıköy Belediyesi'nin sağlık hizmet birimlerinden biri olan “Dr. Rana Beşe Sağlık Polikliniği” bünyesinde ağız ve diş sağlığı dahil birçok branşta verilen sağlık hizmetlerinin yanında çeşitli konularda proje, eğitim, söyleşi ve seminerler de düzenlenmektedir. Tablo 21 ve 22’de 2014-2018 yıllarında “Dr. Rana Beşe Sağlık Polikliniği”nde gerçekleştirilen sağlık hizmetleri ve çeşitli sağlık konularıyla alakalı gerçekleştirilen etkinlikler ile bunlardan yararlanan Kadıköylülerin sayısı verilmiştir. Buna göre 2014-2018 yıllarında toplam 350592 kişi sağlık hizmetlerinden faydalanmıştır. Tablo 22’ye bakıldığında hem okul çağındakilere hem de yetişkinlere yönelik çeşitli sağlık konularında bilgilendirici ve bilinçlendirici etkinliklerin yapıldığı görülmektedir. Örneğin, hamile kadınların doğuma ilişkin korku ve önyargılarını gidermek ve onları anne-bebek sağlığı konusunda bilgilendirmek amacıyla “Gebe Okul Projesi” gerçekleştirilmiştir. “Bu Sese Kulak Ver” projesiyle ise çocukları işitme kaybı konusunda bilinçlendirmek, gürültünün işitme açısından kulağa vereceği zararlar ve işitme kaybından nasıl korunabileceği hususunda onları bilgilendirmek amaçlanmıştır. Obezitenin insan sağlığı ve sosyal yaşamı üzerindeki olumsuz etkileri konusunda ilköğretim çağındaki çocukların bilinçlendirilmesi ve obezitenin önüne geçme noktasında sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivitede bulunma alışkanlığı kazanmalarının önemini vurgulamak amacıyla da “Şeker Okul Projesi” gerçekleştirilmiştir. Bunların dışında, “Dr. Rana Beşe Sağlık Polikliniği” bünyesinde hasta nakil ve evde bakım/hemşirelik hizmetleri de gerçekleştirilmiştir (Tablo 23). 2014-2018 yıllarında söz konusu hizmetlerden toplam 52330 kişi yararlanmıştır (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 21: Dr. Rana Beşe Sağlık Polikliniği'nde gerçekleştirilen sağlık hizmetleri, 2014-2018.

İşlem Türü	2014	2015	2016	2017	2018
Muayene	26012	24891	25566	27904	29698
Laboratuvar	50872	31488	36019	38084	35220
Radyoloji	4824	2974	2345	3045	2876
Hemşirelik Hizmetleri	3656	1350	1072	1542	1154
Toplam	85364	60703	65002	70575	68948

Tablo 22: Dr. Rana Beşe Sağlık Polikliniği'nde gerçekleştirilen etkinlikler, 2014-2018.

Gerçekleştirilen Etkinlikler	Katılımcı Sayısı				
	2014	2015	2016	2017	2018
Gebe Okulu Projesi	88	98	101	43	62
Menopozu Beklerken Projesi	-	-	-	-	22
Şeker Okul Projesi	-	-	-	-	1635
İlkyardım Eğitimi	73	57	44	22	66
Torunumu Beklerken Projesi	-	-	43	25	14
Bu Sese Kulak Ver Projesi	-	-	77	-	-
Diyabet Paylaşım Günleri Projesi	-	61	-	-	-
A'dan Z'ye Diyabet Sağlık Söyleşisi	-	-	-	27	-
Diyabet ve Obezite Sağlık Söyleşisi	-	-	-	-	17
Diyabet ve Böbrek Sağlık Söyleşisi	-	-	-	-	51
Diyabetle Yaşam Sağlık Söyleşisi	-	-	-	29	21
Diyabet İle Yaşam Eğitimi	-	-	-	36	-
Diyabet Seminerleri	63	-	-	-	-
Kalp Sağlığı Söyleşisi	-	-	-	72	48
Okul Eğitimleri	-	980	-	-	-
Sağlık Söyleşileri	-	98	224	-	-
Sağlıklı Beslenme Semineri	325	-	-	-	27
Tuzu Azalt Hayatı Uzat Sağlık Söyleşisi	-	-	-	-	24
Nasıl Sağlıklı Beslenirim? Eğitimi	-	-	-	248	-
Hipertansiyon Semineri	70	-	-	-	-
Vertigo ve Sebepleri Semineri	80	-	-	-	-
Toplam	699	1294	489	502	1987

Tablo 23: Dr. Rana Beşe Sağlık Polikliniği’nde gerçekleştirilen hasta nakil ve evde bakım/hemşirelik hizmetleri, 2014-2018.

Yapılan İşlem	2014	2015	2016	2017	2018
Yerinde Müdahale	-	-	-	19	30
Hastaneye Nakil	2028	1858	2309	2680	2488
Eve Nakil	1981	1822	2538	2924	2797
Hastaneler Arası Nakil	77	42	39	51	37
Evde Bakım	3545	2948	4775	7719	8284
Acil	33	58	34	37	25
Diğer	80	84	112	591	264
Evde FTR	-	-	-	21	-
Toplam	7744	6812	9807	14042	13925

Kadıköy Belediyesi bünyesinde bulunan “Çocuk Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi” vasıtasıyla ilçe sınırları içerisinde yer alan ilköğretim okullarında eğitim-öğretim gören öğrencilere ağız-diş sağlığı eğitimi ile diş tedavisi ve ameliyatı hizmetlerini sunmaktadır. Tablo 24’te bu hizmetlerden yararlanların 2014-2018 yılları için sayıları verilmiştir. Buna göre 2014-2018 arasında diş tedavisi görenlerin sayısı yıllık ortalama 51544 kişi iken toplamda 257720 kişidir. Aynı dönem için genel anestezi altında diş ameliyatı olanların sayısı toplam 631 kişiyken diş sağlığı ve ağız hijyeni eğitimi alanların sayısı (öğrenci+veli) ise toplam 58076 kişidir. “Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Merkezi”nde ise çocukların gelişim süreçlerinin ve genel sağlık durumlarının takibi ve hastalık durumlarında tedavileri gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda 2014-2017 yıllarında toplam 30248 öğrenci tedavi hizmeti almıştır. Diğer bir sağlık birimi olan “Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi” de çocukların ruhsal ve zihinsel rahatsızlıklarını erken dönemde tespit ederek onları etkin bir şekilde tedavi etmek amacıyla hizmet vermektedir. Burada verilen hizmetlerden ihtiyaç duyan ebeveynler de yararlanmaktadır. Bu kapsamda Tablo 25’te görüldüğü gibi 2014-2018 yıllarında toplam 20667 çocuk ve ebeveyne 31907 seans psikolojik danışmanlık hizmeti verilmiştir. Ayrıca, bu merkez bünyesinde aile içi iletişim ve sınırlar, etkin ebeveynlik, anne çocuk etkileşimi, çocuklarda cinsel gelişim, okula uyum, davranış bozuklukları, ihmal ve istismar, akran zorbalığı gibi konularda çeşitli eğitim ve seminerler de düzenlenmektedir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 24: Çocuk Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi’nde gerçekleştirilen işlemler, 2014-2018.

Gösterge	2014	2015	2016	2017	2018
Diş Tedavisi Görenler	54446	53165	52515	52146	45448
Ameliyat Olanlar	143	133	127	129	99
Eğitim Alanlar (öğrenci + veli)	15165	12117	11542	10152	9100
Toplam	69754	65415	64184	62427	54647

Tablo 25: Çocuk Koruyucu Ruh Sağlığı Merkezi’nden faydalananlar, 2014-2018.

Gösterge	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam
Yeni Danışan	717	678	1040	1037	1200	4672
Devam Eden	2915	2915	3851	3063	3251	15995
Seans	5149	5149	7051	6864	7694	31907

“Prof. Dr. Korkmaz Altuğ Sağlık Polikliniği”nde Tablo 26’da görüldüğü gibi genel muayene (dahili ve çocuk hastalıkları) ve hemşirelik hizmetleri başta olmak üzere çeşitli branşlarda tedavi edici ve koruyucu sağlık hizmetleri verilmektedir. Bu kapsamda 2014-2018 yıllarında Kadıköy Belediyesinin bu poliklinik vasıtasıyla halka sunduğu sağlık hizmetlerinden toplamda 79227 Kadıköylü yararlanmıştır. Bunların yanı sıra ağız ve diş sağlığı, implant, evde kolesterol-şeker-tansiyon ölçümü, diyabet, obezite, hipertansiyon, astım, alzheimer, romatizmal hastalıklar, gribal enfeksiyonlar, bulaşıcı hastalıklar ve korunma yolları, sağlıklı beslenme, ilkyardım, sigaranın zararları ve sigarasız yaşam, kuşaklar arası iletişim, aile içi iletişim, karne sonrası ebeveyn-çocuk ilişkisi, çocuklarda beslenme, çocuklarda grip ve korunma yolları, sünnette hijyen ve bakım, ergenlikten menapoza kadın sağlığı, meme hastalıkları, kadın hastalıkları ve korunma yolları, menapozda üriner sistem sorunları, rahim ve rahim ağzı kanseri, anne sağlığı ve bebek bakımı, osteoporoz gibi çeşitli konularda halk sağlığının korunması ve sağlıklı toplum amacıyla halkı bilinçlendirmek adına çeşitli seminer, söyleşi ve etkinlikler de gerçekleştirilmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 26: Prof. Dr. Korkmaz Altuğ Sağlık Polikliniği’nde gerçekleştirilen sağlık hizmetleri, 2014-2018.

İşlem Türü	2014	2015	2016	2017	2018
Genel Muayene	2745	3033	3380	3698	3321
Kadın Hastalıkları ve Doğum	1981	2993	3728	3164	2184
KBB	111	113	112	79	-
Ağız ve Diş Hastalıkları	2586	3381	3308	2795	3122
Psikolojik Danışmanlık	844	881	878	898	178
Hemşirelik Hizmetleri	5768	6272	6210	5801	5663
Toplam	14035	16673	17616	16435	14468

“Kadın Sağlığı ve Mamografi Merkezi”nde kadın hastalıklarının ve meme sağlığı problemlerinin erken teşhisi ve doğru tedavi edilebilmesi amacıyla gerekli muayeneler, mamografi ve ultrason çekimleri ve rahim kanseri testleri yapılmaktadır. Bu kapsamda 2014-2018 yıllarında toplam 50709 hasta üzerinde 108857 işlem gerçekleştirilmiştir (Tablo 27). Bunların dışında, kadınları ve kadınlar özelinde tüm toplumu erken teşhis ve doğru tedaviyle kanserin önlenebileceği konusunda bilinçlendirmek amacıyla 2016-2018 yıllarında meme kanseri ve risk faktörleri, erken tanı yöntemleri, mamografinin önemi, bireysel meme muayenesi, rahim ağzı kanseri ve aşısı ve menopoz konularında gerçekleştirilen eğitim ve seminerler ile meme kanseri farkındalık etkinliklerine 20668 kişi katılmıştır (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 27: Kadın Sağlığı ve Mamografi Merkezi’nde gerçekleştirilen sağlık hizmetleri, 2014-2018.

İşlem Türü	2014	2015	2016	2017	2018
Meme Polikliniği	5019	4061	7287	7520	7226
Mamografi Çekimi	7169	6750	8251	7949	7751
Ultrason Çekimi	3952	3707	5917	6434	7289
Kadın Hastalıkları Polikliniği	2820	1726	3251	3006	2386
Hpv + Smear	5145	3233	1900	2753	2267
Toplam Hasta Sayısı	10164	8476	11502	10955	9612
Toplam İşlem Sayısı	21285	17751	26277	26237	17307

3.2.3. Sosyal Hizmet ve Yardımlar

Kadıköy Belediyesi, “Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü” koordinatörlüğünde bünyesinde bulunan sosyal hizmet merkezleri aracılığıyla Kadıköy’de yaşayan ve temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken, toplumsal yaşama entegre olma imkanı bulamayan veya bu hususta çeşitli problemleri olan, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek, engelli, göçmen, LGBTİ gibi toplumun birbirinden farklı kesimlerine yönelik içinde bulundukları olumsuz koşulları iyileştirmek, onlara kültürel, sosyal ve ekonomik avantajlar sağlamak, sosyal hayata katılımlarını kolaylaştırmak ve buna teşvik etmek amaçlarıyla önleyici, koruyucu, destekleyici ve geliştirici birçok sosyal hizmet, yardım ve proje gerçekleştirmektedir.

“Engelsiz Sosyal Hizmet Merkezi”, engelli bireylerin yaşam kalitesini arttırmak ve aileleriyle birlikte sosyal hayata aktif olarak katılabilmelerini sağlamak amacıyla geliştirdiği sosyal ve ekonomik destek modelleri çerçevesinde çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bu kapsamda 2014-2018 yıllarında gerçekleştirilen hizmetler Tablo 28’de özetlenmiştir. Kişisel gelişim, meslek edindirme ve hobi eğitimleri başlığı altında yoga, yüzme, pilates, dans, ritim, müzik, drama, tiyatro, müzikal, el sanatları, resim, fotoğrafçılık, go, Türk işaret dili, bilgisayar, ingilizce, aşçılık, pastacılık gibi alanlarda çeşitli kurs ve eğitim programları uygulanmaktadır. Bunlarla birlikte, Kadıköy Belediyesi, engelli bireylerin tekerlekli sandalye, akülü sandalye, ortopedi malzemesi, hasta karyolası, yatak koruyucu, hasta bezi ve hasta temizleme mendili gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sosyal yardımlarda da bulunmaktadır. 2016 yılında ilçe sınırları içerisinde 3 farklı noktaya²¹ akülü şarj dolum istasyonu da kurulmuştur. Bunların dışında, yelken yarışmaları, taş boyama atölyeleri, sinema günleri, engelli bireylerin çalışmalarından oluşan sergiler, konser ve tiyatro etkinlikleri, dans gösterileri, piyano dinletileri, tasarım atölyeleri, müze ziyaretleri, hayvanat bahçesi ve akvaryum gezileri, boğaz turu, gibi çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerin yanı sıra farkındalık oluşturmak amacıyla çeşitli kongre, panel ve seminerler, empati çalışmaları, engellilere yönelik ulusal ve uluslar arası fuarlara katılım, çeşitli

²¹ Belediye Başkanlık Binası, Süreyya Operası ve Kalamış Parkı’na akülü şarj dolum istasyonu kurulmuştur.

konularda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar ile işbirlikleri de gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, Kadıköy Belediyesi “Engelsiz Kadıköy”, “Engelsiz Noktalar” ve “Engelsiz Güzergahlar” oluşturmak amacıyla çeşitli plan ve çalışmalar da yapmaktadır (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 28: Engelsiz Sosyal Hizmet Merkezi’nde gerçekleştirilen hizmetler, 2014-2018.

Hizmetler	Ölçü Birimi	2014	2015	2016	2017	2018
Yeni Kayıt Sayısı	Kişi	792	261	168	131	133
Özel Eğitim Danışmanlığı	Kişi/Seans	84/290	105/379	75/388	89/314	93/499
Yaşam Koçu Danışmanlığı	Kişi/Seans	30/32	25/50	32/39	-	-
Sosyal Kulüp Hizmeti	Kişi/Seans	48/577	55/637	46/263	34/243	8/17
İstihdam Danışmanlığı	Kişi	379	97	158	98	77
İstihdam Edilme Sayısı	Kişi	62	13	32	39	11
Sesli Kütüphane Toplam Üye Sayısı	Kişi	236	261	282	290	306
Sesli Kitap Sayısı	Adet	736	863	1020	1199	1381
Metin Kitap Sayısı	Adet	639	765	804	838	855
Engelsiz Taksi Hizmeti	Kişi/Defa	6125 defa	352/5220	381/5204	400/6615	426/6938
Kişisel Gelişim, Meslek Edindirme ve Hobi Eğitimleri	Kurs/Kişi	11/237	14/222	12/216	12/337	10/324

Kadıköy Belediyesi, kadına yönelik şiddet, istismar ve ayrımcılığın önlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği gereği istismara ve şiddete uğrayan kadınların desteklenmesi, psiko-sosyal ve ekonomik olarak güçlendirilmelerine yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bu faaliyetler ağırlıklı olarak “Kadın Sığınma Evi”, “Kadın Dayanışma Birimi” ve “Potlaç Ağı” üzerinden hayata geçirilmektedir. “Kadın Sığınma Evi” fiziksel ve duygusal şiddete, cinsel istismara ve ekonomik olarak terk edilmişliğe uğrayan kadınların maruz kaldıkları problemlerin çözülmesi için çalışmalar gerçekleştirilirken çocuklarıyla birlikte belirli bir süre ihtiyaçları karşılanarak kalabildikleri bir sosyal hizmet kurumudur. Tablo 29’da “Kadın Sığınma Evi”nden 2014-2018 yıllarında faydalanan şiddet mağduru kadın ve çocuklarının sayısı verilmiştir. Buna göre söz konusu dönemde toplamda 224 şiddet mağduru kadın ve bu kadınların çocuğu olan 142 çocuk “Kadın Sığınma Evi”nden faydalanmıştır. Bununla birlikte, “Kadın Sığınma Evi” bünyesinde faaliyet gösteren “Alo Kadına Şiddet Hattı” şiddete maruz kalan kadınlar için bilgi ve danışma merkezi olarak hizmet

vermektedir. “Kadın Dayanışma Birimi”, kadınların ayrımcılık ve şiddete karşı desteklenmesi ve güçlenmesine yönelik çalışmalarını “Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı”, “Kadın Sağlığı Eğitim Programı” ve “Flört Şiddeti Farkındalık Atölyesi” çerçevesinde gerçekleştirmektedir. Kadıköy Belediyesi, “Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı” kapsamında, kadınları ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen kadın haklarıyla ilgili yasa ve düzenlemeler konusunda bilgilendirmek, bunları yaşama geçirebilmeleri hususunda eğitmek, cinsiyet ayrımcılığı ve kadın hakları ihlalleri ve bu ihlallere karşı bireysel mücadelenin yanında kadın örgütlenmesinin önemi konularında bilinçlendirmek amacıyla çeşitli seminer, konferans, çalıştay ve paneller düzenlemektedir. “Kadın Sağlığı Eğitim Programı”, kadınların koruyucu sağlık hizmetlerinden yararlanmaları ve sağlıklı bir yaşam sürmeleri konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla faaliyet göstermektedir. “Flört Şiddeti Farkındalık Atölyesi” kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda ise gençlerin ve kadınların duygusal ve sosyal ilişkilerinde şiddeti tanımaları ve güvenli ilişkinin sınırlarını kavrayabilmeleri amaçlanmaktadır. Kadınların sosyal ve ekonomik olarak güçlenmesini amaçlayan “Potlaç Ağı” projesi, kadınlara kendi ürünlerini satarak gelir elde edebilecekleri ortam ve şartları sunmanın dışında kadınların rekabetin ötesine geçerek dayanışma içerisinde kollektif hareket edebilme bilincini geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır. “Potlaç Ağı” hedef kitlesi olan Kadıköy’de oturan ve gıda dışı üretim yapan kadınlar, kadın sivil toplum örgütleri ve LBTİ derneklerine “Potlaç Moda Kadın Emeği Pazarı”, “Potlaç Dükkan” ve “Potlaç Atölye” üzerinden ulaşmaktadır. “Potlaç Moda Kadın Emeği Pazarı” ve “Potlaç Dükkan” Kadıköylü kadınların ve çeşitli kadın örgütlerinin ürün satışlarını gerçekleştirmek için bir araya geldikleri kollektif satış alanı fonksiyonu görmektedir. “Potlaç Moda Kadın Emeği Pazarı”nda stant açan ve “Potlaç Dükkan”a ürün bırakan kadın örgütleri arasında “Mor Dayanışma”, “Kampüs Cadıları”, “Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu”, “Sardunya El Emeğini Değerlendirme Derneği”, “Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı”, “Soma Kadın Atölyesi El Sanatları Üretim ve Pazarlama Kooperatifi”, “AÇEV”, “Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı”, “SPOD LBTİ”, “Hanımğiller”, “Güldünya Kadın Kültür ve İletişim Vakfı” gibi sivil toplum örgütleri bulunmaktadır. “Potlaç Atölye” ise Kadıköylü kadınların ve kadın/LBTİ örgütlerinin birbirleriyle olan iletişimlerinin güçlendirilmesi, aralarında işbirliklerinin geliştirilmesi ve tecrübe

paylaşımı adına çalışma gruplarının oluşturulması amacıyla hizmet etmektedir. Bunların dışında, “Potlaç Ağı” projesi çerçevesinde kadınlara satış işlemleri, vitrin ve mağaza dizaynı, bilgisayar işlemleri, iletişim, girişimcilik, ürün geliştirme, kooperatifleşme, pazarlama, e-ticaret ve sosyal ticaret konularında eğitimler verilmiş ve deneyim aktarımı atölyeleri, “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” etkinlikleri, “25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslar Arası Mücadele Günü” etkinlikleri, kadın örgütleriyle birlikte yılbaşı festivalleri düzenlenmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 29: Kadın Sığınma Evi’nden yararlananlar, 2014-2018.

Yararlananlar	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam
Kadın	57	47	20	40	60	224
Çocuk	32	30	16	25	39	142

Kadıköy Belediyesi bünyesinde bulunan “Toplumsal Eşitlik Birimi”, toplumda yaşayan bireylerin (çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek, engelli, göçmen, LGBTİ, yoksul, zengin, eğitimli, eğitimsiz vb.) ayrımcılık ve ötekileştirilmeye maruz bırakılmadan eşit haklara ve hizmetlere eşit erişime sahip olmaları ve böylece toplumsal eşitlik kültürünün geliştirilmesi ve kurumsallaştırılabilmesi amacıyla çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Örneğin, katılımcı yönetim anlayışı çerçevesinde toplumun tüm kesimlerine ve cinsiyete duyarlı bütçeleme ve stratejik plan çalıştaylarının gerçekleştirilebilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Bu noktada, “Kent Konseyi” bünyesinde kıdemli yurttaş ve engelli meclislerinin yanı sıra kadın ve LGBTİ meclislerinin de bulunması önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında kadın ve LGBTİ bireylerin toplumsal yaşam içerisinde maruz kaldıkları ayrımcılık ve fobik/cinsiyetçi nefret söylemleri nedeniyle yaşadıkları zorluklara dikkat çekmek ve daha özgür ve eşit olarak güven içerisinde yaşayabilmeleri için gerekli şartların oluşturulması amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Her cinsiyetin her bedeninin bir arada bulunabileceğini, birlikte ekip olarak başarı sağlayabileceklerini göstermek amacıyla gerçekleştirilen ve yaratıcı takım oyunlarından oluşan “Queer Olypox” spor organizasyonu bunlardan biridir. Kadıköy Belediyesi, “Pembe Hayat LGBTİ Dayanışma Derneği” tarafından düzenlenen ve LGBTİ bireylerin hak mücadelesini

sinema, edebiyat, müzik vb. sanat türleri ile ifade eden ve bu çerçevede seminer, konferans, söyleşi, panel, sergi ve atölye çalışmaları düzenleyen Pembe Hayat KuirFest festivalini de 2018 yılında desteklemiştir. Diğer taraftan, “Çocuk Haklarının Öğrenilmesi ve Akran Zorbalığının Önlenmesi”, “Eşit Haklar Eşit Hayatlar”, “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsel Yönelim/Kimlikler”, “Temel İnsan Hakları ve Ayrımcılıkla Mücadele” konularında eğitim seminerleri ve “Şiddet Mağduru Trans Kadınların Korunma ve Destek Mekanizmalarına Erişimi”, “Seks İşçilerine Yönelik Sağlık Politikaları” ve “Türkiye’deki Suriyeliler Arasında Seks İşçiliği” konulu paydaş bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Kadıköy Belediyesi bünyesinde bulunan “Sosyal Yaşam Evleri” aracılığıyla 65 ve üzeri yaştaki insanların sağlıklı ve aktif olarak yaşamalarına yardımcı olmak, onlara psikolojik destek vermek, sosyalleşmelerine katkıda bulunarak yaşlılarıyla bir araya gelmelerini sağlayıp eve kapanmalarını engellemek, hoşça vakit geçirirken üretkenliklerinin devamını sağlayıp kişisel gelişimlerine katkı sunmak amacıyla koruyucu ve destekleyici hizmetler sunmaktadır. Bu kapsamda kişilerin kendi sağlıklarını koruyabilmeleri adına sağlık alanında bilgilendirici eğitim ve seminerlerin yanı sıra düzenli sağlık taramaları ve kişisel bakım hizmetleri, sosyal olarak hayatlarına devam etmelerine yardımcı olmak üzere çeşitli sosyo-kültürel faaliyetler ve dış etkinlikler, aktif olarak üretkenliklerine devam etmeleri ve kişisel gelişimleri açısından çeşitli kurs ve eğitimler gerçekleştirilmektedir. Tablo 30-33’te 2014-2018 yıllarında SYE’de gerçekleştirilen kurs/eğitim, seminer, hizmet/etkinlik ve geziler ile katılımcı sayıları verilmiştir. Söz konusu dönemde gerçekleştirilen eğitim ve kurslara 3346 kişi, sağlık konulu seminerlere 2405 kişi, sağlık, kültür ve sanat ağırlıklı hizmet ve etkinliklere 5930 kişi ve kültür ve doğa gezilerine ise 1215 kişi katılım göstermiştir. Bunların dışında, Kadıköy Belediyesi sosyal hizmet merkezleri aracılığıyla 65 yaş ve üstü insanlara “Evde Kişisel Bakım Hizmeti” (el, ayak, tırnak, saç, sakal vb. kuaför hizmetleri) ve “Evde Temizlik Hizmeti” de vermektedir. Ayrıca, 2017 yılında faaliyete geçen “Alzheimer Merkezi”, hastalığın ilerlemesini geciktirmek, hastaların gündelik hayatlarını keyif alarak geçirmelerini temin etmek ve yaşama tutunmalarını sağlamak amacıyla hastalara yönelik çeşitli hizmet ve etkinlikler gerçekleştirirken hasta

yakınları için de hastalıkla alakalı eğitim ve seminerler düzenlemektedir (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 30: SYE’de gerçekleştirilen kurs/eğitim ve katılımcı sayıları, 2014-2018.

Kurs/Eğitim	2014	2015	2016	2017	2018
Yoga	-	-	-	56	175
Pilates	33	30	30	59	203
Dans	-	15	50	62	199
Resim	10	30	90	55	129
Seramik	25	32	40	15	72
Nefes ve Esneme Egzersizleri	-	-	-	45	70
İngilizce	57	55	50	86	209
Stranç	-	-	-	47	84
Karikatür	-	-	-	46	70
Baskı	-	-	-	15	15
Kanaviçe	-	-	-	12	12
Tiyatro	-	-	-	6	16
Örgü	-	-	-	57	93
Halk Oyunları	-	-	-	-	35
Ritim	-	-	-	13	30
Bilgisayar	40	30	40	15	60
Meditasyon	-	-	-	-	30
Sağlık için Egzersiz	-	-	-	-	128
Aerobik	-	-	-	-	14
Türk Sanat Müziği	51	51	-	45	60
Dikiş	-	-	-	-	43
Fotoğrafçılık	-	-	-	15	10
Rölyef	-	-	-	10	20
Takı Tasarım	-	-	20	20	-
El İşi	-	-	-	15	-
El Sanatları	45	36	15	-	-
Toplam	261	279	335	694	1777

Tablo 31: SYE’de gerçekleştirilen seminerler ve katılımcı sayıları, 2014-2018.

Seminer	Toplam
Yaşam Kalitesi Söyleşileri	115
Yaşlılıkta Eklem Ağrıları ve Kireçlenme	95
Enfeksiyonlardan Korunma ve Hijyen	90
Her Unutkanlık Alzheimer Hastalığı mıdır?	150
İleri Yaşlarda D Vitamin Eksikliği	110
İleri Yaş Döneminde Depresyon ve Stresle Başa Çıkma	135
Sağlıklı Yaşlanmada Fiziksel Aktivitenin Rolü	110
İleri Yaşlarda Kalp Sağlığının Korunması	90
İleri Yaşlarda Görme Bozukluğu ve Sarı Nokta Hastalığı	90
İdrar Kaçırma Bir Problemdir!	90
İleri Yaşlarda Kronik Hastalıkların Önlenmesinde Beslenmenin Önemi	60
İleri Yaş Döneminde Böbrek Sağlığını Koruma Önerileri	80
Dünya Nüfusundaki Yaşlanma İle Artan Alzheimer Hastalığı Riski	90
Diyabet ve Sağlıklı Beslenme	90
İleri Yaşlarda Vertigo ve Denge Bozukluğu	120
İleri Yaşlarda Duruş Bozuklukları ve Çözüm Önerileri	100
İleri Yaşlarda Toplumsal Kalıpları Kırma	90
Kalbini Hatırla, Sağlıkla Yaşa!	80
Sağlıklı Yaşlanma Semineri	110
Su Hayattır ve Eko Deterjan Yapımı Semineri	15
Nasıl Daha Kaliteli Yaş Alırız?	45
Akupunktur ve Etki Alanları Semineri	20
Kadın Sağlığı Semineri	30
Glokom (Göz Tansiyonu) Semineri	30
Aktif ve Akıllı Yaş Alma Semineri	70
Cilt Hastalıkları ve Mantarlar Semineri	35
Kadın Hastalıkları ve İdrar Kaçırma Semineri	35
Vitamin Kullanımı Semineri	35
Yaşlılıkta İşitme Semineri	30
Diyabet Semineri	35
Ağız Diş Sağlığı Semineri	30
Şeker Kolesterol Semineri	35
Meme Kanseri Tanı Yöntemleri ve Erken Tanının Önemi Semineri	35
Yaşlılık Döneminde Düşme ve Ev Kazalarının Önlenmesi Semineri	30
Toplam	2405

Tablo 32: SYE’de gerçekleştirilen hizmet/etkinlik ve katılımcı sayıları, 2014-2018.

Hizmet/Etkinlik	Toplam
Psikolojik Danışmanlık Hizmeti	912
Grup Terapisi Hizmeti	50
Kişisel Bakım Hizmeti	1729
Yaşımla Kucaklaşıyorum Psikoeğitim Programı	45
Psikodrama Grup alışması	40
Yaratıcı Drama alışması	21
Yaşlılar Haftası Etkinlikleri	685
Sanatın Yaşı Yoktur Sergisi	190
Türk Sanat Müziği Konser Etkinliği	385
İşitme Testi Etkinliği	150
Göz Taraması	118
Sağlık Taraması	95
Cilt Hastalıkları Taraması	15
Diş Taraması	35
KBB-Göz Taraması	40
şeker-Kolesterol Ölçümü	40
Meme Taraması	40
Diyabet Taraması	10
Diyabet Cemiyeti Etkinliği	15
Sağlıklı Yaşlanma Okulu	70
Mandala Etkinliği	15
Anjelika Akbar Konser Etkinliği	15
Sinema Etkinliği	50
Tiyatro Etkinliği	119
Yılbaşı Etkinliği	236
ocuk Esirgeme Kurumu Yılbaşı Ziyareti	20
ocuk Yuvası Ziyareti	55
Öğretmenler Günü Etkinliği	300
Yaza Merhaba Etkinliği	250
İftar Yemeği	65
Sosyal Yaşam Evi 1.Yıl Kutlaması	100
Okey Turnuvası	20
Toplam	5930

Tablo 33: SYE’de gerçekleştirilen geziler ve katılımcı sayıları, 2014-2018.

Gerçekleştirilen Geziler	Toplam
İstanbul Akvaryum Gezisi	110
Pera Müzesi Gezisi	22
Sultanahmet Gezisi	30
Polonezköy Gezisi	160
Emirgan Gezisi	45
Fenerbahçe Orduvehi Gezisi	15
Dolmabahçe Gezisi	131
Miniatürk Gezisi	60
Ayasofya Gezisi	165
Çanakkale Gezisi	243
Sanat Galerisi Gezisi	30
Sabancı Sergisi Gezisi	10
Seramik Sergisi Gezisi	15
Deniz Müzesi Gezisi	15
Botanik Park Gezisi	20
Topkapı Sarayı Gezisi	64
Çamlıca Tepesi, Fenerbahçe, Kalamış, Ayazma, Beykoz Gezileri	80
Toplam	1215

Kadıköy Belediyesi, bünyesinde bulunan ve çocukların ihtiyaçlarını karşılayabilme kapasitesine sahip, demokratik bir eğitim ortamı sunabilecek şekilde düzenlenmiş çocuk yuvalarında²² “*yaparak, yaşayarak ve eğlenerek öğrenme*” anlayışı çerçevesinde, ailesi Kadıköy’de çalışan çocuklara eğitim, sağlık, kültür vb. alanlarda hizmet vermektedir. Bu kapsamda çocuklara yönelik halk dansları, bale, sinema, film, drama, resim, müzik ve satranç etkinlikleri, çocuk hakları atölyeleri, atık materyal ve geri dönüşüm atölyeleri gerçekleştirilirken velilere yönelik de “Çocukluk ve Sınırlar” konulu seminerler düzenlenmektedir. Ayrıca, alanında uzman hekimlerce çocukların aylık sağlık kontrolleri yapılmakta ve ihtiyaç durumunda çocuklara ve ailelerine psikolojik danışmanlık hizmeti de sunulmaktadır. Tüm bu hizmetler kapsamında 2014-2018 yıllarında toplamda 1822 çocuk bu yuvalardan yararlanmıştır (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

²² Kadıköy Belediyesi bünyesinde 5 “Çocuk Yuvası” bulunmaktadır: “Bahriye Üçok Ekolojik Çocuk Yuvası”, “Hasan Ali Yücel Çocuk Yuvası”, “İsmail Hakkı Tonguç Çocuk Yuvası”, “Mevhibe İnönü Çocuk Yuvası”, “Fenerbahçe Parkı Çocuk Yuvası”.

Kadıköy Belediyesi sağlıklı yaşamı desteklemek ve sporu Kadıköylü vatandaşların hayatlarına entegre edebilmek amacıyla bünyesinde bulunan açık ve kapalı spor merkezleri ve yüzme havuzlarında alanında uzman eğitmenler aracılığıyla çocuk, genç ve yetişkinler için yaz ve kış aylarında futbol, voleybol, basketbol, masa tenisi, tenis, yüzme, jimnastik, yoga, pilates, zumba, latin dansları, satranç vb. branşlarda eğitim vermektedir. Ayrıca, “Turp Gibi Kadıköy” sloganıyla yazın açık spor tesislerinde ve önceden belirlenmiş parklarda, kışın ise kapalı spor tesislerinde katılımcıların güne daha mutlu ve zinde başlayabilmeleri için toplu halde yürüyüş, kültür-fizik hareketleri, koşu, step-aerobik ve pilates gibi sabah sporu etkinlikleri düzenlemektedir. Yine, ilçedeki yelken klüpleriyle gerçekleştirdiği proje çerçevesinde çocukların ve gençlerin yaz döneminde kürek ve yelken dersleri almalarını sağlamaktadır. Çok sayıda Kadıköylü gerçekleştirilen bu spor hizmetlerinden yararlanmıştır. Diğer taraftan, Kadıköy Belediyesi ilçede bulunan amatör spor kulüplerine de nakdi yardımlarda bulunmaktadır (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Yukarıda bahsedilen sosyal hizmetlerin dışında, sosyo-ekonomik ve psiko-sosyal destek çalışmaları çerçevesinde Kadıköy Belediyesi tarafından gerçekleştirilen diğer hizmetler ve aynı yardımlar Tablo 34’te özetlenmiştir. Buna göre, 2014-2018 yıllarında 11762 kişiye gıda kolisi desteği, 11256 kişiye çocuk ve hasta bezi desteği, 2951 adet medikal malzeme desteği, 4371 kişiye eğitim materyali desteği, 19679 kez alışveriş kartı dolumu ve 54523 kişiye ikinci el giysi ve eşya desteği gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, 560 çocuk sünnet ettirilmiştir. Bunların yanı sıra Kadıköy Belediyesi 4109 sayılı kanun²³ gereği muhtaç olan asker ailelerine nakdi yardım da yapmaktadır (Kadıköy Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

²³ 4109 Sayılı “Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun”.

Tablo 34: Sosyo-ekonomik ve psiko-sosyal destek çalışmaları, 2014-2018.

Hizmetler	2014	2015	2016	2017	2018
Psikolojik Danışmanlık Desteği (Kişi/Seans)	151	86/289	89/327	148/541	237/304
Hukuki Danışmanlık Desteği (Kişi)	-	-	-	-	170
Gıda Desteği (Kişi)	3155	2957	2080	1820	1750
Alışveriş Kartı Desteği (Kişi/Dolum)	-	-	-	640/5199	774/14480
Hasta Bezi Desteği (Kişi)	367	1854	3031	1937	3247
Çocuk Bezi Desteği (Kişi)	-	255	35	179	351
Medikal Malzeme Desteği (Adet)	520	217	865	680	669
Eğitim Materyali Desteği (Kişi)	550	752	897	1037	1135
İkinci El Giysi ve Eşya Desteği (Kadıköy'de İkamet Edenler) (Kişi/Adet)	8726/52356	9438/52090	8901/72365	9742/69946	11514/84884
İkinci El Giysi ve Eşya Desteği (Mekansız Kişiler) (Kişi/Adet)	-	1198/9828	1303/12242	1472/12116	2229/16694
Anadolu'ya Yardım Kampanyası (Adet)	-	1897	1525	1803	1905
Sünnet Hizmeti (Kişi)	146	145	65	93	111
Marmara Üniversitesi Çamaşırhane Hizmeti (Kişi)	-	-	240	500	680

3.3. Esenler Belediyesi'nin Genel Yapısı

3.3.1. Tarihi Gelişimi

Bizans döneminden kalma bir yerleşim bölgesi olan Esenler'in ilk sakinleri o dönemde kurulan Litros (Esenler) ve Avas (Atışalanı) köylerinde yaşayan ve İstanbul'un fethine kadar çeşitli tarım ürünleri yetiştirerek Bizans İmparatorluğu'na ekonomik katkıda bulunan Rumlardır. Osmanlı döneminde de Rumların yaşadığı bu köylerin etnik yapısı Lozan Antlaşması ile başlayan mübadeleler neticesinde Rumların Yunanistan'a göçü ve Balkanlar'dan gelen Türkler'in buralara yerleştirilmesiyle değişmiştir. Litros ve Avas köylerinin adları 1939 yılında yapılan bir düzenlemeyle sırasıyla Esenler ve Atışalanı olarak değiştirilene kadar korunmuştur (Esenler Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 10).

Günümüzde Esenler'de bulunan ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nin bünyesinde olan Davutpaşa Yerleşkesi Osmanlı döneminde batıya düzenlenen seferlerde ordunun

yolcu edildiği ve sefer sonrasında dönüş yapan ordunun karşılandığı bir bölge olmuştur. Bu bölge Osmanlı devlet adamları ve elçileri tarafından da çeşitli görevlerle İstanbul dışına çıkarken ya da şehre geri dönerken konaklama amaçlı kullanılmıştır. Ayrıca Esenler bölgesi bünyesinde bulunan geniş mesire ve ormanlık alanlarıyla sayfiye yeri olması nedeniyle Osmanlı döneminde İstanbullu zenginlerin uğrak noktası olmuştur (Esenler Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 11).

Esenler 27/12/1993 tarih ve 3949 sayılı “3 İlçe Kurulması Hakkında Kanun” ile Güngören İlçesinden ayrılarak İstanbul’un 32. ilçesi olarak kurulmuş ve 1994’ten itibaren seçimlerle iş başına gelen bir belediye başkanı tarafından yönetilmiştir (Esenler Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 11).

3.3.2. Coğrafi Konumu

İstanbul ili sınırları içerisinde bulunan Esenler, Avrupa Yakası’nda bulunmaktadır. Batıda Bağcılar, güneyde Güngören, güneydoğuda Zeytinburnu, doğusunda Bayrampaşa, kuzeydoğusunda Gaziosmanpaşa, kuzeyde Sultangazi ve Başakşehir ilçeleriyle komşu olan Esenler (Şekil 8), 8.36 km² askeri ve 10.47 km² meskun alan olmak üzere toplam 18.83 km² yüzölçümüne sahiptir.

Şekil 8: Esenler ilçesinin İstanbul içindeki konumu.

3.3.3. Sosyo-ekonomik Yapısı

Yıllara ve cinsiyete göre Esenler ilçe nüfus dağılımı Tablo 35 ve Şekil 9’da gösterilmiştir. 2018 yılı için toplam nüfus 444561 kişi olup bunun yaklaşık %51’i erkek %49’u ise kadındır. İlçedeki erkek nüfusu 2000 yılı ve sonrasında yapılan sayımlara göre kadın nüfusundan hep daha fazla olmuştur. Toplam nüfus 2000-2018 arasında yaklaşık yıllık ortalama 3547 kişi artarken, 2000 yılına göre 2018 yılında yaklaşık %17 artış göstermiştir. İlçe nüfus artış hızı 2000-2007 yılları arasında yıllık % 43.8 olarak gerçekleşirken 2008 yılında ilçe toplam nüfusunda ciddi bir azalış olmuştur. Bunun ana sebebi Tablo 36’da da görülebileceği gibi 06/03/2008 tarih ve 5747 sayılı kanun²⁴ ile Esenler ilçesinin 2 mahallesinin yeni kurulan ilçelere bağlanmasıdır. 2008 yılından sonra ise ilçe nüfusu inişli çıkışlı bir grafik çizerken genelde azalan bir eğilime sahip olup bu olgu tersine göçler (memlekete dönüş), İstanbul içi hareket veya ölüm oranının doğum oranından yüksek olmasıyla açıklanabilir. Tablo 36’da görüldüğü gibi 16 mahallesi bulunan Esenler’in Fatih, Nine Hatun, Oruçreis ve Turgut Reis mahallelerinde diğerlerine göre daha fazla nüfus yaşamaktadır. Tablo 37’de verilen Esenler ilçesinin illere göre nüfus dağılımına bakıldığında ilçede il bazında en fazla Malatya kütüğüne kayıtlı insan yaşarken yine toplamda Karadeniz Bölgesi’nden insanların çoğunluk oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 35: Esenler ilçe nüfusu ve cinsiyete göre dağılımı, 2000-2018²⁵.

Yıllar	Toplam	Yıllık nüfus artış hızı (%)	Erkek	Kadın
2000	380709	-	198187	182522
2007	517235	43.8	264372	252863
2008	464557	-107.4	238883	225674
2009	459980	-9.9	235821	224159
2010	461072	2.4	235602	225470
2011	461382	0.7	236162	225220
2012	458694	-5.8	234995	223699

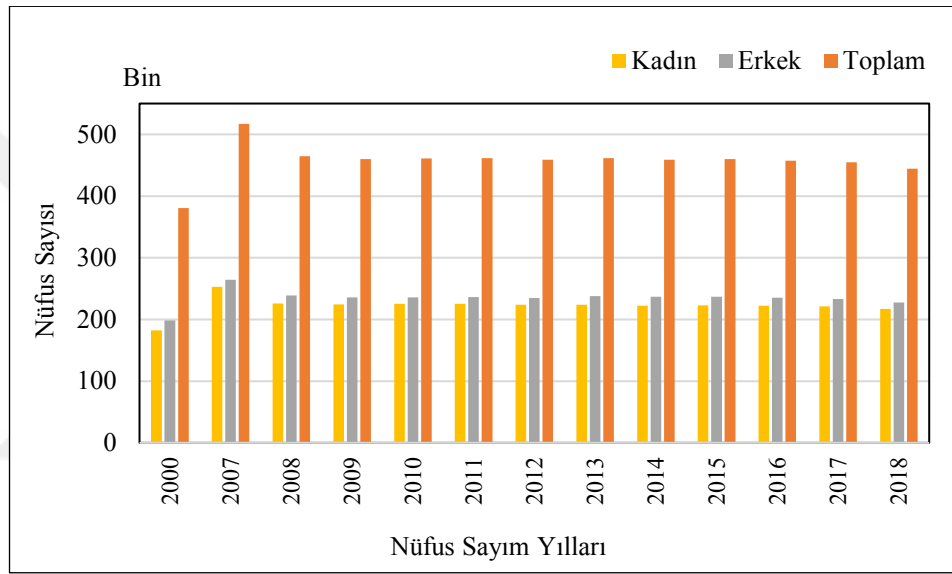
²⁴ 5747 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile Başakşehir Mahallesi Başakşehir ilçesine bağlanırken Habibler Mahallesi ise Sultangazi ilçesine bağlanmıştır.

²⁵ 2000 yılı için verilen nüfus bilgileri “Genel Nüfus Sayımı” sonuçlarına dayanırken 2007 yılı ve sonrası için verilen nüfus bilgileri “Adrese Dayalı Nüfus Sayımı” sonuçlarına dayanmaktadır.

2013	461621	6.4	237931	223690
2014	458857	-6.0	236582	222275
2015	459983	2.5	237018	222965
2016	457231	-6.0	235131	222100
2017	454569	-5.8	233416	221153
2018	444561	-22.3	227440	217121

Kaynak: TÜİK.

Şekil 9: Esenler ilçe nüfusunun cinsiyete göre dağılımı, 2000-2018.

Kaynak: TÜİK.

Tablo 36: Esenler ilçesinin mahalle bazında nüfus dağılımı, 2007-2018.

Mahalleler	2007	2008	2014	2015	2016	2017	2018
Başakşehir	46102	-	-	-	-	-	-
Birlik	28983	28932	28837	28890	28331	28455	27950
Çifte Havuzlar	2985	2999	2709	2633	2582	2567	2330
Davut Paşa	16973	16874	16751	16731	16751	16727	16356
Fatih	45266	45590	46035	46355	46199	45797	44234
Fevzi Çakmak	31481	31493	33845	33966	34166	33610	33172
Habipler	2685	-	-	-	-	-	-
Havaalanı	34472	33490	31471	31774	33776	34313	34189
Kazım Karabekir	36540	36446	36362	36579	36141	35790	35337
Kemer	20729	20690	22140	22422	22245	22007	21885
Menderes	34084	34897	33128	33420	33418	32987	32174
Mimar Sinan	13387	13329	12918	13092	12996	13092	13121
Namık Kemal	15734	15921	16647	16586	16393	16334	15973

Nine Hatun	47104	46829	44209	44132	43561	43328	42081
Oruçreis	48270	46620	46802	46625	45169	45372	43877
Tuna	36874	35970	34874	34737	34069	33398	32555
Turgut Reis	51388	50409	48251	48115	47529	46953	45607
Yavuz Selim	4178	4068	3878	3926	3905	3839	3720
Toplam	517235	464557	458857	459983	457231	454569	444561

Kaynak: TÜİK.

Tablo 37: Esenler ilçesinin illere göre nüfus dağılımı, 2018²⁶.

İller	Nüfus katkısı	Coğrafi bölge	Toplam
Adıyaman	11375	Güney Doğu Anadolu	72427
Batman	9766		
Diyarbakır	11052		
Mardin	14618		
Şanlıurfa	5360		
Siirt	20256		
Amasya	5553	Karadeniz	137259
Çorum	8591		
Giresun	20657		
Kastamonu	26376		
Ordu	12597		
Samsun	18424		
Sinop	21628		
Tokat	16208		
Trabzon	7225		
Bitlis	6855	Doğu Anadolu	43652
Elazığ	5066		
Malatya	31731		
Kayseri	11391	İç Anadolu	51570
Niğde	11357		
Sivas	23407		
Yozgat	5415		
Edirne	6083	Marmara	34424
İstanbul	28341		

Kaynak: TÜİK.

²⁶ İlçe nüfusuna 5000 ve üstü nüfus katkısında bulunan iller dikkate alınarak hazırlanmıştır.

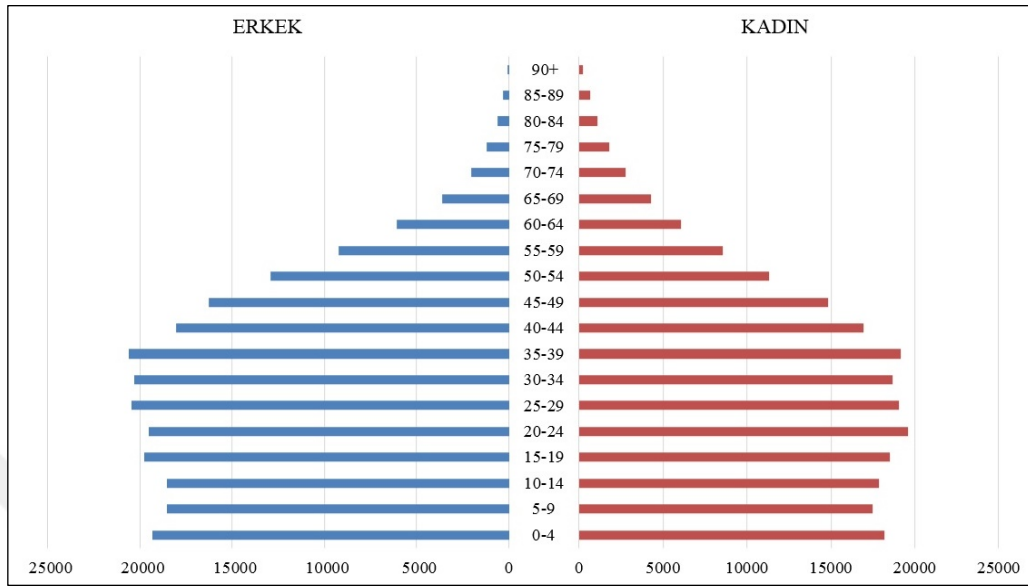
Tablo 38 ve Şekil 10’da verilen 2018 yılı için Esenler ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde nüfusun, yaklaşık rakamlarla, %25’inin 0-14 yaş aralığında, %26’sının 15-29 yaş aralığında, %26’sının 30-44 yaş aralığında, %19’unun 45-64 yaş aralığında ve %4’ünün 65 yaş üstü olduğu görülmektedir. Buna göre nüfusun çoğunluğu genç insanlardan oluşmaktadır. Cinsiyete göre bakıldığında hem erkek hem de kadın nüfusunun 15-39 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmüştür. Diğer taraftan erkek nüfusunun yaklaşık %69’u 40 yaş altında iken %3’ü 65 yaş üstünde, kadın nüfusunun ise yaklaşık %68’i 40 yaş altında iken %5’i 65 yaş üstündedir. Dolayısıyla 2018 nüfus yapısına bakıldığında Esenler’de yaşayan erkek nüfusunun kadın nüfusuna göre az da olsa daha genç olduğu söylenebilir.

Tablo 38: Esenler ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.

Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	37502	19310	18192
5-9	36006	18529	17477
10-14	36423	18557	17866
15-19	38287	19760	18527
20-24	39139	19527	19612
25-29	39490	20451	19039
30-34	38959	20297	18662
35-39	39791	20626	19165
40-44	34979	18028	16951
45-49	31100	16286	14814
50-54	24239	12908	11331
55-59	17789	9233	8556
60-64	12156	6068	6088
65-69	7902	3601	4301
70-74	4807	2052	2755
75-79	2987	1208	1779
80-84	1716	604	1112
85-89	966	323	643
90+	323	72	251
Toplam	444561	227440	217121

Kaynak: TÜİK.

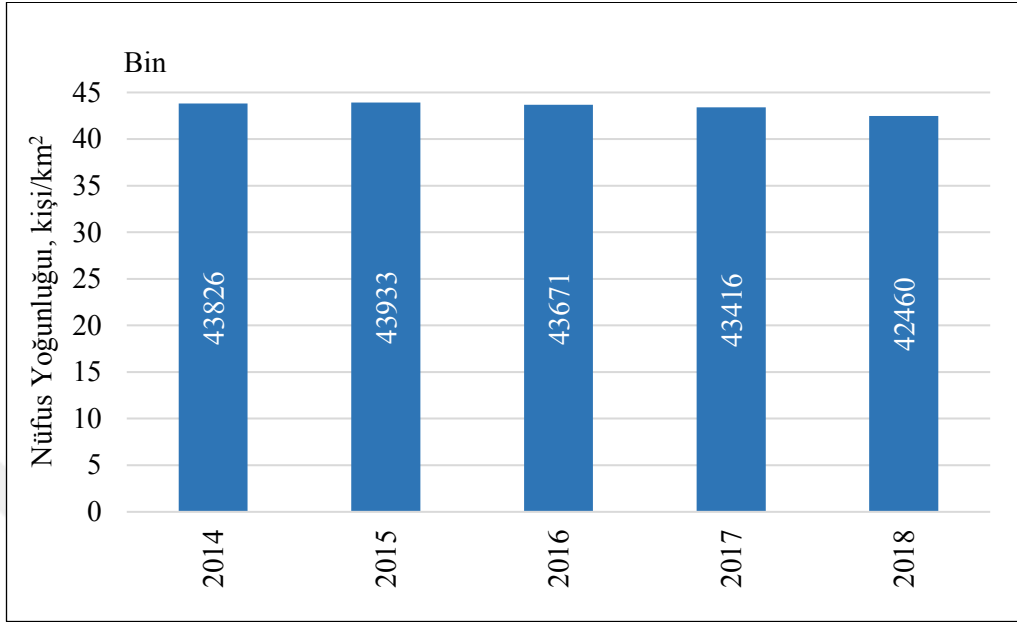
Şekil 10: Esenler ilçe nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.

Kaynak: TÜİK.

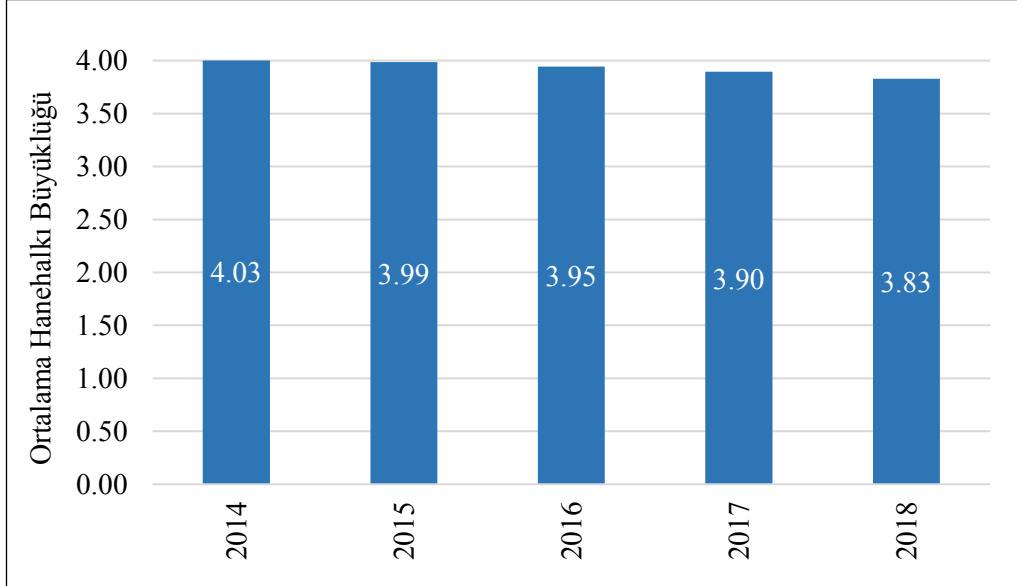
Şekil 11 ve 12’de 2014-2018 yılları için sırasıyla Esenler ilçesinin nüfus yoğunluğu ve ortalama hanehalkı büyüklüğü verilmiştir. Söz konusu yıllar için ilçe nüfusundaki değişime paralel olarak nüfus yoğunluğu 2015 yılında yükselmiş daha sonra ise düşüşe geçmiştir. Bu dönem için ortalama nüfus yoğunluğu km^2 başına yaklaşık 43461 kişi olarak gerçekleşmiştir. Aynı şekilde ortalama hanehalkı büyüklüğü de 2015 yılından sonra ilçe nüfusundaki azalmaya paralel olarak belirli bir oranda düşmüştür. Bununla birlikte 2015 yılında ilçe nüfusu artmış olmasına rağmen hane sayısının da artmasına bağlı olarak yine düşüş göstermiştir. Bu dönem için ortalama hanehalkı büyüklüğü 3.94 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 11: Esenler ilçesi nüfus yoğunluğu, 2014-2018.

Kaynak: TÜİK.

Şekil 12: Esenler ilçesi ortalama hanehalkı büyüklüğü, 2014-2018.

Kaynak: TÜİK.

Tablo 39 ve Şekil 13’te 2018 yılı için yaş (15 yaş üstü) ve cinsiyete göre Esenler ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri verilmiştir. 2018 yılı toplam nüfusuna göre yaklaşık rakamlarla 15 yaş üstü hiç evlenmeyen bekârların oranı %23, eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı %5 ve evlilerin oranı %47’dir. Buna göre nüfusun yaklaşık yarısı

evlidir. Cinsiyetlere göre bakıldığında, hiç evlenmeyen bekârların oranı kadınlarda %19.56 erkeklerde %26.16, eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı kadınlarda %7.06 erkeklerde %2.65 ve evlilerin oranı kadınlarda %47.74 erkeklerde %45.48 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı kadınlarda erkeklerdekini yaklaşık 3 katıdır. Hiç evlenmeyen bekârların oranı erkeklerde daha yüksekken evlilerin oranı kadınlarda az da olsa daha yüksektir. Yaş gruplarına göre incelendiğinde kadınlarda erken yaşta evliliğin erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm yaş gruplarında kadınlarda boşanma oranı erkeklere göre daha fazladır.

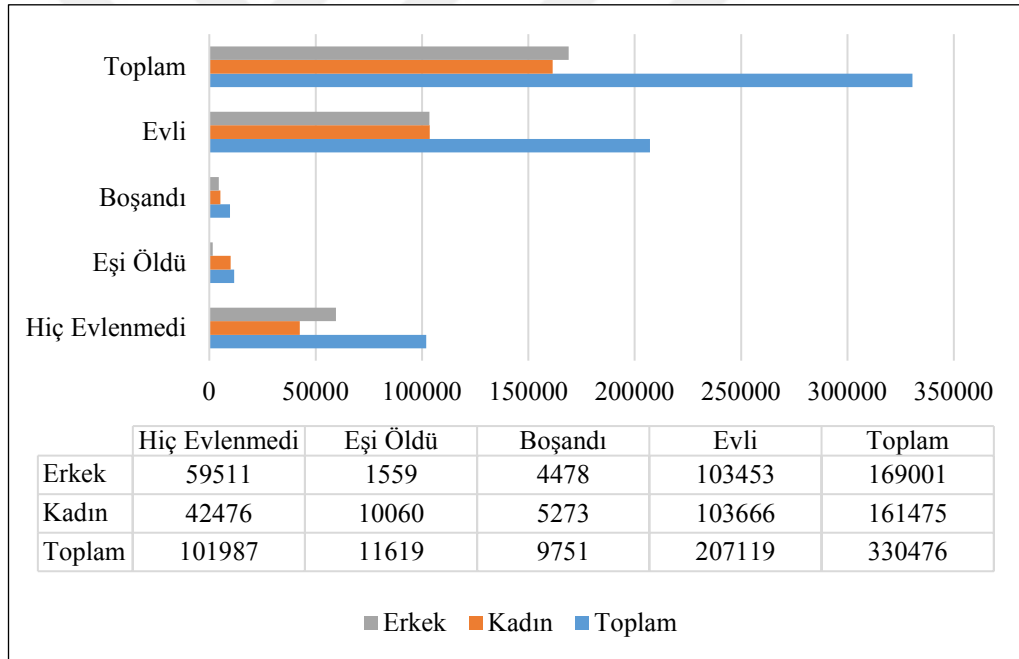
Tablo 39: Yaş ve cinsiyete göre Esenler ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.

Yaş grubu	Cinsiyet	Hiç evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi öldü	Toplam
15-19	Erkek	19609	29	-	-	19638
	Kadın	17896	496	3	-	18395
20-24	Erkek	17675	1500	33	-	19208
	Kadın	13099	6110	137	11	19357
25-29	Erkek	11458	8467	196	1	20122
	Kadın	5196	13040	400	13	18649
30-34	Erkek	5302	14166	472	6	19946
	Kadın	2227	15340	705	56	18328
35-39	Erkek	2824	16738	792	30	20384
	Kadın	1448	16378	903	146	18875
40-44	Erkek	1358	15589	869	28	17844
	Kadın	988	14601	877	275	16741
45-49	Erkek	658	14602	806	60	16126
	Kadın	685	12751	754	465	14655
50-54	Erkek	325	11819	549	87	12780
	Kadın	353	9529	539	778	11199
55-59	Erkek	156	8515	343	121	9135
	Kadın	234	6726	389	1116	8465
60-64	Erkek	89	5540	216	175	6020
	Kadın	150	4239	262	1385	6036
65-69	Erkek	38	3236	97	204	3575
	Kadın	75	2469	148	1579	4271
70-74	Erkek	13	1738	52	227	2030
	Kadın	51	1207	76	1404	2738

75-79	Erkek	5	942	25	228	1200
	Kadın	40	487	42	1196	1765
80-84	Erkek	1	385	18	197	601
	Kadın	16	220	22	850	1108
85-89	Erkek	-	157	9	155	321
	Kadın	15	64	13	551	643
90+	Erkek	-	30	1	40	71
	Kadın	3	9	3	235	250
Toplam	Erkek	59511	103453	4478	1559	169001
	Kadın	42476	103666	5273	10060	161475

Kaynak: TÜİK.

Şekil 13: Cinsiyete göre Esenler ilçe nüfusunun medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.

Kaynak: TÜİK.

Tablo 40’ta 2017 yılı için cinsiyete göre Esenler ilçe nüfusunun (6 yaş üstü) eğitim düzeyi bilgileri verilmiştir. 2017 yılı toplam nüfusuna göre okuma yazma bilmeyenlerin oranı %2.41, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı %9.48, ilkokul ve ilköğretim mezunlarının oranı %44.35, ortaokul ve lise mezunlarının oranı %24.99, yüksekokul ve lisans mezunlarının oranı %6.89 ve son olarak yüksek lisans ve doktora mezunlarının oranı %0.46’dır. Buna göre nüfusun çok büyük oranı okuma yazma bilmektedir. Ancak, ilçede yüksekokul ve üstü derecede

eğitim seviyesine sahip insan sayısı oldukça azdır. Cinsiyetlere göre bakıldığında, okuma yazma bilmeyenlerin oranı kadınlarda % 4.29 erkeklerde %0.62, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı kadınlarda %10.91 erkeklerde %8.12, ilköğretim mezunlarının oranı kadınlarda %45 erkeklerde %43.74, ortaokul ve lise mezunlarının oranı kadınlarda %21.30 erkeklerde %28.49, yüksekokul ve lisans mezunlarının oranı kadınlarda %6.67 erkeklerde %7.11, yüksek lisans ve doktora mezunlarının oranı kadınlarda %0.38 erkeklerde %0.53'tür. Buna göre okuma yazma bilmeyenlerin oranı kadınlarda erkeklerdekinin yaklaşık 7 katıdır. Diğer seviyeler dikkate alındığında az da olsa erkeklerde eğitim seviyesinin kadınlara göre yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 40: Cinsiyete göre Esenler ilçe nüfusunun eğitim düzeyi (6+ yaş), 2017.

Bitirilen eğitim düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	10968	1460	9508
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	43101	18957	24144
İlkokul mezunu	131263	59896	71367
İlköğretim mezunu	70367	42213	28154
Ortaokul veya dengi meslek ortaokul mezunu	48276	28028	20248
Lise ve dengi meslek okulu mezunu	65360	38490	26870
Yüksekokul veya fakülte mezunu	31356	16603	14753
Yüksek lisans mezunu (5 veya 6 yıllık fakülteler dahil)	1843	1094	749
Doktora mezunu	272	160	112
Bilinmeyen	2246	1190	1056
Toplam	405052	208091	196961

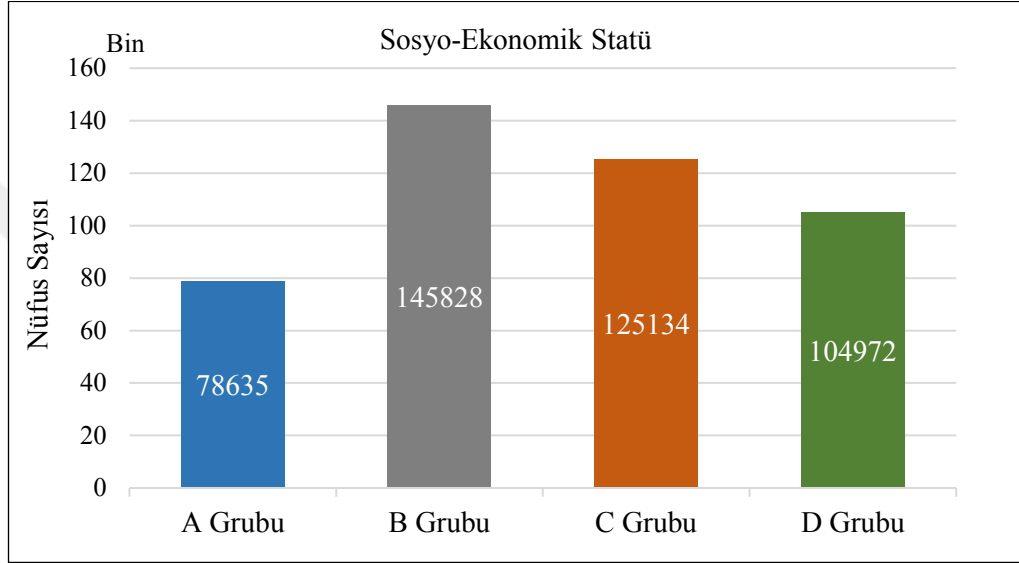
Kaynak: TÜİK.

Şekil 14'te 2017 yılı için Esenler ilçe nüfusunun sosyo-ekonomik statü bilgileri verilmiştir. Buna göre Esenler ilçesinde sosyo - ekonomik statü²⁷ açısından alt ve orta alt grubunun (D+C) çoğunlukta olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, ekonomik olarak ilçenin genel yapısına bakıldığında konut altı ticaretin etkin rol oynadığını

²⁷ Sosyo-ekonomik statü (SES) endeksi eğitim seviyesi, icra edilen meslek, gelirin kaynağı ve seviyesi, yaşanılan konut ve çevrenin yapısal özellikleri, mal ve mülk sahipliği (otomobil, ev, elektronik eşya vb.) gibi faktörler dikkate alınarak geliştirilen ve birey veya hanelerin sosyal hiyerarşi içerisindeki yerlerini belirten bir göstergedir. Endeks çeşitli puan aralıklarında farklı sosyo-ekonomik statü seviyelerini gösteren gruplarla ifade edilir. Literatürde sosyo-ekonomik statü seviyesi genel olarak A, B, C, D olmak üzere 4 ana grup halinde derecelendirilir (Kalaycıoğlu ve diğ., 2010: 192, 200, 207).

belirtmek gerekmektedir. Aynı zamanda maaşlı çalışanlar ilçe ekonomisinin odağını oluşturur. İlçede bulunan Yıldız Teknik Üniversitesi ilçenin ekonomik yapısına ve hareketliliğine katkı sağlamaktadır (Esenler Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 14).

Şekil 14: Esenler ilçe nüfusunun sosyo-ekonomik statü bilgileri, 2017²⁸.

3.3.4. Siyasal Yerel Temsil

Tablo 41’de 1994-2019 dönemi için Esenler İlçe Belediyesi yerel seçim sonuçları verilmiştir. Esenler Belediyesi ilk kez 1994 yılında yapılan yerel seçimler ile Büyükşehir’e bağlı bir ilçe belediyesi olarak bir belediye başkanı tarafından yönetilmeye başlanmıştır. Esenler ilçesinde siyasi yönelim olarak merkez sağ ve muhafazakâr eğilimin ağırlıkta olduğunu söylemek mümkündür. Esenler Belediyesi 1994 yılındaki seçimlerden itibaren günümüz de dahil olmak üzere merkez sağ ve muhafazakâr partilerden seçilen başkanlar tarafından yönetilmektedir.²⁹ Söz konusu dönemde Tablo 41’de belirtilen merkez sağ ve muhafazakâr partilerin adayları yapılan yerel seçimleri birincilikle kazanırken, seçimleri ikincilikle tamamlayan adayların

²⁸ (Çevrimiçi): <https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/esenler/demografi#ses>, 15.05.2019.

²⁹ Esenler Belediyesi 1994-2009 tarihleri arasında 3 dönem boyunca Mehmet Öcalan, 2009-2019 tarihleri arasında 2 dönem boyunca da M. Tevfik Göksu tarafından yönetilmiştir. 31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimler sonucunda Esenler Belediye Başkanlığı görevine yeniden M. Tevfik Göksu seçilmiştir.

birbirinden farklı siyasal eğilimlere mensup partilerden oldukları görülmektedir. Örneğin, 1999 yılında yapılan yerel seçimleri kendisini muhafazakâr olarak tanımlayan ve 1994 yılındaki yerel seçimleri kazanan RP'nin devamı olarak kurulan FP adayı kazanırken, aynı seçimleri Demokratik Sol Parti'nin adayı ikincilikle tamamlamıştır. 1994 yılındaki yerel seçimleri ise bir mekez sağ partisi olan ANAP adayı ikincilikle tamamlamıştır. Benzer şekilde, 2009-2019 tarihleri arasında 3 dönem boyunca yapılan tüm yerel seçimleri bir merkez sağ partisi olarak bilinen AKP'nin adayı kazanırken, 2009 seçimlerinde bu kez FP'nin devamı olarak kurulan SP'nin adayı, 2014 seçimlerinde merkez sol bir parti olarak CHP'nin adayı, 2019 seçimlerinde ise milliyetçi bir parti olan İYİ Parti'nin adayı ikinci olmuştur. İlçedeki oy dağılımı izlendiğinde AKP'nin oylarının 2004 seçimlerinde %42.1 iken 2009 seçimlerinde %47.4'e yükseldiği görülmektedir. Aynı seçimlerde ikinci olan SP'nin oyları da %16.1'den %18.4'e yükselmiştir. 2014 yerel seçimlerinde bu kez AKP'nin oyları daha fazla yükselerek %62.3 olarak gerçekleşirken seçimleri ikincilikle tamamlayan CHP'nin adayının aldığı oy %15 seviyesinde kalmıştır. 2019 yılında yapılan son yerel seçimlerini de kazanan AKP'nin oyları yine yükselerek %65.5 olarak gerçekleşirken, bu kez İYİ Parti'nin adayı ikinci olmuş ve ancak %17.3 seviyesinde oy almıştır. Bu sonuçlar Tablo 8'de verilen İstanbul Büyükşehir Belediyesi yerel seçim sonuçları ile karşılaştırıldığında, 1994 yerel seçimlerinden itibaren Esenler ve Büyükşehir Belediyesi'nin aynı siyasal partilerin seçilen adayları tarafından yönetildiği görülmektedir.

2014 yerel seçim sonuçlarına göre Esenler Belediye Meclisi 37 üyeden oluşmuştur. Bu üyelerin 34 tanesi AKP'ye diğer 3 tanesi CHP'ye mensuptur. Mecliste toplam 5 kadın üye bulunmaktadır. Bir tanesi 2. Başkan Vekili olmak üzere 5 kadın üyenin tamamı AKP mensubu olup Meclis'in 7 de 1'inden daha azı kadın üyelerden oluşmaktadır. Buna göre Esenler özelinde ne yazık ki kadınların siyaseten neredeyse yok sayıldıklarını söylemek mümkündür (Esenler Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 16; T.C. Yüksek Seçim Kurulu Mahalli İdareler Genel Seçimleri Arşivi).

Tablo 41: Esenler İlçe Belediyesi yerel seçim sonuçları, 1994-2019.

Yıllar	Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı ve oranı, %	Geçerli oy sayısı ve oranı, %	En çok oy alan iki partinin oy sayıları ve oranları, %	
1994	143274	127936	120206	RP	ANAP
				43663	22851
		89.3	94.0	36.3	19.0
1999	209138	171847	161165	FP	DSP
				63138	33085
		82.2	93.8	39.2	20.5
2004	256973	180767	171767	AKP	SP
				72346	27667
		70.3	95.0	42.1	16.1
2009	296833	243496	233638	AKP	SP
				110642	43041
		82.0	96.0	47.4	18.4
2014	305375	274784	261393	AKP	CHP
				162889	39191
		90.0	95.1	62.3	15.0
2019	307019	257467	245928	AKP	İYİ Parti
				161029	42598
		83.9	95.5	65.5	17.3

3.4. Esenler Belediyesi'nin Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri

Esenler Belediyesi'nin sosyal belediyecilik kavramı ekseninde hayata geçirdiği uygulama ve hizmetlerden bahsetmeden önce belediyenin misyonu, vizyonu, stratejik amaçları ve temel ilke ve değerleri üzerinde durmak gerekmektedir.

Esenler Belediyesi misyonunu; *“Her bir bireyin yaşamaktan gurur duyduğu, kendini mutlu hissettiği, farklılıkların toplumsal zenginliğe dönüştüğü, dayanışma ruhunun geliştiği umut ve huzur şehrini ihya etmek”* şeklinde belirtmiştir. Vizyonunu ise; *“Mekânsal ve sosyal organizasyon standartlarını en üst seviyede gerçekleştirmiş, insan yüzü örnek bir şehir inşa etmek”* şeklinde açıklamıştır (Esenler Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 45). Belediye, bu misyon ve vizyon doğrultusunda stratejik

amaçlarını şu şekilde sıralamıştır (Esenler Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 45-86):

“Kurumsal gelişimin sağlanması amacıyla insan kaynaklarının geliştirilmesi, kurumsal yapının iyileştirilmesi, mali yapının etkin ve verimli kullanılması ve kurumsal iletişim çalışmalarının geliştirilmesi”

“Toplumsal gelişimin desteklenmesi amacıyla kent kültürü ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi, toplum sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin iyileştirilmesi ve sosyal ve sportif çalışmaların geliştirilmesi”

“Kentsel gelişimin sürdürülmesi amacıyla planlı ve güvenli yapılaşmaya önem verilmesi, altyapının ve ulaşım ağının iyileştirilmesi, rekreasyon alanlarının geliştirilmesi, sosyal donatı alanlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi ve kent temizliğinin sağlanması”

“Doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması, kentimizde arazi kullanımı ve ulaşım planlarına uygun, insana öncelik veren, kentin özgün yapısını ve farklı ulaşım türlerini dikkate alan, ekonomik, güvenli ve ihtiyaç düzeyi ile uyumlu ulaşım yapısı oluşturulması”

“Çevresel altyapı başta olmak üzere, kentsel altyapının iş ve yaşam kalitesini yükseltici ve rekabet gücünü destekleyici şekilde tamamlanmasının sağlanması”

“Bu hizmetlerin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için; proje hazırlama ve uygulama, izleme, değerlendirme, koordinasyon ve beşeri kaynakların geliştirilerek, teknik ve idari kapasitenin artırılması, mali kaynakların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi”

Belediyenin, bu amaçlar doğrultusunda politika üretirken ve hizmetleri hayata geçirirken sadık kalacağı temel ilke ve değerler “*Adil, güler yüzlü ve kalite esaslı hizmet üretmek, şeffaf ve hesap verebilir olmak, planlı, etkin ve verimli çalışmak, bilgi ve teknolojiden azami düzeyde faydalanmak, çevreye karşı sorumlu, sağlıklı ve sürdürülebilir kentleşmeyi sağlamak, belediye hizmetlerinde vatandaş memnuniyetini sağlamak, karar ve uygulamalara vatandaşların ve çalışanların katılımını sağlamak, dezavantajlı grupların desteklenmesine önem vermek, kent ve kent halkının değerlerini ve haklarını korumak, diğer kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyonu güçlendirmek, kent hizmetlerinde gönüllü katılımı teşvik etmek*” şeklindedir (Esenler Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019: 46-48).

3.4.1. Eğitim ve Kültür Hizmetleri

Esenler Belediyesi bünyesinde bulunan “Esenler Sanat Evi” gitar, keman, ney, bağlama, resim, ebru, hüsn-i hat, kaligrafi, drama, tiyatro, halk oyunları, İngilizce, Arapça, Osmanlıca ve daha birçok branşta ilçe sınırları içerisinde ikamet eden 8-80 yaş arası esenler halkı için kişisel gelişim ve hobi amaçlı kurs ve eğitimler düzenlemektedir. Bu kapsamda, ESEV’in açtığı kurslardan 2015’te 2526 öğrenci, 2017’de 3980 öğrenci yararlanmıştır. 2014, 2016 ve 2018 yıllarında gerçekleştirilen kurslar ve katılımcı sayıları ise Tablo 42’de gösterilmiştir. Söz konusu yıllar için katılımcı sayılarına bakıldığında gerçekleştirilen kurslarla sırasıyla toplamda 2345, 1753 ve 2906 öğrenciye hizmet verilmiştir. Bunlarla birlikte ESEV bünyesinde 2017 ve 2018 yıllarında sanat festivalleri de gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 2017 yılında ESEV öğrencilerinin kendilerinin hazırladığı “Sahne Senin”, “Sınıftan Sahneye”, “Kadınlar Kolkola” ve “Değerler Eğitimi” gibi programlar da etkinliklerde yer almıştır. Ayrıca, ESEV öğrencileri kurs programlarının bitiminde Esenler halkına çeşitli sanat dallarını, müzik tür ve enstrümanlarını tanıtmak ve sevdirmek amacıyla “Sanat Her Yerde” ve “Enstrümanların Dilinde” etkinlikleri çerçevesinde düzenli olarak konser ve gösteriler gerçekleştirmektedir. Yine, ESEV kuryerleri ve hocaları tarafından yönetilen “Radyo Esenler” ile internet yayını üzerinden müzik dinletileri ve rado söyleşileri de gerçekleştirilmektedir. 2018 yılında ESEV bünyesinde oluşturulan “ESEV Moral Timi” de çocuk, genç, yaşlı, engelli, hasta olan kişilerin çeşitli isteklerini gerçekleştirmek, doğum günlerini kutlamak ve onları kendi verecekleri konserlerle eğlendirmek için zaman zaman programlar düzenlemiştir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 42: ESEV’de verilen kurslar ve katılımcı sayıları, 2014/2016/2018.

Kurs Adı	2014	2016	2018
Tiyatro	44	81	71
Doğaçlama Tiyatro Atölyesi	-	-	23
Kamera Önü Oyunculuğu	-	-	34
Drama	176	65	91
Diksiyon	-	62	61
Edebiyat ve Şiir	10	32	32

Fotoğrafçılık	25	22	20
Halk Oyunları	60	105	190
Horon	-	30	-
Amigurimi	-	-	29
Radyo Programcılığı ve Sunuculuk	-	-	11
Çocuklar İçin Radyoculuk Atölyesi	-	-	24
Sinema Akademisi	-	-	24
Kısa Film	-	39	-
Rölyef	14	14	49
Ebru	302	50	65
Filografi	18	21	46
Graffiti	-	21	22
Hüsn-i Hat	107	77	72
Kaligrafi	29	37	144
Karikatür	78	16	36
Karakalem	85	-	-
El Sanatları	381	-	-
Maket Uçak	30	-	-
Grafik Tasarım	-	15	-
Resim	100	93	390
Tezhip	48	13	40
Yağlı Boya	-	-	47
Çini Sanat	-	-	32
Bağlama	163	76	268
Gitar	262	170	254
Kanun	-	-	6
Kemençe	-	44	22
Keman	80	200	261
Klarnet	30	30	17
Müzik Teorisi ve Solfeji	-	16	26
Ney	72	66	106
Piyano	42	67	192
Ud	-	16	-
Türk Halk Müziği	-	25	61
Türk Sanat Müziği	18	58	-
Türk Tasavvuf Musikisi	10	15	-
Vurmalı Çalgılar	-	-	27
Perküsyon	-	18	-
Yan Flüt	-	15	38
Şan	34	32	75
İngilizce	51	61	-

Osmanlıca	-	35	-
Arapça	76	16	-
Toplam	2345	1753	2906

Esenler Belediyesi, Esenler’de Anadolu kültürünü yaşatmak ve yeni nesillere aktarmak amacıyla her yıl çeşitli yöresel festivaller (“Hamsi ve Horon Festivali”, “Karalahana ve Mısır Ekmeği Festivali”, “Yiğidolar Meydanda-Madımak”, “Kestane Festivali”, “Çiğköfte ve Nar Festivali”, “Mantı Festivali”, “Kayısı Festivali” gibi) düzenlemektedir. Bu festivallerde yöresel kültür ve sanat unsurları çeşitli etkinliklerle vatandaşlara tanıtılmış, halkın bu etkinliklerde bizzat bulunması özendirilmiş ve festival konusu ürünler halka ikram edilmiştir. 2015 yılında, bunların yanı sıra, farklı sınıf ve okullardaki öğrencilerin iletişim ve dayanışmalarını geliştirip arttırmak ve yıl içindeki birikimlerini ortaya koymalarına fırsat sağlamak amacıyla “Eğitim ve Bilim Festivali” gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda çeşitli halk oyunları, yarışmalar, müzik dinletileri, zeka oyunları, bilimsel deneyler, tiyatro ve animasyon gösterileri düzenlenmiştir. Diğer taraftan Esenler Belediyesi birtakım uluslararası festivallere de ev sahipliği yapmaktadır. Bu kapsamda, Cezayir, Tunus, Fas, Mısır, Filistin, Suriye, Lübnan gibi Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden, Türk Cumhuriyetleri’nden ve Bosna-Hersek, Arnavutluk, Karadağ, Kosova, Makedonya gibi Balkan ülkelerinden gelen sanatçıların dünya kültür mirasının bir parçası olarak farklı kültürlerden gelen “Kadim Dünyanın Kayıp Ninnileri”ni aynı sahneden ortak bir ses olarak dillendirdikleri “Uluslararası Ninni Festivali” düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. “Uluslararası Barış Ekmeği Festivali”nde ise dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen öğrenciler barış, dostluk ve kardeşlik mesajı vermek üzere ülkelerinden getirdikleri un ile hep birlikte pişirdikleri “Barış Ekmeği”ni paylaşırlar. 2017 yılında bu şekilde pişirilen ekmekler bir mektup eşliğinde dünya barışı adına liderlere gönderilmiştir. Bu kapsamda, örneğin, 2014 yılında festival çerçevesinde gerçekleştirilen programlara Filistin, Azerbaycan, Gürcistan, Afganistan, Kırgızistan, Pakistan, Moğolistan, Endonezya ve Tayland’dan, 2015 yılında ise Filistin, Lübnan, Ürdün, Suriye, Libya, Bosna Hersek, Bulgaristan, Arnavutluk, Makedonya, Kosova ve Romanya’dan çok sayıda öğrenci katılmıştır. Bu öğrenciler kendi kültürlerinden türküler söylemiş ve çeşitli gösteriler de yapmışlardır (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi “Kültür İşleri Müdürlüğü” koordinasyonluğunda kültür, sanat, tarih, edebiyat, müzik, din, tasavvuf, milli ve manevi değerler, toplumsal gelenekler gibi alanlarda atölye, seminer, söyleşi, panel, konferans, konser, dinleti, sergi, sinema, tiyatro, gösteri, anma, gezi ve kültür turları, özel gün ve aylara yönelik programlar ve çeşitli etkinlikler de gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda, 2014-2018 yıllarında, Esenler halkının tarih bilinci edinmelerine yardımcı olmak ve tarihi olay ve konulara ilgilerini arttırmak amacıyla “Tarih Sohbetleri”, Esenler’de yaşayan gençlerin beklentilerine uygun ve ihtiyaçları doğrultusunda kendi alanlarında uzman gazeteci, akademisyen, yazar, sporcu vb. konuşmacılarla bir araya geldiği “Gençlerle Başbaşa” söyleşileri, akademisyen, yazar ve siyasetçiler tarafından şehir hayatı ve yönetimine etki eden ve yön veren gündem ve siyasi gelişmelerin anlatıldığı “Şehrin Ajandası” söyleşileri, “Yıldız Hamidiye Camii”, “Ertuğrul Tekke Camii”, “Süleymaniye Külliyesi”, “Topkapı Sarayı” ve “Topkapı Surları ve Çevresi” gibi İstanbul’un tarihi noktalarına yapılan geziler sırasında kentsel tasarım, kent kültürü, kente aidiyetlik ve kentlilik gibi olguların tarihimizle ilintili olarak işlendiği “İstanbul Dersleri”, Esenler Belediyesi’nin faaliyet raporlarında ifade edildiği şekliyle “modernitenin metalaştırmak için var gücüyle saldırdığı, bize Allah’ın emaneti olan kadınlar”ın aile danışmanları ve psikolojik danışmanlar öncülüğünde bir araya gelerek ailevi şikayetlerini dillendirdiği ve bunlara birlikte çözüm aradıkları “Huzurlu Aile Sohbetleri”, Türk-İslam medeniyetinin oluşumuna katkı sağlamış olan Yunus Emre’yi Esenler halkına tanıtmak amacıyla “Yunus Divanı” seminerleri, Nihat Hatipoğlu, Ömer Döngeloğlu ve Mustafa Karataş gibi ekranlardan tanınan isimlerin milli ve manevi değerler üzerinden kardeşlik, dayanışma, bir arada yaşama, yardımseverlik vb. konuları işlediği “Gönül Sohbetleri” ve vatandaşların islami konulardaki sorularını cevaplandırmak ve dini konularda onları aydınlatmak amacıyla “Muhabbet Kapısı” programları gerçekleştirilmiştir. Bunlarla birlikte, ekranlardan bilinen müzisyen ve sinema oyuncularının, yönetmenlerin ve eleştirmenlerin gençlerle bir araya geldiği ve onların sorularını cevapladıkları, onlarla tecrübelerini paylaştıkları, iyi, doğru ve hakikat kavramları üzerinde gençlerle hasbihal ettikleri ve gençlerin bilinçli dinleyiciler ve izleyiciler olmasının önemini tartışıldığı müzik ve sinema söyleşileri de gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, “Mevlana’dan Öğütler”, “Mesnevi Sohbetleri”, “Kutlu

Nebi'nin İzinde", "Kur'an Ziyafeti" gibi manevi ve dini değerlerin işlendiği, Kur'an-ı Kerim'in okunduğu seminer ve söyleşiler düzenlenmiştir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi tarafından düzenli olarak gerçekleştirilen "Türk Halk Müziği Konserleri", "Türk Sanat Müziği Konserleri", "Türk Tasavvuf Musikisi Konserleri" ve kadın sanatçılar tarafından sadece kadın dinleyiciler için verilen "Kadınlar Başbaşa" konserlerine 2015 yılında 5620 kişi, 2016 yılında ise 12260 kişi katılmıştır. 2014-2018 yılları arasında gerçekleştirilen "Esenlerin Tarihi", "Gizem Dolu Anadolu", "Türk Sinemasının 100. Yılı Film Afişleri", "Hayatın Sesleri İşitme Engelliler Fotoğraf Sergisi", "İz Bırakan Öğretmenler", "Çanakkale", "Dünya Medyasında Çanakkale Savaşları Sergisi", "Karakalem Sergisi", "Karakalem ve Yağlı Boya Resim Sergisi", "Dilbeste Kâğıt Rölyef Sergisi", "Arz-ı Hal Ebru Sergisi", "İsm-i Nebi Ebru ve Hat Sergisi", "Âb-Rû'larda Su Kasidesi", "Kuruluşun Hikmeti Kaligrafi Sergisi", "Medeniyet Nişanı Camiler", "Mevlâna'dan Sözler Sergisi", "Aliya İzzetbegoviç", "Mehmet Akif'in Çizgisi", "Düşünen Adam Erbakan Sergisi", "Kasımpaşa'dan Cumhurun Başına" ve "Kadim Kahire-Aidiyet" sergilerini 2014 yılında 25000, 2015 yılında 38100 ve 2016'da 40100 vatandaş ziyaret etmiştir. Yine, Esenler Belediyesi bünyesinde bulunan kültür merkezlerinde halkın seyrine sunulan çocuk ve yetişkin tiyatro oyunları ve sinema filmlerine çok sayıda insan katılım göstermiştir. Örneğin, 2014 yılında 26650 çocuk ve 9250 yetişkin tiyatro ve sinema etkinliğine katılmıştır. 2015'te 23145 kişi gösterilen sinema filmlerini izlerken 45070 kişi de tiyatro oyunlarını izlemiştir. 2017 yılında ise 41880 çocuk ve 12201 yetişkin tiyatro ve sinema etkinliğinden yararlanmıştır (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

2014-2018 yıllarında öğrencilere, ev hanımlarına, gençlere, kurum çalışanlarına ve tüm Esenler halkına ülkemizin tarihi zenginliklerini tanıtmak, tarih ile olan bağlarını güçlendirip milli ve manevi değerler konusunda bilinç düzeyini yükseltmek, vatan ve bayrak sevgisini aşılayıp milli şuuru pekiştirmek amacıyla İstanbul, Edirne, Konya ve Çanakkale gibi şehirlerimizdeki kültür, sanat ve tarih bakımından önemi bulunan yer ve mekanlara gezi ve turlar düzenlenmiştir. 2014 yılında Çanakkale gezilerine 6550

kişi, İstanbul gezilerine ve boğaz turlarına 2300 kişi, Konya gezisine 400 kişi ve Edirne gezisine 1000 kişi katılmıştır. 2018 yılında ise “Payitaht’ta Bir Gün” gezileri kapsamında gerçekleştirilen “Yıldız Hamidiye Camii”, “Yahya Efendi Türbesi”, “Hilye-yi Şerif ve Tesbih Müzesi” ziyaretlerine ve Boğaz turlarına 3000 kişi katılmıştır. Aynı yıl “Vuslat Yolculuğu” turları kapsamında Konya’ya yapılan gezilere 2439 kişi ve Çanakkale’ye yapılan tur ve gezilere de 2242 kişi katılım göstermiştir. Diğer taraftan, 2018 yılında gündeme alınan “Kültür Kart” uygulamasına göre gerçekleştirilen kültür ve sanat etkinliklerine katılan vatandaşlara gösterdikleri katılıma göre sezon sonunda yeterli görülen puanı toplamaları takdirde çeşitli hediyelerle ödüllendirilmeleri ve daha sonra gerçekleştirilecek kültür gezilerine ve kutsal mekanlara yapılacak ziyaretlere katılabilmeleri için çekilişlere girme hakkı tanınmıştır. Bu kapsamda, 2018 yılında 122 kişi çekilişlere katılmış ve bunların 71’i “Umre ve Kudüs Ziyareti”, “Balkan Turu”, “Türkî Cumhuriyetler Gezisi”, “Güneydoğu Anadolu Turu”, “Akdeniz Turu”, “Karadeniz Turu”, “Kapadokya Gezisi” ve “Kartepe Gezisi”ne katılmaya hak kazanırken, 61 kişi de “Müzekart” sahibi olmuştur (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi’nin faaliyet raporlarında belirtildiği şekliyle “ölkemizde 15 Temmuz direniş ruhunun canlı tutulması ve İslam coğrafyasında akan kan ve gözyaşının son bulması” için Bosna Hersek, Suriye, Doğu Türkistan, Irak, Somali gibi ölkelerden ve Türkiye’den şairlerin şiirler okuduğu, tarihi bağların ve ortak dini ve manevi değerlerin hatırlatıldığı sohbet ve söyleşilerin yapıldığı “Şeb-i Yelda’da Şiir” etkinlikleri, tasavvuf müzikleri, ilahiler, dualar, ney dinletileri ve sema gösterileriyle Mevlana’nın anıldığı “Şeb-i Arus Etkinlikleri”, ölk ve millet olarak toplumun tüm kesimleriyle birlik ve beraberliğin temini ve pekiştirilmesi amacıyla Türkiye’nin tüm illerinden getirilen malzemelerle hazırlanarak pişirilen ve halka ikram edilen “Aşure Programı”, “Hacıları Uğurlama Programı” ve öğrencilerin hem dini bilgiler öğrenmesini hem de okuma alışkanlığı edinmesini eğlenceli hale getirmek üzere organize edilen Siyer yarışmaları ve “Kutlu Doğum Haftası”na uygun özel yarışmalar Esenler Belediyesi tarafından düzenli olarak gerçekleştirilen diğer etkinliklerdendir. Bu kapsamda, 2015 yılında “Şeb-i Yelda’da Şiir” etkinliklerine 700, “Şeb-i Arus Etkinlikleri”ne 650, “Aşure Programı”na 20 bin ve düzenlenen yarışmalara 3161 kişi

katılmıştır. “Hacıları Uğurlama Programı”na 220 kişi katılmış ve Hacı adaylarına takke, tespih, başörtüsü ve seccadeli hediye setleri takdim edilmiştir. Karne alan öğrenciler için “Karne Şenliği” etkinlikleri, “*öğretmen öğrenci ilişkilerini yeniden edebiyat, ilim, sanat meclisleri seviyesine yükseltmek*” amacıyla “Bir Kitap Bir Dünya” projesi kapsamında oluşturulan “Kitap Okuma Grupları”, “23 Nisan Ulusal Egemenlik Ve Çocuk Bayramı” ve “24 Kasım Öğretmenler Günü” etkinlikleri de ilçede düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. Bunların dışında, 2015 yılında 10000 kişinin katılım gösterdiği bir satranç turnuvası düzenlenmiştir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi’nin her yıl Ramazan ayı boyunca düzenli olarak gerçekleştirdiği çeşitli etkinlikler de bulunmaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen “Sanat Sokağı” etkinliğinde çini, ebru, kaligrafi, seramik, tezhip, el yapımı enstrüman, ayna işçiliği vb. pek çok alanda eser veren sanatçıların atölye çalışmaları vatandaşların ziyaretine sunulmaktadır. “Anadolu Sokağı” etkinliği ise aslen Türkiye’nin farklı bölgelerinden gelen ve Esenler’de yaşayan vatandaşların burada kurmuş oldukları dernekler eliyle kendi yörelerini tanıtdıkları ve hemşehrileriyle bir araya geldikleri bir organizasyondur. “Manevi Ziyaretler” ve “Huzura Yolculuk” programlarıyla Esenler’de yaşayan kadınlara yönelik faaliyet raporlarında ifade edildiği şekliyle İstanbul’da “manevi ağırlığı ön plana çıkan” Eyüp Sultan, Sultanahmet, Hırka-ı Şerif, Merkez Efendi, Fatih ve Oruç Baba gibi tarihi mekanlara geziler düzenlenmektedir. “Anadoluyu Mayalayanlar” proramında Necmettin Erbakan ve Necip Fazıl Kısakürek gibi muhafazakâr camia için önemli olan şahsiyetler anılmaktadır. Osmanlı döneminde bir gelenek olan ve Teravih sonrasında milli ve manevi değerler üzerine gerçekleştirilen “Helva Sohbetleri” Ahmet Yenilmez ve Hasan Kaçan gibi sanatçıların anlatımıyla yeniden hayata geçirilmiştir. “Çocuk İftarı”, “Gençlik İftarı”, “İftar Çardakları”, “Mahalle İftarları”, “Şehir İftarları”, “Konu Komşu Bereket Sofrası”, “Yedi Kıtı Yedi Kazan-Tek Sofra”, “Sahurda Memleketimdeyim”, “Askıda İftar” etkinlikleriyle çocuk, genç ve yetişkin tüm Esenler halkına Ramazan ayı süresince iftar yemekleri verilmiştir. İftarı kaçıran insanlar için de “İftar Çorba Çeşmeleri” ile Ramazan boyunca çeşitli çorbalarla hizmet verilmiştir. “Dua Buluşması” organizasyonunda vatandaşların her yıl Ramazan ayı boyunca okudukları Kur’an

hatimlerinin duası Kadir Gecesi hocalar ile birlikte yapılmaktadır. Ramazan aylarında gerçekleştirilen “Naat-ı Şerif Gecesi” etkinliğinde Kur’ân-ı Kerim ve ilahiler okunmuştur. 2018 yılında gerçekleştirilen “Naat-ı Şerif Gecesi”ne Dursun Ali Erzincanlı da katılmış ve şiirler okumuştur. Aynı programda Nakşibendi şeyhleri Mehmed Zahid Kotku ve Mahmud Esad Coşan anılmıştır. “Hacivat Karagöz Karavanı” ve “Ramazan Sevinci Karavanı” ile Ramazan boyunca Esenler’in farklı noktalarında Hacivat-Karagöz oyunları, çocuk tiyatroları ve Jonklör gösterileri gerçekleştirilmiştir. Ramazan süresince gerçekleştirilen “Dört Yol Meydan Konserleri”nde Esenler halkı Tasavvuf Musikisi’nin bilinen isimlerini dinleme fırsatı bulmuştur. Düzenli olarak gerçekleştirilen bu etkinliklere çok sayıda vatandaş katılmıştır. 2016 yılında Ramazan ayı boyunca gerçekleştirilen 120 etkinlikten 1 milyon kişi yararlanmıştır. “Kültür İşleri Müdürlüğü”nün koordinatörlüğünde 2016 yılında gerçekleştirilen tüm etkinliklere toplamda 1299383 kişi katılırken aynı yıl sadece Ramazan ayı boyunca gerçekleştirilen etkinliklere 1 milyon kişinin katılım göstermiş olması Ramazan etkinliklerinin hem Esenler Belediyesi nezlinde hem de Esenler halkı nazarında önemli bir yer tuttuğuna işaret etmektedir. Ramazan ayında gerçekleştirilen Kadir Gecesi etkinliği dışında Esenler Belediyesi diğer kandil gecelerinde de ilçede bulunan cami ve kültür merkezlerinde programlar düzenlemiş ve vatandaşlara kandil simidi ikram etmiştir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi “Kültür İşleri Müdürlüğü” bünyesinde bulunan “Şehir Düşünce Merkezi” bilim kurulu önderliğinde Esenler’in sorunlarına çözüm getirecek fikir ve projeler geliştirmek ve Esenler’e kent kimliği kazandıracak sosyal kentsel dönüşüm modelleri hazırlayıp bunları uygulamaya geçirecek yöntemler geliştirmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu amaçla, 2014-2018 yıllarında, alanında uzman akademisyenler tarafından gerçekleştirilen “Herkes İçin Dost Kentler Atölyesi” kapsamında “Esenler’de Yaya Güvenliği”, “Esenler’de Çocuk Olmak”, “Çocuk Dostu Esenler”, “Esenler’de Engelsiz Tasarım”, “Yaşlı Dostu Esenler”, “Kadın Dostu Esenler”, “Esenler ve Sokak Hayvanları” konularında çalışmalar yapılmıştır. Yine, alanında uzman hukukçu, mimar ve akademisyenler tarafından “Kentsel Yaşam ve Sürdürülebilirlik Atölyesi” kapsamında kamusal alan ve sosyal doku analizlerinin yanı

sıra toplumsal cinsiyet ve mekan ilişkisi üzerine çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Kentleşme konusunda dünyadaki gelişmeleri görmek ve fikir edinmek amacıyla yurt dışı inceleme gezileri de düzenlenmiştir. Bu amaçla, 2014-2018 yılları arasında Astana, Dubai, Abu Dhabi-Masdar City, Amman, Beyrut ve Floransa şehirlerine gidilmiştir. “Şehir Düşünce Merkezi” Esenler’de yaşayan ve Esenler üzerine akademik çalışma yapan lisansüstü seviyede öğrenim gören öğrencilerin fikir ve görüşlerinden ve akademik çalışmalarından da yararlanmaktadır. Bununla birlikte, Esenler’de yaşayan vatandaşların kente dair beklenti ve taleplerini öğrenmek ve kentin gelişim sürecinde dikkate alıp değerlendirmek üzere saha çalışmaları gerçekleştirmektedir. Yapılan saha çalışmalarında vatandaşlara “Ben başkan olsaydım?”, “20 yıl sonra nasıl bir Esenler hayal ediyorsunuz?”, “Esenler deyince aklına ne geliyor?” vb. sorular yöneltilerek yaşamak istedikleri kent ve koşullarıyla ilgili fikir elde edilmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan, toplumsal olarak kent ve kentlilik konusundaki bilinci arttırmak amacıyla lise çağındaki gençlere yönelik “Şehir Yönetimi Tarihi”, “Kentsel Mimari ve Toplum”, “Kent Estetiği”, “Şehir, Din, Sanat”, “Şehir Adabı”, “Şehir ve Medeniyet” ve “Şehir Sosyolojisi” dersleri düzenlenmiştir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi, “Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü” aracılığıyla da Esenler’de yaşayan çocuk, genç, kadın ve ailelere yönelik çeşitli eğitim, kültür ve sanat faaliyetleri yürütmekte ve birçok proje ve etkinlik gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirdiği faaliyetlerin birçoğunu doğrudan “Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü” bünyesinde bulunan “Esenler Gençlik, Bilgi ve Hikmet Evleri” birimleri³⁰ üzerinden yürütmektedir. 2014-2018 yıllarında söz konusu birimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler aşağıdaki gibi özetlenebilir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları):

- Eğitim faaliyetleri çerçevesinde öğrencilere yönelik olarak lise ve üniversiteye hazırlık kursları kapsamında okulda gördükleri derslere takviye amaçlı

³⁰ ESGEV Birimleri: “Çocuk Etkinlik Merkezleri (4-6 yaş)”, “Gençlik Bilgi ve Hikmet Evleri (7-14 yaş)”, “Mezun Gençler Birimi (15-25 yaş)”, “ESGEV-Anne Dayanışması (26 ve üstü)”.

matematik, fen, Türkçe, sosyal bilimler ve yabancı dil alanlarında etütler düzenlenirken yetişkinlere yönelik de okuma yazma kursları verilmiştir.

- Dil eğitimi ve iletişim kapsamında ingilizce, arapça, osmanlıca dil kurslarının yanı sıra hızlı okuma teknikleri, diksiyon, hitabet, beden dili, işaret dili, etkili iletişim, medya okur yazarlığı, sosyal medya kullanımı vb. konularda çeşitli seminer ve eğitim programları da gerçekleştirilmiştir.
- “Değerler Eğitimi” kapsamında Kur’an-ı Kerim, tecvid, siyer, ilmiyal, temel dini bilgi ve değerler, adab-ı muaşeret vb. konularda kurs ve eğitim programları düzenlenmiştir.
- Kültür ve sanat faaliyetleri kapsamında müzik, el sanatları ve görsel sanatlar alanında çeşitli kurslar verilmiştir. 2016 yılında 674 öğrenciye bağlama, gitar, keman, kemençe, klarnet ve ney, 456 öğrenciye hüsn-i hat, resim, kaligrafi, karikatür, kara kalem, tezhip, yağlı boya, kurdele, nakış, takı tasarım ve iğne oyası, 527 öğrenciye de fotoğraf, kısa film, tiyatro, drama ve halk oyunları eğitimi verilmiştir.
- İstanbul gezileri kapsamında çeşitli müze, cami ve tarihi mekanlara ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bu gezilere 2017 yılında 2940 kişi katılmıştır. Bunların dışında, “Çocuk Şenlikleri”, “Bilgi Kültür Yarışmaları”, “Sosyal Sorumluluk Projeleri”, “Geleneksel Çocuk Oyunları”, “Cumartesi Sinemaları”, kır kahvaltıları ve piknik organizasyonları gibi sosyal ve kültürel etkinlikler de yapılmıştır.
- Çocukların kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak ve sosyal hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla “Nezakat Okulu”, “Erdemli Çocuk”, “Lider Çocuk”, “Pratik Hayat”, “Okuma ve Yazma Teknikleri”, “Doğru Konuşma Sanatı” gibi sertifika programları düzenlenmiş ve ilgili konularda eğitim ve seminerler verilmiştir.
- Bununla birlikte, “Bireysel Eğitim Planlaması”, “Manevi Motivasyon”, “Ergenlik Sorunları ve Çözümü”, “Verimli Ders Çalışma Metodları”, “Aile İçi İletişim” gibi konularda öğrencilere eğitimler verilmiştir. 2017 yılında 3220 öğrenciye bu kapsamda destek olmak amacıyla danışmanlık hizmeti sağlanmıştır.

- Gençlerin bilimsel faaliyetlere olan ilgisini arttırmak, aktif olarak deneysel çalışmalara ve atöyle faaliyetlerine katılmalarını teşvik ederek meraklarını canlı tutmak ve bu alanda kendilerini keşfedip geliştirmelerine olanak sağlamak amacıyla 2017 yılında “Esenler Gençlik, Bilgi ve Hikmet Evleri” bünyesinde “Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Bilim Parkı” kurulmuş ve faaliyete başlamıştır. Kurulduğu günden bu yana gerçekleştirilen “Deney ve Gözlem Çalışmaları”, “Meraklılarına Bilimsel Gösteriler”, “Anne Çocuk Bilim Atölyesi”, “Fen Bilimleri Dersleri”, “Bilim Tarihi Okumaları”, “Bilim Atölyeleri”, “Bilim Şenlikleri”, “Doğa Atölyesi”, “Robotik Tasarım Atölyesi”, “Kodlama Eğitimi” gibi faaliyetlere çok sayıda öğrenci katılmıştır.
- Bunların dışında, sadece yetişkin kadınlar için gerçekleştirilen etkinlikler de olmuştur. Örneğin, 2015 yılında 5000 kadının katılım gösterdiği “Kadınlara Özel Edirne Gezisi” gerçekleştirilmiştir. 2016 yılında Ramazan ayı boyunca kadınların katıldığı dini sohbetler ve mukabele okumaları düzenlenmiştir. Yine, 2016 yılında, “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” etkinliği olarak kadın korosunun verdiği konsere 150 kadın katılmıştır. 2018 yılında ise kadınlara yönelik periyodik olarak “Cuma Sohbetleri” ve “Mahremiyet ve Sınırlar Semineri” gerçekleştirilmiştir.

Esenler Belediyesi “Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü” tarafından 2016 yılında başlatılan “Mihmandar Gençlik Projesi” kapsamında milli ve manevi değerlere bağlı, tefekkür sahibi, bilgiyle donanmış ve hikmet arayışında aksiyoner bir gençlik yetiştirmek amacıyla orta öğretim seviyesinden üniversiteye ve hatta mezun olmuş veya çalışmakta olan gençliğin tamamına yönelik “Okul Programları”, “Gençlere Rehberlik Hizmetleri”, “Spor Faaliyetleri”, “Üniversite Hazırlık Kursları”, “Kulüp Faaliyetleri”, “Sosyal ve Kültürel Etkinlikler”, “Sabah Namazı Buluşmaları”, “Değerler Eğitimi Programları”, “Sohbet Halkaları”, “Gençlik Seminerleri”, “Cami Buluşmaları” gibi çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Örneğin, “Sosyal ve Kültürel Etkinlikler” kapsamında şehir içi/dışı geziler (selatin camileri, müze ve tarihi mekânlar), gençlik kampları, üniversite gezileri, gençlik buluşmaları, gençlik kahvaltıları, piknikler, anma programları, boğaz turları vb. birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir. 2016 yılında bu kapsamda düzenlenen programlara 16747 öğrenci

katılmıştır. Yine, Esenler’de bulunan liselerde alanında uzman hocalar tarafından “İnsan ve İbadet”, “Dava Adamı”, “Mihmandar Özel Sohbetler” vb. başlık ve konularda “Gençlik Seminerleri” düzenlenmiş ve gençlere kariyer planlaması noktasında yardımcı olmak üzere destek verilmiştir. Ayrıca, 2018 yılında gençlere yönelik olarak “Şehadet Gecesi”, “Kudüs Gecesi”, “Lise Divanı”, “Tugva Şurası”, “Cumhurbaşkanı Esenler’de” gibi salon programları düzenlenmiş ve 7690 kişi bu programlara katılım göstermiştir. “Mihmandar Sohbet Halkaları” etkinliğiyle de gençlerin hem aile yaşantılarına hem de sosyal hayatlarına milli ve manevi değerleri entegre edebilmelerine katkı sağlamak amaçlanmış ve bu doğrultuda kız ve erkek grupları halinde olmak üzere lise ve üniversite seviyesinde okuyan öğrencilere yönelik çeşitli konularda sohbet programları düzenlenmiştir. “Cami Buluşmaları” kapsamında hem selatin camilerde hem de Esenler’deki camilerde gençlerle birlikte periyodik olarak sabah namazları kılınmış ve akabinde kahvaltı programları düzenlenmiştir. “Değerler Eğitimi” kapsamında ise Kur’an-ı Kerim, ilmi hal, siyer-i nebi, adab-ı muaşeret, tesbihat vb. konularda gençlere dersler verilmiş ve yarışmalar düzenlenmiştir. 2016 yılında bu derslere 1802, 2017 yılında ise 3924 genç katılmıştır (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi bünyesinde bulunan kütüphaneler ile her yaş grubundan Esenler halkına kitabı sevdirmek ve onlara okuma alışkanlığı kazandırıp aradıkları bilgiye kolayca ulaşabilmelerini sağlamak üzere hizmet sunmaktadır. 2010 yılında faaliyete başlayan “Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi” 2018 yılı itibarıyla bünyesinde bulunan 30 adet bilgisayar ve yaklaşık 13000 e-kitap ile kullanıcılarına hizmet vermektedir. 2014 yılında 27856 olan ziyaretçi sayısı 2017 yılında 47788’e yükselmiştir. Bununla birlikte, 2014 yılında 3569 üyesi varken bu sayı hemen ertesi yıl 4662’ye yükselmiştir. 2009 yılında hizmete açılan “Yavuz Selim Halk Kütüphanesi” ise 2014 yılında 16873 kişi tarafından ziyaret edilmişken bu sayı 2017 yılında 27612’ye yükselmiştir. 2014 yılında 3115 olan üye sayısı ertesi yıl olan 2015’te 3533 olarak gerçekleşmiştir. Bunların dışında, 2018 yılında “Ümit Meriç Kadın Aile Merkezi” bünyesinde kurulan 15 adet bilgisayar kapasiteli bir diğer dijital kütüphane de hizmetine devam etmektedir. Ayrıca, engellilere yönelik oluşturulan sesli kitap koleksiyonunun sayısının artırılması için gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Diğer

tarafından, Esenler Belediyesi bünyesinde bulunan kütüphaneler sahip oldukları kitap-kitap dışı materyal, süreli yayın ve nadir eserler ile verdiği geleneksel kütüphanecilik hizmetinin yanında çeşitli etkinlikler de gerçekleştirmektedir. Örneğin, her yıl kütüphane üyelerinin de katılımı sağlanarak TÜYAP kitap fuarı ziyaret edilmektedir. Yine, “Kütüphaneler Haftası” kapsamında yazar okur buluşmaları, kütüphane söyleşileri, kitap okuma etkinlikleri vb. düzenlenmektedir. Ayrıca, gençleri okumaya teşvik etmek amacıyla yıl içerisinde en çok kitap okuyan gençlere çeşitli hediyeler verilmektedir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

3.4.2. Sağlık Hizmetleri

Esenler Belediyesi, bünyesinde bulunan sağlık birimleri ve sağlık personelleri ile toplum sağlığının korunması amacıyla birçok branşta muayene, tarama, tedavi, hemşirelik hizmeti, acil yardım, hasta nakil ve evde bakım gibi sağlık hizmetleri verirken halkın sağlık alanında bilinç düzeyini arttırmak için de çeşitli konu ve branşlarda sağlık eğitimleri, projeler ve seminerler düzenlemektedir.

2014-2018 yıllarında Esenler Belediyesi sağlık birimleri tarafından gerçekleştirilen sağlık hizmetleri ve bu hizmetlerden yararlananların sayısı Tablo 43’te gösterilmiştir. Buna göre, 2014-2018 yıllarında muayene ve tedavi amaçlı gerçekleştirilen poliklinik hizmetlerinden 30748 kişi, evde bakım hizmetlerinden 4862 kişi, enjeksiyon ve pansuman hizmetlerinden 8028 kişi ve hasta nakil hizmetlerinden 9009 kişi yararlanmıştır. “Psikolojik Danışmanlık Birimi” tarafından verilen çocuk, ergen, yetişkin ve aile terapisi/danışmanlığı hizmetinden söz konusu dönemde toplamda 4383 kişi faydalanmıştır. Aynı dönemde 5400 çocuk sünnet ettirilmiştir. Bunlarla birlikte, Tablo 43’te görüldüğü üzere Esenler Belediyesi tarafından hem kadın sağlığına hem de genel toplum sağlığına yönelik çeşitli sağlık taramaları da gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, yardıma muhtaç hastalara tedavilerine uygun olarak ihtiyaç duydukları ilaçları temin etmek amacıyla gerçekleştirilen “İlaç Toplama Kampanyası”ndan 2014 yılında 281, 2016’da 135 ve 2017’de 133 hasta yararlanmıştır. Bunların dışında, 2014-2018 döneminde “Alerji Semineri”, “Kalp Sağlığı Semineri”, “Ramazanda Sağlıklı Beslenme Semineri”, üniversite sınavlarına hazırlanan öğrenciler için “Sınav Kaygısı

Semineri”, ilçede bulunan spor klüplerine ve çeşitli alanlarda çalışmalar yürüten STK’ların yetkililerine gençlerin madde bağımlılığından korunmasına yönelik önlem ve tedbirler konusunda “Madde Bağımlılığı Semineri”, Esenlerde yaşayan kadınları “Kısırlık Tedavisi ve Tüp Bebekte Yeni Gelişmeler” konusunda bilgilendirmek amacıyla “Tüp Bebek Semineri” ve ebeveynleri çocuk yetiştirme konusunda bilgilendirmek ve bu konudaki sorularına cevap bulmak amacıyla “Daha Sağlıklı, Daha Mutlu, Daha Başarılı Çocuklar Semineri” gerçekleştirilmiştir. Yine, 2017’de başlatılan “Şehirde Sağlıklı Yaşam Seminerleri” kapsamında “Çocuk Alerjisi”, “Çocuk Hastalıkları”, “Çocuk Kardiyolojisi”, “Kalp Sağlığını Koruma ve Damar hastalıkları”, “Kadın Hastalıkları ve Tüp Bebek”, “Obezite ve Sağlıklı Beslenme”, “Diyabet” vb. konularda anne ve kadınlara yönelik sağlık seminerleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen seminerlere 2017’de 250, 2018’de ise 300 kadın katılım göstermiştir. Diğer taraftan, Esenler Belediyesi söz konusu dönemde sağlık konusunda çeşitli projeler de gerçekleştirmiştir. “Şehrimde Hayat Var Projesi” kapsamında Esenler’de yaşayan yaşlı, kronik hastalığı olan veya engelli vatandaşların stresten uzaklaşması ve sosyalleşerek moral bulmaları amacıyla müze, cami, saray vb. İstanbul’un tarihi ve kültürel mekânlarına geziler gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla 2014-2018 döneminde 5 kez İstanbul gezisi düzenlenmiştir. “Esen Bebek Projesi” kapsamında Esenler’de yaşayan ve yeni çocuk sahibi olmuş ailelere, bebeğin ve annenin ihtiyaçlarına yönelik malzemeler içeren anne-bebek çantası hediye edilmektedir. Madde bağımlılarının öncelikle sağlıklarına kavuşması, bağımlılıklarından kurtulması ve psikolojik olarak rehabilite edilmesi amacıyla gerçekleştirilen “Esenler’de %100 Hayat Projesi” kapsamında tedavi süreci sonrasında durumu düzelenlere kendilerinin de talebi olduğu takdirde iş bulma noktasında gerekli destek verilmektedir. Bu kapsamda, 2014-2018 yıllarında, 228 madde bağımlısı ayakta, 119’u ise yatarak tedavi görmüştür. Tedavi sürecini takiben fiziksel ve psikolojik durumları çalışmaya elverişli olan 38 kişi Esenler Belediyesi tarafından iş için yönlendirilmiş, 83 kişi de kendi imkânları ile buldukları işlerde çalışmaya başlamışlardır. “Anne Oluyorum Projesi” kapsamında anne adayları kadın doğum uzmanları tarafından sorunsuz bir gebelik ve sağlıklı bir doğum yaşamaları noktasında bilgilendirilmektedir. Anne adayları gebelikte egzersizin önemine binaen evlerinde uygulayabilecekleri egzersizlerin yanı sıra gebelik pilatesi eğitimi de

almaktadır. Yine, anne adayları gebelik süresince ihtiyaç duyduklarında psikologlardan destek almaktadır. 2014'te 27, 2015'te 33 anne adayı bu eğitimlere katılmıştır. 2014 ve 2015 yıllarında gerçekleştirilen “Miniğimi Tanıyorum Projesi” kapsamında ise okul öncesi çağda çocuğu olan ebeveynlere “İlk temel alışkanlıklar ve davranış problemleri” ve “(3-6 yaş) anasınıfı dönemi gelişim özellikleri” konulu seminerler verilerek onları çocuklarının gelişim süreçleriyle alakalı bilgilendirmek, kendilerine düşen sorumluluklar konusunda bilinçlendirmek ve karşılaşacakları sorunları çözme noktasında onlara destek olmak amaçlanmıştır (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 43: Esenler Belediyesi tarafından gerçekleştirilen sağlık hizmetleri, 2014-2018.

Gerçekleştirilen Sağlık Hizmetleri	2014	2015	2016	2017	2018
Poliklinik Hizmeti	5572	6284	6403	6246	6243
Evde Bakım Hizmeti	851	880	1206	1051	874
Evde Sürekli Bakım Hizmeti	62	62	62	60	48
Enjeksiyon ve Pansuman Hizmeti	1810	1594	1686	1435	1503
Hasta Nakil Hizmeti	1868	1762	1855	1761	1763
Sünnet Organizasyonu	1300	1100	1000	1000	1000
Psikolojik Danışmanlık Birimi	1171	1071	628	613	900
Göz Taraması	3194	-	-	-	-
Ağız ve Diş Sağlığı Taraması	2593	500	*	-	-
Kalp Sağlığı Taraması	-	76	-	-	100
Mamografi Taraması	-	100	27	1750	365
Smear Testi	-	*	-	-	-
Kan Şekeri ve Tansiyon Ölçümü	-	*	*	*	-
Kolorektal Kanseri Taraması	-	-	-	80	-
Sağlık Taramaları (göz/diş/işitme taraması, tansiyon/şeker/vücut kitle endeksi ölçümü, mamografi/smear testi)	-	-	-	-	2819

*Sayı tam olarak bilinmemektedir.

3.4.3. Sosyal Hizmet ve Yardımlar

Esenler Belediyesi, “Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü” koordinatörlüğünde bünyesinde bulunan sosyal hizmet birimleri aracılığıyla Esenler’de yaşayan ve temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken, toplumsal hayata katılma noktasında birtakım problemleri olan sosyoekonomik açıdan toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik içinde bulundukları olumsuz koşulları iyileştirecek çeşitli sosyal hizmet, yardım ve projeler gerçekleştirmektedir.

Esenler Belediyesi tarafından 2014-2018 yıllarında gerçekleştirilen sosyal hizmet ve yardımlar ve bunlardan yararlananların sayısı Tablo 44’te gösterilmiştir. “Askıda Ekmek Projesi” kapsamında ihtiyaç sahibi aileler ilçe sınırları içerisinde belirlenmiş fırınlardan günlük gereksinim duydukları kadar ekmeği karşılıksız olarak almaktadır. 2015 yılında hayata geçirilmiş olan projeden 2015-2018 yıllarında toplam 970 aile yararlanmıştır. “Alo İftar Projesi” herhangi bir sebepten dolayı Ramazan ayı içerisinde iftar hazırlayamamış ailelere 4 çeşit yemekten oluşan iftar paketlerinin evlerine ulaştırılması amacıyla geliştirilmiştir. 2014-2018 yıllarında 14200 aile “Alo İftar” hizmetinden yararlandırılmıştır. “Eve Teslim İftar Yemeği” hizmeti ile yoksul veya maddi imkânları yetersiz ailelere Ramazan ayı boyunca 4 çeşit yemekten oluşan iftar paketleri düzenli olarak ulaştırılmıştır. Bu amaçla, 2014-2018 döneminde her yıl tüm Ramazan ayı boyunca 600 aileye düzenli olarak iftar yemeği hizmeti sağlanmıştır. “İftar Dostları Projesi” kapsamında Esenler’de ikamet eden kimsesiz yaşlıların evlerinde onlarla birlikte Ramazan ayı boyunca iftar yapılmıştır. 4109 sayılı kanun³¹ kapsamında eşi veya çocukları askere giden ve ihtiyaç sahibi olan ailelere nakdi yardım amacıyla “Asker Aile Yardım Maaşı” verilmektedir. 2014-2018 yıllarında 1384 asker ailesi nakdi yardımlardan yararlanmıştır. Ayrıca, 2018 yılında Esenler’de yaşayan gazilere ve şehit yakınlarına ziyaretler gerçekleştirilmiş, onlara özel çeşitli etkinlikler düzenlenmiş ve sosyal yardımda bulunulmuştur. Bu kapsamda, 2018 yılında, ilçede bulunan 164 gazi ve 55 şehidin yakınları bu hizmetlerden yararlanmıştır. Esenler Belediyesi, ilçede yaşayan ve sağlık problemleri olan insanlara

³¹ 4109 Sayılı “Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun”.

“Sağlık Yardımları” da yapmaktadır. Bu kapsamda, 2014-2018 döneminde, 103 adet tekerlekli sandalye, 12 aileye tıbbi malzeme ve 113 aileye de hasta bezi yardımı yapılmıştır. İlçede ikamet eden yoksul ve doğal afete maruz kalmış ailelere yönelik “Nakdi ve Doğal Afet Yardımları” yapılmaktadır. 2014-2018 yıllarında 92 yoksul aileye nakdi yardım, 82 aileye de doğal afet yardımı yapılmıştır. Esenler Belediyesi tarafından yoksul ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara barınma amaçlı kira yardımı ve aynı yardımlar da yapılmaktadır. Bu çerçevede, 2014-2018 döneminde, 781 aileye kira yardımı yapılırken 5719 aileye de “Esenler Dayanışma ve İyileştirme Merkezi”ne bağlı sosyal market aracılığıyla gıda, temizlik malzemesi, dayanıklı ev eşyası, kırtasiye, sağlık malzemesi ve giyim gibi birçok kalemde malzeme yardımında bulunulmuştur. Esenler Belediyesi, ilçede yaşayan ve durumu iyi olmayan ailelerin cenazelerinde onlara destek olmak ve acılarını paylaşmak amacıyla da cenaze törenlerine katılanlara yönelik ikram yardımında bulunmaktadır. Bu kapsamda, söz konusu dönemde toplamda 4787 aileye cenazelerinde ikram yardımı sağlamıştır. “Kardeş Aile Projesi” ile orta ve üst gelir seviyesine sahip ailelerin yoksul ve muhtaç ailelere imkânları ölçüsünde yardım ve destek vermelerine aracılık sağlanmıştır. 2014-2018 yıllarında toplam 409 aile bu projeden faydalanmıştır. “Sevgi Çemberi Projesi” kapsamında vatandaşların bağışladığı kullanılabilir durumda olan ev eşyaları (beyaz eşya, mobilya, tekstil, elektronik vb.) ihtiyaç sahibi olanlara ulaştırılmaktadır. Bu kapsamda, 2014-2018 yıllarında, 471 aile bağışlanan eşyalardan yararlanmıştır (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Tablo 44: Esenler Belediyesi tarafından gerçekleştirilen sosyal hizmetler, 2014-2018.

Hizmetler	Ölçü Birimi	2014	2015	2016	2017	2018
Askıda Ekmek Projesi (Günlük Ekmek)	Aile	-	200	206	241	323
Alo İftar Projesi	Aile	2600	2600	3000	3000	3000
Eve Teslim İftar Yemeği	Gün/Aile	30/600	30/600	30/600	30/600	30/600
İftar Dostları Projesi	Kişi	-	61	68	67	-
Asker Aile Yardım Maaşı	Aile	214	190	260	334	386
Sağlık Yardımları	Adet	58	40	23	50	57
Nakdi ve Doğal Afet Yardımları	Aile	22	29	33	36	54
Barınma Yardımı (Kira)	Aile	186	151	112	145	187
Aynı Yardımlar (EDİM Market)	Aile	2694	762	905	849	509

Amatör Spor Kulüplerine Yapılan Yardımlar	Spor Kulübü/Sporcu	8/125	7/185	6/223	8/198	7/307
Cenaze Yakınlarına İkrâm Malzemesi Yardımı	Aile	828	944	958	1023	1034
Yetimlere Yapılan Yardımlar	Kişi	925	506	465	540	915
Yalnız Değilsiniz Projesi (Evde Temizlik Hizmeti)	Kişi	68	53	66	49	45
Kimsesizlerin Kimi Projesi (Evde Ziyaret)	Kişi	68	61	68	67	56
Kardeş Aile Projesi	Aile	90	90	90	74	65
Sevgi Çemberi Projesi	Aile	142	147	66	81	35
Berber Hizmeti	Kişi	291	244	363	363	312
İkinci Bahar Kırâathanesi	Üye	235	255	266	275	275
ESAYDAM (Esenler Belediyesi Aile Yaşam ve Danışma Merkezi)	Kişi	*	*	4908	2900	11950
Esmâ Biltacı Anne Çocuk Oyun Kampüsü ve Çocuk Sokağı	Üye	480	750	1150	2850	1340
ESKAM (Esenler Kariyer Merkezi)	Kişi	3347	7726	4108	4518	6793

*Sayı tam olarak bilinmemektedir.

Esenler Belediyesi, yetim çocuklara ve ailelerine yalnız olmadıklarını hissettirmek, birbirleriyle iletişime geçmelerine ve kaynaşmalarına imkan sağlamak ve hep beraber sosyalleşebilmelerini temin etmek amacıyla yetim çocuk ve ailelerine yönelik de çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Bu kapsamda, 2014-2018 yıllarında, “1453 Panorama Tarih Müzesi”, “Miniatürk Parkı”, “Pelit Çikolata Müzesi”, “Darıca Hayvanat Bahçesi” ve “Beşiktaş Yıldız Parkı”na geziler düzenlenmiştir. Düzenli olarak kahvaltı programları, piknik organizasyonları ve doğum günü kutlamaları gerçekleştirilmiştir. Yine, çocuklara yönelik sinema film organizasyonları yapılmıştır. Ayrıca, yetim çocuklara her “23 Nisan Ulusal Egemenlik Çocuk Bayramı”, “Kurban Bayramı” ve “Ramazan Bayramı”nda kıyafetler alınmıştır. Ramazan aylarında yetim çocuk ve aileleriyle iftar programları da düzenlenmiştir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi, “Yalnız Değilsiniz Projesi” kapsamında Esenler’de yaşayan yaşlı ve bakıma muhtaç, ev işlerini kendisi göremeyenlerin evlerini düzenli olarak temizletmektedir. Yine, “Kimsesizlerin Kimi Projesi” kapsamında yalnız yaşayan yaşlıların kendilerini yalnız hissetmemeleri ve sosyalleşebilmeleri için evlerine düzenli olarak ziyaretler gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte, Esenler Belediyesi tarafından kurulan “İkinci Bahar Kırâathanesi”ne üye 60 yaş ve üzeri vatandaşların

aralarında iletişim kurmalarına yardımcı olmak ve birlikte eğlenceli vakit geçirmelerini sağlamak amacıyla çeşitli etkinlikler de gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla, düzenli olarak gerçekleştirilen kahvaltı, piknik, konser ve gezi organizasyonlarının yanı sıra birlikte kitap okuma ve müzik dinleme etkinlikleri de düzenlenmektedir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

“Esenler Belediyesi Aile Yaşam ve Danışma Merkezi”nde ailelerin birlikte zaman geçirebilmelerine olanak sunacak sosyal ve kültürel etkinlikler ve çeşitli kurslar düzenlenmektedir. Bu amaçla, yaşlılara, ev hanımlarına ve yetimlere yönelik “ESAYDAM Kadın Kafe”de kahvaltı, gezi, konser, doğum günü kutlamaları, seminer, konferans vb. organizasyonlar gerçekleştirilmektedir. Bunlarla birlikte, haftanın belirli günlerinde kurabiye, pasta ve sabun kursları verilmektedir. Anne ve çocuklarına özel olarak Muharrem ayı içerisinde aşure kursları da düzenlenmektedir. Diğer taraftan, ESAYDAM kursiyerlerinin de katılımıyla düzenli olarak Darülaceze ziyaretleri gerçekleştirilmekte ve “Dünya Yaşlılar Haftası”nda Darülaceze’den yaşlılar ilçede misafir edilmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen hizmetlerden 2016 yılında 4908 kişi, 2017’de 2900 kişi ve 2018’de 11950 kişi faydalanmıştır (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

“Esenler Engelliler Koordinasyon Merkezi” Esenler’de yaşayan engellilerin toplumsal yaşama entegre olup sosyal bir hayat sürdürebilmeleri adına çeşitli faaliyetler sürdürmektedir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları):

- “Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı”na giren adaylara tercih döneminde rehberlik hizmeti vermek,
- Engelli vatandaşlara daha iyi hizmet vermek adına STK’lardan görüş almak,
- STK’lar ile birlikte engelli farkındalığı için yürüyüş ve kutlamalar organize etmek,
- İlk ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik engelliler konusunda farkındalık yaratacak seminer ve konferanslar düzenleyerek engellilerle sağlıklı iletişim kurabilmelerine yardımcı olmak,

- Öğrenciler, STK temsilcileri ve kurum çalışanlarıyla engelli vatandaşlara moral ve motivasyon ziyaretleri düzenlemek,
- Engelli vatandaşların birbirleriyle tanışması ve kaynaşması amacıyla piknik organizasyonları yapmak,
- Engelliler ve aileleriyle birlikte Boğaz turuna katılmak,
- Engelli vatandaşların periyodik olarak hipoterapi (atla terapi) hizmeti almalarını sağlamak,
- “Dünya Engelliler Günü”nde ESEV işbirliği ile kahvaltı, yürüyüş, gezi vb. çeşitli etkinlikler düzenlemek,
- Engelli vatandaşların evde bakım hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak,
- Engelli vatandaşların tekerlekli sandalye, tıbbi malzeme vb. taleplerini değerlendirmek ve uygun görüldüğü takdirde ihtiyaçlarını karşılamak,
- Engelli çocuklara nakil aracıyla ulaşım hizmeti (okul, havuz, hastane vb.) sağlamak,
- Engelli vatandaşlara boyama, seramik, filografi branşlarında kurs hizmeti vermek.

Esenler Belediyesi, bünyesinde bulunan berber salonlarıyla yetim, yaşlı ve engelli vatandaşlara berber hizmeti de sağlamaktadır. Çeşitli sağlık sebepleriyle evlerinden çıkamayan yetim, yaşlı ve engelli vatandaşlara da evlerinde berberlik hizmeti verilmektedir. 2014-2018 döneminde toplamda 1573 kişi periyodik olarak berber hizmetinden yararlanmıştır (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

2016 yılında hizmete açılan “Dede Torun Yaşam Merkezi” bünyesinde nineler, dedeler ve torunların hep beraber sosyalleşmeleri, nesiller arasında kültür ve tecrübe aktarımı vb. amacıyla çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları):

- Nineler ve torunları için matematik, ebru, boyama, halı dokuma vb. branşlarda kurslar verilmiştir.

- Yemek atölyesi, resim atölyesi, oyun odası, masal odası, spor etkinlikleri vb. aktiviteler gerçekleştirilmiştir.
- Nineler için kurabiye, pasta, sabun vb. kurslar açılmıştır.
- “Yaşlılar Haftası”, “Sağlık Haftası”, “15 Temmuz Demokrasi Zaferi ve Şehitleri Anma Günü” ve “Kutlu Doğum Haftası” gibi önemli gün ve haftalarda çeşitli programlar düzenlenmiştir.
- Belirli günlerde “Kur’an Sohbetleri” düzenlenmiştir.
- 2017 yılı “8 Mart Dünya Kadınlar Günü”nde ninelere özel konser programı organize edilmiştir. Aynı yıl, “14 Şubat Sevgililer Günü”nde evli olan nine ve dedelere özel kahvaltı proramı düzenlenmiş ve keman dinletisi gerçekleştirilmiştir. Yine, 2017 yılında, nine ve dedeler ile torunları arasında Cumhuriyet Bayramı’nda bayrak yapma yarışı düzenlenmiştir.
- 2017 ve 2018 yıllarında “Trafik Haftası” kapsamında “Topkapı Çocuk Trafik Eğitim Parkı”na geziler gerçekleştirilmiştir.
- 2016 yılında “İtfaiye Haftası” sebebiyle torunlarla birlikte “Esenler İtfaiye İstasyonu” ziyaret edilmiştir.

Bunların dışında, “Dede Torun Yaşam Merkezi”nde her yıl uzman hekimler tarafından nine, dede ve torunlara diş ve göz taraması yapılmış, ağız ve diş sağlığı konusunda da seminer verilmiştir.

“Esmâ Biltacı Anne Çocuk Oyun Kampüsü ve Çocuk Sokağı”nda Esenler’de yaşayan çocukların temel beceri ve yeteneklerini geliştirmelerine fırsat sunmak, akranları ve anneleriyle birlikte keyifli ve öğretici vakitler geçirip sosyalleşmelerini sağlamak amacıyla çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları):

- “Anne Çocuk Kampüsü”ne üye çocuklar için matematik, dama, satranç vb. kurslar verilirken , anneler için de kurabiye, pasta, iğne oyası vb. kurslar düzenlenmiştir.

- Kampüs öğrencilerine yönelik “Kadın Kafe”de çeşitli etkinlikler (seminer, konser, kahvaltı, doğum günü kutlamaları vb.) düzenlenmiştir.
- Kampüste çalışan öğretmenler için öğrenci ve velilerin de katılımıyla “24 Kasım Öğretmenler Günü” kutlaması yapılmıştır.
- “Anneler Günü”, “8 Mart Dünya Kadınlar Günü”, “Dünya Çocuk Günü”, “18 Mart Çanakkale Şehitleri Anma Günü”, “29 Ekim Cumhuriyet Bayramı”, “23 Nisan Ulusal Egemenlik Çocuk Bayramı”, “Yerli Malı Haftası”, “Trafik Haftası”, “Sağlık Haftası” gibi önemli gün ve haftalarda çeşitli programlar düzenlenmiştir.
- Her yıl “Yaşlılar Haftası”nda “Anne Çocuk Kampüsü”ne üye öğrenciler “İkinci Bahar Kırathanesi” yaşlılarını ziyaret etmiştir.
- Ramazan ayı içerisinde “Çocuk Sokağı”nda “Geleneksel Çocuk İftar Programı” düzenlenmiştir.
- 2015 yılında “Kutlu Doğum Haftası”nda çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.
- 2015 yılında 300 çocuğun katıldığı “Darıca Hayvanat Bahçesi” gezisi yapılmıştır. Aynı yıl, kış aylarında, kızak kayma ve kardan adam yarışmaları düzenlenmiştir.
- 2016 ve 2017 yıllarında “Polis Haftası” kapsamında polis memurları tarafından çocuklara çeşitli konularda seminerler verilmiştir.
- 2018 yılında 250 çocuğun katıldığı bir satranç turnuvası düzenlenmiştir.

Gerçekleştirilen bu etkinlikler ile 2014-2018 döneminde “Esma Biltaci Anne Çocuk Oyun Kampüsü ve Çocuk Sokağı”nda toplamda 6570 üyeye hizmet verilmiştir. Bunların yanı sıra “Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü” tarafından 2018 yılında başlatılan “365 Gün 365 Hayal 365 Çocuk” projesi kapsamında Esenler’de yaşayan 6-15 yaş arası ilk ve ortaokul öğrencilerinin hayallerini öğrenip gerçekleştirmek üzere ilçede bulunan okullara “Hayal Kumbaraları” kurulmuş ve yıl boyunca 62000 çocuğun yazarak belirttiği hayal ve istekleri toplanmıştır. Çocukların hayalleri “Oyuncak Hayalleri”, “Gezi Hayalleri”, “Etkinlik Hayalleri”, “Mesleki Hayaller” ve “Öngörülemeyen Soyut-Somut Hayaller” şeklinde kategorize edilerek kura ile 365

ocuk belirlenmiş ve bu çocukların hayallerini gerçekleştirmek için gerekli çalışmalara başlanmıştır (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi, 2016 sonu itibariyle “İBB Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı Gençlik ve Spor Müdürlüğü”ne devredilene kadar, bünyesinde bulunan “Esenler Spor Kompleksi ve Yüzme Havuzu” yerleşkesinde Esenler’de yaşayan öğrencileri spora teşvik etmek amacıyla çeşitli branşlarda yarışmalar ve turnuvalar düzenlemiştir. Bu amaçla, taekwondo, kickbox, karate, güreş, muay thai, bilek güreşi, yüzme, basketbol, voleybol, futsal, masa tenisi, satranç, dama vb. branşlarda amatör ve profesyonel sporcuların katıldığı hem ulusal hem de uluslararası birçok turnuvaya ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca, 2014 yılında çocukların birlik ve beraberlik içinde eğlenirken spora olan ilgilerini de arttırmak amacıyla basketbol, voleybol, badminton gibi çeşitli branşlarda 500 sporcunun yarıştığı “23 Nisan ocuk şenlikleri Spor Programı” düzenlenmiştir. Aynı yıl, “Esenler Spor Kompleksi ve Yüzme Havuzu”nda taekwondo sporcuları arasında “40 Hadis Ezbere Okuma Yarışması” da düzenlenmiştir. 2015 yılında ise “30 Ağustos Zafer Bayramı” etkinliği kapsamında 200 sporcunun katıldığı “Muay Thai Turnuvası” gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında, “Esenler’de Basketbol Spor Yap Bol Bol” sloganıyla lise-veteran-bayanlar kategorilerinde her mahalleden en az 5 takım ve toplamda 1000 kişiden fazla sporcunu katıldığı sokak basketbolu turnuvası düzenlenmiştir. Yarışma ve turnuvaların dışında, çocukların aileleriyle birlikte spor yapabilmeleri için “Anne - Baba - ocuk Spor Yapıyor Projesi” geliştirilmiştir. İlçede bulunan çeşitli okullarda sporun insan yaşamı için önemini vurgulamak adına söyleşiler de gerçekleştirilmiştir. Bunların dışında, sporu ve sporcuyu desteklemek amacıyla Esenler Belediyesi düzenli olarak amatör spor kulüplerine ve başarılı sporculara yardımlarda bulunmuştur. Bu kapsamda, 2014-2018 yıllarında, 36 amatör spor kulübü ve 1038 başarılı sporcu desteklenmiştir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi, “Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü” aracılığıyla da çeşitli spor faaliyetlerinin yürütülmesini desteklemektedir. Bu kapsamda, 2014-2018 yıllarında,

alanında uzman hocalar tarafından gençlere çeşitli spor dallarında³² bedenlen ve ruhen daha sağlıklı yetişmeleri, sportif bilgi ve beceri kazanmaları ve yeni arkadaşlar edinerek sosyalleşmeleri amacıyla düzenli olarak hem sene içerisinde hem de yaz okullarında kurs imkânı sağlanmıştır. Bu amaçla, 2017 yılı eğitim-öğretim dönemi içerisinde futbol, futsal, basketbol, voleybol, langırt, masa tenisi, badminton, kickbox, taekwondo, muay thai, atletizm, okçuluk ve satranç kurslarıyla 3737 öğrenciye hizmet verilmiştir. Yaz okullarında öğrencilere futbol, voleybol, basketbol, taekwondo, karate, güreş, yüzme, badminton, masa tenisi vb. spor branşlarının yanı sıra Kur'an-ı Kerim, ilmi hal, siyer, iman, ibadet, değerler eğitimi ve adab-ı muāşeret konularında da eğitim verilmiştir. 2014-2018 döneminde gerçekleştirilen yaz okullarına 2014'te 5000, 2015'te 6000, 2016'da 4280, 2017'de 6280 ve 2018'de 6878 öğrenci katılmıştır. 2016 yılında gerçekleştirilen yaz okulu etkinlikleri kapsamında eğitim verilen okulların bahçelerinde 6350 öğrencinin katılımıyla sokak iftarları düzenlenmiştir. Esenler'de yaşayan öğrencilere doğaya ve çevreye karşı duyarlı olmayı, ekip halinde hareket edip iş bölümü içerisinde yardımlaşmayı ve paylaşmayı öğretmek amacıyla her yıl yaz aylarında izcilik ve gençlik kampları da düzenlenmektedir. Bu kamplarda öğrencilerin keyifli vakit geçirebilmeleri için paintball, yüzme, bisiklet, kano, okçuluk gibi aktiviteler gerçekleştirilmektedir. 2014-2018 yıllarında gerçekleştirilen kamplara 2500'den fazla öğrenci katılım göstermiştir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi, 2014-2018 döneminde, "Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü" koordinatörlüğünde sadece kadınlar için birtakım sosyal hizmetler gerçekleştirmiştir. Kadınların hem iş hayatlarında hem de toplumsal hayat içerisinde özellikle büyükşehirlerde karşılaştıkları sorunlar ve bunlara karşı geliştirilebilecek çözümler hakkında 2015 yılında "Kadın Çalıştayı" düzenlenmiştir. Alanlarında uzman psikolog, sosyolog, şehir plancısı, aile danışmanı ve akademisyenlerle birlikte ev hanımları, özel sektör çalışanları, öğrenciler vb. katılımcıların iştirakiyle gerçekleştirilen çalıştay sonunda sorunlara ilişkin tespit ve çözüm önerileri değerlendirilmek üzere

³² Futbol, voleybol, basketbol, yüzme, masa tenisi, atletizm, fitness, paintball, badminton, bilek güreşi, satranç, aikido, kickbox, wushu, taekwondo, karate, muay thai, atıcılık, okçuluk, binicilik, güreş vb.

raporlaştırılmıştır. 2015 yılında başlatılan ve 2016 yılında sona eren “İstanbul Kadın İstihdam ve Girişimcilik Merkezi Projesi” kapsamında ise proje iştirakçisi firmaların istihdam etme kriterlerine yönelik belirlenen eğitim programını tamamlayan 266 kadının 120’si bu firmalarda çeşitli pozisyonlarda istihdam edilmiştir. Diğer taraftan, annelerin sağlıklı bir şekilde eşleriyle ve çocuklarıyla iletişim kurabilmesi, bilinçli bir aile müessesesinin oluşturulabilmesi, ruhen ve bedenen sağlıklı nesillerin yetiştirilebilmesi noktasında aileleri bilgilendirmek ve onları yönlendirmek amacıyla Esenler’de yaşayan anne ve kadınlara yönelik, 2014-2018 yıllarında, “Stresle Baş Etme Yöntemleri”, “Ruh Sağlığını Korumanın Yolları”, “İletişim Becerileri”, “Çocuklarda Doğru Davranış”, “Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite”, “Çocuklarda Davranış Bozuklukları”, “Ergenlik Dönemi ve Aile”, “Okul Dönemi Sınav Kaygısı”, “Çocuklarda Duruş Bozuklukları”, “İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılığı”, “Doğru Sosyal Medya Kullanımı” vb. konularda çok sayıda seminer verilmiştir. 2018 yılında faaliyete başlayan “Kadın Aktivite ve Spor Merkezi” de kadınlara yönelik çeşitli spor branşlarında kurs ve eğitim programları düzenlemenin yanı sıra sosyal, kültürel ve dini etkinlikler de gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda, 2018 yılı içerisinde gerçekleştirilen fitness, zumba, plates ve step kurslarına 761 kadın, iğne oyası ve amigurimi kurslarına 37 kadın, Kur’an-ı Kerim kursuna 27 kadın, Ramazan ayı boyunca yapılan mukabele okumalarına 293 kadın ve Cuma sohbetlerine 478 kadın katılmıştır. Spor etkinliklerine katılan ve çocuğu olan kadınların çocukları anneleri spordayken ESGEV bünyesinde bulunan ve 2018 yılı itibariyle 3 ayrı noktada 120 çocuk kapasitesiyle hizmet veren ana okullarının (4-6 yaş) oyun alanlarında öğretmenlerin gözetiminde vakit geçirmişlerdir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Bunlarla birlikte, 2015 yılında “Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü” bünyesinde, öz güvenleri yerinde, temsil yeteneği yüksek, yaşadığı kente ve çevresine karşı duyarlı gençler yetiştirmek amacıyla ilk ve orta öğretim öğrencilerinden oluşan “Çocuk Meclisi” kurulmuş ve Esenler’deki çocukların içinde yaşadıkları kente dair kendi taleplerini ifade edebildiği, varolan problemlerin çözümü noktasında fikirler üreterek yönetime yardımcı olabildikleri bir organ olarak faaliyetlerini sürdürmüştür (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

Esenler Belediyesi, bünyesinde bulunan “Esenler Kariyer Merkezi” aracılığıyla da ilçede yaşayan işsiz insanlar ile iş birliği içerisinde bulunduğu firmalardan işçi arayanları buluşturarak işsiz insanların iş bulabilmesine yardımcı olmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda, 2014-2018 yıllarında, ESKAM’ın yönlendirmesi sonucunda toplamda 26492 kişi yeteneklerine uygun bir işe yerleştirilmiştir (Esenler Belediyesi 2014-2018 Faaliyet Raporları).

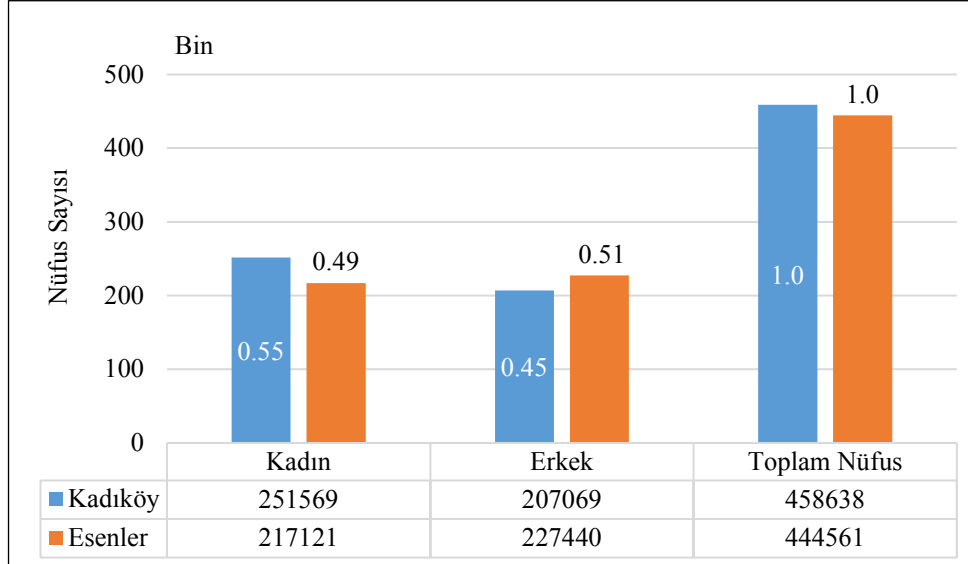
3.5. Sosyoekonomik Olarak Kadıköy ve Esenler İlçelerinin Karşılaştırılması

Bu başlık altında Kadıköy ve Esenler ilçeleri nüfus, eğitim, medeni durum ve sosyoekonomik statü açısından karşılaştırılacaktır.

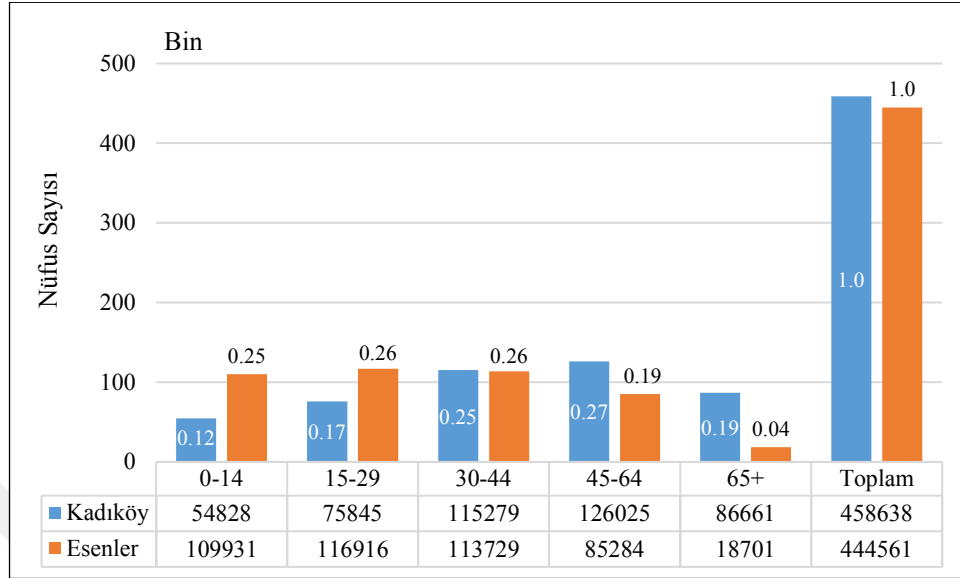
Nüfus: 2018 yılı için Kadıköy ilçe nüfusu 458638 kişi olup bunun yaklaşık %45’i erkek %55’i ise kadındır. Aynı yıl için Esenler ilçe nüfusu ise 444561 kişi olup bunun yaklaşık %51’i erkek %49’u kadındır. Dolayısıyla her iki ilçenin de nüfusu birbirine yakındır. Ancak, Kadıköy ilçesinde kadın nüfusu daha fazla iken Esenler ilçesinde kadın erkek nüfusu birbirine yakındır (Şekil 15). Yine, 2018 yılı için Kadıköy ilçesinde il bazında en fazla İstanbul kütüğüne kayıtlı insan yaşarken bölge bazında ilçede Marmara Bölgesi’nden insanlar çoğunluk oluşturmaktadır. Aynı yıl için Esenler ilçesinde ise il bazında en fazla Malatya kütüğüne kayıtlı insan yaşarken bölge bazında ilçede Karadeniz Bölgesi’nden insanlar çoğunluk oluşturmaktadır. 2018 yılı için Kadıköy ilçe nüfusunun yaşa göre dağılımı incelendiğinde nüfusun, yaklaşık rakamlarla, %12’sinin 0-14 yaş aralığında, %17’sinin 15-29 yaş aralığında, %25’inin 30-44 yaş aralığında, %27’sinin 45-64 yaş aralığında ve %19’unun da 65 yaş üstü olduğu görülmüştür. Aynı yıl için Esenler ilçe nüfusunun yaşa göre dağılımı incelendiğinde ise nüfusun, yaklaşık rakamlarla, %25’inin 0-14 yaş aralığında, %26’sının 15-29 yaş aralığında, %26’sının 30-44 yaş aralığında, %19’unun 45-64 yaş aralığında ve %4’ünün de 65 yaş üstü olduğu görülmüştür. Buna göre, 2018 yılı için Kadıköy nüfusun çoğunluğu genç ve orta yaş insanlardan oluşurken Esenler nüfusun çoğunluğu genç insanlardan oluşmaktadır (Şekil 16). 2018 yılı için Kadıköy ilçe nüfusunun cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde erkek nüfusunun 25-49 yaş aralığında yoğunlaştığı görülürken kadın nüfusunun 30-54 yaş aralığında yoğunlaştığı

görülmüştür. Diğer taraftan erkek nüfusunun yaklaşık %49'u 40 yaş altında iken %16'sı 65 yaş üstünde, kadın nüfusunun ise yaklaşık %43'ü 40 yaş altında iken %21'i 65 yaş üstündedir. Aynı yıl için Esenler ilçe nüfusunun cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde ise hem erkek hem de kadın nüfusunun 15-39 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca, erkek nüfusunun yaklaşık %69'u 40 yaş altında iken %3'ü 65 yaş üstünde, kadın nüfusunun ise yaklaşık %68'i 40 yaş altında iken %5'i 65 yaş üstündedir. Buna göre, 2018 yılı nüfus bilgilerine göre Kadıköy'de yaşayan kadın nüfusu erkek nüfusundan daha yaşlı iken Esenler'de yaşayan kadın ve erkek nüfusunun yaş ortalaması birbirine yakındır (Şekil 17). 2014-2018 yılları için Kadıköy ilçesinin ortalama nüfus yoğunluğu yaklaşık 18485 kişi/km² ve ortalama hanehalkı büyüklüğü yaklaşık 2.55 kişi iken aynı dönem için Esenler ilçesinin ortalama nüfus yoğunluğu yaklaşık 43461 kişi/km² ve ortalama hanehalkı büyüklüğü de 3.94 kişi olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, Esenler ilçesi hem nüfus yoğunluğu hem de hanehalkı büyüklüğü açısından Kadıköy ilçesine göre dezavantajlı durumdadır (Şekil 18, 19).

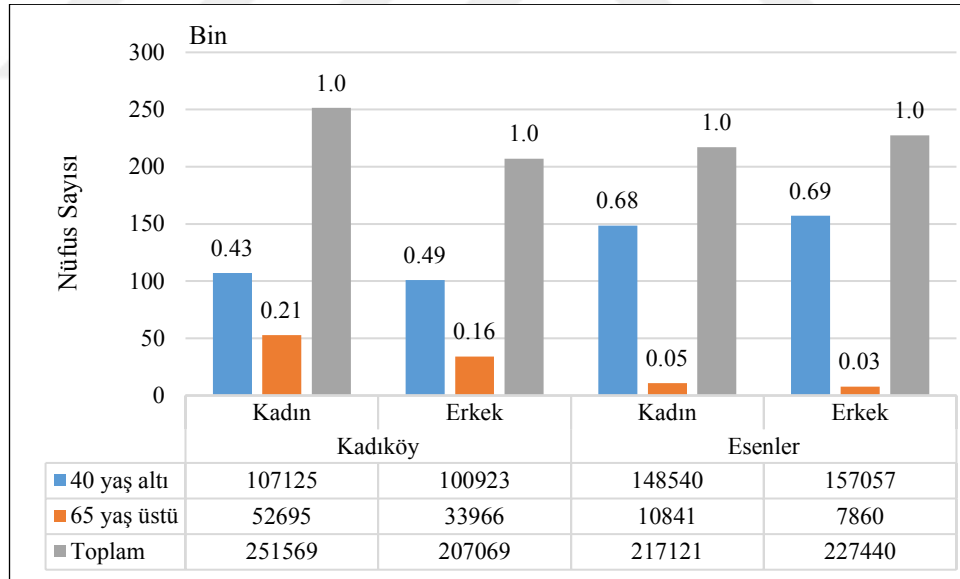
Şekil 15: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının cinsiyete göre dağılımı, 2018.

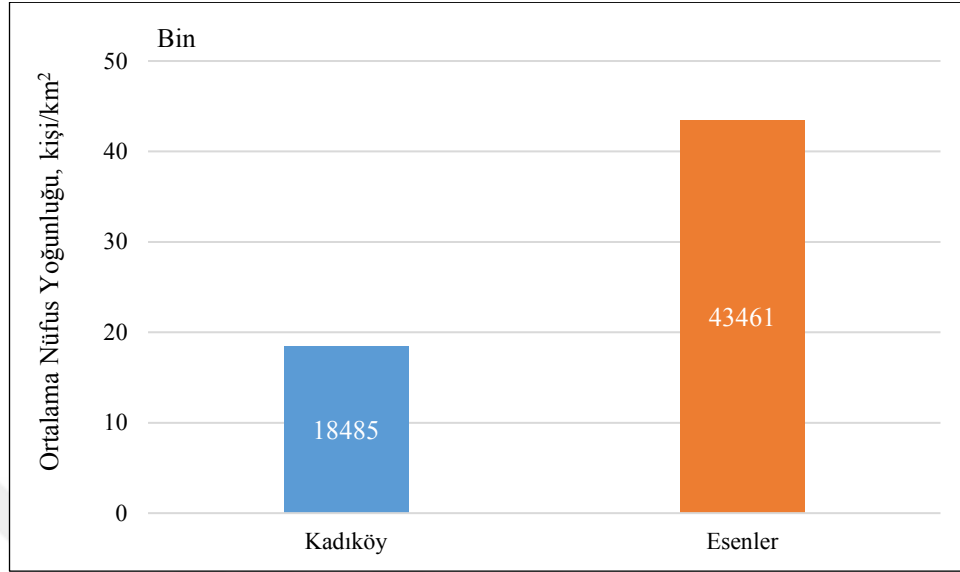
Şekil 16: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının yaşa göre dağılımı, 2018.

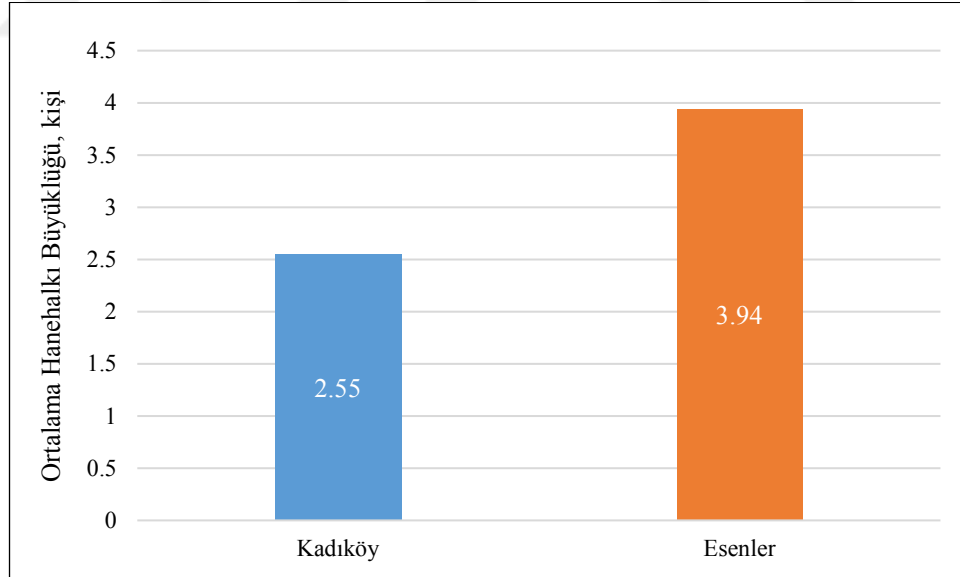
Şekil 17: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının yaş ve cinsiyete göre dağılımı, 2018.

Şekil 18: Kadıköy ve Esenler ilçelerinin ortalama nüfus yoğunlukları, 2014-2018.

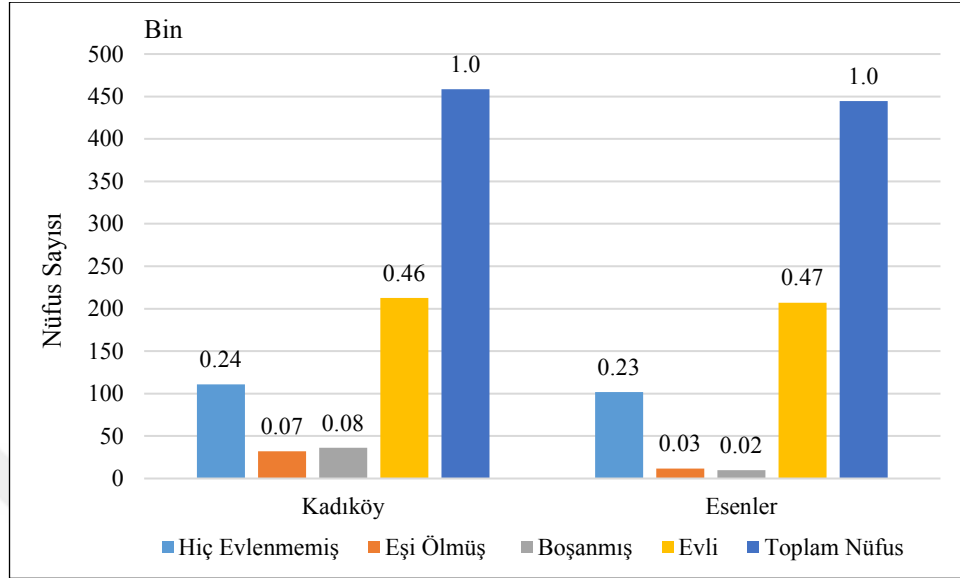
Şekil 19: Kadıköy ve Esenler ilçelerinin ortalama hanehalkı büyüklükleri, 2014-2018.

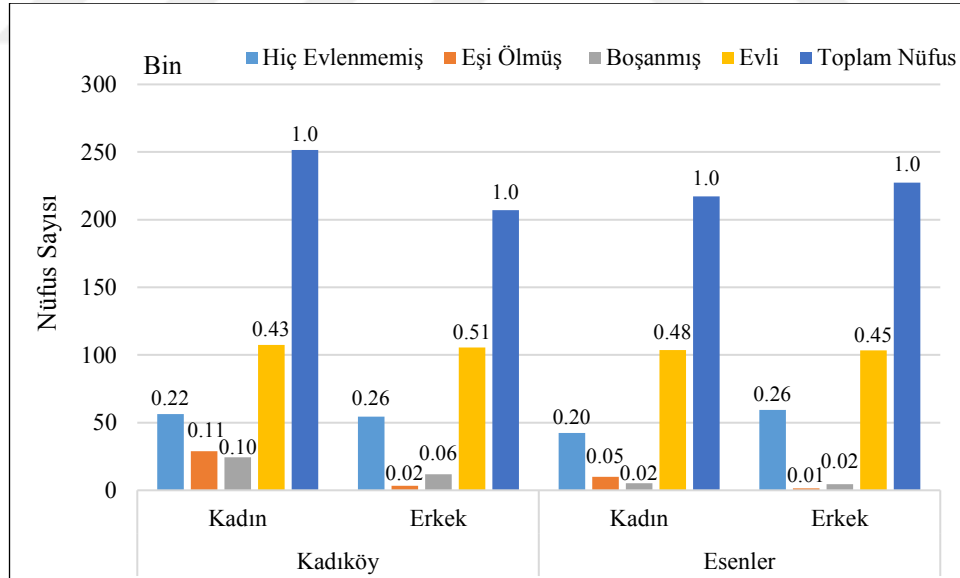
Medeni Durum: 2018 yılı için Kadıköy’de toplam nüfusa göre yaklaşık rakamlarla 15 yaş üstü hiç evlenmeyen bekârların oranı %24, eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı %15 ve evlilerin oranı %46 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl Esenler’de ise yine toplam nüfusa göre yaklaşık rakamlarla 15 yaş üstü hiç evlenmeyen bekârların oranı %23, eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı %5 ve evlilerin oranı %47 olarak

gerçekleşmiştir. Buna göre, her iki ilçede de nüfusun yaklaşık yarısı evlidir. Ayrıca, hiç evlenmeyen bekarların oranı her iki ilçe için de birbirine yakinken eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı Kadıköy’de Esenler’dekinin yaklaşık 3 katıdır (Şekil 20). Cinsiyete göre bakıldığında, 2018 yılında Kadıköy’de 15 yaş üstü hiç evlenmeyen bekârların oranı kadınlarda %22.44 erkeklerde %26.32, eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı kadınlarda %21.18 erkeklerde %7.32 ve evlilerin oranı kadınlarda %42.69 erkeklerde %50.92 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl Esenler’de ise 15 yaş üstü hiç evlenmeyen bekârların oranı kadınlarda %19.56 erkeklerde %26.17, eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı kadınlarda %7.06 erkeklerde %2.65 ve evlilerin oranı kadınlarda %47.75 erkeklerde %45.49 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 21). Buna göre, hiç evlenmemiş bekarların oranı erkeklerde her iki ilçede de birbirine çok yakinken kadınlarda bu oran Kadıköy’de daha fazladır. Ayrıca, bu oran her iki ilçede de erkeklerde kadınlardakine göre daha yüksektir. Eşi ölen veya boşanmış bekârların oranı ise her iki ilçede de kadınlarda erkeklerdekinin yaklaşık 3 katıdır. Benzer şekilde, bu oran hem kadınlarda hem erkeklerde Kadıköy için Esenler’dekinin yaklaşık 3 katı olarak gerçekleşmiştir. Evlilerin oranı Kadıköy’de erkeklerde daha yüksek iken Esenler’de kadınlarda daha yüksektir. Bununla birlikte, bu oran kadınlarda Esenler için Kadıköy’e göre daha fazla, erkeklerde ise Kadıköy için Esenler’e göre daha fazladır. Buradan hareketle, Kadıköy’ün eşi ölen, boşanmış veya hiç evlenmemiş kadınların yaşamak için tercih ettikleri bir ilçe olduğunu söylemek mümkündür. Diğer taraftan, yaş gruplarına göre incelendiğinde her iki ilçede de kadınlarda erken yaşta hem evlilik hem de boşanma oranı erkeklerdekine göre daha fazladır. İlçeler arası kıyas yapıldığında ise erkeklerde ve kadınlarda erken yaşta hem evlilik hem de boşanma oranının Esenler’de Kadıköy’dekine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu da Esenler’in bu sebeple gerçekleşmesi muhtemel bireysel, ailevi ve hatta toplumsal sorunlara daha açık olduğuna işaret etmektedir.

Şekil 20: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.

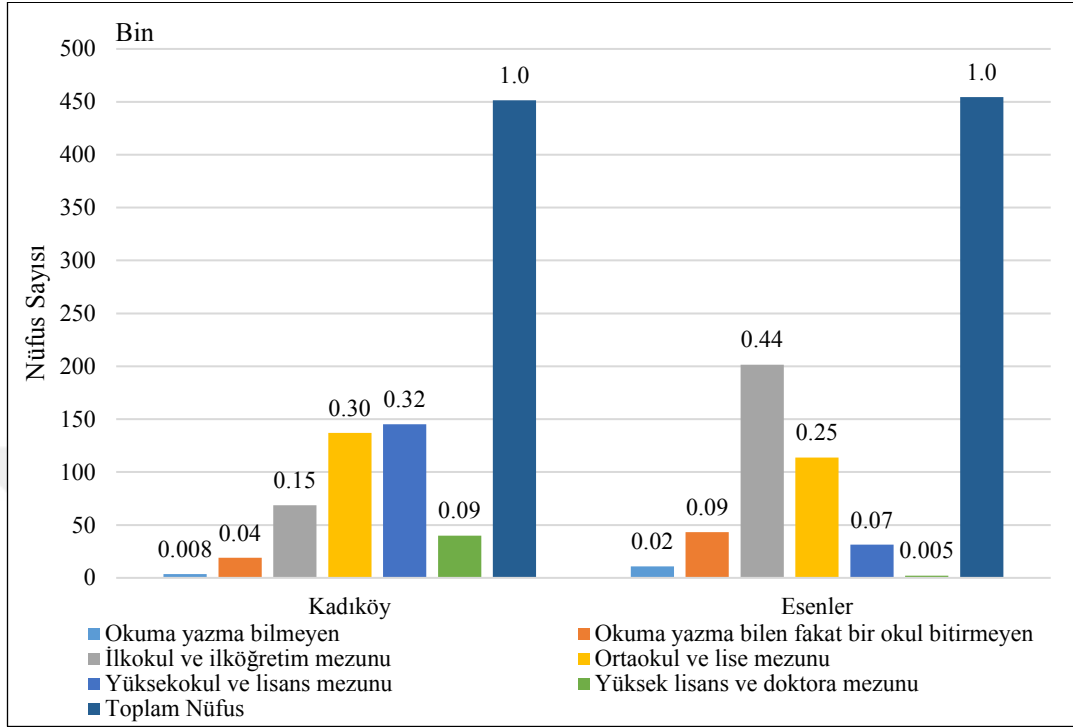
Şekil 21: Cinsiyete göre Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının medeni durum bilgileri (15 Yaş Üstü), 2018.

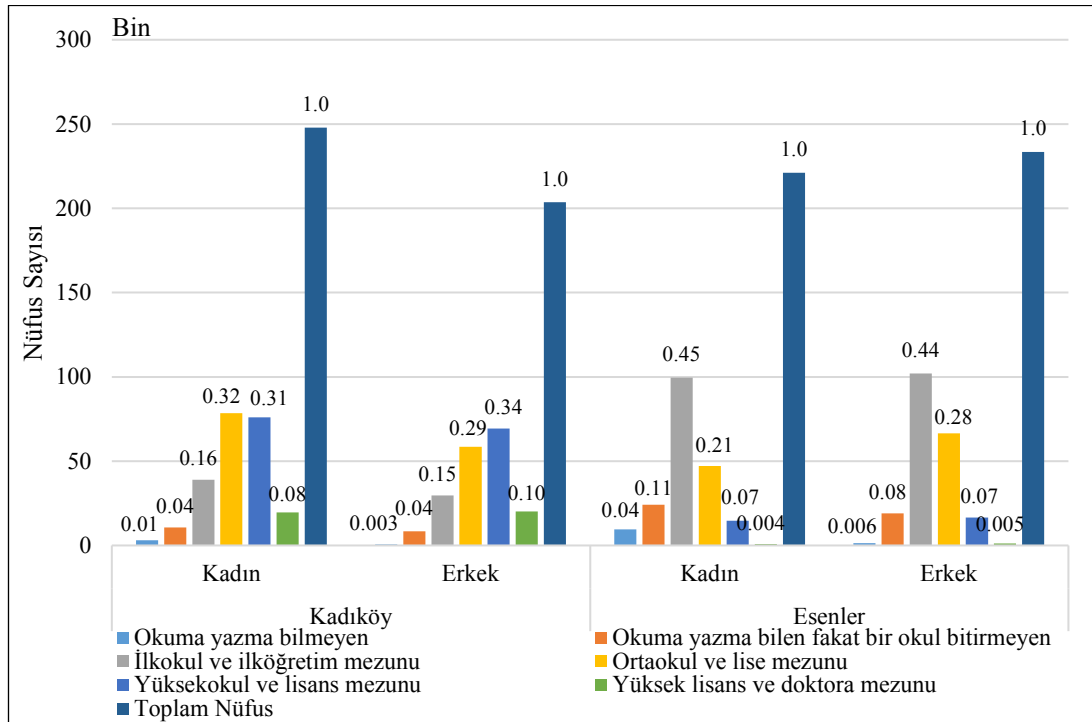
Eğitim: 2017 yılı verilerine göre 6 yaş üstü nüfus için Kadıköy’de toplam nüfusa göre okuma yazma bilmeyenlerin oranı %0.79, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı %4.22, ilköğretim mezunlarının oranı %15.19, ortaokul ve lise mezunlarının oranı %30.37, yüksekokul ve lisans mezunlarının oranı %32.19 ve son olarak yüksek lisans ve doktora mezunlarının oranı % 8.84’tür.

Esenler’de ise toplam nüfusa göre okuma yazma bilmeyenlerin oranı %2.41, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı %9.48, ilkokul ve ilköğretim mezunlarının oranı %44.35, ortaokul ve lise mezunlarının oranı %24.99, yüksekokul ve lisans mezunlarının oranı %6.89 ve son olarak yüksek lisans ve doktora mezunlarının oranı %0.46’dır. Buna göre, Kadıköy’de az da olsa daha fazla olmasına rağmen her iki ilçede de nüfusun çok büyük oranı okuma yazma bilmektedir. Ancak, Kadıköy’de yüksekokul ve üstü derecede eğitim seviyesine sahip azımsanmayacak bir nüfus mevcutken Esenler’de yüksekokul ve üstü derecede eğitim seviyesine sahip insan sayısı oldukça azdır (Şekil 22). Cinsiyetlere göre bakıldığında, Kadıköy’de okuma yazma bilmeyenlerin oranı kadınlarda %1.23 erkeklerde %0.26, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı kadınlarda %4.32 erkeklerde %4.09, ilkokul ve ilköğretim mezunlarının oranı kadınlarda %15.74 erkeklerde %14.53, ortaokul ve lise mezunlarının oranı kadınlarda %31.68 erkeklerde %28.77, yüksekokul ve lisans mezunlarının oranı kadınlarda %30.63 erkeklerde %34.09, yüksek lisans ve doktora mezunlarının oranı kadınlarda %7.94 erkeklerde %9.93’tür. Esenler’de ise okuma yazma bilmeyenlerin oranı kadınlarda % 4.29 erkeklerde %0.62, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı kadınlarda %10.91 erkeklerde %8.12, ilkokul ve ilköğretim mezunlarının oranı kadınlarda %45 erkeklerde %43.74, ortaokul ve lise mezunlarının oranı kadınlarda %21.30 erkeklerde %28.49, yüksekokul ve lisans mezunlarının oranı kadınlarda %6.67 erkeklerde %7.11, yüksek lisans ve doktora mezunlarının oranı kadınlarda %0.38 erkeklerde %0.53’tür. Buna göre, kadınlarda okuma yazma bilmeyenlerin oranı Esenler’de Kadıköy’dekinin 3 katından fazla, erkeklerde ise Esenler’de Kadıköy’dekinin yaklaşık 3 katıdır. Yani, hem erkeklerde hem de kadınlarda Esenler’de okuma yazma bilmeyenlerin oranı Kadıköy’dekine göre daha yüksektir. Yine, Kadıköy’de okuma yazma bilmeyenlerin oranı kadınlarda erkeklerdekinin yaklaşık 5 katı iken Esenler’de okuma yazma bilmeyenlerin oranı kadınlarda erkeklerdekinin yaklaşık 7 katıdır. Diğer seviyeler dikkate alındığında her iki ilçede de az da olsa erkeklerde eğitim seviyesi kadınlara göre daha yüksektir. Yine, diğer seviyelerde hem erkeklerde hem de kadınlarda eğitim seviyesi Kadıköy’de Esenler’dekine göre daha yüksektir (Şekil 23).

Şekil 22: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının eğitim düzeyi (6+ yaş), 2017.

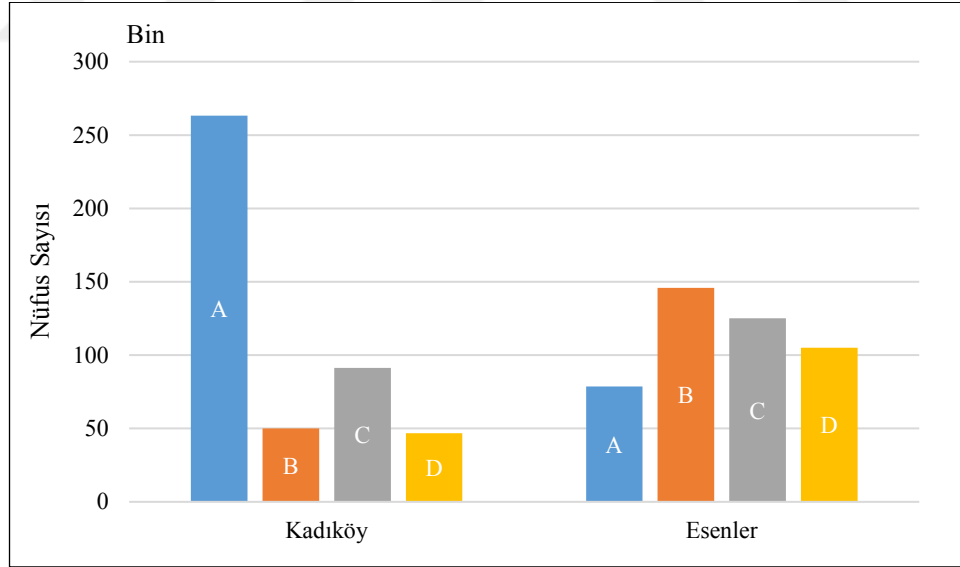

Şekil 23: Cinsiyete göre Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının eğitim düzeyi (6+ yaş), 2017.

Sosyoekonomik Statü: Çalışmada, Kadıköy ve Esenler ilçelerinin sosyoekonomik seviyelerinin karşılaştırılmasında eğitim seviyesi, icra edilen meslek, gelirin kaynağı ve seviyesi, yaşanan konut ve çevrenin yapısal özellikleri, mal ve mülk sahipliği (otomobil, ev, elektronik eşya vb.) gibi faktörler dikkate alınarak geliştirilen ve birey veya hanelerin sosyal hiyerarşi içerisindeki yerlerini belirten bir gösterge olan sosyo-ekonomik statü endeksi kullanılmıştır. Endeks çeşitli puan aralıklarında farklı sosyo-ekonomik statü seviyelerini gösteren gruplarla ifade edilmektedir ve literatürde sosyo-ekonomik statü seviyesi genel olarak A, B, C, D olmak üzere 4 ana grup halinde derecelendirilir (Kalaycıoğlu ve diğ., 2010: 192, 200, 207). Bu kapsamda, 2017 yılı verileriyle belirlenen endeks değerlerine göre Kadıköy ilçesinde sosyo-ekonomik statü açısından üst ve orta üst grup (A+B) çoğunlukta iken Esenler ilçesinde sosyo-ekonomik statü açısından alt ve orta alt grubunun (D+C) çoğunlukta olduğu görülmüştür (Şekil 24).

Şekil 24: Kadıköy ve Esenler ilçe nüfuslarının sosyo-ekonomik statü bilgileri, 2017.

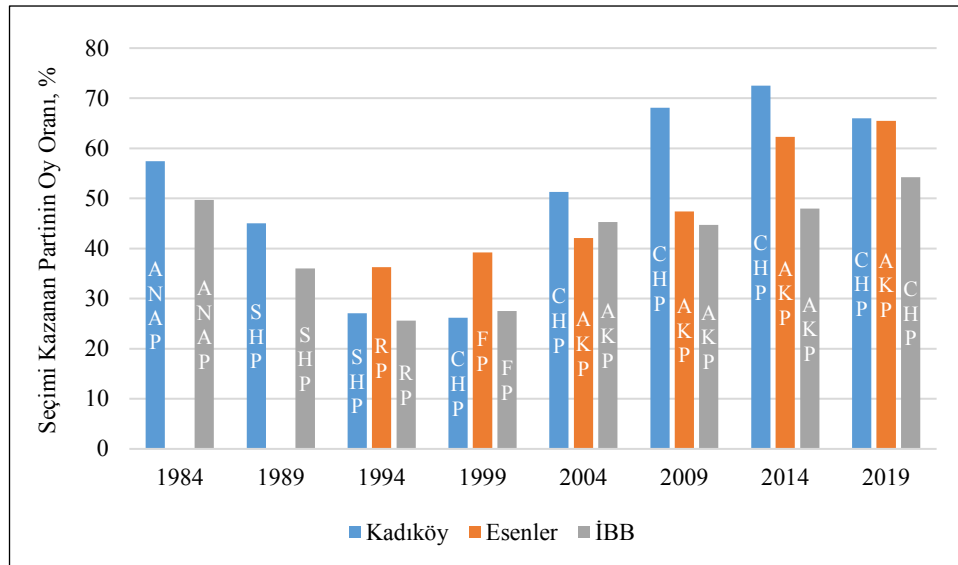

3.6. Siyasal Yerel Temsil Açısından Kadıköy ve Esenler İlçelerinin Karşılaştırılması

Kadıköy Belediyesi 1984 yılında yapılan yerel seçimlerden itibaren Büyükşehir'e bağlı bir ilçe belediyesi olarak belediye başkanları tarafından yönetilirken Esenler

Belediyesi 1994 yılında yapılan yerel seçimlerden bu yana belediye başkanları tarafından yönetilmektedir. Kadıköy ilçesinde siyasi yönelim olarak merkez sol eğilimin ağırlıkta olduğunu söylemek mümkündür zira Kadıköy Belediyesi 1980 darbesi sonrasında yapılan ilk yerel seçimlerde (1984) merkez sağ partilerden olan ANAP'tan seçilen bir belediye başkanı tarafından 1984-1989 yılları arasında yönetilmiş olmasına rağmen, 1989 yılındaki seçimlerden itibaren günümüz de dahil olmak üzere merkez sol partilerden seçilen başkanlar tarafından yönetilmektedir. Esenler ilçesinde ise siyasi yönelim olarak merkez sağ ve muhafazakâr eğilimin ağırlıkta olduğunu söylemek mümkündür çünkü Esenler Belediyesi 1994 yılındaki seçimlerden itibaren günümüz de dahil olmak üzere merkez sağ ve muhafazakâr partilerden seçilen başkanlar tarafından yönetilmektedir. Bu sonuçlar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi yerel seçim sonuçları ile karşılaştırıldığında, 1994 yerel seçimlerinden 2019 yerel seçimlerine kadar Esenler ve Büyükşehir Belediyesi'nin aynı siyasal partilerin seçilen adayları tarafından yönetildiğini belirtmek gerekir. 2019 yılında yapılan yerel seçimlerde ise Kadıköy ve Büyükşehir Belediyesi'ni aynı siyasal partinin (CHP) adayları kazanmıştır (Şekil 25).

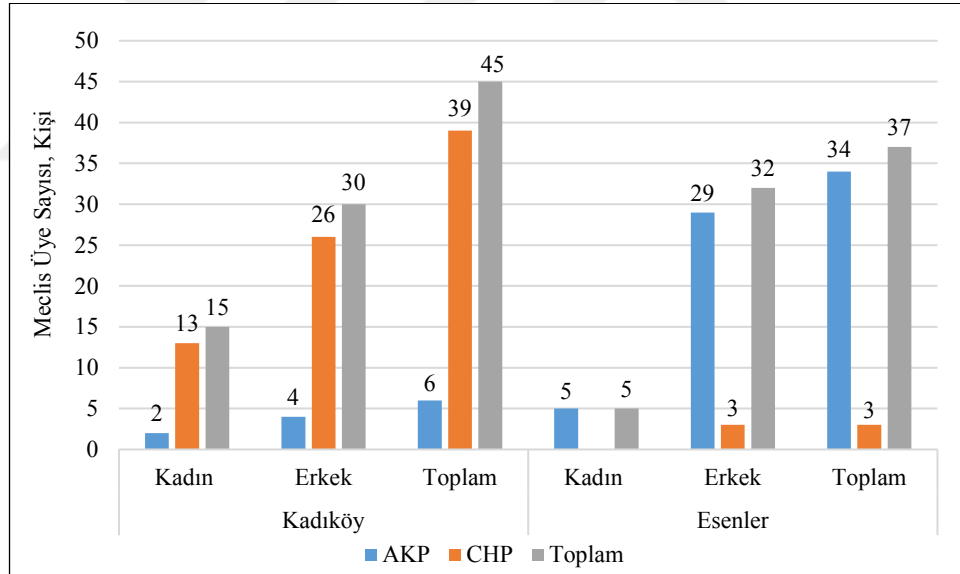
Şekil 25: Yerel seçim sonuçları (Kadıköy, Esenler ve İBB), 1984-2019.

Diğer taraftan, 2014 yerel seçim sonuçlarına göre belediyelerin meclis yapıları incelendiğinde Kadıköy Belediye Meclisi'nin 45 üyesinin 39'unun CHP'ye diğer

6'sının AKP'ye, Esenler Belediye Meclisi'nin ise 37 üyesinin 34'ünün AKP'ye diğer 3'ünün CHP'ye mensup olduğu görülmüştür. Kadıköy Belediye Meclisi'nin toplam 15 kadın üyesinden bir tanesi 2. Başkan Vekili olmak üzere 13 kadın üyesi CHP'ye mensupken 2 tanesi de AKP mensubudur. Buna göre Meclis'in 3 te 1'i kadın üyelerden oluşurken 3 te 2'si erkek üyelerden oluşmuştur. Aynı oranlar partilerin kendi üye dağılımları için de geçerlidir. Esenler Belediye Meclisi'nin ise toplam 5 kadın üyesinden bir tanesi 2. Başkan Vekili olmak üzere tamamı AKP mensubu olup Meclis'in 7 de 1'inden daha azı kadın üyelerden oluşmuştur. Bu oranlara göre Kadıköy özelinde istenilen seviyede olmasa da kadınların siyaseten yok sayılmadıklarını söylemek mümkünken Esenler özelinde ne yazık ki kadınların siyaseten neredeyse yok sayıldıklarını söylemek mümkündür (Şekil 26).

Şekil 26: Cinsiyete göre meclis üye sayıları (Kadıköy-Esenler), 2014-2018.

3.7. Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri Açısından Kadıköy ve Esenler Belediyelerinin Karşılaştırılması

2014-2018 dönemi için her iki belediyenin de gerçekleştirdiği sosyal belediyecilik faaliyetleri “eğitim ve kültür hizmetleri”, “sağlık hizmetleri” ve “sosyal hizmet ve yardımlar” başlıkları altında ilgili bölümlerde detaylıca işlendiğinden burada tekrara

düşmemek adına özellikle anlayış ve yaklaşım farkını ortaya koyacak ayırt edici faaliyetler karşılaştırılacaktır.

Eğitim ve kültür hizmetleri açısından bakıldığında hem Kadıköy hem de Esenler Belediyesi tarafından 2014-2018 yıllarında her yaştan insana yönelik birbirinden farklı çok sayıda eğitim ve kültür-sanat faaliyetinin gerçekleştirildiği görülmüştür. Gerçekleştirilen hizmetlerin çeşitliliği, kapsamı ve bu hizmetlerden faydalananların sayısı bakımından ise Kadıköy Belediyesi'nin Esenler Belediyesi'nden çok daha ileride olduğunu söylemek mümkündür. Kültür faaliyetleri kapsamında opera, operet, caz ve klasik müzik konserleri, bale, dans ve müzikal gibi etkinlikler Kadıköy'de yoğun ve sürekli olarak gerçekleştirilirken Esenler'de söz konusu dönemde hiç gerçekleştirilmemiştir. Kadıköy'de kültür ve sanat merkezlerinde düzenli olarak gerçekleştirilen tiyatro kurs, atölye ve gösterimleri dışında Esenler'den farklı olarak yaz dönemlerinde Kadıköy içinden ve dışından çok sayıda vatandaşın katılım gösterdiği çocuk ve yetişkinler için tiyatro şenlik ve festivalleri de gerçekleştirilmektedir. Söz konusu dönemde bu etkinliklere Cumhuriyet değerlerine bağlı ve Atatürkçü kimlikleriyle bilinen Fazıl Say, Müjdat Gezen, Genco Erkal, Rutkay Aziz, Mert Fırat gibi sanatçılar katılım göstermiştir. Yine, söz konusu dönemde Kadıköy Belediyesi tarafından eğitim faaliyetleri kapsamında bale ve dans kursları düzenlenmişken Esenler Belediyesi tarafından gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri içerisinde bale ve dans kurslarının yer almadığı görülmüştür. Aynı şekilde, kültür ve eğitim faaliyetleri çerçevesinde Kadıköy Belediyesi tarafından felsefe söyleşileri ve atölyeleri düzenlenmişken Esenler Belediyesi tarafından gerçekleştirilen kültür ve eğitim faaliyetleri arasında felsefe temalı çalışmalar yer almamıştır. Eğitim faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen yabancı dil kurslarında Kadıköy Belediyesi tarafından İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Fransızca dersleri verilmişken Esenler Belediye'si İngilizce, Arapça ve Osmanlıca dillerinde kurs hizmeti vermiştir. Kadıköy Belediyesi, yetişkin kadınlar başta olmak üzere ihtiyacı olan her yaştan insana yönelik kişisel gelişim ve hobi amaçlı çeşitli kurs ve eğitimlerin yanı sıra Esenler Belediyesi'nden farklı olarak insanların meslek edinmelerine yardımcı olacak "Temel Bilgisayar", "60 Yaş Üstü Bilgisayar", "Bilgisayarda Doküman ve Belge Hazırlama", "Office Kullanımı", "Bilgisayar İşletmenliği", "Bilgisayar Destekli Muhasebe", "Grafik

Animasyon”, “Grafik Tasarım”, “Web Tasarım”, “Autocad”, “Photoshop”, “3DS MAX”, “Cilt Bakımı ve Makyaj” ve “Masaj Teknikleri” gibi kurslar da düzenlemiştir. Bununla birlikte, Kadıköy Belediyesi’nin düzenlediği kişisel gelişim ve hobi amaçlı kurslar Esenler Belediyesi’nin bu amaçla gerçekleştirdiği kurslardan hem daha çeşitlidir hem de katılımcı sayısı açısından daha fazla insana hitap etmektedir. Diğer taraftan, Kadıköy Belediyesi’nden farklı olarak Esenler Belediyesi tarafından çocuk, genç, yetişkin, kadın ve ailelere yönelik “Değerler Eğitimi” adı altında Kur’an-ı Kerim, tecvid, siyer-i nebi, iman ve ibadet, ilmihal, temel dini bilgi ve değerler, adab-ı muaşeret, tesbihat vb. konularda kurs ve eğitim programları düzenlenmiştir.

Kültür faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen seminer, söyleşi, panel, konferans, konser, dinleti, sergi, anma, gezi ve kültür turları, özel gün ve aylara yönelik programlar ve çeşitli etkinlikler açısından da uygulama ve anlayış bakımından Kadıköy ve Esenler Belediyesi arasında farklılıklar mevcuttur. Kadıköy Belediyesi tarafından söz konusu dönemde bu kapsamda “Arşiv Kayıtlarından Ses ve Görüntülerle Atatürk ve Müzik; Ata’ya Ağıt” konseri, Hasan Ali Yücel, Nazım Hikmet, Atilla İlhan, Cemal Süreya, Barış Manço, Gazanfer Özcan ve “Uğur Mumcu ve Demokrasi Şehitleri”ni anma tören ve etkinlikleri, “21 Gazeteci Gözü ile Gezi” söyleşileri, “1 Mayıs İşçi Bayramı” kutlamaları, “68’den 6 Mayıs’a Üç Fidanı Anma” programı, “Fidel Castro’yu Anma” etkinliği, “10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü” ve “İstanbul’un Kurtuluşunu Anma” etkinlikleri, çocuk hakları atölyeleri ve farkındalık gösterileri, Aziz Nesin Vakfı gezisi vb. etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Yine, “Cumhuriyet Karikatürleri Sergisi”, “Okuyan Kızlar Aydınlık Yarınlar Sergisi”, “Nazım Hikmet Karikatürleri Sergisi”, “Adalet ve Demokrasi Karikatürleri Sergisi”, “Dünya Çocuk Hakları Haftası İllüstrasyon Sergisi” gibi birbirinden farklı ve önemli temalara sahip olan sergiler de düzenlenmiştir. Ayrıca, Kadıköy Belediyesi tarafından yılbaşı kutlamaları çerçevesinde her yaştan insana yönelik çeşitli etkinlikler (konser, festival, ziyaret vb.) gerçekleştirilirken Esenler Belediyesi’nin bu konseptte herhangi bir etkinlik gerçekleştirmediği de görülmüştür. Buna karşın, Esenler Belediyesi tarafından söz konusu dönemde kadın sanatçılar tarafından sadece kadın dinleyiciler için verilen “Kadınlar Başbaşa” konserleri, Necmettin Erbakan ve Necip Fazıl Kısakürek gibi muhafazakâr camia için önemli olan şahsiyetlerin anıldığı “Anadoluyu

Mayalayanlar” programı, iktidara yakınlıklarıyla bilinen Ahmet Yenilmez ve Hasan Kaçan gibi sanatçıların anlatımıyla Ramazan ayı içerisinde gerçekleştirilen “Helva Sohbetleri”, Dursun Ali Erzincanlı’nın da katılım gösterdiği, Kur’ân-ı Kerim ve ilahilerin okunduğu, Nakşibendi şeyhleri Mehmed Zahid Kotku ve Mahmud Esad Coşan’ın anıldığı “Naat-ı Şerif Gecesi” programları, faaliyet raporlarında ifade edildiği şekliyle “modernitenin metalaştırmak için var gücüyle saldırdığı, bize Allah’ın emaneti olan kadınlar”ın aile danışmanları ve psikolojik danışmanlar öncülüğünde bir araya gelerek ailevi şikayetlerini dillendirdiği ve bunlara birlikte çözüm aradıkları “Huzurlu Aile Sohbetleri”, Nihat Hatipoğlu, Ömer Döngeloğlu ve Mustafa Karataş gibi ekranlardan tanınan isimlerin milli ve manevi değerler üzerinden kardeşlik, dayanışma, bir arada yaşama, yardımseverlik vb. konuları işlediği “Gönül Sohbetleri” ve vatandaşların islami konulardaki sorularını cevaplandırmak ve dini konularda onları aydınlatmak amacıyla “Muhabbet Kapısı” programları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, “Mevlana’dan Öğütler”, “Mesnevi Sohbetleri”, “Kutlu Nebi’nin İzinde”, “Kur’an Ziyafeti” gibi manevi ve dini değerlerin işlendiği, Kur’an-ı Kerim’in okunduğu seminer ve söyleşiler ile öğrencilerin hem dini bilgiler öğrenmesini hem de okuma alışkanlığı edinmesini eğlenceli hale getirmek üzere “Siyer Yarışmaları” düzenlenmiştir. Bunlarla birlikte, Esenler Belediyesi tarafından çeşitli şekillerle belirlenen ilçe halkından belirli sayıda kişiye “Balkan Turu”, “Türkî Cumhuriyetler Gezisi” ve “Umre ve Kudüs Ziyareti” imkanı sağlanmıştır. “Hacıları Uğurlama Programı” ile Hacı adaylarına takke, tespih, başörtüsü ve seccadelik hediye setleri takdim edilmiştir. Kandil gecelerinde ilçede bulunan cami ve kültür merkezlerinde programlar düzenlemiş ve vatandaşlara kandil simidi ikram edilmiştir. Kadıköy Belediye’si tarafından gerçekleştirilen gezilerden farklı olarak Esenler Belediyesi tarafından faaliyet raporlarında belirtildiği üzere halkın tarih ile olan bağlarını güçlendirip milli ve manevi değerler konusunda bilinç düzeyini yükseltmek amacıyla İstanbul’da “Payitaht’ta Bir Gün” gezileri kapsamında “Yıldız Hamidiye Camii”, “Ertuğrul Tekke Camii”, “Süleymaniye Külliyesi”, “Yahya Efendi Türbesi”, “Hilye-yi Şerif ve Tesbih Müzesi” gibi mekanlara ziyaretler düzenlenmiştir. Benzer şekilde, “Manevi Ziyaretler” ve “Huzura Yolculuk” programlarıyla Esenler’de yaşayan kadınlara yönelik faaliyet raporlarında ifade edildiği şekliyle İstanbul’da “manevi ağırlığı ön plana çıkan” Eyüp Sultan, Sultanahmet, Hırka-ı Şerif, Merkez

Efendi, Fatih ve Oruç Baba gibi tarihi mekanlara gerçekleştirilen gezilerin yanı sıra “Kadınlara Özel Edirne Gezisi” de düzenlenmiştir. Yine, kadınlara yönelik dini sohbetler, mukabele okumaları, “Cuma Sohbetleri” ve “Mahremiyet ve Sınırlar Semineri” gerçekleştirilmiştir. “Mihmandar Gençlik Projesi” kapsamında ise milli ve manevi değerlere bağlı, tefekkür sahibi, davasına sadık, dinini yaşayan, bilgiyle donanmış ve hikmet arayışında aksiyoner bir gençlik yetiştirmek amacıyla gençlere yönelik “Sabah Namazı Buluşmaları”, “Değerler Eğitimi Programları”, kız ve erkek grupları halinde olmak üzere “Mihmandar Sohbet Halkaları”, “Gençlik Seminerleri” (“İnsan ve İbadet”, “Dava Adamı” vb. başlık ve konularda), “Cami Buluşmaları” gibi çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Ayrıca, gençlere yönelik olarak “Şehadet Gecesi”, “Kudüs Gecesi”, “Tugva Şurası”, “Cumhurbaşkanı Esenler’de” gibi salon programları da gerçekleştirilmiştir. Esenler Belediyesi tarafından faaliyet raporlarında belirtildiği şekliyle “ülkemizde 15 Temmuz direniş ruhunun canlı tutulması ve İslam coğrafyasında akan kan ve gözyaşının son bulması” için Afrika, Orta Doğu, Balkanlar ve Türk Cumhuriyetleri’nden gelen şairlerin de şiirler okuduğu, tarihi bağların ve ortak dini ve manevi değerlerin hatırlatılması amacıyla sohbet ve söyleşilerin yapıldığı “Şeb-i Yelda’da Şiir” etkinlikleri ve çeşitli uluslararası festivaller de düzenlenmiştir. Bunların dışında , Esenler Belediyesi “Arz-ı Hal Ebru Sergisi”, “İsm-i Nebi Ebru ve Hat Sergisi”, “Âb-Rû’larda Su Kasidesi”, “Kuruluşun Hikmeti Kaligrafi Sergisi”, “Medeniyet Nişanı Camiler”, “Mevlâna’dan Sözler Sergisi”, “Aliya İzzetbegoviç”, “Mehmet Akif’in Çizgisi”, “Düşünen Adam Erbakan Sergisi”, “Kasımpaşa’dan Cumhurun Başına” ve “Kadim Kahire-Aidiyet” gibi sergiler de gerçekleştirmiştir.

Esenler Belediyesi tarafından kültür faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen etkinlikler ile alakalı olarak belirtilmesi gereken önemli bir husus Ramazan ayı etkinliklerinin hem Esenler Belediyesi nezdinde hem de Esenler halkı nazarında önemli bir yer tuttuğudur. Öyle ki “Kültür İşleri Müdürlüğü” koordinatörlüğünde 2016 yılında Esenler Belediyesi tarafından gerçekleştirilen tüm etkinliklere toplamda 1299383 kişi katılırken aynı yıl sadece Ramazan ayı içerisinde gerçekleştirilen iftar ve sahur programları, dini sohbet ve seminerler, mukabele okumaları, “Dua Buluşmaları”, kadir gecesi organizasyonu, “Naat-ı Şerif Gecesi” etkinlikleri, anma geceleri, yöresel etkinlikler, Tasavvuf Musikisi’nin bilinen isimlerin de katılım gösterdiği “Dört Yol

Meydan Konserleri”, gezi ve ziyaretler, sanat atölyeleri gibi etkinliklere 1 milyon kişi katılım göstermiştir.

Gerçekleştirilen bu hizmetler belediyeçilik faaliyetleri açısından anlayış ve yaklaşım farkını ortaya koyması sebebiyle önemlidir. Nitekim, Kadıköy Belediyesi’nin Cumhuriyet, demokrasi ve çağdaş evrensel değerlere bağlı seküler bir anlayış çerçevesinde eğitim ve kültür faaliyetlerini şekillendirdiği görülmektedir. Esenler Belediyesi’nin ise din, tasavvuf, milli ve manevi değerler, toplumsal gelenekler, siyasi hedef ve dava anlayışı etrafında eğitim ve kültür faaliyetlerini yoğunlaştırmış olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, Kadıköy Belediyesi’nin dinî ve kutsal olana ilişkin alanlara girmemeyi tercih ettiği görülürken Esenler Belediyesi’nin dini temellere dayanan muhafazakâr siyasi söylemini tatbik etmek adına âdeta gayret sarfettiği görülmektedir. Esenler Belediyesi’nin birtakım eğitim ve kültür faaliyetlerini kadın-erkek ayrı gruplar halinde gerçekleştirmiş olması da dikkat çekmektedir. Bu uygulama dinî ve muhafazakâr bakış açısına sahip olanlarca uygun görülecek olsa da nihayetinde bu tip uygulamaların toplumsal cinsiyet ayrımcılığına neden olacağını belirtmek gerekmektedir.

Sağlık hizmetleri açısından bakıldığında her iki belediyenin de bünyelerinde bulunan sağlık merkezleri aracılığıyla 2014-2018 yıllarında toplum sağlığının korunması amacıyla birçok branşta muayene, tarama, tedavi, hemşirelik hizmeti, acil yardım, hasta nakil ve evde bakım gibi sağlık hizmetleri vermiş olduğu görülmüştür. Ancak, gerçekleştirilen sağlık hizmetlerinden yararlananların sayısı ve bu hizmetlerin sürekliliği açısından Kadıköy Belediyesi açık ara öndedir. Bu bakımdan Kadıköy Belediyesi’nin daha iyi bir altyapıya ve daha çok sağlık personeline sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, çocuk sağlığı ve kadın hastalıkları bakımından özelleşmiş sağlık merkezleri Kadıköy ilçesi lehine önemli bir fark yaratmaktadır. Bu anlamda, Kadıköy Belediyesi bünyesinde yaşlılar için “Alzheimer Merkezi”nin bulunması da ilçenin sağlık hizmetleri konusunda kapsayıcılığı açısından önemlidir. Bunlar, Kadıköy Belediyesi tarafından toplum sağlığına verilen öneme ve bu hususta daha çok kaynak ayrılabilir olmasına işaret etmektedir. Söz konusu dönemde belirtilen kapsam dahilinde gerçekleştirdikleri sağlık hizmetlerinin yanı sıra

hem Kadıköy hem de Esenler Belediyesi halkın sağlık alanında bilgi ve bilinç düzeyini arttırmak için çeşitli konu ve branşlarda eğitim programları, söyleşiler, seminerler ve projeler de düzenlemiştir. Kadıköy Belediyesi tarafından bu amaçla gerçekleştirilen faaliyetler konu ve branş bakımından çok daha çeşitli ve katılımcı sayısı açısından çok daha kapsayıcıdır. Dolayısıyla Kadıköy Belediyesi'nin sağlıklı bir hayat sürdürebilmek için dikkat edilmesi gereken hususlar ve bu anlamada alınması gereken önlemler konusunda halkın bilgi ve bilinç seviyesini arttırmak adına Esenler Belediye'sine göre daha fazla çaba sarfettiğini söylemek mümkündür.

Sosyal hizmet ve yardımlar açısından bakıldığında her iki belediyenin de bünyelerinde bulunan sosyal hizmet birim ve merkezleri aracılığıyla 2014-2018 yıllarında kendi ilçe sınırları içerisinde yaşayan ve temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken, toplumsal yaşama entegre olma imkanı bulamayan veya bu hususta çeşitli problemleri olan, sosyoekonomik açıdan toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik içinde bulundukları olumsuz koşulları iyileştirmek, onlara, kültürel, sosyal ve ekonomik avantajlar sağlamak, sosyal hayata katılımlarını kolaylaştırmak ve buna teşvik etmek amaçlarıyla birçok faaliyet gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu kapsamda engelliler için gerçekleştirilen hizmetler bakımından Kadıköy Belediyesi'nin çok daha çeşitli alan ve branşlarda kişisel gelişim, meslek edindirme ve hobi amaçlı kurs ve eğitim programları düzenlemiş olduğunu belirtmek gerekir. Benzer şekilde, Kadıköy Belediyesi tarafından söz konusu dönemde engelli vatandaşlar için gerçekleştirilen sosyal ve kültürel etkinliklerin konu ve tür bakımından daha çeşitli ve kapsayıcı olduğunu söylemek mümkündür. Bunların dışında, Kadıköy Belediyesi, Esenler Belediyesi'nden farklı olarak engelli vatandaşlara yönelik özel eğitim ve yaşam koçu danışmanlığı, istihdam danışmanlığı ve işe yerleştirme ve metin kitap koleksiyonu oluşturma gibi hizmetler de sunmuştur. Çocuklar için gerçekleştirilen hizmetler açısından bakıldığında her iki belediyenin de çocukların temel beceri ve yeteneklerini geliştirmelerine fırsat sunmak ve akranlarıyla birlikte keyifli ve öğretici vakitler geçirip sosyalleşmelerini sağlamak amacıyla çeşitli faaliyetler gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu kapsamda Esenler Belediyesi'nden farklı olarak Kadıköy Belediyesi'nin çocuk istismarı, akran zorbalığı ve çocuk hakları konularında bilinç oluşturmak ve farkındalık yaratmak amacıyla çeşitli eğitim programları, seminerler ve

atöyeler düzenlemiş olması dikkat çekmektedir. Esenler Belediyesi ise Kadıköy Belediyesi'nden farklı olarak çocuklara yönelik “Kutlu Doğum Haftası” ve dini bayramlara özel çeşitli etkinlikler gerçekleştirmiş ve Ramazan ayı içerisinde çocuk iftar programları düzenlemiştir. Yaşlılar için gerçekleştirilen hizmetler açısından bakıldığında her iki belediyenin de belirli bir yaşın üstündeki vatandaşların sağlıklı ve aktif olarak yaşamalarına yardımcı olmak, sosyalleşmelerine katkıda bulunarak yaşlılarıyla bir araya gelmelerini sağlayıp eve kapanmalarını engellemek, hoşça vakit geçirirken üretkenliklerinin devamını sağlayıp kişisel gelişimlerine katkı sunmak amacıyla çeşitli faaliyetler gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu kapsamda Kadıköy Belediyesi yaşlıların sağlıklarını koruyabilmeleri ve daha konforlu bir hayat sürdürebilmeleri adına sağlık alanında çok daha çeşitli branş ve konuda bilgilendirici söyleşi ve seminerler düzenlemiş ve sağlık taramaları gerçekleştirmiştir. Yine, Kadıköy Belediyesi tarafından yaşlılar için gerçekleştirilen kişisel gelişim amaçlı kurs ve eğitim programlarının da konu ve branş bakımından daha çeşitli olduğunu söylemek mümkündür. Esenler Belediyesi ise Kadıköy Belediyesi'nden farklı olarak belirli günlerde yaşlılara yönelik “Kur'an Sohbetleri” düzenlemiş ve “Kutlu Doğum Haftası”nda çeşitli etkinlikler gerçekleştirmiştir. Yaşlılar için belirtilen söz konusu hizmetleri Kadıköy Belediyesi bünyesinde bulunan “Sosyal Yaşam Evleri” aracılığıyla, Esenler Belediyesi ise çoğunlukla “İkinci Bahar Kırathanesi” ve “Dede Torun Yaşam Merkezi” aracılığıyla gerçekleştirmiştir. “Sosyal Yaşam Evleri”nde hem kadınlara hem de erkeklere ayırım gözetmeksizin hizmet verilmişken “İkinci Bahar Kırathanesi”nde sadece yaşlı erkeklere hizmet verilmiştir. “Dede Torun Yaşam Merkezi”nde ise kadın ve erkeklere ayırım gözetmeksizin hizmet verilirken, merkezin isminin cinsiyetçi olması dikkat çekmektedir.

Kadıköy Belediyesi, sosyal hizmetler kapsamında söz konusu dönemde kadına yönelik şiddet, istismar ve ayrımcılığın önlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği gereği istismara ve şiddete uğrayan kadınların desteklenmesi, psiko-sosyal ve ekonomik olarak güçlendirilmesine yönelik çeşitli faaliyetler de gerçekleştirmiştir. Bu faaliyetleri ağırlıklı olarak bünyesinde bulunan “Kadın Sığınma Evi”, “Kadın Dayanışma Birimi” ve “Potlaç Ağı” üzerinden hayata geçirmiştir. “Kadın Sığınma Evi” fiziksel ve duygusal şiddete, cinsel istismara ve ekonomik olarak terk edilmişliğe

uğrayan kadınların maruz kaldıkları problemlerin çözülmesi için çalışmalar gerçekleştirilirken çocuklarıyla birlikte belirli bir süre ihtiyaçları karşılanarak kalabildikleri bir sosyal hizmet kurumudur. “Kadın Sığınma Evi” bünyesinde faaliyet gösteren “Alo Kadına Şiddet Hattı” da şiddete maruz kalan kadınlar için bilgi ve danışma merkezi olarak hizmet vermiştir. “Kadın Dayanışma Birimi”, kadınların ayrımcılık ve şiddete karşı desteklenmesi ve güçlenmesine yönelik çalışmalarını “Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı” ve “Flört Şiddeti Farkındalık Atölyesi” çerçevesinde gerçekleştirmiştir. Kadıköy Belediyesi, “Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı” kapsamında, kadınları ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen kadın haklarıyla ilgili yasa ve düzenlemeler konusunda bilgilendirmek, bunları yaşama geçirebilmeleri hususunda eğitmek, cinsiyet ayrımcılığı ve kadın hakları ihlalleri ve bu ihlallere karşı bireysel mücadelenin yanında kadın örgütlenmesinin önemi konularında bilinçlendirmek amacıyla çeşitli seminer, konferans, çalıştay ve paneller düzenlemiştir. “Flört Şiddeti Farkındalık Atölyesi” kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda ise gençlerin ve kadınların duygusal ve sosyal ilişkilerinde şiddeti tanımaları ve güvenli ilişkinin sınırlarını kavrayabilmeleri amaçlanmıştır. Esenler Belediyesi tarafından ise bu amaçlar doğrultusunda herhangi bir çalışma yürütülmemiştir. Yine, Esenler Belediyesi’nden farklı olarak Kadıköy Belediyesi tarafından “Potlaç Ağı” projesi kapsamında kadınların ve LGBTİ bireylerin sosyal ve ekonomik olarak güçlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla, onlara, kendi ürünlerini satarak gelir elde edebilecekleri ortam ve şartları sunmanın yanı sıra satış işlemleri, vitrin ve mağaza dizaynı, bilgisayar işlemleri, iletişim, girişimcilik, ürün geliştirme, kooperatifleşme, pazarlama, e-ticaret ve sosyal ticaret konularında eğitim programları düzenlenmiştir. Ayrıca, bu çerçevede, Kadıköylü kadınların ve kadın/LGBTİ örgütlerinin birbirleriyle olan iletişimlerinin güçlendirilmesi, aralarında işbirliklerinin geliştirilmesi ve kendi aralarında rekabetin ötesine geçerek dayanışma içerisinde kolektif hareket edebilme bilincini geliştirebilmeleri adına çeşitli çalışma grupları oluşturulmuş ve atölyeler gerçekleştirilmiştir. Esenler Belediyesi ise kadınların iş hayatında ve toplumsal yaşamda karşılaştıkları sorunlar ve bunlara karşı geliştirilebilecek çözümler hakkında 2015 yılında “Kadın Çalıştay” düzenlemiştir. Çalıştay sonunda sorunlara ilişkin tespit ve çözüm önerileri değerlendirilmek üzere raporlaştırılmıştır. Ancak, rapora ilişkin herhangi bir hususta somut olarak ne gibi bir

Çalışmanın gerçekleştirildiğine faaliyet raporlarında ulaşılamamıştır. Esenler Belediyesi tarafından 2015 yılında başlatılan ve 2016 yılında sona eren “İstanbul Kadın İstihdam ve Girişimcilik Merkezi Projesi” kapsamında ise proje iştirakesi firmaların istihdam etme kriterlerine yönelik belirlenen eğitim programını tamamlayan kadınların sadece 120 tanesi bu firmalarda çeşitli pozisyonlarda istihdam edilmiştir. Benzer şekilde, Esenler Belediyesi, bünyesinde bulunan “Esenler Kariyer Merkezi” aracılığıyla ilde yaşayan işsiz insanlar ile iş birliği içerisinde bulunduğu firmalardan işçi arayanları buluşturarak işsiz insanların iş bulabilmesine aracılık etmiştir. Ancak, bu şekilde işe yerleşmiş olan kadınların sayısı faaliyet raporlarında belirtilmemiştir. Ayrıca, Esenler Belediyesi tarafından gerçekleştirilen bu faaliyetlere LGBTİ bireylerin konu edildiğine dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Diğer taraftan, Kadıköy Belediyesi, bünyesinde bulunan “Toplumsal Eşitlik Birimi” aracılığıyla özellikle dezavantajlı grupların (ocuk, yaşlı, kadın, engelli, göçmen, LGBTİ, yoksul, eğitimsiz vb.) ayrımcılık ve ötekileştirilmeye maruz kalmadan haklarını kullanabilmeleri ve hizmetlere erişebilmeleri ve böylece toplumsal eşitlik kültürünün geliştirilmesi ve kurumsallaştırılabilmesi amacıyla 2014-2018 döneminde çeşitli çalışmalar yürütmüştür. Örneğin, katılımcı yönetim anlayışı çerçevesinde toplumun tüm kesimlerine ve özellikle cinsiyete duyarlı btleme ve stratejik plan alıştayları gerçekleştirilmiştir. Yine, “Kent Konseyi” bünyesinde kıdemli yurttaş ve engelli meclislerinin yanı sıra kadın ve LGBTİ meclisleri oluşturulmuştur. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında kadın ve LGBTİ bireylerin toplumsal yaşam içerisinde maruz kaldıkları ayrımcılık ve fobik/cinsiyetçi nefret söylemleri nedeniyle yaşadıkları zorluklara dikkat çekmek ve daha zgr ve eşit olarak güven içerisinde yaşayabilmeleri için gerekli şartların oluşturulması ve bunun öneminin vurgulanması amacıyla çeşitli etkinlikler de düzenlenmiştir. Her cinsiyetin her bedeninin bir arada bulunabileceğini, birlikte ekip olarak başarı sağlayabileceklerini göstermek amacıyla gerçekleştirilen ve yaratıcı takım oyunlarından oluşan “Queer Olympix” spor organizasyonu bunlardan biridir. LGBTİ bireylerin hak mücadelesinin sinema, edebiyat, müzik vb. sanat türleri ile ifade edildiği ve bu konuda seminer, konferans, söyleşi, panel, sergi ve atölye çalışmalarının düzenlendiği “Pembe Hayat KuirFest” bir diğeridir. Bunların dışında, “ocuk Haklarının öğrenilmesi ve Akran Zorbalığının

Önlenmesi”, “Eşit Haklar Eşit Hayatlar”, “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsel Yönelim/Kimlikler”, “Temel İnsan Hakları ve Ayrımcılıkla Mücadele” konularında eğitim seminerleri ve “Şiddet Mağduru Trans Kadınların Korunma ve Destek Mekanizmalarına Erişimi”, “Seks İşçilerine Yönelik Sağlık Politikaları” ve “Türkiye’deki Suriyeliler Arasında Seks İşçiliği” konulu paydaş bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir. Esenler Belediyesi’nin ise söz konusu dönemde toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında herhangi bir faaliyet gerçekleştirdiği görülmemiştir. Bununla birlikte, Esenler Belediyesi “Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü” bünyesinde çocukların içinde yaşadıkları kente dair kendi taleplerini ifade edebildiği ve varolduğunu saptadıkları problemlerin çözümü noktasında fikirler üreterek yönetime yardımcı olabildikleri “Çocuk Meclisi”nin oluşturulduğunu belirtmek gerekir.

Spor faaliyetleri kapsamında her iki belediye de beden ve ruhen daha sağlıklı bir yaşamı desteklemek ve bu saikle vatandaşların sportif bilgi ve beceri kazanırken spor hayatlarına entegre edebilmelerini kolaylaştırmak amacıyla bünyelerinde bulunan spor merkezleri aracılığıyla çocuk, genç ve yetişkinler için sene içerisinde ve yaz dönemlerinde alanında uzman eğitmenler vasıtasıyla birçok branşta kurs vermiş ve çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. Bu kapsamda, çocukların ve gençlerin birlikte eğlenirken yeni arkadaşlar edinerek sosyalleşmeleri ve spora olan ilgilerini arttırmak amacıyla çeşitli spor şenlikleri, festivaller ve turnuvalar da gerçekleştirmişlerdir. Bunların dışında, amatör spor kulüplerini ve başarılı sporcuları desteklemiş ve nakdi yardımlarda bulunmuşlardır. Spor faaliyetleri açısından dikkat çeken hususlardan biri Kadıköy Belediyesi’nden farklı olarak Esenler Belediyesi’nin yaz okullarında öğrencilere çeşitli spor branşlarının yanı sıra Kur’an-ı Kerim, ilmi hal, siyer, iman, ibadet, adab-ı muaşeret vb. konularda da eğitim vermiş olmasıdır. Bir diğeri, 2014 yılında, “Esenler Spor Kompleksi ve Yüzme Havuzu”nda taekwondo sporcuları arasında “40 Hadis Ezbere Okuma Yarışması”nın düzenlenmiş olmasıdır. Yine, Esenler Belediyesi tarafından 2016 yılında yaz spor okulu etkinlikleri kapsamında 6350 öğrencinin katılım gösterdiği sokak iftarları programı düzenlenmiştir. Benzer şekilde, 2018 yılında Esenler Belediyesi bünyesinde faaliyete başlayan “Kadın Aktivite ve Spor Merkezi” kadınlara yönelik çeşitli spor branşlarında kurs ve eğitim

programları düzenlemenin yanı sıra Kur'an-ı Kerim kursu, mukabele okumaları ve Cuma sohbetleri gibi dini etkinlikler de gerçekleştirmiştir. Bu noktada, kadınlar için ayrı bir kurs veya eğitim programı düzenlemenin ötesinde ayrı bir merkezde sadece kadınlar için çeşitli etkinliklerin düzenleniyor olmasının cinsler arası toplumsal ayrılmaya neden olabileceğini belirtmek gerekir.

Sosyal yardımlar açısından bakıldığında her iki belediyenin de 2014-2018 döneminde yoksul ve muhtaç kişi ve ailelere yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu kapsamda, her iki belediye de pek çok ihtiyaç sahibine nakdi ve ayni yardımlarda bulunmuştur. Bu noktada, Esenler Belediyesi'nin bünyesinde bulunan "Esenler Dayanışma ve İyileştirme Merkezi"ne bağlı sosyal market aracılığıyla çok daha fazla kişiye gıda, sağlık ve temizlik malzemesi, dayanıklı ev eşyası, kırtasiye ve giyim yardımı gerçekleştirdiğini söylemek mümkündür. Aynı şekilde, Esenler Belediyesi çok daha fazla sayıda muhtaç asker ailesine nakdi yardımda bulunmuş ve yoksul aile çocuğunun sünnet organizasyonunu gerçekleştirmiştir. Öyle ki söz konusu dönemde Kadıköy Belediyesi tarafından toplamda 560 çocuk sünnet ettirilmişken Esenler Belediyesi 5400 çocuğu sünnet ettirmiştir. Bunların dışında, Kadıköy Belediyesi'nden farklı olarak Esenler Belediyesi yoksul ailelerin günlük ekmek ihtiyaçlarını ilçe sınırları içerisindeki belirli fırınlardan ücretsiz olarak karşılayabilmesi amacıyla "Askıda Ekmek Projesi"ni gerçekleştirmiştir. Yine, Esenler Belediyesi, barınma giderini karşılayamayan ailelere kira yardımında bulunmuş ve ilçe sınırları içerisinde yaşayan yetim çocuklara özel çeşitli yardım faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Ayrıca, Esenler Belediyesi, söz konusu dönemde "Alo İftar Projesi" ve "Eve Teslim İftar Yemeği" uygulamaları ile her yıl Ramazan ayı boyunca 4 çeşit yemekten oluşan iftar paketlerinin çok sayıda aileye düzenli olarak ulaşmasını sağlamıştır. Diğer taraftan, Esenler Belediyesi'nden farklı olarak Kadıköy Belediyesi'nin ihtiyacı olanlara ikinci el giysi ve eşya desteğinde bulunduğu görülmüştür. Gerçekleştirilen sosyal yardım faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda, Esenler Belediyesi'nin daha fazla insana ulaşmak durumunda kalması ve Kadıköy Belediyesi'ne göre farklı kalemlerde yardım faaliyeti gerçekleştirmeyi ihtiyaç olarak görmesi, Esenler ilçesinde yaşayan halkın sosyo-ekonomik statü açısından daha alt seviyede bulunmasıyla açıklanabilir.

SONUÇ

Sosyal devlet anlayışı sanayileşmiş ülkelerde kapitalizmin yaşadığı kriz ve bunun yarattığı değişimler sonucu ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Sanayileşmeyle birlikte kapitalizm, üretim ilişkilerini dönüştürmüş ve üretim süreçleri varlıklı kesimler lehine sonuçlar ortaya çıkarırken işçi sınıfı ağır çalışma ve yaşam koşulları içerisinde yoksulluk ve iş kazaları ile yüzleşmek durumunda kalmıştır. Bu noktada, işçi sınıfının uzlaşma sağlama çabaları ile marksizim ve sosyalizm gibi akımların kapitalizme yönelik eleştirileri siyasal iktidarları yaşanan sorunlara çözümler üretme arayışına yönlendirmiştir. Bu açıdan ilk başlarda işçi ile işveren arasında devletin uzlaştırıcı bir rol üstlenmesi şeklinde ortaya çıkan sosyal devlet, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra kapitalist ülkelerde sınıflar arasındaki farklılıkların azaltılması ve tüm kesimlere yönelik refah politikaları ve uygulamaları ile toplumsal barışın sağlanmasının önemli bir aracı olarak görülmüştür. Dolayısıyla, II. Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle Batı demokrasilerinde kabul edilen anayasalarda sosyal devlet ilkesi güçlü bir şekilde vurgulanmış, vatandaşların sosyal ve ekonomik hakları ve bu anlamda devletin sosyal ödev ve sorumlulukları ayrıntılarıyla belirtilmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında dünyadaki eğilime paralel olarak Türkiye'de de çalışma koşulları ve işçi hakları başta olmak üzere sosyal güvenlik ve refah anlayışına uygun olacak şekilde birtakım sosyal politikalar geliştirilmiş ve bu yönde çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmıştır. 1961 yılında ise Türkiye Cumhuriyeti anayasal düzeyde ilk kez sosyal devlet olarak nitelendirilmiştir.

Amerika merkezli 1929 ekonomik buhranı ve II. Dünya Savaşı'nın neden olduğu ekonomik ve sosyal yıkım devletin ekonomik ve sosyal olaylara müdahalesini öngören Keynesyen politikaların hayata geçirilmesi sürecini hızlandırmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1970'li yılların ortalarına kadar kamusal hizmetler Keynesçi politikaların etkisiyle adeta devletleştirilmiş ve kamu harcamaları arttırılmıştır. Özellikle eğitim, sağlık ve barınma gibi temel sosyal politikaların uygulanmasında devletin görev ve sorumlulukları sürekli artmıştır. Ayrıca, yoksullukla mücadele, sosyal güvenlik ve çeşitli sosyal yardım programlarıyla da birlikte refah devleti,

ekonomik ve toplumsal kalkınmadan her kesimin pay aldığı bu dönemde altın çağını yaşamıştır.

1973-74 Petrol Krizleri ile birlikte dünyada tekrardan bir ekonomik kriz sürecine girilmiş, artan hammadde maliyetlerinin etkisiyle üretim seviyeleri azalmış ve ekonomilerin büyüme hızları düşerken işsizlik oranları yükselmiştir. Eşzamanlı olarak artan kamu harcamaları nedeniyle kamusal mali açıklar sürekli hale gelmiş ve ülkelerin rekabet etme gücü zayıflamıştır. Bunun yanı sıra sosyalist alternatifin çöküşe geçmesi ve 1980’den itibaren küreselleşme ile birlikte başgösteren neolibarel görüş ve yaklaşımların da etkisiyle sosyal devlet anlayışı, sosyal ve ekonomik politikalar ve bu amaçla gerçekleştirilen harcamalar nedeniyle eleştirilmiştir. Bu çerçevede, devletler kamu harcamalarını azaltırken sosyal sorumluluklarını da başta yerel yönetimler olmak üzere birtakım gönüllü ve kâr amacı gütmeyen sivil organizasyonlara, özel sektöre ve çeşitli dini kuruluşlara devretmeye başlamıştır. Bu şekilde, sosyal devletin yapısı ve niteliğinde önemli bir dönüşüm yaşanmış, sosyal politika ve hizmetlerin yerine getirilmesinde devlet dışı bir takım kurumların katılımı teşvik edilmiştir. Çoğulcu refah ekonomisi anlayışına geçiş adına kamu kurumları sosyal hizmetlerin finansmanı ve denetimi görevini üstlenirken üretim ve dağıtımını da diğer aktörlere bırakmıştır. Böylece, her şeyi üstlenen ve bizzat yerine getiren refah devleti anlayışından, her şeyi sadece denetleyen ve gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak adına gerekli düzenlemeleri yapan devlet anlayışı sürecine girilmiştir. Bu eğilim, 1980’lerden itibaren ülkemizde de kendini göstermeye başlamıştır. Bu noktada, Türkiye’yi dünyaya açarak kalkınmayı sağlama stratejisine dayanan ve neoliberal paradigma ile bütünlük içerisinde olan 24 Ocak 1980 kararlarının, yazılı bir belge olma vasfıyla, sosyal devlet anlayışında dönüşümü resmen başlattığını söylemek mümkündür.

Piyasa ekonomisi ilkeleri etrafında örgütlenen devlet ve yeni kamu yönetimi anlayışı, devletin küçültülmesinin ve kamu hizmetlerinin yerinden karşılanması amacıyla yerel yönetimlerin güçlendirilerek işlevlerinin arttırılmasının gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin yetki, görev ve sorumlulukları arttırılırken kamu hizmetlerinin rekabete açılması ve yerel yönetimlerin kendileri

tarafından üretilmesi yerine işletmecilik anlayışı içerisinde özel sektör vasıtasıyla yerine getirilmesinin de önü açılmıştır. Bu noktada, yerel yönetimler eliyle kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinin yerel halkın talep ve ihtiyaçlarına yönelik en uygun hizmetlerin daha hızlı bir şekilde gerçekleştirilebileceğine imkân vereceği iddia edilmiş olmakla birlikte, kentsel ve bölgesel farklılıkların hizmetlerin sunumunda maliyet ve standart farklılığına sebebiyet verebileceği yönünde endişeler de dile getirilmiştir. Bu endişelerin, nüfus, insan kaynağı, doğal kaynaklar ve vergi potansiyeli açısından yerel yönetim birimleri arasındaki farklılıktan kaynaklandığını belirtmek gerekir. Kamu hizmetlerinin ihaleler yoluyla özel sektöre gördürülmesi ise kamusal hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirilebileceği ve hesap sorulabilirliğin arttırılabilecek olması fikrine dayanmaktadır. Hangi sebeple olursa olsun, nihayetinde, petrol krizlerini takip eden süreç içerisinde sosyal devletin krize girmesi sonucu yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının arttırılması ve merkezi idarenin yerine getirdiği sosyal hizmet ve görevlerin yerel yönetimlere devredilmesi sosyal devletin yaşadığı krizden çıkması adına bir çözüm yolu olarak görülmüştür.

Özetle, sosyal devlet, işçi ve işverenler arasındaki sorunlara çözüm bulmak amacıyla ortaya çıkmış olmasına rağmen zamanla eğitim, sağlık ve barınma gibi sosyal ihtiyaçları karşılamaya başlamıştır. Ancak, dönemsel olarak ortaya çıkan ekonomik krizler sosyal devletin küçülmesine ve yerelleşmesine neden olmuştur. Bu bağlamda yerel yönetimler etkinleştirilmiş ve sosyal devletin bazı görevleri yerel yönetimlere aktarılmıştır. Böylece, yerel yönetimler alt yapı hizmetleri (yol, su, kanalizasyon vb.), çöp toplama, ulaştırma faaliyetleri vb. klasik yerel yönetim hizmetlerinin yanı sıra eğitim, sağlık, kültür, sosyal hizmet ve yardımlar gibi birçok görevi de yerine getirmeye başlamış ve sosyal belediyelere dönüşmüşlerdir. Ayrıca, yerel yönetimler bu görevleri önceleri kendileri bizzat yerine getirirken zaman içerisinde özel sektör eliyle görmeye başlamışlardır.

Neoliberal paradigma öncülüğünde gerçekleşen sosyal ve iktisadi politikalarındaki değişime bağlı olarak dünyada yaşanan bu gelişmelere paralel bir şekilde, Türk kamu yönetimi anlayışı da 1980 sonrasında dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönüşüm, Türk kamu yönetiminde reform ihtiyacını doğurmuştur. 1990’lardan itibaren ise reform

ihtiyacı giderek artmıştır. Bu kapsamda, performans ölçütlerine göre kamu örgütlerine bütçe tahsisi sağlamak ve fayda-maliyet analizine göre kamu hizmetlerinin tespitinde bulunmak esasına dayanan “bütçe ve mali yönetim reformu”, kamu kesimi ile özel sektör ve sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliğini arttırmak ve yerel potansiyellerden de yararlanarak kaynakları etkin bir şekilde kullanmak amacıyla “bölge kalkınma ajansı” kurmayı hedefleyen yasa tasarıları, gerçekte kamu iktisadi teşebbüslerini finansman maliyeti ve verimsizlik gibi gerekçelerle özelleştirmek ve tasfiye etmek saikine dayanan “kamu sermayeli şirketler yasa tasarısı” ve kamu hizmetlerini sözleşmeli ve geçici personeller vasıtasıyla gerçekleştirerek kamuda kadrolu çalışanların sayısını azaltmak ilkesine dayalı “kamu personel rejimi reformu” süreç içerisinde gündeme gelmiştir. Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki yetki, görev ve sorumlulukların yeniden düzenlenmesi amacıyla 1990’lı yıllarda başlayan “Türk Kamu Yönetimi Reformu” çalışmalarının, 2004 tarihli ve 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, 2005 tarihli ve 5393 sayılı “Belediye Kanunu” ve yine 2005 tarihli ve 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu”nun çıkarılması ile tamamlanmış olduğu fikri literatürde kabul görmektedir. “Kamu Yönetimi Reformu”nun getirdiği yerinden yönetim anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilen bu yasal düzenlemeler ile yerel yönetimlerin görev ve yetkileri arttırılmıştır. Bu doğrultuda, belediyelere sağlık, barınma, eğitim, kültür ve sanat, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım gibi “sosyal belediyecilik” faaliyetleri kapsamında hizmet vermek ve bu amaçla gerekli olan altyapıyı sağlamak adına yeni görev ve yetkiler verilmiştir. Bununla birlikte, birtakım hizmetlerin yerine getirilmesi hususunda ilgili kanunlarda bulunan “yapmak veya yaptırmak”, “kurmak veya kurdurmak”, “işletmek veya işlettmek” şeklindeki ifadelerle, dünyadaki uygulamalara paralel olarak, belediyelerin bu hizmetleri kendileri yapabilecekleri gibi özel sektöre ihale edebilecekleri de belirtilmiştir. Bu noktada, belediyelerin yönetim anlayışları gibi söz konusu alanlarda gerçekleştirecekleri sosyal belediyecilik faaliyetlerinin de belediye yönetiminde söz sahibi olanların mensubu oldukları siyasal partilerin ideolojik, siyasal ve politik eğilimlerine göre farklılık gösterebileceğini belirtmek gerekir. Buradan hareketle, farklı siyasal yönelimlere sahip partiler tarafından yönetilen belediyelerin yerine getirecekleri hizmetleri kendi tercihlerine göre şekillendirdiğinde ne gibi farklılıkların ortaya çıkacağı ve hizmetlerin hangi alanlarda yoğunlaşacağı ve bunun

halkın talebiyle örtüşüp örtüşmeyeceği hususu bu tezin araştırma konusu olmuştur. Bu amaçla, 2014-2018 döneminde (5 yıllık yerel yönetim faaliyet dönemi) CHP’li bir belediye başkanı tarafından yönetilen Kadıköy ilçe belediyesi ile aynı dönemde AKP’li bir belediye başkanı tarafından yönetilen Esenler ilçe belediyesinin sosyal belediyecilik kavramı çerçevesinde gerçekleştirdikleri hizmet ve faaliyetler, belediyelerin yayınladıkları faaliyet raporları üzerinden detaylı bir şekilde incelenerek karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmanın sonucunda her iki belediyenin de sosyal belediyecilik faaliyetleri kapsamında teoride bilinen bir çok hizmeti gerçekleştirdiği görülmüştür. Ancak, gerçekleştirilen hizmetlerin çeşitliliği, kapsayıcılığı, hangi alanlarda yoğunlaştığı, hayata geçirilirken izlenen yöntemler ve nihayi hedefler açısından farklılıklar gözlenmiştir.

Eğitim ve kültür hizmetleri açısından bakıldığında hem Kadıköy hem de Esenler Belediyesi tarafından 2014-2018 yıllarında her yaştan insana yönelik birbirinden farklı çok sayıda eğitim ve kültür-sanat faaliyetinin gerçekleştirildiği görülmüştür. Ancak, Kadıköy Belediyesi hem daha çeşitli branş ve alanda kişisel gelişim ve hobi amaçlı kurs ve eğitim programları düzenlemiş hem de katılımcı sayısı açısından çok daha fazla insana bunlar üzerinden ulaşabilmiştir. Ayrıca, kadınlar başta olmak üzere her yaştan insana yönelik düzenlediği kişisel gelişim ve hobi amaçlı çeşitli kurs ve eğitim programlarının yanı sıra Esenler Belediyesi’nden farklı olarak insanların meslek edinmelerine yardımcı olacak kurslar da düzenlemiştir. Benzer şekilde, gerçekleştirilen kültür hizmetlerinin çeşitliliği, kapsamı ve bu hizmetlerden faydalananların sayısı bakımından da Kadıköy Belediyesi’nin Esenler Belediyesi’ne göre çok daha ileride olduğu söylenebilir. Bu noktada, Kadıköy ilçesinde yaşayanların sosyo-ekonomik seviyesinin Esenler ilçesinde yaşayanlara göre yüksek olması göz önünde bulundurulduğunda, sosyo-ekonomik seviyenin yükselmesinin halkın eğitim, kültür ve sanat faaliyetlerine olan talebini yükselttiği ve buna mukabil belediyelerin de gerçekleştirdiği hizmetlerin çeşitliliğini ve yoğunluğunu arttırdığını söylemek mümkündür. 2014-2018 dönemi içerisinde iki ilçenin de nüfusları birbirine çok yakinken eğitim ve kültür faaliyetlerinden yararlananların sayısının Kadıköy’de çok

daha fazla olması sosyo-ekonomik seviyenin yanı sıra gerçekleştirilen faaliyetlerin halkın talebiyle yüksek oranda örtüşmesiyle de açıklanabilir.

Sağlık hizmetleri açısından bakıldığında her iki belediyenin de bünyelerinde bulunan sağlık merkezleri aracılığıyla 2014-2018 yıllarında toplum sağlığının korunması amacıyla birçok branşta muayene, tarama, tedavi, hemşirelik hizmeti, acil yardım, hasta nakil ve evde bakım gibi sağlık hizmetleri vermiş olduğu görülmüştür. Ancak, gerçekleştirilen sağlık hizmetlerinden yararlananların sayısı ve bu hizmetlerin sürekliliği açısından Kadıköy Belediyesi açık ara öndedir. Bununla birlikte, çocuk sağlığı, kadın hastalıkları ve yaşlılar bakımından özelleşmiş sağlık merkezlerinin yerine getirdiği fonksiyon Kadıköy ilçesinin sağlık hizmetleri konusunda kapsayıcılığı açısından önemli bir fark yaratmaktadır. Bu bakımdan, Kadıköy Belediyesi'nin sağlık alanında daha iyi bir altyapıya sahip olduğunu ve daha çok sağlık personeli istihdam edebildiğini söylemek mümkündür. Diğer taraftan, Kadıköy Belediyesi tarafından halkın sağlık alanındaki bilgi ve bilinç düzeyini arttırmak için gerçekleştirilen eğitim programları, söyleşiler, seminerler ve projeler de konu ve branş bakımından çok daha çeşitli ve katılımcı sayısı açısından çok daha kapsayıcı olmuştur. Tüm bunlar, Kadıköy Belediyesi'nin toplum sağlığına verdiği öneme ve bu hususta Esenler Belediye'sine göre daha çok çaba sarfedip daha çok kaynak ayırabiliyor olmasına işaret etmektedir.

Sosyal yardımlar açısından bakıldığında her iki belediyenin de 2014-2018 döneminde yoksul ve muhtaç kişi ve ailelere yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu kapsamda, her iki belediye de pek çok ihtiyaç sahibine nakdi ve ayni yardımlarda bulunmuştur. Ancak, Esenler Belediyesi sosyal yardım birimleri aracılığıyla çok daha fazla kişiye çeşitli kalemlerde yardımda bulunmuştur. Gerçekleştirilen sosyal yardım faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda, Esenler Belediyesi'nin daha fazla insana ulaşmak durumunda kalması ve Kadıköy Belediyesi'ne göre farklı kalemlerde yardım faaliyeti gerçekleştirmeyi ihtiyaç olarak görmesi, Esenler ilçesinde yaşayan halkın sosyo-ekonomik statü açısından daha alt seviyede bulunmasıyla ve ihtiyaçlarının çeşitlilik göstermesiyle açıklanabilir.

Diğer taraftan, bu çalışmada, belediye yönetiminde söz sahibi olanların ve mensubu oldukları siyasi partilerin ideolojik ve politik eğilimlerinin belediyeler tarafından gerçekleştirilen hizmetlerin şekillenmesinde etkili olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda, Kadıköy Belediyesi'nin temsil ettiği siyasi partinin söylemi ve pozisyonuna uygun olarak dinî ve kutsal olana ilişkin alanlara girmeden Cumhuriyet, demokrasi ve çağdaş evrensel değerlere bağlı seküler bir anlayış çerçevesinde sosyal belediyecilik faaliyetlerini gerçekleştirmiş olduğu görülmüştür. Esenler Belediyesi tarafından eğitim ve kültür hizmetleri başta olmak üzere sosyal belediyecilik faaliyeti kapsamında gerçekleştirilen hizmetlerin ise büyük bir bölümünün din, inanç ve ibadet, dini pratik ve vecibeler, tasavvuf, manevi değerler, toplumsal gelenekler, siyasi hedef ve dava anlayışı etrafında şekillenmiş olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, Esenler Belediyesi'nin dini temellere dayanan muhafazakâr siyasi söylemini tatbik etmek adına âdeti gayret sarfettiği görülmüştür. Bu durumun dini değerlere karşı bir hassasiyet taşımayan veya dini inanç sahibi olmayan, siyaseten muhalif veya tarafsız kişileri dışlayacağı ve onları ötekileştireceği açıktır.

Söz konusu durum belediyelerin toplumsal eşitlik konusundaki yaklaşımları ve bu hususta gerçekleştirdikleri faaliyetlerde de kendisini göstermiştir. Şöyle ki Kadıköy Belediyesi, bünyesinde bulunan “Toplumsal Eşitlik Birimi” aracılığıyla özellikle dezavantajlı grupların (çocuk, yaşlı, kadın, engelli, göçmen, LGBTİ, yoksul, eğitimsiz vb.) ayrımcılık ve ötekileştirilmeye maruz kalmadan haklarını kullanabilmeleri ve hizmetlere erişebilmeleri ve böylece toplumsal eşitlik kültürünün geliştirilmesi ve kurumsallaştırılabilmesi amacıyla 2014-2018 döneminde çeşitli çalışmalar yürütmüştür. Örneğin, katılımcı yönetim anlayışı çerçevesinde toplumun tüm kesimlerine ve özellikle cinsiyete duyarlı bütçeleme ve stratejik plan çalışmaları gerçekleştirmiştir. Yine, “Kent Konseyi” bünyesinde kıdemli yurttaş ve engelli meclislerinin yanı sıra kadın ve LGBTİ meclislerinin de oluşturulmasını sağlamıştır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında kadın ve LGBTİ bireylerin toplumsal yaşam içerisinde maruz kaldıkları şiddet, istismar, ayrımcılık ve fobik/cinsiyetçi nefret söylemleri nedeniyle yaşadıkları zorluklara dikkat çekmek ve bu hususta onları desteklemek, psiko-sosyal ve ekonomik olarak güçlendirmek ve böylece daha özgür ve eşit olarak güven içerisinde yaşayabilmeleri için gerekli şartları oluşturmak ve

bunun önemini vurgulamak amacıyla çeşitli projeler gerçekleştirmiş ve birçok faaliyet yürütmüştür. Esenler Belediyesi'nin ise bünyesinde bir "Toplumsal Eşitlik Birimi" olmadığı gibi söz konusu dönemde toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında herhangi bir faaliyet gerçekleştirdiği de görülmemiştir. Tersine, Esenler Belediyesi'nin birtakım eğitim ve kültür faaliyetlerini dini saiklerden ötürü kadın-erkek ayrı gruplar halinde gerçekleştirmiş olması ve hatta bazı sosyal hizmet merkezlerinin cinsiyete göre ayrılmış olması toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı bir hareket olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca, Esenler Belediyesi tarafından söz konusu dönemde LGBTİ bireyler için herhangi bir faaliyet gerçekleştirilmemiş olup LGBTİ bireylerin yok sayıldıklarını söylemek mümkündür. Bu uygulamalar dinî ve muhafazakâr bakış açısına sahip olanlarca uygun görülecek olsa da nihayetinde bu tip uygulamaların toplumsal cinsiyet ayrımcılığına neden olacağını belirtmek gerekmektedir. Bunların ötesinde, Esenler Belediyesi tarafından faaliyet raporlarında ifade edildiği şekliyle "modernitenin metalaştırmak için var gücüyle saldırdığı, bize Allah'ın emaneti olan kadınlar" söylemi altında kadınlar için birtakım hizmetlerin yerine getirilmiş olması kadını matelaşabilecek bir varlık olarak değerlendiren ve kadının modernleşmesini başlı başına bir sorun olarak gören bir zihniyeti ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu söylem, kadınları erkeklere emanet edilmiş diğer insanlar olarak gören ve buna kutsiyet atfederek tartışılmaz kabul eden üst perdeden bir bakış açısına işaret etmektedir. Bu da emanet olan bir varlık için en iyi olan şeyin ona emin olan kişi tarafından belirlenebileceği kabulünü barındırmaktadır. Bu bağlamda, kadınlar için en iyi olanı, onlar için en faydalı hizmeti erkeklerin belirleyebilecek olması kadınların tercihlerinin önemslenmemesine neden olmakta ve hatta bunu bir nevi zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla kadınlar zamanla kendileri için gerçekleştirilecek hizmet ve faaliyetlerden ya yararlanmamak ya da bu hizmet ve faaliyetlerden mutlu olmasını öğrenmek durumunda kalacaklardır. Bu durum siyasal temsil noktasında belediye meclisinde kadınların neredeyse yok sayılmalarına paralellik göstermektedir. Bu noktada, kadınların mecliste varlık göstererek kendi tercihlerini aktif olarak hayata geçirebilecekleri ortam ve şartları yaratmalarının veya bunun için mücadele etmelerinin gerekli veya faydalı görülmediği iddia edilebilir.

Çalışmanın tamamı göz önünde bulundurulduğunda, toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsemeyen, din ve inanç temelli, siyasi görüş ve dava noktasından hareket eden bir anlayışla sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin tarafsız ve adil bir şekilde ve insanları dışlayıp ötekileştirmeden sürdürülebilmesinin mümkün olamayacağını belirtmek gerekir. Bu hususlar dikkate alındığında, tez kapsamında incelenen 2014-2018 dönemi için Kadıköy Belediyesi'nin evrensel değerlere bağlı çağdaş bir yerel yönetim görüntüsü vermiş olduğunu, Esenler Belediyesi'nin ise daha çok "İslamcı Belediyeçilik" portresi çizdiğini söylemek doğru olacaktır.

Esenler, ilçe olduğundan bu yana hep sağ ve muhafazakar partiler tarafından yönetilmiştir. 2004 yerel seçimlerinden bu yana da artan oy oranı ile AKP'li belediye başkanları tarafından idare edilmiştir. %90 katılım oranının gerçekleştiği 2014 yerel seçimlerinde AKP % 62.3 gibi yüksek bir oy oranı elde etmiştir. İnsanların mahalli seçimlerde ideolojik angajmanlarını bir tarafa bırakıp almış oldukları hizmete göre siyasi tercihlerini belirledikleri varsayımıyla, Esenler halkının üst üste muhafazakâr-sağ partileri yüksek oyla yönetime getirmiş olmalarından dolayı kendilerine sunulan hizmetlerden menun oldukları kabulünü çıkarmak mümkündür. Ancak, Esenler Belediyesi'nin özellikle eğitim ve kültür faaliyetleri açısından çağdaş ve evrensel yerel yönetim anlayışının dışına çıkarak "İslamcı Belediyeçilik" portresi çizmesi bu konuda soru işareti doğurmaktadır. Dolayısıyla, farklı bir hizmet kültürünü tecrübe etme şansı olmamış insanların diğer alternatifler içinden bilerek ve isteyerek mi bu yönetim anlayışı lehine tercihte bulunduğu yoksa kendilerine sunulan hizmetlerden başka bir yöntemle yararlanabileceklerine dair fikir ve inaçlarının mı olmadığı konusu araştırmaya değerdir. Bu çalışma kapsamında araştırmaya fırsat olmadığından cevaplanamamış ancak cevaplandığında önemli bir boşluğu dolduracağına inandığımdan dolayı bu hususu araştırmacıların dikkatine sunarım.

KAYNAKÇA

- 1580 Sayılı Kanun: **“Belediye Kanunu”**, Kabul Tarihi: 03/04/1930, 1471 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 14/04/1930.
- 1612 Sayılı Kanun: **“Yeniden kaza teşkiline ve 1452 numaralı kanuna merbut (2) numaralı cetvelin tadiline dair kanun”**, Kabul Tarihi: 15/05/1930, 1499 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 21/05/1930.
- 1961 Anayasası: **Kanun No: 334**, Kabul Tarihi: 9/7/1961, 10859 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 20/7/1961.
- 1982 Anayasası: **Kanun No: 2709**, Kabul Tarihi: 7/11/1982, 17863 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 9/11/1982.
- 3949 Sayılı Kanun: **“3 İlçe Kurulması Hakkında Kanun”**, Kabul Tarihi: 27/12/1993, 21803 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 29/12/1993.
- 4109 Sayılı Kanun: **“Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun”**, Kabul Tarihi: 11/08/1941, 4887 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 15/08/1941.
- 5216 Sayılı Kanun: **“Büyükşehir Belediyesi Kanunu”**, Kabul Tarihi: 10/07/2004, 25531 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 23/07/2004.
- 5302 Sayılı Kanun: **“İl Özel İdaresi Kanunu”**, Kabul Tarihi: 22/02/2005, 25745 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 04/03/2005.
- 5393 Sayılı Kanun: **“Belediye Kanunu”**, Kabul Tarihi: 03/07/2005, 25874 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 13/07/2005.
- 5747 Sayılı Kanun: **“Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”**, Kabul Tarihi: 06/03/2008, 26824 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 22/03/2008.
- 6360 Sayılı Kanun: **“On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”**, Kabul Tarihi: 12/11/2012, 28489 sayılı Resmi Gazete, İlan Tarihi: 06.12.2012.

Acartürk, Ertuğrul ve
Hüseyin Özgür:

“Teoride ve Türkiye’de Desantralizasyon”, **Kamu Yönetimi**, Ed. Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004, s. 143-182.

Adıgüzel, Şenol:

“Türkiye’de Belediyecilik Anlayışının Dönüşümünü Küreselleşme Üzerinden Okumak”, **Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları** içinde, Der. İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 99-124.

Akdoğan, Yalçın:

“Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik”, **Eminönü Bülteni**, Şubat Sayısı, 2002, s.11-17.

Akdoğan, Yalçın:

“Sosyal Belediyecilik”, **Yerel Siyaset**, Yıl: 1, Sayı:3, Mart, 2006, s. 41-50.

Aktan, Coşkun Can ve
Özlem Özkıvrak:

Sosyal Refah Devleti, Okutan Yayıncılık, İstanbul, 2008.

Akyüz, Ferhat:

“Sosyal yardımdan sosyal sigortaya: Bismarckyan ve İngiltere sosyal güvenlik sistemlerinin tarihsel dönüşümü”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 1(5), 2008, s. 58-70.

Al, Hamza:

“Türk Yerel Yönetimlerinin Yeniden İnşası”, **Dönüşüm Sürecindeki Türkiye: Aktörler, Alanlar, Sorunlar**, Ed. Davut Dursun, Burhanettin Duran ve Hamza Al, Alfa Yayınları, İstanbul, 2007, s. 355-383.

Alada, Adalet:

“Türk Belediyeciliğine Kronolojik Yaklaşım (1930-1990)”, **Türk Belediyeciliği’nde 60 Yıl Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar**, Ankara Büyükşehir Belediyesi, 23-24 Kasım, Ankara, 1990, s. 119-143.

Alan, Çağatay:

“Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Uygulanmasını Zorlaştıran Nedenler”, **Uluslararası Yönetim, Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi**, 6(2), 2018, s. 54-66.

Alp, Salih:

“Refah Devleti Düşüncesinin Gelişimi ve Bir Liberal Alternatif Olarak Üçüncü Sektör”, **Maliye Dergisi**, Sayı 156, 2009, s. 265-279.

- Altan, Ömer Zühtü: **Sosyal Politika**, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1744, Eskişehir, 2007.
- Arıkboğa, Erbay: “Türk Yerel Yönetim Sisteminde Reform ve Yeni Kamu Yönetmi”, **Kamu Yönetimi Yazıları: Teoride Değişim, Yeniden Yapılanma, Sorunlar ve Tartışmalar**, Ed. Bilal Eryılmaz, Musa Eken ve Mustafa Lütfi Şen, Nobel Yayın Dağıtım, 2007, s. 42-70.
- Arıkboğa, Ülkü: **Yönetimler Arası Mali İlişkiler**, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 2004.
- Ateş, Hamza: “Sosyal Belediyecilik”, **MÜSİAD Çerçeve Dergisi**, Sayı.49, 2009, s.88-95.
- Aydın, Murat: **Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler**, Yedirenk Yayınları, İstanbul, 2008.
- Ayman Güler, Birgül: “Yerel Yönetimleri Güçlendirmek mi? Adem-i Merkeziyetçilik mi?”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 9/2, Nisan, 2000, s. 14-29.
- Ayman Güler, Birgül: “İkinci Dalga: Siyasal ve Yönetimsel Liberalizasyon Kamu Yönetimi Temel Kanunu”, **Ankara Üniversitesi SBF Tartışma Metinleri, Özel Sayı: Kamu Yönetimi Reformu İncelemeleri: Mülkiye’den Perspektifler**, No: 59, Kasım, 2003, s. 1-34.
- Ayman Güler, Birgül: “Sosyal Devlet ve Yerelleşme”, **Memleket Siyaset Yönetim**, 2006, Sayı: 2, 2006, s. 29-43.
- Aytaç, Fethi: “Belediye Kanunu’nun Oluşumu, Uygulanması ve Değişiklikler”, **Türk Belediyeciliği’nde 60 Yıl Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar**, Ankara Büyükşehir Belediyesi, 23-24 Kasım, Ankara, 1993, s. 86-106.
- Barbak, Ahmet: “Türkiye’de Kamu Mali Yönetiminin Yapısal Uyarlanması: Bütçe Reformu ve Kamu Örgütlenmesinde Dönüşüm”, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8(1), 2015, s.1-27.
- Bayrakçı, Erdal, and Selçuk Kahraman: “Yeni Kamu Hizmeti Anlayışı ve Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme”, **Selçuk Üniversitesi**

- Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (37), 2017, s. 299-315.
- Boratav, Korkut: **Türkiye İktisat Tarihi 1908-2005**, Onbirinci Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2007.
- Buğra, Ayşe: “Türkiye’de sağ ve sosyal politika” **Toplum ve Bilim Dergisi**, 106, 2006, s. 43-67.
- Buğra, Ayşe: **Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.
- Can, Hasan: “Sosyal Belediyecilik ve Ümraniye”, **Yerel Siyaset**, Yıl: 1, Sayı: 5, Mayıs, 2006, s. 18-19.
- Coşkun, Bayram, Çiğdem Pank ve Eyüp Şen: “Yerel Yönetim Tarihinden Bir Kesit: 1877 Tarihli Vilayât Belediye Kanunun İncelenmesi”, **Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar ve Etkin Belediyecilik Uygulamaları**, Editörler: Mehmet Mecek, Bekir Parlak, Emin Atasoy, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 89-97.
- Çakır, Yafes: “Sağlık Hizmetlerinde Katılım Payı Uygulaması ve Bu Uygulamanın Sosyal Devlet İlkesi ve Sosyal Güvenlik Hakkı Bakımından İncelenmesi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 80, 2011, s. 85-105.
- Çevikbaş, Rafet: “Yeni kamu yönetimi anlayışı ve Türkiye uygulamaları”, **Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, 1(2), 2012, s. 9-32.
- Çöpoğlu, Mustafa: “Sosyal Belediyecilik ve Sorunları”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 5(2), 2014, s. 223-247.
- Doğan, Ali Ekber: **Eğreti Kamusalılık: Kayseri Örneğinde İslamcı Belediyecilik**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.
- Dönmez, Mustafa: “Türkiye’de Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi”, **Türk İdare Dergisi**, 67(406), 1995, s. 165-173.
- Durdu, Zafer: “Modern devletin dönüşümünde bir ara dönem: sosyal refah devleti”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (22), 2009, s. 37- 50.
- Edis Şahin, Yeşim: “Sonuç Yerine: Yerelleşme ve Toplumcu Belediyecilik”, **Yerel Yönetimlerde Sosyal**

- Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları**, Der.: İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 333-352.
- Efe, Fikret: **Uygulamalı Sosyal Belediyecilik e-Kent Modeli: Boğaziçi Beldesi Örneği**, Metropol Yayınları, 2008.
- Ersöz, Halis Yunus: **Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler: (İngiltere, İsveç ve Türkiye Örneği)**, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2004.
- Ersöz, Halis Yunus: “5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimler”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı: 50, 2005, s.133-151.
- Ersöz, Halis Yunus: “Sosyal Devletten Gönüllü Sivil Topluma”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, Güz, Sayı: 01, 2006a, s. 39-41.
- Ersöz, Halis Yunus: “Sosyal politika-refah devleti-yerel yönetimler ilişkisi”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, 55(1), 2006b, s. 759-775.
- Ersöz, Halis Yunus: “Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, Sayı: 2, 2007, s. 30-36.
- Ersöz, Halis Yunus: **Sosyal Politikada Yerelleşme**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2011.
- Eryılmaz, Bilal: **Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme**, İşaret Yayınları, İstanbul, 1992.
- Eryılmaz, Bilal: **Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması**, Birleşik Yayıncılık, İstanbul, 1997.
- Eryılmaz, Bilal: **Kamu Yönetimi**, Erkam Matbaası, İstanbul, 2007.
- Es, Muharrem: **Kent Üzerine Düşünceler**, Plato Danışmanlık Eğitim AŞ, İstanbul, 2007.
- Esenler Belediyesi: **2014 Yılı Faaliyet Raporu.**
- Esenler Belediyesi: **2015 Yılı Faaliyet Raporu.**
- Esenler Belediyesi: **2016 Yılı Faaliyet Raporu.**

- Esenler Belediyesi: **2017 Yılı Faaliyet Raporu.**
- Esenler Belediyesi: **2018 Yılı Faaliyet Raporu.**
- Esenler Belediyesi: **2015-2019 Stratejik Planı.**
- Esping-Andersen, Gøsta: **The Three Worlds of Welfare Capitalism**, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1990.
- Gökbunar, Ramazan, Harun Özdemir, ve Alparslan Uğur: “Küreselleşme kısıracındaki refah devletinde sosyal refah harcamaları” **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 9 (2), 2008, s.158-173.
- Görmez, Kemal: **Yerel Demokrasi ve Türkiye**, İkinci Baskı, Vadi Yayınları, İstanbul, 1997.
- Göze, Ayferi: **Liberal, Marxiste, Fasist, Nasyonel Sosyalist ve Sosyal Devlet**, 4. Bası, Beta Basım, İstanbul, 2005.
- Güler, Mahmut: “Toplumcu Belediyeciliğin Doğuş Koşulları Üzerine”, **Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları**, Der.: İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 125-158.
- Gülmez, Mesut: **Türkiye’de Çalışma İlişkileri (1936 Öncesi)**, 2. Bası, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 236, Ankara, 1991.
- Gümüş, Ali Tarık: “Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.18, Sayı: 2, 2010, s. 117-158.
- Güven, Sami: **Türkiye’de Sosyal Sorunlar ve Sosyal Politikalar**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1998.
- Güvercin, Cemal Hüseyin: “Sosyal Güvenlik Kavramı Ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi”, **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası**, 57(02), 2004, s.89-95.
- Kadıköy Belediyesi: **2014 Yılı Faaliyet Raporu.**
- Kadıköy Belediyesi: **2015 Yılı Faaliyet Raporu.**
- Kadıköy Belediyesi: **2016 Yılı Faaliyet Raporu.**

- Kadıköy Belediyesi: **2017 Yılı Faaliyet Raporu.**
- Kadıköy Belediyesi: **2018 Yılı Faaliyet Raporu.**
- Kadıköy Belediyesi: **2015-2019 Stratejik Planı.**
- Kalaycıoğlu, S., Çelik, K., Çelen, Ü., ve Türkyılmaz, S.: “Temsili bir örnekleme sosyo-ekonomik statü (SES) ölçüm aracı geliştirilmesi: Ankara kent merkezi örneği”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, 13(1), 2010, s. 182-220.
- Kantarcı, Hasan Bülent: “Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye’de Zorunlu Askerlik Hizmeti”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 6(10), 2003, s. 75-86.
- Kaplan, Ersin: “Kamu Personeli Kanunu Tasarısı ile Getirilen Düzenlemeler”, **T.C. İçişleri Bakanlığı Türk İdare Dergisi**, sayı: 457, 2007, s. 87-104.
- Kara, Uğur: **Sosyal Devletin Yükselişi ve Düşüşü**, Özgür Üniversite Kitaplığı: 52, Maki Basın Yayın, Ankara, 2004.
- Karcı, Şükrü Mert: “Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme”, **Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8(16), 2008, s. 40-64.
- Karpat, Kemal: **Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller**, AFA Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- Kaya, Erol: **Yerel Yönetimler Reformu ve Belediyelerde Yeniden Yapılanma**, İstanbul, İlke Yayıncılık, 2003.
- Keleş, Ruşen: “Yerel Seçimler Yaklaşırken Türkiye’de Sosyal Belediyecilik”, **Özel Kalem Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 21, Şubat, 2009, s. 30-32.
- Koray, Meryem: “Sosyal Refah Devleti: Kimi için ‘Umut’ Kimi için ‘Kaygı’ Kaynağı”, **Sosyal Demokrat Yaklaşımlar**, SODEV-TÜSES Yayınları, İstanbul, 2003, s.93-113.
- Koray, Meryem: **Sosyal Politika**, İmge Kitabevi, ikinci Baskı, Ankara, 2005.

- Kozak, İ. Erol: **Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf**, Sakarya Üniversitesi Matbaası, Adapazarı, 1994.
- Kökalan Çımrın, Füsün: “Küreselleşme, neo-liberalizm ve refah devleti ilişkisi üzerine”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (23), 2009, s.195-204.
- Kuzu, Burhan: **Türk Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1988.
- Nadaroğlu, Halil: **Mahalli İdareler**, 7. Basım, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001.
- Ortaylı, İlber: **Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği**, Hil Yayın, İstanbul, 1985a.
- Ortaylı, İlber: “Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde Yerel Yönetimler”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, 1, 1985b, s. 231-244.
- Ortaylı, İlber: **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.
- Ökmen, Mustafa ve Bekir Parlak: **Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler: İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat**, Alfa Aktüel, Bursa, 2008.
- Öz, Cihan Selek, and Sinem Yıldırım: “Türkiye’de Kentsel Yoksullukla Mücadelede Sosyal Belediyeciliğin Rolü”, **I. Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu, Akdeniz Üniversitesi**, Antalya, 22-23 Ekim, 2009, s. 453-463.
- Özbek, Nadir: “Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyal Yardım Uygulamaları”, **Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu**, Ed. Halil İnalcık ve Mehmet Seyitdanlıoğlu, 2. baskı, Phoneix Yayınevi, Ankara, 2006a, s. 419-441.
- Özbek, Nadir: **Cumhuriyet Türkiye’sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar**, Tarih Vakfı: Emeklilik Gözetim Merkezi Yayınları, İstanbul, 2006b.
- Özbudun, Ergun: **Türk Anayasa Hukuku**, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2002.

- Özdemir, Süleyman: **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın no: 2004-69, İstanbul, 2004.
- Özdemir, Süleyman: “Refah Devleti: Altın Çağ’dan Belirsiz Geleceğe”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, Güz, Sayı 01, 2006, s. 26-30.
- Özdemir, Süleyman: **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın no: 2007-57, İstanbul, 2007.
- Öztürk, Hasret, and Hüseyin Gül: “Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif mi?”, **IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu**, 2012, s. 377-392.
- Pektaş, Ethem Kadri: “Türkiye’de sosyal belediyecilik uygulamaları ve temel sorunlar”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, 5(1), 2010, s.4-22.
- Sallan Gül, Songül: “Yeni Sağ Sosyal Güvenlik Anlayışının Tarihsel Bağlantıları: İngiltere ve Türkiye Örnekleri”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 40(3-4), 2000, s.51-56.
- Sallan Gül, Songül: **Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa!:Yeni Liberalizm ve Muhafazakarlık Kısacasında Refah Devleti**, İstanbul, Etik Yayınları, 2004.
- Sallan Gül, Songül: “Sosyal Devlet ya da Refah Devleti Nedir?”, **Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları**, Der. İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 65-97.
- Yay, Serdar: “Tarihsel Süreçte Türkiye’de Sosyal Devlet”, **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 9, 2014, s.147-162.
- Serter, Nur: **Devlet Görevlerindeki Gelişmelerin Sonucu Olarak Sosyal Devlet**, İÜ İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1994.
- Sezik, Murat: “Türkiye’de Sosyal Belediyeciliğin Gelişimi Ve Sorun Alanları”, **İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, 5(2), 2016, s. 171-186.

- Şaylan, Gencay: **Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi**, Ankara: İmge Kitabevi, 2003.
- Şen, Mustafa: “Bütüncül Belediyecilik Yaklaşımı, Kültürel Belediyeciliğe Giden Yolda Bir Aşama: Sosyal Belediyecilik”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, Kış, Sayı: 02, 2007, s. 30-42.
- Şenkal, Abdülkadir: **Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2005.
- Talas, Cahit: **Türkiye’nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi**, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1992.
- Tekeli, İlhan: “Cumhuriyetin Altmış Yıllık Belediyecilik Deneyinin Değerlendirilmesi Üzerine”, **Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar**, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara, 1990, s. 44-56.
- Tokatlıoğlu, Mircan Yıldız: **Küreselleşme ve Kamu Hizmetleri**, Alfa Akademi, Bursa, 2005.
- Tokol, Aysen: **Türk Endüstri İlişkileri Sistemi**, Genişletilmiş ikinci Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005.
- Tokol, Aysen ve Yusuf Alper: **Sosyal Politika**, Dora Yayınları, Bursa, 2011.
- Toprak, Düriye ve Ceyda Şataf: “Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt. 1, Sayı.1, 2009, s. 11-24.
- Toprak, Zerrin: **Yerel Yönetimler**, 6. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- Tortop, Nuri, Burhan Aykaç, Hüseyin Yayman ve M. Akif Özer: **Mahalli İdareler**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- Tümerkan, Sıddık: **Türkiye’de Belediyeler (Tarihi gelişim ve bugünkü durum)**, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Seri: III, Sayı: 3, İstanbul, 1946.
- Ulusoy, Ahmet ve Akdemir, Tekin: **Mahalli İdareler:Teori, Uygulama, Maliye**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2005.

- Urhan, Vahide Feyza: “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 70, 2008, s.85-102.
- Ünal, Feyzullah ve Cantürk Caner: “Yerel Yönetimler ve Sosyal Politika(lar): Sosyal Belediyecilik”, **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi**, 49(2), 2014, s.31-49.
- Yıldırım, Selahattin: “Yerel Yönetim ve Demokrasi”, **Türk Belediyeciliği’nde 60 Yıl Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar**, Ankara Büyükşehir Belediyesi, 23-24 Kasım, Ankara, 1990, s. 7-43.
- Yüksel, Fatih: “Kamu Yönetiminde Yeni Eğilimler Perspektifinde Türk Kamu Yönetiminde Reform İhtiyacı Ve Kamu Yönetimi Reform Tasarısı”, **Kamu Yönetimi**, Ed. Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004, s.1-22.
- Yüksel, Fatih: “Sosyal devletin dönüşüm sürecinde yerel yönetimlerin yeni işlevleri” **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 62 (1), 2007, s. 279-298.